

קובץ גליונות

פרשת ויקהל-שקלים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

בעיצומו של יום הבחירות ושב מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א בחדר לימודיו מאהוריו עשרות שנות עמל וזגיעה בתורה הקדושה מושיש חייו וביקש להתנתק אך לדגעים ספורים ממקור חייו, לבנו לב התורה הורה לו לסגור את הגמרא, ולצאת העירה. הכתובת אותה ביקש לפקוד היתה ביתו של שלוחא דרבנן הרב אברהם דובינשטין שליט"א מי שנשלח על ידי גדולי ישראל למלא את תפקידו כשלוחם הנאמן בהנהלת עיד התורה. בבוקרו הנריד בביתו ביקש מרן ראש הישיבה לעלות לביתו לומר לו ולבני ביתו תודה, על חיים של מסירות למען השני וטובת העיר. ללמד את דבבות תלמידיו שומעי לקחו לאוי"ט שאיננו כפויי טובה.

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

ברכת מזל טוב

לידידינו החשוב
הרה"ח ר' שמואל שטיינר הי"ו
ולידידינו החשוב
הרה"ג ר' שלום לרנר שליט"א
לרגל שמחת נישואי בנם - נכדם
הבה"ח אליהו נ"י עב"ג אלישבע תחי'
בת הר"ר יצחק פיישר הי"ו
יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן
בישראל על אדני התורה והיראה
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

זמני השבת

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:07	6:19	7:00
בני ברק	5:22	6:21	6:57
קרית ספר	5:16	6:20	6:59
בית שמש	5:06	6:20	6:59
אופקים	5:16	6:22	6:58
חיפה	5:14	6:20	5:57

שבת מברכין: המולד יהיה ביום ראשון, בשעה 10, 13 דקות ו-6 חלקים
ראש חודש אדר השני יהיה ביום ראשון ובוים שני

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת רבי מאיר מימון בן רבי אברהם ז"ל פרץ

מערכת טלפונית
ועד ההלכה 'גלאט הון'
073.3572619
★★★

בית הוראה לענייני ריבית
ע"י רבנים מטעם
ועד ההלכה גלאט הון
(שלוחה 1)

הסבר מוקלט בענייני קרנות השקעה
(פנסיה, השתלמות, חסכון לכל ילד, ועוד)
(שלוחה 4)

עדכון על מסלולי השקעה
שבכשרות גלאט הון
(שלוחה 5)

קבלת עדכונים:
עדכון מוקלט שלוחות 5-6
פקס (אוטומטי) שלוחה 3
דוא"ל בשליחת בקשה למייל
gh025715571@gmail.com

שעות המענה ע"י הרבנים שליט"א ימים א-ה 8:00 בבוקר עד 01:00 בלילה | ימי שישי 08:30-14:00 | מוצ"ש 00:00-20:00

שהשמה במעונם

מערכת "קובץ גליונות" משתתפת בצער
ידידינו היקרים האחים החשובים
ר' ישראל מאיר ויוני פרידמן
על פטירת אמם מרת נעמי ע"ה
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון
ירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
הרה"ג אורי בייפוס שליט"א
נציגינו בטבריה בשכונת פוריה
לרגל הולדת הבת תחי'

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005
מייל: k.gilyonot@gmail.com
כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף
ע"י שליחת מייל לכתובת:
kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486
קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

בס"ד, עלון מספר 31 < ענייני שמחה של מצוה > אדר א' תשפ"ד

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שיח אמונה

בפצותי שיח

דבר המערכת

'משנכנס אדר א' מרבים בשמחה', כתב הרב זצ"ל וכפי שהבאנו בעבר בגליונו (אדר א' תשפ"ב). והנה בענייני 'שנה מעוברת' ו'פורים קטן' עסקנו כבר במשנתו של הרב בגליון אדר א' בשנת תשפ"ב, ומשך בחרונו בגליון זה, להתמקד בנושא 'שמחה של מצוה'.

ידוע מה שכתה בעל ה'חרדים' (והובא במשנ"ב סי' תרס"ט ס"ק י"א), ז"ל: גילה הרב החסיד המקובל מהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל לאיש סודו שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוה"ק בשכר שה' שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית ואמר דהיינו דכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל פי' מרוב כל מכל מיני תענוג שבעולם ומכל זהב ופז רב ואבנים טובות ומרגליות, עכ"ל.

והנה אצל הרב זצ"ל השמחה בקיום המצוות, היתה שמחה תמידית, כל מצוה קטנה כגדולה, קלה כחמורה, כולם היו שוים בעיניו. זכה הרב ונתקיימו בו דברי המשנה (אבות ד', ב') 'מצוה גוררת מצוה', שלא השאיר מצוה אחת בזמן הזה, שלא קיים אותה, וגם במצוות שלא נוהגים בזמן הזה, השתדל לעסוק הרבה בהלכות הקשורות אליה, ובכך להיחשב כמי שקיים אותה, כפי שהיה מרבה לצטט מדברי חז"ל (מנחות ק"א א') 'כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם'.

מלבד ההרחבה והעיון במצוות הבאות מזמן לזמן, במועדים וזמנים, עליהם הרחבנו כל מועד במקומו, בגליון זה בחרנו להתמקד במצוות הנדירות והבלתי תמידיות, אשר גם אותם הרב השתדל בכל כוחו לקיימן, בצעירותו, ואף בשנותיו האחרונות ממש. בכל מצוה השתדלנו להביא את השתלשלות הענין ודקדוק ההלכה שהיה כרוך בה, כמו כן הבאנו גם ברכות נדירות אותם זכה הרב לברך, ואמר הוראות הלכתיות בעניינם.

יהי רצון ונזכה לקיים כל מצוות התורה, בהידור ובשמחה תמידית, 'עבדו את ה' בשמחה', אכ"ר.

המערכת

מדוע זרע הרב זצ"ל ירקות בחצר ביתו? | ושמחתם לפני ה' | עמוד 7

שכר המצווה עולה כפי שמחת המצווה | תורת שיח | עמוד 5

אם מותר להעמיד פשר חמור על הבימה | שיח יצחק | עמוד 5

רשימת הברכות שכתב הרב זצ"ל שנברך בביאת משיח צדקנו בקרוב | עמוד 8

תורת שיח

ליקושים מתורת הרב זצוק"ל בענייני שמחה של מצווה

הרב זצ"ל בקיום מצוות פדיון פטר חמור

המשך בעמוד 8

מעלת עשיית מצוות בשמחה

הנה מצינו בחז"ל בכמה מקומות שהזהירו לעשות המצוות בשמחה, ואמרו (בתדא"ר פכ"ט) לעולם יעשה אדם מצותיה של תורה בשמחה ותחשב לו כמו צדקה, ואמרו (ויק"ר פל"ד סי' ה') למדתך תורה ד"א שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח, ואמרו (תנחומא תזריע סי' ה') אמר הקב"ה אם אתם משמרים את המצוות ותשמחו בהן אני מוסיף לכם שמחה, ואמרו (ש"ט פק"ב) במצותיו חפץ מאד שלא עשה המצוה באגריא (כמו עול) אלא בשמחה, ובכלל רבתי (פ"ד) יהא לבך שמח להדר המצוה, ושבו חז"ל למי שמקיים המצוות בשמחה כמ"ש (ברכות

שיחת התלמידים

עדויות מהקודש פנימה, מבאי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנמסרו לעלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידיו של הרב זצוק"ל,

הגאון הגדול רבי 'יהודה אריה דינר' שליט"א, רב בית המדרש 'דברי שיר'

באכילת המן, ובענין מזיק ע"י סגולה, ומתייחס גם לענין אליהו הנביא ואיסור תחומין בשבת, בידיעה מופלגת ביותר, והנה כל הנ"ל כתב הרב באותיות הקטנות של הביאור ההלכה בתוך הלכות שביעית, והרי זה נורא למתבונן, שהרב ששקוע כל כולו באמצע הלכות שביעית, בסוגיות הירושלמי המורכבות, אך יחד עם זאת מונח לפניו כל התורה כולה ואפילו הסוגיות בעירובין והלכות שבת, כל הלכה וכל פרט בהיקף של כל התורה כולה.

אבות דרבי נתן, באמצע הל' מעשר שני...

דוגמא נוספת מדברי הרב, שרואים עד כמה כל הלכה שהרב עסק בה, זה היה בהיקף של כל התורה כולה,

המשך בעמוד 2

קודם שמתחילים לדבר על הרב זצוק"ל, יש להקדים מה שאמר פעם מרן רה"י הגר"ד פוברסקי זצוק"ל, שכאשר מדברים על נפטר יש שני חלקים, יש את החלק הראשון שזה מה שאנחנו ראינו לפנינו, דהיינו את מה שאנחנו הכרנו, אבל יש את החלק השני שהוא יותר עיקרי, שזה לדעת מה היה היסודות והשורשים לגדלות שהכרנו ואיך זה התחיל.

ידיעת התורה באופן מופלא ביותר

אצל הרב זצוק"ל הרי את מה שאנחנו ראינו זהו דרגות שאין לנו שייכות לזה, כל הגדלות בתורה, בעמקות ובידיעת התורה, הרי זה בכלל לא במושגים שלנו, אצל הרב כל נושא שהוא למד וכל הלכה שכתב הכל היה בהיקף של כל התורה כולה, בשונה משאר בני אדם שלומדים כפי מה שהם יודעים ועפ"ז הם מבינים, אצל הרב שידע את כל התורה כולה כל הזמן, כל מה שהוא למד היה על פי ידיעת כל התורה כולה.

נזיקין, תחומין, פרשת המן, ושביעית, בביאור ההלכה אחד...

ונביא דוגמא לזה, שהרב בדרך אמונה בהלכות שמיטה ויובל (פ"א ה"ז ד"ה סוקרין) מביא מהירושלמי שיש איסור לעשות סגולה לאילן שיגדל פירות בשביעית יעו"ש, והרב שם מאריך לבאר הדבר, ונוגע גם בענין מחשבה

שיחת התלמידים

בחורים צעירים ששלחו שאלות, והרב היה עונה להם מרוב הענווה שלו, ויותר מזה, שבעבר מידי שנה מעוברת הרב היה מוציא ספר נוסף, אבל בשנים האחרונות הרב הפסיק מכיון שהזמן של כתיבת התשובות לקחו לו זמן רב, ושמעתי מנכדו שהרב אמר שכיון שעל ידי שעונה תשובות לשואלים נהיה להם חיזוק מזה, אם כן זה עדיף על הוצאת ספר חדש [כמובן שלבסוף, נשכר הרב, בכך שיצאו ספרים מכל התשובות הללו והם מתפרסמים לכולם כמו ספר שלו עצמו...]. ובעבר, מידי שנה מעוברת הרב היה מוציא ספר נוסף, משום החדוש שנשאר פנוי מה'חובות',

המעטפה והדף הריק חזרו אל השולח

יש יהודי בגייטסהד שסיפר לי, שהוא שלח לפני למעלה מארבעים שנה שאלה להרב, ובתוך המעטפה הוא הניח מעטפה נוספת ודף ריק כדי להחזיר בזה את התשובה והניח שם גם דולר לשלם על הכול, ולאחר כחודש הוא קיבל את התשובה בדואר אוויר שזה דף בודד ללא מעטפה, המעטפה נשארה אצל הרב, והנה לאחר זמן, הגיע אליו שליח מהארץ שהרב מחזיר לו את המעטפה והדף הריק שהוא שלח אליו, וזה מבהיל שהרי כל מה שהרב היה עונה תשובות לאנשים זה כדי לחזק אותם ולשמח אותם, ועדיין הוא שם לב שלא ישאר אצלו ח"ו דבר שלא שייך לו, מפאת חשש גזל.

הגרי"א דינר שליט"א נושא דברים במעמד פידיון פטר חמור במחיצת רבינו זיע"א

'אדרבה, סיפרתי לה כדי שתוכל להירדם...'

מעשה נוסף המעיד על הדאגה של הרב והרבנית למען הזולת, לפני יותר מעשרים שנה, הגיע יהודי לרבנית ע"ה, וביקש ממנה עזרה מאחר שבנו לא התקבל לתלמוד תורה, לאחר כמה ימים הגיע שוב בשעה מאוחרת בלילה לומר להרב שבנו ברוך ה' התקבל לתלמוד תורה, הרב נכנס לחדר השניה, וסיפר לה שאותו ילד התקבל, אחד מהבני הבית שאל את הרב, הרי כבר לפני כמה שעות הרבנית הלכה לישון, ולמה זה כל כך חשוב להעיר אותה בשביל זה, ענה לו הרב 'כבר כמה לילות שהרבנית לא נרדמת, בגלל שאותו ילד לא התקבל לתלמוד תורה', ואדרבה נכנסתי לבשר לה כדי שתוכל להירדם, כך היתה הדאגה בבית הגדול הזה - שהיה תל תלפיות - לכל יהודי ויהודי...

לא להדר על חשבון השני

היה פעם שהגיעו לשאול אותו על שוחט מסויים שרצו להעביר אותו מתפקידו מפאת גילו, והרב שאל האם ההלכה מחייבת את זה שהוא עלול ח"ו להכשל בדברים שהם מעיקר ההלכה, או שזה רק להידור מסויים, ואמרו לו שאין חשש הלכתי אלא שרוצים להדר יותר, אמר הרב שאם כך אין להעבירו משום שאין להדר על חשבון השני.

'אני לא יודע באיזה מספר אני גר'...

אצל הרב הדרך שהוא הגיע לידיעת התורה המופלגת שלו, משום שהוא נזהר מאוד שלא יהיה בראשו שום פרט וענין שלא קשור לתורה, והרבנית סיפרה שהוא הרבה להתפלל שהוא ישכח את כל מה שלא נוגע לתורה, ובדידי הוה עובדא, שפעם שאלתי אותו מה הדין בספירת העומר באחד שיאמר ביום כ"ג בעומר ש'היום המספר כמו הבית של הרב ברחוב רשב"ם', האם יותר לא יוכל לספור בברכה... והרב אמר לי "מי יודע איפה אני גר??", אז אמרתי לו שהרי כולם יודעים איפה הרב גר, והרב אמר לי 'אני לא יודע באיזה מספר אני גר'... והסיבה שהוא לא ידע, כיון שזה לא היה דבר שחשוב לו לתורה הוא לא זכר את זה.

ישנה מחלוקת בענין וידוי מעשרות, שלשיטת הרמב"ם לכתחילה צריך להתוודות בבית המקדש אבל אם בדיעבד התודה בכל מקום יצא, ושיטת הרמב"ד שגם בדיעבד אינו יוצא יד"ח אם זה לא היה בבית המקדש, והרב בספרו דרך אמונה (הלכות מע"ש פרק י"א ה"ו בביאור ההלכה) מק' לש' הרמב"ד שהרי במשנה (מע"ש פ"ה מ"ד) כתוב שגם ממזרים מתודים, ובאבות דרבי נתן איתא דאין ממזר נכנס לירושלים, ולש' הרמב"ד שוידוי במקום המקדש הוא לעיכובא איך ממזר מתודה.

והרב כותב ומוכיח שם שעל כרחק כל האיסור שאין ממזר נכנס לירושלים היינו לגור שם בקביעות או לבוא ללמוד שם בשיבה, אך אם נכנס באקראי בעלמא אין איסור, ע"ש, ועכ"פ גם משנה באבות דר"ג היתה מונחת לפניו, כאשר עסק בהלכות מעשר שני, וזה דבר נורא למתבונן, ידיעת התורה שאין לה גבול.

המחשב והרב...

וכמו כן היה כששאלו אותו כמה פעמים משה הרב כתוב בתורה, והרב ענה מספר מסויים, ואחד הלך לבדוק זאת באיזה תוכנה במחשב וזה כתב לו שיש עוד שני מקומות יותר מהמספר שהרב אמר, והוא בא להרב לשאול אותו על זה, הרב ענה לו שאכן יש עוד שני מקומות שכתוב את האותיות 'משה' אבל אין הכוונה למשה הרב אלא כוונה אחרת, א. 'ואם ימעט הבית מהיות משה' (שמות יב ד), ב. 'כל בעל משה יד' (דברים טו ב), שבשני המקומות האלו נמצא האותיות 'משה' אבל הכוונה הרי אחרת...

ופעם אחת, בברית לאחד מצאצאיו שנקרא 'יהונתן', היה שם גם מרן רה"י הגר"א"ל שטיינמן זצוק"ל, והם ישבו יחד ובדקו בעל פה מתחילת הש"ס היכן כתוב 'יהונתן' עם ה' והיכן כתוב 'יונתן' בלי ה'.

דגים שבים צמאים יותר, כי יש להם מושגים יותר...

פעם שאל פלוני את הרב, שבחז"ל כתוב שתלמידי חכמים נמשלו לדגים שבים, 'מה דגים שבים פותחים את פיהם לקבל טיפת המטר שירדת מן השמים, כך דברי תורה תלמיד חכם שומע מדרש או הגדה מצית אזנו לשמוע' (פסיקתא זוטרותא פרשת האזינו), ושאל אותו יהודי, שיש לו בביתו אקווריום של דגים, וכשהוא מוסיף לתוכו מים, הדגים לא מתקרבים לקבל את אותם טיפות שהוא מוסיף, וזה לכאורה לא כמו שכתוב בחז"ל.

הרב השיב לאותו שואל, שבחז"ל כתוב דגים 'שבים', וזה דוקא דגים שנמצאים בים, אבל דגים שנמצאים בתוך האקווריום בבית זה שונה, וביאר זאת כך, דגים שבים יש להם מושגים בכמויות של מים, שהרי הם נמצאים בתוך הים, ודוקא בגלל זה הם צמאים לכל טיפה וטיפה, משא"כ דגים שנמצאים בתוך האקווריום אין להם מושגים בכמויות של מים

והם לא מתקרבים לפתוח פיהם לכל טיפה וטיפה, ודברים אלו נאים למי שאמרם, שהרי להרב היה לו מושגים אמיתיים בתורה, בידיעת התורה ובעלמא התורה, ולכן היה לו צמאון אדיר לכל מילה ותג שבתורה.

תורת חסד

והנה התורה של הרב היה תורת חסד, וכידוע היה משיב למאות אנשים מידי יום והרב כתב בחייו **למעלה ממאה אלף תשובות!!**, והיה אצלו קופסה מיוחדת לכל המכתבים שהגיעו אליו, ומידי לילה היה מסדר לפי כהן לוי וישראל, ובין השואלים היו לפעמים

סיפר לי אחד, שהוא היה אצל הרב עם דף של שמות לברכה, והרב בירך שם אחר שם בברכת ברכה והצלחה, אך כשאמר להרב את אחד השמות הכתובים בדף, אמר לו הרב 'הוא ממזר', ואותו אחד אמר להרב שאכן בתוך משפחתם זה ידוע שאותו אחד הוא ממזר רח"ל.

ופעם שלח פלוני להרב שאלה, מה המקור לכך שאלהיה הנביא מגיע בליל הסדר באמירת שפוך חמתך, והרב ענה לו בפשטות - 'רואים אותו'...

הרב אפילו לא הביט אל עבר האולם

זכורני כשהייתי בחור, האולם שמחות שהיה בבני ברק היה 'אולם קרויזר', וזה נמצא ברחוב סעדיה גאון, הרב היה הולך לכולל חזו"א דרך הרחוב הזה כל יום, ובאותו יום שהרב חיתן את אחד מילדיו שם, חשבתי שבאותו יום בחזור מהכולל הרב יכנס לבדוק מה קורה בפנים או לכה"פ יביט מבחוץ על האולם, אבל הרב עבר ברחוב ואפילו לא הביט לעבר האולם, מפני שכל מה שלא קשור לתורה זה לא ענין אותו והוא לא זכר את זה.

הרב כלל לא ביטל תורה באותו זמן...

פעם הרב הגיע לברית בנתניה, ואחר כך היה שם עיכוב שהרב התעכב עוד כחצי שעה, ואחר שבועיים התינוק לא הרגיש טוב, והאב חשב שזה בגלל שהוא גרם עיכוב להרב, אז הוא נכנס להרב וביקש מחילה על הביטול תורה שנגרם להרב, אז אמר לו הרב שכלל לא היה ביטול תורה משום שהוא הספיק אז עוד כמה דפים.

לקבל כל אדם בסבר פנים יפות

הנה ידוע שלהרב היה סדרים של לימוד, והוא היה קורא לזה 'חובות', שהחובות של הרב היו הסדרים וההספקים שהוא היה צריך ללמוד, אמנם עם כל זה הרב תמיד היה ברוגע ובשלו, וכל מי שהיה נכנס אליו היה מרגיש כאילו שיש להרב את כל הזמן שבעולם, וזה לימוד גדול ללמוד מזה איך צריך להתייחס לזולת, ואיך לקבל את השני בסבר פנים יפות תמיד.

מן השמים גילו להרב מה לענות לכל אם במדויק

זכינו שבזכות שהרב היה כל כולו תורה ומחובר לתורה, היו מגלים להרב מהשמים מה לענות לאנשים שהגיעו אליו, וכידוע שהרב היה יכול לענות לשני אנשים לכל אחד באופן אחר, ופעם שאלו אותו למה לאחד הוא עונה כל ושני כך, והרב אמר שכל פעם הוא עונה איך שאומרים לו לענות.

דוגמא לכך, זכורני שהיה פעם שאחד הגיע להרב ובכה שהוא לא מצליח להבין כלום בתורה, והוא מנסה ללמוד והראש שלא לא קולט, והרב אמר לו להתחזק בתפילה בציבור, ובאמת היה לאותו אחד חולשה בזה, והוא התחיל להקפיד, וכעבור חודשיים הוא הגיע שוב ואמר להרב שאפילו שהוא לא הפסיד אפילו פעם אחד במשך החודשיים תפילה בציבור עדיין הוא לא מצליח ללמוד ולהבין, אבל הרב אמר לו שוב להתחזק בתפילה בציבור, ואותו אחד היה גר בירושלים ולאחר כחודש הוא נרדם בתחילת הלילה וקם בשעה מאוחרת והוא נזכר שהוא עוד לפני תפילת מעריב, ובשכונה שלו כבר לא היו מנינים בשעה כזאת, אז הוא יצא לכביש והגיע לזכרון משה בשעה שתיים בלילה, ובדיוק אז הסתיים המנין הקודם, אבל אותו אחד קיים את מה שהרב אמר לו והוא נשאר עד שהתאספו עשרה למנין וזה כבר היה קרוב לשלוש בלילה, ואח"כ היה לו סיפור שלם איך שהוא הגיע לביתו, אבל לאחר שבוע פתאום נפתחו לו מעיינות החכמה,

ובאמת, שמובא במדרש (ילקוט שמעוני, שיר השירים, א', ג', רמז תתקפ"א) שהראש של האדם נמשל לכוס מלא בשמן, שאם מכניסים משהו מיד השמן נוטף לבחון, וכך בראש של הבן אדם שכל ידיעה מיותרת שהוא מכניס, על ידי זה יש חלילה פחות מקום לתורה, ואם היה בראש רק תורה ממילא היינו שקועים כל הזמן רק בתורה ולא בשום דבר אחר, ואצל הרב הדבר היחיד שענין אותו והיה חשוב לו זה התורה, ולכן ממילא הוא כל הזמן היה שקוע רק בזה.

ולכן כל מה שהיה להרב זה רק התורה, וידוע שמרן הסטייפלר אמר לבנו של הרב, הגרא"ש שליט"א, שכל ספק שיש לו שישאל את אביו כיון שכל מה שהוא אומר מגיע מהתורה, שאין אצלו שום דבר אחר חוץ מתורה.

'כמה חבל שאני לא זוכר את'

השאלות שהיו שם...

והרב שכל מה שידע זה היה רק תורה, גם בשינה הוא היה חולם על דברי תורה, והרבנית סיפרה שתוך כדי השינה הוא היה מדבר בדברי תורה, וסיפר לי נכדו הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א, שלפני ארבע שנים בשב"ק פרשת שמני, הרב סיפר לו שהוא חלם תוך כדי השינה שאחד מהנכדים שלח לו מכתב עם מאה שאלות על הלכות מלך, והוא ענה שם על כל השאלות, והרב פגש במנחה את אותו נכד, ושאל אותו אם אכן הוא הכין לו מכתב של שאלות בענין מלך, והנכד אמר שלא, והרב אמר לר' גדליה 'כמה חבל שאני לא זוכר את השאלות שהיו שם...'.

מיד כשנודע שהכובע חדש, עלו במוחו של הרב, שני ספיקות

סיפר לי משהו, שלפני כעשרים שנה, בשבת שלפני חג השבועות, קודם ברכת המזון הוא לקח את הכובע ושאל אם זה הכובע שלו, והרבנית אמרה לו שהיא כבר סיפרה לו שהיא קנתה כובע חדש לפסח, והרב לא זכר מזה בכלל ולא שם לב לזה במשך כבר כמעט חודשיים, ומיד היו לו שתי שאלות, א. מה עם ברכת שהחינו, והיה לו ספק בזה כיון שכבר עבר זמן מאז שהוא התחיל ללבוש את זה, והביאו לו פרי חדש כדי שיברך עליו ברכת שהחינו ויפטור את הכובע בזה, ב. ושאלה נוספת שהיתה להרב, האם אין חשש של אוהל בשבת בשוליים של הכובע, והנכד אמר שבדקו בחנות שאין בשוליים רוחב טפח, והרב בירר באיזה חנות זה היה, ורק כשהתברר לו שזה היה בחנות שאפשר לסמוך עליה נחה דעתו.

'האם אתה סובר כדעת בית שמאי'...

כאשר היה מוזכר שם משפחתי - 'דינר' - יש אנשים שלהם זה מזכיר מעמד התרמה וכד', אך הרב כשהיה שומע את שם המשפחה, הי שואל אותי, האם אני סבור כדעת בית שמאי, כשכוננו למשנה בקידושין (ב) (א' שלבית שמאי אשה מתקדשת ב'דינר'...

דבר ה' בפיו

ידוע שאצל הרב ראו בחוש - דבר ה' בפיו - פעם היה גביר שהיה תורם סכומים עצומים לצדקה, שנה אחת בליל פורים הוא תרם ארבע מליון דולר לצדקה, ויומים לאחר מכן הוא נהרג בתאונת דרכים, ובאו לפני הרב לשאול אותו איך אפשר לנחם את האלמנה, והרי גם כתוב 'צדקה תציל ממוות', והרב ענה שאותו גביר היה צריך ללכת מהעולם לפני עשרים שנה, ורק בזכות מצות הצדקה הוא נשאר בחיים, וכשסיפרו את זה לאלמנה היא אמרה, שעכשיו היא נזכרת שלפני עשרים שנה בעלה עבר תאונה גדולה והוא יצא ממנה בניסי ניסים, ונמצאו דברי הרב מדויקים ביותר.

רבינו זצ"ל בביחום אבלים אצל יבדלצ"א הגר"א דינר שליט"א

במעמד התלחת לימוד הלכות שביעית לאלפי ילדי הקיבוץ

מתורת מרן החזון איש זללה"ה בעניני קיום מצוות נדירות

לאו למימרא דכי יקרא חייב, אלא אי הוי אמרינן יחזור בהרים היה כל אדם חייב פעם אחת בחייו לקיים מצות שילוח, אבל השתא כי יקרא לא קרינן רק ארם רוצה ליקח הבנים.

חזו"א, יו"ד, סי' קע"ה, ס"ק י"ב

ומכאן למד הרב זיע"א: 'שכל מצוה חייב כל אדם עכ"פ פעם א' בחייו לקיימו (חוץ משילוח הקן שמיעטו קרא ע"ש)', והיינו, דכל מצוה שלא נתמעטה בפירוש, יש ענין לקיימה.

ארחות יוסף, הובא לעיל במדור 'תורת שיח'

ומכאן יש להוכיח דאם פגע בקן ואינו רוצה לזכות בבנים, אינו חייב בשילוח שלח, דאל"כ חייב רב יהודה בשילוח גמור ולא שייך למפטר' מפני ד"ש כיון דחייב מה"ת, והבעלים גופיהו חייבים כשימצאו רובצת, וגם אינו חייב ליקח הבנים כדי שיתחייב דא"כ היה רב יהודה מתחייב ליקח הבנים ע"מ שלא לזכות, [וכעין שכ' תו' ב"מ ק"ב א'] ולשלח ואח"כ יזכה בבנים, וכ"מ פשטא דמלתא דיוני שובך אסורים מפני ד"ש ומניחין רובצין ואינו משלח, וזה דלא כחז"י סי' ס"ז, וח"צ סי' פ"ג, והא דאמר לעיל קל"ט ב' יכול יחזור בהרים כו' כמ"ל.

תגיד ליעקב

מרן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה בעניני שמחה של מצוה

על לא חמס, או שהרגין לב נדכאים כגון שהשיא יתום ויתומה וכי"ב תגדל שמחת נפשו וירגיש נעימות מופלגה, למרות שמעולם לא השתוקק למעשה כזו ואם יאמר האומר שהוא שמח מעצם הפעולה הטובה שנעשית מפני שכך ערב לו, אין זה אמת, שהרי אילו נעשית אותה פעולה עצמה ע"י איש אחר לא הי' הדבר נוגע ללבבו כלל ולא ישמח כלום, וא"כ עיקר שמחתו הוא בזה שהוא זכה במצוה הזאת ותגדל שמחתו אע"פ שמעולם לא השתוקק לזה, והאמת הוא שזהו שמחת הנפש הרוחני המרגשת נועם אור המצוה ואע"פ דאיהו לא חזי מזל' חזי ונפשו מתעלה באותה שעה (ואמנם הרשעים והפוקרים לא יבינו דברינו אלה אבל הישרים בלבבותם וכש"כ מי שבא מעשה לידו והרגיש ד"ז יבינו הדברים היטב).

והנה אנו רואים תשוקת האדם להשאיר לעצמו שם ושארית בארץ לאחר שימות, וכ"כ בשמואל ב' י"ח ואבשלום לקח ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר את שמי וכו', ואין תשוקה זו מתאזק הכבוד כי אין התשוקה שיזכירהו לשם ולתהלה רק שלא ימחה שמו וזכרו מעל פני האדמה, ומהו סיבת תשוקה מה יתן ומה יוסיף לו זכירת שמו, אות היא על נפשו שבעומק נימי נשמתו תרגיש שאינה בת חילוף ושעדיין תתקיים אחר מות גופה ואינה רוצה להמחות מעולם הלזה שכ"כ נקשרה נפשו בה וכמש"כ בס' נשמת חיים מאמר ג'.

חיי עולם פרק ט'

השמחה שיש לאדם, היא לפי ערך תשוקתו אל הדבר

מציאות נפש רוחני באדם הננו מכירים ורואים משמחה של מצוה כמשי"ת בעה"י, ידוע בחוש, כי השמחה באדם הוא לפי ערך רצונו ותשוקתו לאותו דבר, כי לדבר שמשתוקק ומתאוה מאד, תגדל שמחתו בהשיגו, ולדבר שכמעט לא התאוה אליו ולא שאף לו, לא ישמח בהשגתו. וכן בהצלה מדבר רע, שבהנצלו מדבר שנרעש ונפחד מאד ככה תגדל שמחתו, וכשינצל מדבר שכמעט ולא הי' איכפת לו, כמו כן כמעט ולא ישמח כלום בהצלתו.

שמחה של מצוה מגיעה אפילו בלא תשוקה לעשייתה

אבל בעשיית הטוב עינינו הרואות שבעשותו מצוה רבה לשם שמים, אע"פ שלא רדף אחר' ולא השתוקק לה ובאה לו בהזדמנות, תגדל שמחתו ותערב לנפשו מעשה המצוה באופן עצום ורב, וכמו כן בהיותו עומד בנסיון גדול וכבש יצרו תאיר עליו שמחת הנפש וינעם לו הרבה יותר מכפי ערך שפחד מהחטא, ואדברה כמעט שהי' כפשע בינו ובין החטא.

שמחה של מצוה היא גם במי שלא חונך על ברכי האמונה והתורה

וזה תראה אפי' במי שלא חונך כלל על ברכי האמונה והתורה (אם עכ"פ לא הרשיע להשתחית נפשו למאד ברשעות וטומאה ר"ל) כשיזדמן לו במקרה מעשה הטוב (היינו כשעשה עכ"פ בתורת מעשה טוב ולא בשביל נגיעה עצמית) כגון שהציל לקוחים למות

המשך מעמוד 3

שיחת התלמידים

ביום חמישי, אבל ביום רביעי היה איזה ויכוח קטן בין הרופאים על משהו צדדי ולכך דחו את הניתוח ליום ראשון, וביום חמישי החולה שלח את השם שלו להרב שיתפלל עליו שהניתוח יעבור בשלום, והרב אמר לא להוריד את הרגל, וגם כשאמרו לו שהרופאים אמרו שהוא חייב להוריד את הרגל ואם לא הוא יבוא לכלל סכנה, הרב אמר לא להוריד את הרגל, וכיון שהרב אמר הם שמעו לקולו ולא שמעו למה שהרופאים אמרו להם, ולאחר כמה שבועות הגיע איזה רופא מומחה מאמריקה והביאו לו את התיק הרפואי של אותו יהודי, והוא אמר שאין שום צורך להוריד את הרגל ואם היו מורידים את הרגל אותו יהודי לא היה שורד... והוא עד היום חי וקיים, ובריא בשני רגליו.

והחיזוק בשבילנו הוא, שהרי הרב לא הגיע לדרגות האלו, אך ורק על ידי לימוד התורה עוד ועוד, וכמה שאנחנו נהיה יותר שקועים בלימוד ולא נכניס ידיעות שלא קשורות לתורה, ככה נזכה ללכת בדרכיו, והשם יעזור.

שכל אחד יתחזק במשהו, כל אחד כפי הדרגה שלו, והרי זה שווה מליונים, כל התקדמות וכל מעשה הכי קטן, והקב"ה יעזור שהוא יהיה מליץ יוסף עבריני, ונזכה שבקרוב הוא יחזור אלינו בתחתית המתים, יחד עם משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

והוא הצליח להבין את הלימוד בבהירות, ואמנם זה בזכות שהוא התאמן ועשה מסירות נפש על מה שהרב הורה לו להקפיד כך הוא זכה לזה.

'השאלה באמת היתה, על 'שמואל יצחק' ו'יצחק'

סיפור נוסף היה, שפעם שלחו אחד שישאל את הרב עבור שידוך מסויים שלאבי הכלה קוראים ראובן יוסף ולבחור קוראים יוסף האם זה נחשב כשתי שמות או כשם אחד, והרב ענה ששמואל יצחק ויצחק זה שתי שמות, והוא חזר ושאל שהשמות היו ראובן יוסף ויוסף, והרב בשלו, חזר ואמר שוב ששמואל יצחק ויצחק זה שתי שמות, ואותו אחד חשב שהרב מתכוין כמשל שזה כמו שמואל יצחק ויצחק שזה שתי שמות, וכשהוא התקשר להודיע למי ששלח אותו, הם אמרו לו שבאמת השאלה היתה על שמואל יצחק ויצחק... והביאור בזה, שמי ששקוע בתורה ומחובר כל הזמן רק לתורה מהמשמים שמים בפיו את הדברים שצריך לומר.

לא לעשות את הניתוח

סיפר לי יהודי אחד, שחמיו לפני שלוש שנים הרופאים אמרו לו שהוא צריך לעבור ניתוח להורדת הרגל רח"ל, והניתוח היה צריך להיות

תורת שיח

ד"א במתנה, ונטע שם אילן פרי וקיים ג' שנים ערלה, ושנה רביעית נטע רבעי, וקנה שדה חטים והניח פאה בסוף שדהו, ונתן מעשר, וקיים לקט ושכחה ע"ש [ועי' בשטמ"ק ערכין ב' ב' אות ט"ו בשם הרא"ש מיהו צריך להשתדל לקיים כל המצות כו' ע"ש], וכן ראיתי אאמו"ר זללה"ה השתדל לקיים מצות מתנות וראשית הגז ופדיון פט"ח גם השתדל שיהי' לו ס"ת והשי"ת יזכנו לקיים כל המצות בשמחה.

לפי גודל שמחת האדם המצוה, והערך שנותן לה, כך מקבל את שכרו

הנה אנחנו ראינו כמה וכמה מצות שעושים בנ"א ואינם מתקיימים דברי רבותינו ח"ו בענין גודל שכרם אפי' בעוה"ז, אבל השרש שהכל נשען עליו הוא שבעשיית המצוה אל יחשוב שהיא עליו כמשה וממהר להסיר מעליו אבל יחשוב בשכלו כאילו בעשותו אותה המצוה ירויח אלף אלפים דינרי זהב, ויהי' שמח בעשותו אותה המצוה בשמחה שאין לה קץ מלב ונפש ובחשק גדול כאילו ממש בפועל נותנים לו אלף אלפים דינרי זהב אם יעשה אותה מצוה, וזהו סוד הפסוק תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב,

וז"ס רב ברונא דחד יומא סמך גאולה לתפלה ולא פסק חוכא מפומי' כל ההוא יומא, וזה יורה על היות אמונת בטחונו בבורא ית' בתכלית האחרון יותר משאם הי' השכר מזומן לפניו בפועל, וכפי גודל שמחתו באמת ובטוב לבב הפנימי כך יזכה לקבל אור עליון, ואם יתמיד בזה אין ספק שישרה עליו רוה"ק, וענין זה נוהג בקיום כל המצות כולם בין בעת שעוסק בתורה שיהי' בחשק גדול נמרץ בהתלהבות עצום כאילו עומד לפני המלך ומשרת לפניו בחשק גדול למצוא חן בעיניו לקבל ממנו מעלה יתירה וגדולה עכ"ל מהר"ח ז"ל, ועי' בת"ז ת"ע דף קל"ב א'.

הרב זצ"ל בקריאת ספר התהילים מתוך קלף

אחרות יוסר, ערך שמחה של מצוה

כתב הרמב"ם (פ"ח מלולב הי"ד): 'ולא היו עושין אותה את שמחת בית השואבה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע' ואמר רבינו שהטעם שנתנו לגדולי החכמים דווקא **משום שהם מבינים יותר גודל השמחה.**

שיח הסוכות עמ' ל"ז

ט' ב' א"ל ר' אלעא לעולא כי עיילת להתם שאיל בשלמא דרב ברונא אחי במעמד כל החבורה דאדם גדול הוא ושמח במצות זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומי' כולי יומא, וביר' (רפ"ה דסוכה) יונה בן אמתי מעולי רגלים הי' נכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוה"ק ללמדך שאין השכינה שורה אלא על לב שמח, ובשבת (ל') אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, ושם ושבחתי אני את השמחה זו שמחה של מצוה, ואמרו (פס"ר פמ"א) אברהם שמח לעקוד ויצחק שמח ליעקד, ובשבת (ק"ל א') כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה כגון מילה עדיין עושין אותה בשמחה, ועי' במ"ב (סי' תרס"ט סק"א) שכ' שהעידו על האריז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהי' משמח בכל עוז בשמחה של מצוה עכ"ל, ומקורו בהקדמות ספר חרדים ח"ל גילה הרב החסיד המקובל מהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל לאיש סודו שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוה"ק בשכר שהי' שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית ואמר דהיינו דכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל פי' מרוב כל מכל מיני תענוג שבעולם ומכל זהב ופז רב ואבנים טובות ומרגליות עכ"ל, ועי' בס' דבש לפי מהגאון חיד"א ז"ל (אות מ' סי' י"ד) שהביא בשם זרע בירך השמחה שאדם שמח במצוה שכר השמחה פורעין בעוה"ז [ועי' מגיד משנה סוף ה' לולב].

ביאור מהות הענין ב'שמחה של מצוה', וקיום כל המצוות הנהוגות בזה"ז

והענין של שמחה במצוה הוא כמש"כ בס' חרדים שם (וכמדומה שהוא לשון חז"ל ועי' זוה"ק ויקהל קצ"ח א' גבי צדקה) דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורנא הוא דשדיר לי' קב"ה ולכן לפי רוב שמחתו מראה שמכיר הוא ערך המתנה ושחביב בעיניו מתנתו של הקב"ה ושמח בה וזה גורם לו לאהוב המצות ולבקשן ולכן שכרו כפול, והנה כ' הח"ח ז"ל במאמר תורה אור

(פ"ד) שצריך אדם להשתדל לקיים כל התרי"ג מצות אפי' אותן דלא שכיחי [חוץ מאותן שאין נוהגין בזה"ז שבהן יוצאין ע"י הלימוד בעניניהם], כדי לתקן נפשו ורמ"ח אבריו לעת"ל שכן כל אבר כנגד מצוה ואלי"כ ישאר בעל מום לעת"ל (ומקורו בשערי קדושה להרח"ו), וכ"כ בחזון איש (ביר"ד סי' קע"ה סק"ב) שכל מצוה חייב כל אדם עכ"פ פעם א' בחייו לקיימו (חוץ משילוח הקן שמיעטו קרא ע"ש), ולכן ראוי ליר"ש להשתדל לקיים גם המצות שאין שכיחות כמו ראשית הגז ומתנות ופדיון פט"ח ופאה ולקט ושכחה פרט ועוללות וכל כה"ג, וכ"כ במעשה רב סי' ק"ד ק"ה ובתוס' מעשה רב שם שהגר"א קנה עז מבכרת ונתן הבכור לכהן, ושחט עגל, ונתן המתנות, ובקש מא' שיתן לו קרקע ד"א על

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

קורות העתים (י' ע"א במהדורה ישנה, ס"ט ע"א במהדור"ח) הביא עדות על מצות פדיון פטר חמור שנעשה ע"י הגאון רבי ישראל משקלאב בעל 'פאת השלח' ועטרו את הבכור במרגליות ובזהב והוליקוהו לבית הכנסת בשמחה ובתופים והפדיון עצמו נעשה בבית הכנסת יעו"ש וכן הורה למעשה גיסי מרן הגר"ח קניבסקי (שליט"א) [צוק"ל] על פי הירושלמי (מנילה, פרק ג', ה"ג), ע"ש.

נערך ע"פ חשוקי חמד זבחים כ' א', ע"ש עוד

שאלה. מעשה בפדיון פטר חמור שנעשה ברוב עם ולא נמצא מקום אחר כי אם בבית כנסת גדול וציבור של מאות השתתפו בו לראות את המצוה, ולא היה מקום להעמיד את החמור והשה כי אם על הדוכן שעליו עומדים הכהנים מאחר והוא מוגבה וכולם רואים אותו ולשם הכניסו את החמור ואת השה, השאלה היא אולי אין זה דרך ארץ לקרב את החמור לארון הקודש? **תשובה.** אם הוא שעת הדחק שצריך מקום גדול שכולם ישתתפו במצוה, נראה שמותר להכניס את החמור לבית הכנסת לצורך כך, ויש לציין שבספר

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

מלמד שהזשיבו ישיבה על קברו

מרנן ורבנן, אברכי הכוללים והוגי התורה מוזמנים לקחת חלק
בהעמדת ישיבה על קברו לזכר נשמת רשכבה"ג מרן שר התורה

חיים קניבסקי

הגאון רבי
זצוקללה"ה

הלימוד יתקיים במשך 24 שעות היארצייט ט"ז אדר ב',
במתחם ענק ומרווח משרים ספורים מציונו הקדוש של רבינו
בבית החיים "זכרון מאיר" בבני ברק

לרישום בטלפון

03-3062777

וכן בעמדות "נדרים פלוס"
הרישום לאברכים בלבד

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו

-מלגה מכובדת ללומדים-

מלמד שהושיבו ישיבה על קברו

תנאי השתתפות ב"ישיבת מרן רבינו חיים" יום היארצייט ט"ו אדר ב'

♦ שעות הלימוד הינם משקיעת החמה יום ראשון פורים דפרוין בשעה 18:00 ועד מוצאי יום היארצייט יום שני שושן פורים בשעה 18:00

♦ הלימוד לאברכים בלבד

♦ הלימוד הוא לכה"פ שעתיים

♦ ניתן ללמוד הלכה או גמרא בלבד

♦ גובה המלגה הינו: משעה 18:00 יום ראשון פורים דפרוין עד 7:00 בבוקר יום שני שושן פורים - 100 ₪ לשעה. ומשעה 7:00 בבוקר עד 18:00 - 80 ₪ לשעת לימוד.

♦ בשעת הרישום יש להקיש את השעות הרצויות ולמלא אחר ההוראות - נא לדייק בפרטים הם נדרשים להעברת המלגה לחשבון הבנק

♦ מספר הנרשמים לכל שעה מוגבל. כל נרשם שלא מגיע נא לבטל את ההרשמה בקו

♦ לאחר הרישום יש להמתין להודעת אישור, הרישום לא מהווה אישור.

♦ במקום יוצבו עמדות לרישום שעות כניסה ויציאה, ללא רישום בעמדות במקום לא תועבר מלגה.

♦ המלגות יועברו לחשבון עד יום חמישי י"ח אדר

♦ "ישיבת מרן רבינו חיים" תעמיד לרווחת הלומדים ופוקדי הציון מזון כיבוד קל לאורך שעות היום והלילה

ניתן להירשם במספר הטלפון: 03-3062777 וכן בעמדות "נרדים פלום"

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו

ושמחתם לפני ה'

מאמר נרחב על הנהגות הרב זצ"ל בחיבוב ושמחת המצוות שאינם תמידיות

ומקורביו יודעים להעיד, כי בכל נביא חדש, וכמובן בכל ס"ת חדש שנוסף (ברבות השנים, ע"י נגידים, מלבד הס"ת הפרטי) שמח הרב שמחה גדולה.

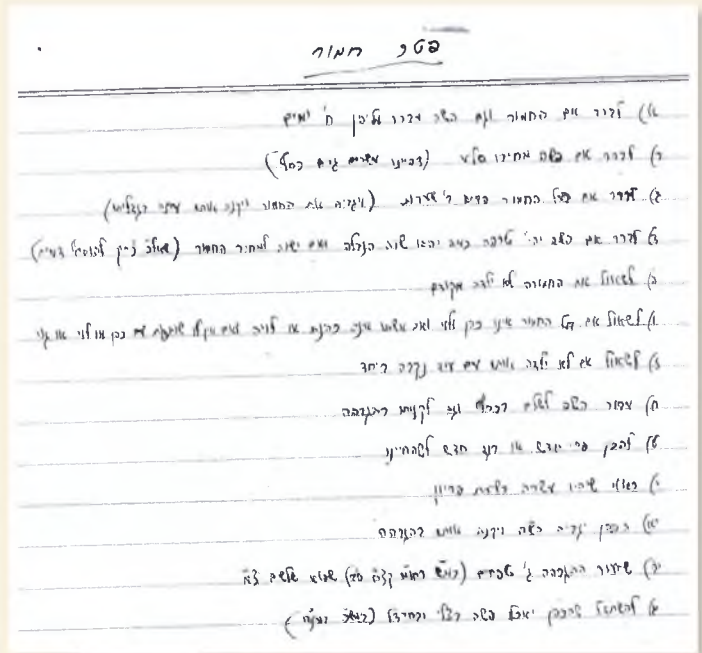
פדיון פטר חמור ראשית הגז

בשנת תשנ"ה דאג אחד מתלמידי הרב, הרב אליעזר ליברמן שליט"א, לקיים מצות פדיון פטר חמור, בהידור רב, כאשר כל הפרטים ההלכתיים הנדרשים, נתבררו כאמיתיים, הרב נסע למקום המיועד, ולא זו בלבד, צירף הרב

הרב זצ"ל בקיום מצות פדיון פטר חמור

את כל בני משפחתו, לנסיעה למקום קיום המצוה, ובכך רצה להחדיר בליבותם, את גודל חשיבות ויקר ערך כל מצוה שבתורה, ובעיקר אלו הפחות מצוות, הרב הסתמך על הנאמר במשנה (בכורים פ"ג מ"ג) וכן פסק הרמב"ם (הל' בכורים, פ"ד ה"ז, וע"ש בהל' ט"ז) שבקיום מצות בכורים היו כל בעלי

דף ההדרכות שכתב הרב זצ"ל לפני קיום מצות פטר חמור

אומניות שבירושלים יוצאים, וגם בדרך אל ירושלים היו יוצאים ומתאספים רבים מעם ישראל לחזות ולהשתתף במצות הבכורים (יש מי שרצה שפלפל עם הרב בענין זה, ראה משמר הלוי ראש השנה סי' נ"ד, ובכ"ד), (וראה עוד על כך בס' 'אלא ד' אמות של הלכה' פרק ע"ז בהרחבה).

ימים טרם קיום המצוה, רשם הרב לעצמו בפיתקא מסודרת את פרטי שורשי ההלכות, עליהם צריך להקפיד, וסדר עשיית המצוה, ובכך נשאר חותם לדורות בכתב ידו מהאירוע המכונן.

באותה שנה קיים הרב גם מצות ראשית הגז, וגם מצות נתינת זרוע לחיים וקיבה, כאשר הכהן הוא הרב יצחק כהן זצ"ל (וראה בס' 'אלא הניל', פרק ע"ז ופרק פ').

שנים לאחר מכן נערך פדיון פטר חמור, למרגלות ביתו של הרב,

הרב זיע"א היה ידוע בקיום מצוותיה של תורה, ובדקדוק ההלכה נורא ומיוחד, על כך הרחבנו בגליונות שונים מפני תלמידים ומפני כתבם, והדברים ידועים, אלא שהרב הניח דגש מיוחד, על קיום המצוות בשמחה, באיכות ובכמות, באיכות - כל מצוה נעשתה בשמחה, ללא חששות וספיקות, הכל היה ברור, וכל דקדוק של מצוה הוסיף שמחה, בכמות - הרב דקדק לקיים את כל המצוות הקיימות בזמן הזה, בהידור נפלא, שמחת המצוות, הביאה לתשוקה אדירה לקיים את כל המצוות כולם.

בהזדמנות פנה אל הרב אחד ממשחרי פניו, בשאלה: 'הרב, קשה לי לקום בבוקר, כיצד אוכל להתגבר על כך?', הרב השיב: 'אם תעשה כל מצוה עם חשק ושמחה, לא יהיה לך קשה לקום', ועל אתר הוציא את ספרו 'ארחות יושר' שם כתב בנושא זה של 'שמחה של מצוה', בשם ספר חרדים, שכל מצוה ומצוה שתזדמן לו זו מתנה שהקב"ה שולח לו, ולכן לפי רוב השמחה שהוא שמוח בזה, הוא מראה שהוא מכיר את ערך המתנה ושחביבה בעיניו המתנה של הקב"ה והוא שמח בה. דבר זה גורם לו לאהוב את המצוות ולחזור אחריהן ואז השכר שלו יהיה כפול, כשסיים הרב להראות את הדברים, הפטיר: 'אם תקום ותתפלל עם חשק ושמחה, יהיה לך קל לקום, מפני שדבר שאדם שמח לעשות הוא קם בזריזות, אתה צריך לעבוד על עצמך לעשות את המצוות בחשק ובשמחה ואז ילך לך בקלות לקום'.

'אחר הפעולות נמשכים הלבבות' קובע החינוך בספרו (מצוה ט"ז), לאחר שאדם מחדיר לליבו שמחה בעשיית כל מצוה, יימשך ליבו ויתעורר, להזדרז לקיים כל מצוה בדקדוקה ופרטיה.

במדור זה ליקטנו, חלק מן הדברים הידועים, וחלק שאינם, על אודות קיום המצוות הנדירות של הרב זיע"א, ויהי רצון שנזכה לאחוז בשולי אדרתו של הרב, בענין זה.

כתיבת ספר תורה, וספר תהילים, ושאר כ"ד ספרים

שנים רבות עמל הרב, וקיבץ פרוטה לפרוטה, בכדי לקיים מצות כתיבת ספר תורה פרטי בכדי לקיים את מצות 'ועתה כתבו לכם', הכתיבה התפרסת ע"פ כמה שנים, כאשר רק הרב והרבנית ע"ה, יודעים על הדבר, ממש לפני

הרב זצ"ל בקריאת ספר תהילים מתוך קלף

סיום הכתיבה הודיעו את הדבר במשפחה, ובמוצאי שבת קודש, הוכנס ספר התורה לבית הכנסת 'לדרמן' במעמד צנוע, אך עם 'שמחה של מצוה'. גם ספר תהילים על קלף, היה משאת נפשו של הרב, כי היה סבור שתפילה מתוך ספר שנכתב בקדושה, מתקבלת ורצויה יותר, ומשכך, בבית הכנסת 'לדרמן' התקינו כי יקראו מתוך ספר זה י' פרקים לפני התפילה (חזון משבת וי"ט), כמו"כ בבית הכנסת 'לדרמן' וכן במנין שהתקיים בבית הרב נהגו כי כאשר אומרים את ההלל השלם בימים טובים, יקראו את פרקי ההלל מתוך הספר, לחיבוב של מצוה.

שאר כ"ד ספרים נודבו ע"י נגיד נכבד להרב, כאשר גם הם מוכנסים אל היכל הקודש, וקריאת ההפטרה בשבתות וי"ט נעשית כדין מתוך ספר מהודר.

שמחתו של הרב בקיום המצוות הללו, לא ראתה גבול,

ובאופן זה אפשר לקיים כל מצות אלו בזה"ז, אמנם הרב מסיים: 'ומ"מ לענין לפטור הפאה ממעשר אחתי צ"ע בזה' (ציון ההלכה, פ"א מהל' מתנות עניים, אות צ"ה).

ברית מילה

אמרו חז"ל (שבת ק"ל א') 'כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב עדיין עושין אותה בשמחה', הרב שאף מאד לקיים מצוה זו, אך 'חכם לב יקח מצוות' - ביקש הרב לקיים מצות

הרב זצ"ל ממיר את הברכות לאחד מילת גר

מילה בגר, בכך ירויח ברכה נוספת, אשר מברכים אותה רק במילת גרים (ראה שו"ע יו"ד סי' רס"ח סעי' ה'). לאחר שהודיע את רצונו למוהל המומחה הרב דוד שלמה גלבר שליט"א, אשר מחזיק בקליניקה פרטית בה הוא מל גרים במשך שנים רבות, הוא מיהר לשדך ברית מילה של גר ששמחו שהרב יהיה המוהל. וכך באחד הימים בא הרב אל מקום המילה, ומל גר שהתגיר זה עתה, והרב זכה במצות מילה, והכנסת הגר תחת כנפי השכינה כאחת, הרב שמח לאין שיעור, וגם לאחר המצוה, שח על כך למקורביו, בשמחה עצומה, על שזכה לקיים את המצוה הנדירה.

שחיטה

רצונו העז של הרב לקיים את כל המצוות לא פסק, וביום מן הימים, ביקש לקיים גם מצות שחיטה, שהרי זו ברכה נדירה שעוד לא זכה לברכה... וכך היה המעשה: כבר שנים רבות, שתלמידו של הרב זצ"ל, הרה"ג רבי מיכאל אריה שטיגל

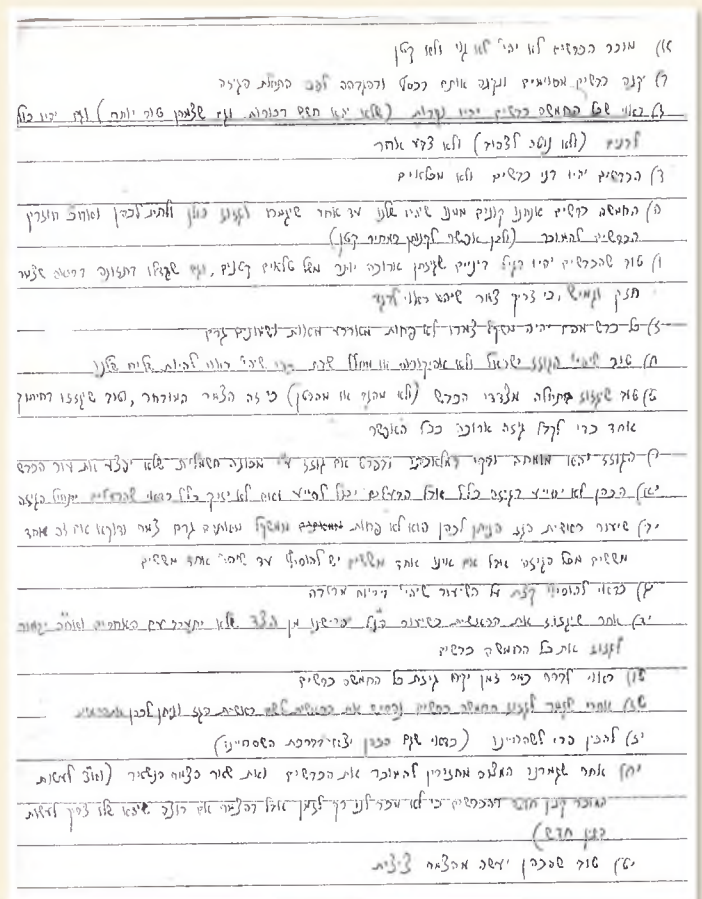

הרב זצ"ל בשחיטה

פרסום ראשון

שליט"א, משמש כשוחט בערב יום הכיפורים, בעופות שעשו בהם כפרות, באחד הימים בהם נכנס להרב זצ"ל, לאחר תפילת ותיקין, להתיעצות בענין אישי, פנה אליו הרב זצ"ל בבקשה: 'כשאתם עושים שחיטה, תקראו לי, אני רוצה לעשות ברכת על השחיטה, כזה ברכה לא עשיתי עדיין, לפליאתו של הרב שטיגל, המשיך הרב בענותותו ואמר: 'תלמד אותי איך לעשות ואני יעשה, זה הרי ברכה חדשה עדיין לא עשיתי'. והוסיף הרב: 'על המילה כבר עשיתי [על מילת גרים], וכעת נשאר רק על השחיטה'.

באותו שבוע במוצאי השבת, התייצב הרב השוחט שליט"א וג' תרגולות באמתחתו, כמבואר בפוסקים שהשוחט פעם ראשונה צריך לשחוט שלושה תרגולים (ראה שו"ע יו"ד סי' ס"א ס"ק ו'), את בדיקת הסכין ביצע הרב מרדכי גלאי שליט"א, ולאחמ"כ בירך הרב 'על השחיטה' ושחט כדת, בשחיטה השתתפו בנו של הרב שטיגל, השוחט הרב יעקב ישראל שליט"א, כמו"כ השוחט הרב יחיאל נדל שליט"א, לאחר קיום המצוה הרב דן מדוע לא מרכים על כך ברכת 'שהחינו' וציין לטעם המבואר ברמ"א (יו"ד סי' כ"ח, סעי' ב') שכיון שמזיק לבריה, וזה פורענות, לא ראוי לברך ע"ז שהחינו (ראה שם).

דף ההדפוס שכתב הרב זצ"ל לפני קיום מצוות ראשית הגז

בהשתתפות המונים, כאשר הכהן הוא חכם שלום כהן צצוק"ל, הגאון הגדול רבי יהודה אריה דינר שליט"א ביאר והסביר את ענייני המצוה במשנתו של הרב, והשמחה היתה ניכרת היטב על פניו של הרב באותה העת, אשרי עין ראתה זאת.

מתנות עניים - לקט שכחה ופאה

עוד בשנים צעירות, אבה הרב לקיים מצות לקט שכחה ופאה, וכה כתב בקונטרס הזכרונות: 'זרעתי ירקות בחצר ואמר לי [החזו"א] להרחיק טפח ומחצה בין מין לחברו, הדברים מעלים תמיהה, ממתי עסק הרב בנטיעת

הרב זצ"ל בקיום מצוות מתנות כהונה

עצים בחצר, והתשובה נודעה ע"י ידידו של הרב משכבר הימים מרן הגר"ד לנדו שליט"א, שכאשר הרב היה נער צעיר והוריו גרו עם מרן החזון איש זיע"א, רצה הרב ללמוד למעשה את הלכות כלאים ולקיים מצוות מתנות עניים, וזרע בחצר ערוגה עם כמה סוגי ירקות, ובא לשאול את החזו"א כמה עליו להרחיק בין סוגי הירקות כדי שלא יהיה כלאים, והורה לו החזו"א להרחיק טפח וחצי ס"מ בין כל מין ומין כפי שפוסק בספרו, משמע הרב את הסיפור מנכדו, אישר זאת.

גם שנים לאחר מכן, השתדל הרב בקיום מצות לקט שכחה ופאה, ונהיג לקט שכחה ופאה, וביקש מפועל שיקצור עבורו, והניח לקט שכחה ופאה, וקרא קודם לכן לעני שיבוא ויטול את המתנות עניים, על אף שהרמ"א (יו"ד סי' ש"ב סעי' א') פסק שאין צריך לתת היום מתנו"ע בשדה, הרב השתדל בכך, וגם כתב בספרו את הדברים הבאים: 'ומ"מ נלענ"ד שאם א' רוצה להפריש מתנו"ע ויבקש מקודם לעניים שיבואו לקחתם יש לו מצוה,

ברכת 'חכם הרזים'

במסגרת זו נביא, את רשימת הברכות שחלקם נדירות, אותם כתב נכד הרב מפיו, ברכות שנזכה לברך כאשר יבוא משיח צדקינו במהרה בימינו אמן, כדלהלן:

אַחֲכָה לוּ בָכַל יוֹם שִׁיבֹא

הנה מכיון שכאשר נזכה בקרוב ויבוא משיח צדקנו ויהיה תחית המתים, יברכו פמה ופמה ברכות, הבאנו כאן רשימת הברכות על פי הוראות מרן זצ"ל.

ברפת 'הגומל' - יברכו באם יהיו מלחמות או אסונות שינצלו מהם, וכן אלו שיגיעו ממדינת הים, וכן הרואה אביו או רבו שנעשה להם גם יברכו.

על ראית המשיח יברכו 'שחלק מכבודו לכשר ודם' - שהרי המשיח הוא מלך.

וכן יברכו על ראיתו 'שחלק מכבודו ליראי'.

יברכו 'שהחינו' וכן 'מחיה המתים' על קרובים שקמו לתחייה שלא ראה אותם זמן רב.

על ראית כלל הצבור יברכו 'ברוך חכם הרזים' - כי ודאי יתקבצו ששים רבוא בבת אחת.

יברכו 'משנה הבריות' - כי יבוא הרבה משנים מכל העולם.

יש לברך 'ברוך שפטרנו' - כי בבוא המשיח נפטרנו מעל וצרות הגוים.

כשיראו חכמי דורות קודמים וגדולי הדור, יברכו 'ברוך שחלק מחכמתו ליראי'.

יש מעלה להתאמץ ללכת לראות את מלך המשיח.

האם יברכו ברכת 'דין האמת' על קרובים שימותו (על פי המבאר במדרש 'שהרבה ימותו בגאולה העתידה) - לא הכריע פנה הרב.

האם יברכו ברפת 'גאל ישראל' - לא הכריע הרב.

אם יברכו 'שהחינו' על ראיתו פעם הראשונה - לא הכריע הרב.

א. ישר כח להרא' רזנבלום שליט"א שסייע בכל המשא ומתן. ב. עי' בריט"א (תענית ל' ב' וראש השנה ס"ז ב') שבבנין בית המקדש תהיה תחיית המתים לאותן שמתו בגלות וחיכו לישועה, וכן כתב הרדב"ז ח"ג אלף ס"ט ובספרו מגדל דוד על שיר השירים (פרק ב' א.), ועי' שכן דעת תוספות רמב"ן ורשב"א. וכן כתב בערוך לנר נדה סא: בשם הוזהר הקדוש, ובקובץ שיעורים חלק ב' כ"ט הוכיח כן מיומא ה: וסנהדרין צ: ע"ש. ג. עי' שו"ע סי' ר"ט ס"ט וכן בסי' ר"ח סעי' ד' ו'. ד. עי' רמב"ם מלכים פרק י"א הלכה א'. ה. עי' מ"ב ריש סי' רכ"ה. ו. עי' שו"ע סי' רכ"ד ס"ה. ז. ואמנם כשיבוא מלך המשיח יתרפאו כל הבעלי מומים, א. אמר הרב שיתכן שלא יתרפאו מיד רק לאחר זמן ובינתיים יראה ויברך. ב. יש מקומות שכל בני העיר נראים ככה ושם אינו משנה רק במקומו, ויתכן שהם לא יתרפאו. עי' שו"ע סי' רכ"ה ס"ה. ח. אף שכל גדולי הדור, כלפי דורות קודמים אינו כל כך גדול, מכל מקום מברכים עליהם, כי בדורו היה הגדול. ט. והביא הרב מגמרא ברכות ט' ב': לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל וכו', ועי' שו"ע סי' רכ"ד ס"ט, ואם ראה כבר פעם אחת עי' מ"ב סי' רכ"ד ס"ק י"ג שלא יבטל מלימודו שוב כדי לראותו. י. עי' סנהדרין (ק"א א) וכן לימות המשיח, שנאמר: "וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים". יא. שכן כתב בספר לב חיים להגר"ח פלאגי חלק ב' סי' מ"ב, וכמו ליל פסח ע"ש. יב. עי' שו"ע סי' רכ"ה ס"א וס"ב ומ"ב סק"ה וסי' רכ"ג סק"ב.

י"ש"כ להגר"ל ישראלון שליט"א, ומערכת 'שיח איש' על מסירת הדברים

בעצרת נגד חוק הגיוס שהתקיימה בשנת תשע"ד, השתתפו כל גדולי ישראל ובראשם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל והרב זצ"ל, הרב דיבר אודות הברכה הנדירה 'חכם הרזים' אותה יזכו לברך, הרב בירך את הברכה, ואף נדפסו הוראות ברורות בדבר הברכה [ראה במדור 'שיח יצחק'], בהזדמנות, הזכיר הרב, את לשון הרמב"ם בסוף הל' ברכות (פי"א הט"ז) 'וירבה בברכות הצריכות', ופי' הרב שיש מצוה לברך כל הברכות ששייך לברך בזמן הזה, וסיים: 'ברוך ה' כל השנים השתדלתי לברך הברכות ששייך בזמן הזה'.

הרב אף התבטא באותה העת, כי היה כדאי לבני חו"ל, לבוא לא"י לעצרת זו, רק בשביל לזכות לברך את הברכה, משום שיש שיטות שרק בא"י מברכים אותה (ראה ווי העמודים וחשוקיהם, קובץ ד', סי' י"ד).

ומעניין לענין באותו ענין, בגמ' בברכות (נ"ה ב') מסופר שר"פ ור"ה בריה דר' יהושע הוו קאזלי באורחא פגעו ביה בר' חנינא בריה דרב איקא אמרו ליה בהדי דחזינו בריכינו עלך תרתי, ברוך אשר חלק מחכמתו ליראי, ושהחינו, אמר להו אנא נמי כיון דחזיתנו חשבתינו עלואי ושיתין רבוון בית ישראל וברכינא עליכו תלתא הנך תרתי, וברוך חכם הרזים, ואמר הרב שהחיי אדם פוסק הלכה זו שהרואה אדם שחשוב כשישים רבוא מברך ברוך חכם הרזים, אמנם הקיצור שו"ע לא פסק את זה וצ"ע מדוע, והרב השיב: 'שמעתי ששאלו את זה לר' יוסף חיים זוננפלד והשיב: החיי אדם' ראה את הגאון מוילנא' לכן היתה שייכת אצלו ברכה זו...

הרב זצ"ל בקיום מצוות מתנות כהונה

הרב זצ"ל בשחיטה

הרב זצ"ל בקיום מצוות סדין פטר חמור

הרב זצ"ל בקיום מצוות ראשית הגז

מהנעשה והמתחדש בעניני דיומא

מעמד סיום מסכת שקלים מהירושלמי התקיים במסגרת השיעור היומי הקבוע בבית המדרש 'לדרמן' לעילוי נשמת הרב זצוק"ל, הנמסר ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א מידי יום לאחר תפילת מנחה בבית שני בבית המדרש לדרמן בשעה 13:10. לאחר הסיום החל הלימוד במסכת יומא.

לקראת היארצייט השני של הרב זצוק"ל, שיחול בפורים דמוקפין, ניכר חיזוק והתעוררות להצטרפות למסלולי 'שיח התורה' שנוסדו ע"י מכון 'שיח אמונה' לעילוי נשמתו וכהכרת טובה רוחנית ע"י המוני בית ישראל.

בימים אלו מתקיימות התחלות וחיזוקים בכמה ממסלולי הלימוד של מפעל 'שיח

סיום מסכת שקלים

התורה' לעילוי נשמתו של רבינו שמריהו יוסף חיים בן רבינו יעקב ישראל זיע"א. כידוע, כל הלומדים הנבחרים בסיום הלימוד במערכת הטלפונית של 'שיח התורה' או בעמדות 'נדרים פלוס' נכנסים לעשרות ההגרלות היומיות המתקיימות בקביעות ע"י שיח התורה, ובכך ממריצים את הלומדים לשמור על הקביעות בלימוד סדרי הלימוד השונים.

ניתן להרשם ולהצטרף לסדרי 'שיח התורה' בטלמסר של מכון 'שיח אמונה' 03-308-5000 בשלוחת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמדות 'נדרים פלוס' בכפתור 'שיח התורה'.

עם ראשיתו של חודש אדר הראשון, פורסמו על ידי 'שיח התורה', סדרי הלימוד ותוכנית ההספק לחודש הנוסף, מלבד הלימודים הקבועים של כל חלקי התורה המתקיימים בכל י"ב החודשים, בדרכו של הרב זצוק"ל.

כפי שמפורסם, רבים מספריו של הרב זצוק"ל נכתבו על ידו בחודש העיבור, כאשר בעת שנתעברה השנה, נוסף חודש אדר והותיר לו פנאי בינות לסדרי הלימוד הקבועים ללימוד כל התורה בכל שנה. "בעיה" דומה קיימת גם במפעל 'שיח התורה' שבמסגרתו כידוע לומדים אלפי לומדים דבר יום ביומו, את סדרי הלימוד בכל חלקי התורה, בדרכו של הרב זצוק"ל.

לפיכך נקבעו ופורסמו סדרי הלימוד בחודש העיבור בתכניות "בדרכו" ב'שיח התורה', שיהיו כדלהלן: במסלול 8 דף ביום, ילמדו מסכתות זרעים וטהרות, כשבמקום גמ' רש"י הלימודים יהיו על פירוש הר"ש, במקום תוספות ילמד פירוש הרמב"ם, ובמקום דקדוקי רש"י ילמד פירוש הרא"ש. במסלול הרמב"ם ילמדו את ספר המצוות להרמב"ם, ובמסלול משנה ברורה 3 דף ליום, ילמדו שו"ע יו"ד ח"ב והלכות בשר בחלב.

שיעורי הירושלמי לע"נ מרן זצוק"ל

כשאיפתו נמסרים לטובת נשמת רבינו מרן זצוק"ל

ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

מידי יום לאחר תפילת מנחה בבית שני בבית המדרש לדרמן בשעה 13:10

בימים אלו החלו בשיעור בלימוד במסכת יומא

בהספק של דף ירושלמי בכל יום

ניתן גם לשמוע את השיעורים במערכת 'קול הלשון' ובמספר ישיר 073-321-2004

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

בחורים המתחזקים ומתקרבים במדרשיית 'לב לאחים' מהעיר אשקלון, הגיעו לביקור חיזוק בבית הרב זצ"ל, שמעו דברי חיזוק והתברכו מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

מעמד סיום כתיבת האותיות בספר התורה שנכתב לזכות החטופים שיחזרו במהרה ובבריאות, התקיים בבית הרב זצ"ל, בהשתתפות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, רבנים ומורי הוראה

תלמידי ישיבת גוש עציון נכנסו לבית הרב זצ"ל וקבלו הכוונה וחיזוק לקראת עלותם לישיבות מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי ישיבת 'תולדות צבי' הגיעו לבית הרב זצ"ל לבחינה ודברי חיזוק מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

בקשה חשובה

לקראת יום היארצייט השני להסתלקותו של הרב זצוק"ל

שוקד מכוננו על גליון הזכרון המורחב

ונודה בזאת לכל מי שיש תחת ידו עובדות, הנהגות, מכתבים וכל חומר שיש בו כדי לימוד וחיזוק מהרב זצוק"ל,

שיואיל בשונו להעבירו למכוננו בכתובת se3077700@gmail.com

טלמסר לשמיעת שיעורי הירושלמי
מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א
ולסדרי ומבחי 'שיח התורה'
03-308-5000
או בעמדות 'נדרים פלוס'

טל: 03-30-777-00
פקס: 072-2606425
פרטי הבנק: פאג"י, סניף 188,
מ"ח 409-715781 ע"ש 'שיח אמונה'

להערות והארות, ולקבלת העלון בדוא"ל: se3077700@gmail.com

מכון

'שיח אמונה'

להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בס"ד

דבר בעתו מה טוב

דעת נומטה ויקרא

תשובות רבינו מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
על חמשה ויקרא

נלקט מתוך עשרות אלפי תשובות
שהשיב בכתב ידו ונפו על ידו בי"ג נפה

בהוספת מקורות וביאורים בעריכת תלמידי חכמים מופלגים רבני "דעת נומטה"
בראשות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

מכון להאדרת ספרי רשכבה"ג
מורן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

להשיג בבית מרן זצוק"ל או בחנויות הספרים המובחרות | לכמויות: מכון שיח אמונה 033077700

גיליון מס' 554 פרשת ויקהל-שקלים
תשפ"ד שנה שנים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' אליהו בן ריוה
לרפ"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – ד' פרשיות

שמ"ת בד' פרשיות

נשאל רבינו זצ"ל, האם יש ענין לקראת הד' פרשיות שנים מקרא ואחד תרגום, והשיב, לא, (חידושי הגר"ח קניבסקי ד' פרשיות אות א', וכ"ח בתורה"ד סי' כ"ג, ועי' בשו"ע סי' רפ"ה ס"ז לגבי קריאת יו"ט, ובמג"א שם סק"י הביא התורה"ד, ועי' בספר לקט יושר (סוף דרש חנוכה עמוד קנ"ד ענין ב') מהנהגת רבו התורה"ד, שהיה מעביר פ' זכור שנים מקרא ואחד תרגום. וגם פ' פרה משום דתוס' שאנן כתבו דאף פ' פרה מן התורה ואגב זה השנים היה מעביר כל הארבע. ועי' בשו"ת אגרות משה חו"מ סי' מ', ועי' כה"ח סי' רפ"ה אות ל"ו משכנה"ג הגב"ד ד' לענין קריאת ההפטרות שלהם, ורבינו זצ"ל היה נוהג לקרא גם ההפטרות שקוראים למעשה בד' פרשיות, וגם מה שהיה ראוי לקריאה בפרשה זו, ועי' בס' אלא ד"א של הלכה פ"ל ס"ז ע"פ החיד"א בעבודת הקדש מורה באצבע אות קל"ב ומג"א סי' רפ"ה סק"ב שיקרא הפטרת השבוע, ועי' בדה"ח סי' מ"ט ס"ד שיקרא הפטרת ד' פרשיות שקורין בביהכ"ס ולא הפטרת השבוע, וכ"כ בשו"ע הגר"ז סי' רפ"ה ס"ז, ורבינו זצ"ל יצא יד כולם).

אם לגלול ס"ת כשסמוך לפ' השבוע

נשאל רבינו זצ"ל, האם נכונה השמועה שאצל מרנא ורבנא החזו"א זצ"ל לא הוציאו ב' ספרים לקריאת פרשת שקלים אלא גללו הס"ת כיון שהוא סמוך לפרשת השבוע (כמובא בלוח א"י פ' משפטים מהגר"ש סאלנט זצ"ל, וכ"כ בנחל אשכול ח"ב הל' סדר פרשיות שנהג הגר"נ אדלר זצ"ל, והשיב, אינו נכון, שם אות ב' ועי' בס' אשי ישראל פמ"ט ס"ג הערה יב), ועי' בספר אורחות רבינו (ח"ב עמוד ל"ב) שנהגו אצל מרן החזו"א להוציא ב' ספרים כשחל פ' שקלים בפ' תרומה, ועי' בזה בס' בירור הלכה (ח"ד סי' תרפ"ה) שהביא השמועה בשם החזו"א שהוציאו ס"ת א' מהגר"ש דבילצקי זצ"ל, וכתב לו רבינו זצ"ל, כמדומה שאינו נכון, (ומקור השמועה עי' שם שפעם אחת היה יוצא מהכלל בשנה מעוברת שפרשת השבוע בשבת שקלים היתה ג"כ כי תשא או פרשה סמוכה לה וצעק הגאון רבי יוסף דינקל שליט"א זצ"ל שהתפלל אצל מרן שמספיק רק ס"ת אחד ואמר מרן משום כבודו של ר"י זצ"ל וכן למנוע מחלוקת שיוציאו הפעם רק ס"ת אחד אבל בכל השנים בשבת שקלים הוציאו שני ס"ת לפי הוראת מרן החזו"א, כמובא בארחות רבינו, וכ"כ בשו"ת הלכות (סי' תרפ"ה ס"ד), וכן נהגו על פי רבינו זצ"ל בביהכ"ס לדרמן ע"ש, ועי' בדעת נוטה מזה (עמוד תרס"ו בהערות), ועי' במגילה (כ"ט ב'), ובשו"ת רבבות אפרים (ח"א סי' תמ"ו) מביא תשובה מרבנו זצ"ל, וז"ל, זה מחלוקת ישנה עיין בלוח א"י ומדברי הפוסקים נראה שצריך להוציא שנים, עכ"ל, וכן עי' בשו"ע (סי' תרפ"ד ס"ג) דמשמע בפירוש דבר"ח טבת מוציאים ב' ס"ת, והוא מנהג ישראל להוציא ב' ס"ת ומדוע יש לשנות מנהג זה, עכ"ל, ועי' בנחל אשכול (ח"ב הל' סדר פרשיות) שהוא להכירא שיש עוד קריאה, ועי' תשובת רבינו בס' שיח הלכה (ח"ג סי' קמ"ד) דברמב"ם (פי"ג מתפילה הכ"ב) מבואר דגם כשחל פ' שקלים בפ' כי תשא מוציאים ב' ספרים דאין מדלגין אף בב' גברי ע"ש.

עמידה בד' פרשיות

בשנים האחרונות היה רבינו זצ"ל חושש לעצמו, לדעות שכל ד' פרשיות דאורייתא, וכמו שהביא רעק"א (סי' רפ"ב ס"ד) והמשנ"ב (שם סק"ג) והביאווה"ל (שם ס"ד סוד"ה או) דדעת הגינת ורדים (כלל א' סי' ל"ו) דכל ד' פרשיות מה"ת, וכמו שהביא הא"ר (סי' תרפ"ה סק"א) להוכיח מחידושי הרשב"א ברכות (י"ג א' ד"ה לימא) וכ"ה בתוס' ריה"ח (שם), וכן עי' בשו"ת בנין שלמה (סי' נ"ד ד"ה ועוד), ולכן היה עומד בכל הד' פרשיות בקריאה"ת כמו בקריאת פ' זכור דאורייתא, ועי' בשערי רחמים על שערי אפרים (שער ד' סק"ח) שיש מקומות שנוהגים לעמוד בקריאת כל ארבע פרשיות, (ואמר רבינו זצ"ל בענותנותו שאמנם למעשה הכריע המשנ"ב סי' קל"ה סקמ"ו וסי' קמ"ו סק"ג וסי' תרפ"ה סק"א ט"ו לדנא כהאחרונים דאפי' פ' פרה אינו מה"ת, אבל אף א' בין כך לא ילמד ממה שאני נוהג בזה לחומרא).

טעם קריאת פרשת שקלים

נשאל רבינו זצ"ל, המשנה ברורה (סימן תרפ"ה סק"ב) מבאר את הטעם שקוראים פרשת שקלים כדי לקיים ונשלמה פרים שפתינו זכר למה שהיו משמיעין על השקלים באחד באדר לתרומה החדשה, ולכאורה נשלמה שפתינו שייך באופן שצריך להקריב קרבנות ואי אפשר כי אין לנו בית המקדש בזה ע"י הקריאה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב אבל פרשת שקלים זה הכשר להביא שקלים שמהם יביא קרבנות חדשים ומה שייך על פרשת שקלים ונשלמה פרים שפתינו וגם אם השקלים באו לכפרה סגי במה שנותנים בפועל אח"כ זכר למחצית השקל ובהזזה הכפרה ולא בקריאת פרשת שקלים, והשיב רבינו זצ"ל, צריך פעמיים, עוד כתב, השקלים מכפרים כמ"ש (שמות פ"ל ט"ו) לכפר על נפשותיכם, (ועי' שקלים פ"ב ה"ג). ונשאל, האם הכוונה שהמטרה היא כי כולנו מייחלים שמהרה יבנה בית המקדש וע"י קריאת שקלים נזכור על נתינת השקלים, והשיב, ג"כ נכון, ונשאל, אבל קשה מדוע אנו צריכים גם קריאת פרשת שקלים וגם נתינת מחצית השקל בתענית אסתר זכר לשקלים, והשיב, שנזכור היטב, (עזרת אליעזר שמות עמוד צ"ב).

ובמק"א נשאל רבינו, במשנ"ב (סי' תרפ"ה סק"ב) כתב דקריאת פרשת שקלים בר"ח אדר זהו מדין דאנו משלמין פרים שפתינו בקריאת הפרשה של כי תשא במקום מה שבזמן המקדש היו אז מביאין שקלים וצ"ע דלכא' כל ענין השקלים היה לצורך קרבנות וא"כ בזה"ז דליכא קרבנות ל"ש כלל ענין הבאת שקלים וא"כ לכא' אף לא שייך מדין ונשלמה פרים שפתינו, והשיב רבינו, אולי יבא משיח מיד, (שיח התורה ח"ג סי' תרפ"ה).

מדור זה נכתב לגילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת ברת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

לקראת יום היארצייט השני לרבנו זצוק"ל סיימנו בימים אלו את עימוד הספר
"דברי שי"ח" חלק ב' ובו 700 עמודים על עניני המועדים על פי מועדי השנה
הזמנות מיוחדת להקדיש ולהנציח בספר חשוב זה לפרטים: 053-3145900

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ומידות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

פרשת פקדי - שלושים לפטירת הדיין הגאון רבי יעקב ישראל פון (גלב"ע ז' אדר א' תשפ"ד) | פרשת וקרא - הגאון רבי נפתלי טפל מנח"ס זכר נפתלי (ג' אדר)

פרשת צו - ניסן ובין הגומים - הדברות הגאון רבי אלעזר צדוק מורצין (י"ב ניסן תשנ"ח)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי יחזקאל אביגדור ברטלר זצ"ל (י"ח אדר א' תשע"ט)

אחד הדפים את הערתו של רבי גדלי' בשם רבי יחזקאל וכתב בקיצור 'בשם חכם אחד'.

לימים הראו את הדברים לרבי יחזקאל, צהלו פניו ואמר בשנית: ברוך ה' דער חכם איז גימחאט אתשובה (-) החכם עשה תשובה. על משקל דברי הגמרא במסכת ברכות דף י"ט עמוד א'...³

רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל

על הספר 'שונה הלכות'

סיפר בנו שליט"א, שבילדותם היה ידוע בבית שכל שאלה שמתעוררת בעניני אורח חיים מיד מסתכלים בספר 'שונה הלכות' ועל פיו ישק כל דבר. ור' יחזקאל הפליא כמה פעמים בהשתאות על הבהירות הרבה שזכה רבינו בספרי, כאשר הכל ערוך מוכן ומסודר לפני המעיין. ופעם כשהתעוררה שאלה בדניי האזכרות שבחול המועד, עיינו בספר שונה הלכות והתעוררו וקדקו לדון בנוסח הלשון שם, ובתוך הדברים התקשה רבי יחזקאל, האין כתב רבינו בלשון שהיה ניתן לטעות ממנה מה בדיוק כוונתו...

וכאשר הופיעו ספרי דרך אמונה, היה ר' יחזקאל מעיין בו רבות, ומפלפל בה עם החברותא הג"ר מתתיהו רייסנר שליט"א, ולפעמים היה שולח עמו הערה קדם רבינו זצ"ל.

ברוך רופא חולים

בשנת תשס"ט חלה ר' יחזקאל והיה שרוי במשך תקופה במצב רפואי קשה, וברחמי ה' אט אט מצבו השתפר ושב לכוחותיו.

ובפעם הראשונה כשפגשו רבינו, היה זה (בחודש ניסן תשע"א) בברית מילה של קרוב משפחה משותף, ורבינו שמח לראותו ואמר לו בחדוה 'ברוך רופא חולים', ור' יחזקאל הודה לו.

ולאחר שהלך רבינו החל ר' יחזקאל לדקדק עם הסובבים על מילותיו של רבינו, מהיכן מקורו שאם רואים חולה שהבריא אומרים לו 'ברוך רופא חולים' ופלפל בזה באורך.

רבי יחזקאל בשמחת ברית מילה

להקשיב לברכת כהנים באמצע שמו"ע

סיפר רבינו: פעם שאל רבי יחזקאל את מרן החזון איש, אם העומד באמצע שמונה עשרה יפסיק בשביל לשמוע ברכת כהנים (ועין משנה ברוה סימן ק"ט ס"ק י"א י"ב) וענה לו: וי דו וְיִלְכָּט (-) איך שאתה רוצה) ולא הבין אם כוונתו שצריך או לא. וביאר רבינו: כוונתו היתה, שאין מחויב ורק אם רוצה מותר, והחזון איש בעצמו נהג להפסיק ולשמוע את הברכת כהנים.

מכתבים למערכת

ייש"כ על המאמר הנפלא בשבוע שעבר על אבי זקני הגאון רבי מתתיהו שטיגל זצ"ל, זכיתם לרומם קרנה של תורה ולהגדיל תורה.

ואשמח אם תואילו לפרסם כי בקונטרס הנפלא 'מאש וממים' לזכרו של דודנו הגאון רבי משה (ביר מתתיהו) שטיגל זצ"ל, מובא בעמוד של"ט העובדא הבאה: שבמשך תקופה מסוימת התגורר רבי משה בשכירות בדירה ברחוב ורנר 5 בבני ברק, והדירה עמדה למכירה והוצעה אז לזוג שהיו בין האירוסין לחתונה, והם הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א שהיה אז חתן, וחמיו הגר"ח קניבסקי הגיע לראות את הדירה.

רבי משה שטיגל 'ניצל' את ההזדמנות ושאל אותו היכן לקבוע את המזוזה במטבח. כי המטבח היה קטן ואין בו ד' על ד' כדי לרבע, והמטבח הוא בין הול שבכניסה לבית (ובהול יש בו ד' על ד') ובין מרפסת קטנה מאוד שיוצאת מהמטבח. והגר"ח הכריע שכיון שהמטבח משמש את ההול ולא ההול את המטבח לכן לקבוע את המזוזה מימין שיוצאים מהמטבח אל ההול. וכך עשו. וניתן לראות את זה גם היום.

בברכת התורה. מ.ז. שטיגל

3. מפי השמועה.

4. עין שו"ע או"ח סימן ר"ל ס"ד, ומקור חיים סימן רכ"ה. וראה עוד בגליון 'דברי שיח' פרשת ויקהל - שקלים תשע"ט, גל' 322 עובדא נפלאה שאירעה אחרי שרבינו ביקר את רבי יחזקאל במיתת חוליו, בחודש תשון תשע"ז יעו"ש.

למד עם החזון איש

רבינו היה מציין כי רבי חצ'קל (כפי שכונה בחיבה) זכה ללמוד וגם לשוחח בלימוד עם מרן החזון איש, והוא היה במחיצתו של החזון איש בפטירתו. היה זה בליל שבת, רבי יחזקאל הגיע לשוחח איתו בדברי תורה ובאמצע אמר לו החזון איש שאינו חש בטוב, ומיהרו לקרוא לרופא אך כבר נגזירה הגזירה והחזון איש הסתלק לעולמו!

ופעם דיבר רבינו בשבחו (בפני בנו רבי יצחק שאול), ואמר שהוא תלמיד חכם ועילוי גדול.

מספיק חצי ש"ס

רבי יחזקאל הכיר היטב את רבינו מאז היו נערים בביתו של החזון איש. וכך סיפר: רבינו נהג בצעירותו ללכת לאמירת 'תשל'ך' בראש השנה על יד נהר הירקון, שהיה חוץ לעיר בני ברק. פעם התרעם מאן דהוא בפני חזון איש על הנהגה זו, שנראית כבזבוז זמן כה ארוך, ועוד ביום ראש השנה. החזון איש לא השיב לעצם הטענה, אך הגיב לשואל: ומה אכפת לך שבנתיים הוא מספיק בכדי הילוכו לשנן את חצי הש"ס?...²

בשמחת נישואי נכד רבינו, חתן רבי יהושע צביון (נראה בשמאל לרבי יחזקאל)

הוא באמת יושב לומד

גם העובדא הבאה מפיו של רבי יחזקאל:

בהיותו נער זכה רבי יחזקאל להסתופף פעמים רבות במחיצתו של מרן החזון איש, וכמוהו עוד נערים ממשפחת מרן החזון איש או צורבים בני תורה שבאו לשתות ממעיין תורתו הזך, ברבות השנים צמחו כולם לתלמידי חכמים נכבדים לשם ולתפארת.

הרבנית ע"ה, רעייתו של החזון איש, לא ראתה בעין יפה את שהותם של הצעירים הללו בבית. היא סברה שהדבר מפריע לו מהלימוד והיא צריכה להשיגו שרק ישב וילמד. באחד הפעמים כאשר הבחינה הרבנית אשת החזון איש בנערים שמתסובבים בבית, אמרה להם במין תוכחה גלויה 'אתם, כולכם, סתם בטלנים שמתסובבים כאן, הנה הביטו על חיים, הוא באמת יושב ולומד!'

והיה מוסיף, שזוכר שטרם נישואיו של רבינו, הסתובבה הרבנית בשמחה מיוחדת והיתה סחה למכירה על שמחת הנישואין ההולכת וקריבה.

"חזר בתשובה"...

מוחו העילוי של רבי יחזקאל היה מתייגע בתורה בלא הפסק. בכל עת הוא היה מחשב לעומק את הסוגיא שעסק בה, עוקר הרי הרים וטוחן בזה בזה. לא אחת היה מתקשה בחיפוש ידיעה בחלקי התורה, והיה ניגש לרבינו, וכהרף עין נענה, ומיד שב להרהורי התורה.

פעם עסק בסוגיא חמורה בהלכות מזוזה, ובדברי החזון איש, ואחרי כן הביט בספרו של רבינו על מסכת מזוזה, וראה כיצד הדברים מובאים שם, אך סבר לבאר פשט אחר ממה שרבינו הבין בדברי החזון איש בסוגיא ההיא.

רבי יחזקאל קם והלך לרבינו, ותיכף הירצה לפניו בקולות וברקים כהרגלו, את הסבר הפשט בדברי החזון איש, כפי שהבין הוא בסוגיא. רבינו שמע אותו בשלווה וכשסיים הגיב שהוא סבור אחרת, וכי הפשט בחזון איש כמו שכתב בחבירו על מזוזה. רבי יחזקאל הבין שאין טעם לויכוח ונפרד מרבינו.

בעוד הוא יורד במדרגות פגש בו השכן הגאון רבי גדליהו נדל זצ"ל, שהיה ידידו הקרוב.

"מה מעשיך כאן?" תמה רבי גדלי', ורבי יחזקאל השיב באכזבה, שהוא ניסה לומר לרבינו ביאור אחר בחזון איש אך הוא לא קיבל את דבריו.

רבי גדלי' ביקש ממנו לעין יחד בסוגיא, ואכן הם נכנסו לעובי הענין. אחרי כן הלך רבי גדלי' ואמר את הדברים לרבינו, תוך שהוא מחזק את הדברים בראיות והוכחות, ורבינו שמע את דבריו, ובתיקונים למהדורה הבאה לספר, רשם בשולי

1. ראה בספר כל משאלותיך עמוד תרמ"ח.

2. רשימות רבי גדליהו הוויגסברג.

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

652

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • ויקהל תשפ"ד

מאור פנים ופנימיות של שבת

*בעל הטורים בתחילת פרשת ויקהל מביא שבסוף הפרשה הקודמת כתוב "כי קרן עור פני משה", למשה רבינו היה קירן עור פנים עד כדי כך שבני ישראל יראו ופחדו מלגשת אליו, ונסמכה לזה פרשת ויקהל שעוסקת בתחילתה בענייני שבת: ששת ימים תעשה מלאכה וגו', וכתב בעל הטורים שרמז בזה שאינו דומה קירן פנים של שבת לשאר ימים, כל אדם בשבת יש לו קירן פנים, וכמו שאמרנו בבראשית רבה (יא, ב) שאינו דומה אור פניו של אדם כל ימות השבוע כמו שהוא דומה בשבת.

והטעם בזה ביארו המפרשים, מפני שבשבת יש נשמה יתירה, כמו שאמרנו (ביצה טז, א) נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה ממנו, שנאמר שבת וינפש, כיון ששבת ווי אבדה נפש. והנשמה היתירה משפיעה גם על מראה הפנים ומשנה את צורתו, וכן הביאו התוס' בכתובות דף ז', דאמרין באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן וכי, והיינו גם כפשוטו, שבשבת כל אחד מקבל 'פנים חדשות' והנשמה היתירה נותנת לאדם תואר פנים חדש.

והיינו מפני שפנים זה מלשון פנים, שפניו של אדם הם כפי פנימיותו, והפנימיות של כל אחד ניכרת על פניו, כידוע שיש 'חכמת הפרצוף', ואפילו אנשים פשוטים גם כן, יכולים להכיר על הפנים מה טיבו של האדם, ואמנם לא מכירים לגמרי, אבל אפשר להכיר קצת את הפנימיות של האדם. והרי על ידי הנשמה היתירה שיש בשבת משתנה הפנימיות, שנוספת באדם פנימיות יותר טובה, ולכן זה משנה גם את הפנים, כי הפנימיות של האדם היא אחרת, ומהותו משתנה בשבת, וזה ניכר על הפנים.

להרגיש את הנשמה היתירה!

ומו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל כתב בשם רבו (מכתב מאליהו ח"א עמ' 72) "כי אם לא ירגיש האדם בעצמו קדושה יתירה ביום השבת זה לאות כי אין בו אותה הנשמה היתירה", היינו שאפשר להרגיש את קדושת הנשמה היתירה, ולכאורה איך אפשר להרגיש נשמה? אבל הענין הוא, כי הנשמה היתירה זה תוספת שלמות בנפש, שהפנימיות יותר מושלמת, ומהות האדם משתנית ונעשית טובה יותר ומושלמת יותר, ואם הפנימיות יותר מושלמת ממילא מרגישים הרגשה אחרת! כידוע שכן המציאות.

וכגון אדם שעשה מעשה טוב על ידי קשיים, שהיו לו קשיים והתגבר עליהם ועשה מעשה טוב, כגון מעשה של חסד, יש לו מזה הרגשה טובה מאד והוא מאושר ושמח שעשה דבר טוב, ולכאורה ממה באה השמחה, וכי הוא שמח על העולם הבא שיש לו, הרי גם כשאנו חושב כלל על העולם הבא יש שמחה. והענין בזה הוא, כי אדם שעשה מעשה טוב על ידי התגברות נגד הטבע, משתנה טבעו בזה, והשתנות הטבע מוסיפה בו עוד שלמות, וכל ניסיון וקושי שאדם עומד בו ומתגבר עליו מוסיף שלמות.

ולכן כתוב בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ה ועוד) שאין לזלזל בשום מעשה טוב, וכל מעשה טוב הכי קל שנראה כלא חשוב, הוא גם כן חשוב מאד, כי כל פעולה אפילו קטנה שאדם עושה מתוך הכרת האמת מוסיפה בו שלמות, ואמנם במעשה שאינו קשה לא מרגישים כל כך את האושר שבזה, אבל במעשה קשה שהוא תיקון ושינוי הטבע שהפנימיות יותר מתעלה בו, מרגישים יותר את השמחה על ידי תוספת השלמות. וכאמור זהו גם ענין הנשמה היתירה בשבת, שנוספת באדם שלמות, ומרגישים את השמחה מחמת תוספת השלמות, וזוהי 'הרגשת הנשמה היתירה'.

וזה הביאור במה שאומרים בתפילה "ישמח לב מבקשי השם", ולכאורה הרי מבקש זה מי שמבקש

"מתוך שיחה, ויקהל פקודי תשס"ז.

ומחפש ועדיין חסר לו, ולא השיג את מבוקשו, וכיצד יתכן שישמח בזמן שעדיין חסר לו ולא קיבל את מה שהוא רוצה? ובשיח יצחק בסידור הגר"א ביאר בזה "כי בכל העניינים מי שמבקש איזה דבר אם לא השיג הדבר ההוא הנה היה עמלו לריק, לא כן מבקשי השם הבקשה בעצמו היא תכלית נשגב שהוא ההתקרבות אליו יתברך", והיינו שמבקש השם, שהוא מבקש תורה ומצוות, זה אחרת מכל מבקש, ויש לו שמחה גם לפני שהשיג את מה שהוא מבקש. וצריך ביאור בטעם הדבר.

ויש לבאר על פי מה שכתב ברוח חיים בתחילת פרקי אבות, שאם אדם חושב בלבו לקיים איזה מצוה, מיד קדושת המצוה מקיפה אותו כבר לפני שקיים את המצוה, כי עצם השאיפה לקיים מצוה היא מדרגה בפנימיות ומוסיפה שלמות בנפש, ועל ידי זה כבר יש בו קדושה, ומוקף בקדושת המצוה, וקדושה זו מסייעת ונותנת לו כוח וזכות לקיים את המצוה.

ואם כן מבואר שכל התעוררות אפילו במחשבה, וכן במעשה – ובעיקר תלוי אם יש בו גם מחשבה, כל פעולה הכי קטנה מוסיפה שלמות באדם, והשלמות היא קדושה, ולכן יש שמחה למבקשי השם, כי עצם הביקוש הוא כבר מדרגה ותוספת שלמות, ומרגישים את השלמות הנוספת כמו שמרגישים את קדושת הנשמה היתירה כנ"ל, וזה גורם שמחה!

שלמות וקדושה נותנת שמחה

וענין זה מבואר גם במסילת ישרים פרק א' שהאריך בביאור כלל חובת האדם בעולמו, וכתב כי האדם לא נברא אלא להתענג על השם שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול ביותר, שלא שייך במציאות תענוג יותר גדול מזה כמו שכתוב עין לא ראתה אלוקים זולתך, ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, והדרך להגיע אליו היא על ידי המצוות והמעשים טובים בעולם הזה, שבהם זוכים לתענוג שאין למעלה ממנו.

והמשיך המסילת ישרים שם, וכשתסתכל עוד בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדבקות בו יתברך והוא מה שהיה דוד המלך אומר ואני קרבת אלוקים לי טוב, כלומר שהשלמות האמיתי הוא הנותן את התענוג האמיתי, ולשלמות האמיתי זוכים רק על ידי הדבקות בו יתברך, והיינו במצוות ובמעשים טובים, שבהם זוכה האדם להיות 'אדם השלם המקודש בקדושתו יתברך' כלשון המסילת ישרים שם, שהשלמות היא קדושה, וקדושה נותנת שמחה ותענוג.

ובכל מצוה ומעשה טוב שאדם עושה הרי הוא מתקדש יותר ויותר, כמו שאמרנו (יומא לט, א) והתקדשתם והייתם קדושים – אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, וביאר בזה

החפץ חיים בשמירת הלשון (ח"ב פ"ב) "מכיוון שהאדם כופה יצרו וממשיך עצמו לצד הקדושה מעט, הקב"ה משפיע עליו קדושה הרבה במלוא חפנים וכו', מלמטה מקדשין אותו מלמעלה היינו שנמשך קדושה מלמעלה על שורש נשמתו", ע"כ.

וביאור הענין, כי אמנם גוף האדם נמצא למטה, אבל הנשמה מושרשת למעלה, ואינה מוגבלת במקום, ואין לה שיעור אורך ורוחב וגובה, אלא היא דבר רוחני ללא גבול כמות ושטח כלל, ושורש הנשמה הוא למעלה, וכשאדם מקדש עצמו מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה ומוסיפים קדושה בשורש נשמתו, והוא כעין 'נשמה יתירה', שהנשמה נעשית נשמה אחרת על ידי מה שאדם מתקדש בקיום המצוות והמעשים הטובים, וזה מביא לתענוג האמיתי ולהרגשה הטובה של שלמות.

האושר בתורה ובהתגברות על היצר

וזה הביאור במה שאמרנו (אבות ו, ז) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה

החזק במוסר

בשנה שעברה נשאל רבינו האיק אפרס להגיע לשמחה בחודש אדר? והשיב: תלמד ארחות צדיקים שער השמחה. ותחשוב על המעלות שיש לך, על הזכויות שיש לך, אבל צריך גם להיזהר שלא להיות בעל גאוה...

ובאחת השיחות האריך בענין השמחה של מצוה בחודש אדר, וסיים ואמר:

הדרך לכל המדרגות האלו היא על ידי לימוד המוסר, ללמוד בספרי מוסר מה היא שמחה. המסילת ישרים מדבר על זה במידת החסידות פרק ט"ט, וכן בכל ספרי המוסר, חובות הלבבות ושערי תשובה, ובארחות צדיקים יש שער שלם 'שער השמחה', וחשוב מאד ללמוד ולקיים עניינים אלו.

אתה עמל, ואם אתה עושה כן אשרך בעולם הזה, והיינו אפילו עם קשיים כל כך גדולים, פת במלח ומים במשורה וכו', וגם עמלה של תורה שהוא לכאורה קושי נוסף, עם כל זה 'אשרך', מפני שבאמת העמל הזה אינו קושי, אלא אושר ותענוג, ואדרבה עמל התורה מבטל את כל הקשיים, שלא מרגישים שום קושי, רק אשרך בעולם הזה, כי העמל בתורה "עם הקשיים" נותן שלמות, ועל ידי זה זוכים לתוספת קדושה כמו נשמה יתירה, וזה מביא לאושר ומשכח את כל הקשיים.

ובאמת זה לא רק על ידי התגברות על קשיים לעשות מעשים טובים, אלא גם הפוך, על ידי שב ואל תעשה, כגון התגברות על יצר הרע של לשון הרע, וכן התגברות על יצר הרע לפגוע במי שפגע בו ובמי שהוא כועס עליו, שזו נקמה, והנקמה מתוקה מדבש כמו שכתב המסילת ישרים פרק י"א, אבל אם יודעים את האיסור של 'לא תקום ולא תטור' ומתגברים על זה מתוך הבנה שלא זו הדרך, ההתגברות הזו גם כן נותנת הרגשה מאושרת מאד – 'אשרך בעולם הזה'!

ואמנם אם ידבר על כך ויספר לאחרים שהוא בדרגה כזו שיכול להתגבר על יצר הרע של לשון הרע ושל נקמה, יפסיד את דרגתו בזה, כי הוא כבר מחשיב את עצמו ומרגיש חשיבות בזה, ואינו מתגבר מתוך הבנה שזהו האושר והחיוב שלו, אלא מרגיש שהוא עושה טובה למישהו בזה, וסבור שמגיע לו תודה עבור זה... ומפסיד את דרגתו.

אך על כל פנים זו המציאות, שכשאדם מתגבר אפילו בשב ואל תעשה מתוך הרגשת החיוב, יש בזה הרגשה נעימה מאד.

ובמסילת ישרים פרק א' שם מביא כמה פסוקים על זה, שהשלמות האמיתי הוא רק הדבקות בו יתברך, ודבקות פירושו כמו שכתוב (תהלים טז, ח) שויתי השם לנגדי תמיד, עם כל ההרגשות של ידיעת האמת. ואמנם אלו הן דרגות גבוהות מאד, אך צריכים לכל הפחות לדעת שיש דבר כזה, ולהשתדל לקבל קצת שייכות לזה.

זהו הענין של שלמות, והנשמה היתירה שיש בשבת.

ובאמת זה ענין שנוגע למעשה, כי כידוע, ערב שבת ושבת הם זמנים של ניסיונות, שיש קשיים, ולומדים פחות, ועלול להיות קצת פריקת עול וקלות ראש, ומי שהוא במצב כזה יתכן שאין לו הנשמה היתירה, כי לא לכל אחד יש נשמה יתירה (ראה לעיל מדברי הגרא"א דסלח), ובילדותי הראה לי אאמו"ר זצ"ל על אנשים בבית הכנסת למי יש פנים של שבת, ולמי יש פנים של כל יום, כי רואים על הפנים את הנשמה היתירה, ואם יש נשמה יתירה צריכה להיות ההרגשה של נשמה יתירה עם הנהגה של נשמה יתירה, ומרגישים יותר רוגע ויותר יישוב הדעת, עם יותר תורה ופחות בטלה, יותר שמחה בתורה, ויותר כוונה בתפילה, וזוהי ההנהגה הראויה.

בענייני הפרשה / לימוד הלכות שבת

וזכות גדולה מאד לכל אחד ואחד לזכות להשתדל בשמירת השבת כהלכתה, ובזכות זה נזכה לגאולה השלמה במהרה.

~ ~ ~

ובכינוס שהתקיים לפני כארבע שנים בבית מדרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שיבלחט"א לחיזוק ענין תחום שבת, אמר רבינו בתוך דבריו:

מעשה שהיה שהלכו בחורי ישיבה ברגל מבני ברק לפתח תקוה בשבת בלי עירוב, ואחר כך נודע להם שזה מחוץ לתחום, ובאו אל החזון איש לשאול מה התיקון, ואמר להם ללמוד הלכות שבת. ומסתמא הביאור בזה כמו שאמרו (מנחות קי, א) כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, ואם כן העוסק בהלכות שבת זה כאילו מקיים הלכות שבת.

רבינו בעצמו היה משתמש הרבה בספר 'ברית עולם' שהיה מהספרים הראשונים שיצאו בשעתו על הלכות שבת המצויות, ובשנים קדמוניות היה תקופה שלמד בספר זה עם הילדים בבית בסעודות שבת, וגם בתקופות מאוחרות יותר במשך שנים רבות היה הספר מונח ליד מיטתו לעיין וללמוד בו.

ובאחת השיחות אמר:

יש ספר 'ברית עולם' מהגאון רבי בנימין זילבר, שנקרא רבי בנימין הצדיק, ומרן החזון איש גם כן החזיק אותו לצדיק, והיה שולח אליו לקבל ברכות, וחבר ספר על הלכות שבת ברית עולם, כי שבת היא ברית עולם, כמו שכתוב לעשות את השבת וגו' ברית עולם. ומבאר שם הרבה הלכות שבת של הדברים השכיחים ביותר, ואינו כותב על כל ההלכות, רק על מה שמצוי ביותר, וגם על דברים חדשים, שיש המצאות עם טכניקה חדשה בכל מיני דברים שלא מוזכר בפוסקים, וצריכים לדעת את ההלכה בזה.

ובשיחה אחרת אמר:

בספר ברית עולם מקצר ומביא בעיקר את הדברים השכיחים שנוגעים לכל אחד, כי בשולחן ערוך יש גם הלכות שאינן מצויות, כגון אדם שיש לו שדה ומשכיר אותה לגוי, בשכירות, או מי שיש לו עסק עם גויים, וכיום זה פחות נוגע למעשה, אבל יש גם הרבה הלכות הנוגעות למעשה, כגון שהייה והטמנה, וחייבים לדעת אותם.

בילקוט שמעוני בתחילת הפרשה 'ויקהל משה' אמר הקב"ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפנייהם ברכים הלכות שבת, וביא כאן דברים שאמר רבינו על חשיבות לימוד וידיעת הלכות שבת.

~ ~ ~

דברים שנאמרו במעמד סיום לימוד משנה ברורה חלק ג':

המשנה ברורה בהקדמתו להלכות שבת כתב בשם היערות דבש שמי שלא בקי בהלכות שבת מוכרח להיכשל באיסורים דאורייתא או דרבנן, ואפילו דאורייתא, כגון מלאכת בורר, שאינו יודע מה זה בורר, עם כל הפרטים שיש בזה, וכגון כשאוכלים דגים ויש עצמות, כיצד עושים והאיך מפרידים את העצמות מהדג, מי שלא בקי בהלכות ולא זוכר את כל הפרטים עלול להיכשל גם בדאורייתא, וכל שכן בדרבנן, כגון איסור מוקצה או דברים אחרים.

וראיתי בעיני בבית של שומרי תורה ומצוות, שפעם נפל כתם על בגד ורצו להעביר את הכתם עם מים, ולא ידעו את ההלכה ששרייתו זוהי כיבוס, וזו מלאכה דאורייתא ממש, וכן לנער טלית חדשה, או לנקות אבק מהכובע, כשהולכים ברחוב ויש רוח עם אבק, ונפל איזה אבק על הכובע, אם מנערים את האבק יש בזה איסור מלבן.

וכהנה יש הרבה דברים המצויים ושכיחים מאד בהלכות שבת, שמי שלא יודע את ההלכות נכשל בהם.

לכן זה חיוב מיוחד לדעת וללמוד הלכות שבת, ויש ספר מבעל החיי אדם 'זכרו תורת משה' על הלכות שבת, שמלבד חיבורו חיי אדם על כל ההלכות כתב עוד חיבור מיוחד על הלכות שבת.

~ ~ ~

ובכנס 'דרשו' לרגל תחילת לימוד משנה ברורה הלכות שבת:

בענין לימוד הלכות שבת, רואים דבר מיוחד במשנה ברורה, שיש בכל הספר שתי הקדמות, האחת בתחילת חלק א', הקדמה על כל המשנה ברורה, ועוד הקדמה בתחילת חלק ג', הקדמה מיוחדת להלכות שבת.

ורואים בזה עד כמה שנחוץ לדעת הלכות שבת, שכתב הקדמה מיוחדת בענין שמירת השבת, ומביא שם מדברי רבי יהונתן אייבשיץ ביערות דבש, שמי שאינו בקי בהלכות שבת לא יתכן שיינצל מאיסורי שבת, ואי אפשר שלא יכשל חס ושלום אפילו באיסורים דאורייתא, אם אין בקיאות טובה בהלכות שבת אי אפשר להינצל מזה.

לכן באמת זה חיוב גדול מאד לדעת הלכות שבת, וזכינו עכשיו שיצא לאור המשנה ברורה עם כל ההוספות החשובות, וזה דבר חשוב מאד,

מוקדש בברכה לידידינו החתן הבה"ח
אברהם נחמיה אובדני שיח' מתלמידי רבינו זללה"ה
לרגל שמחת נישואיו עם בת הגר"ט הירש שליט"א
יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

ברכת מזל טוב לידידינו
הרב יעקב ישראל זלצברג שיח'י
לרגל השמחה בהולדת בנו בכורו נ"י
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים!

לעילוי נשמת
הגאון רבי ירוחם זלצברג זצ"ל
בהר"ר נתן ז"ל
נלב"ע ד' אדר תשע"ה - תנצב"ה

פשר דבר | בעניני הפרשה

מענה דבר

גנות המחלוקת

עה"פ לא תבערו אש בכל מושבתיכם. דרשו בחז"ל (תיקוני זוהר תיקון מ"ח) שלא לעשות אש המחלוקת ביום השבת.

ולאחרונה סיפר רבנו שפעם שוחח עם הצדיק ממנצסטור רבי יהודה זאב סגל ז"ל ואמר לו שהמהר"ל מסביר מדוע יש אצל היהודים כל כך הרבה מחלוקת, כי הם חיים על פי שכל וממילא ברור שלכל אחד השכל אומר אחרת. והגיב הצדיק שום דבר לא מצדיק מחלוקת, מחלוקת זה דבר לא טוב!

שמן בתרומת המשכן

ל"ה ח' שמן למאור ובשמים לשמן המשחה וגו'

וברש"י ואת שמן המאור שאף הוא צריך חכמי לב, שהוא מושנה משאר שמנים, כמו שפורש במנחות פ"ו א' מוגרשו בראש הזית והוא כחית וזך.

והדברים תמוהים שאף אם עשיית שמן המאור צריכה חכמת לב כמו שהביא רש"י ממונחות, הרי כאן לא עשו שמן אלא הביאו שמן שהיה עשוי כבר, ולזה לא צריך חכמת לב, ומה כוונת רש"י שאף הוא צריך חכמי לב. ונראה שלא היה ציווי להביא שמן למאור אלא זיתים, ולכן היה צריך ליעד חכמי לב שיעשו את השמן, ובאמת לאחר שהביאו הנשיאים את השמן למאור עשוי כבר, לא היה צורך בחכמי לב, שהרי הובא שמן מוכן.

אם מדליק נר בשבת חייב גם משום בישול השמן

לא תבערו אש בכל מושבתיכם ביום השבת

בגמ' בשבת ע' א' נחלקו אם הבערה ללאו יצאת או לחלק יצאת, ולמ"ד הבערה ללאו יצאת אינו חייב על זדון הבערה כרת ועל שגגתה חטאת, והנה בגמ' בשבת י"ב א' מבואר שר' ישמעאל בן אלישע קרא והטה וכתב על פנקסו וכו' לכשיבנה ביהמ"ק אביא חטאת שמונה.

אך בגמ' יבמות ו' ב' דנים להעמיד את ר"ש כר' יוסי שסובר הבערה ללאו יצאת, והתוס' הרא"ש שם הקשה מה ההו"א להעמיד את ר"ש כר' יוסי, הרי בגמ' בשבת מבואר שמונחת שהטה את הנר כתב על פנקסו שיביא חטאת שמונה, ואם הבערה ללאו יצאת אינו חייב על שגגתו חטאת. והביא בשם המהר"ם מורטנבורג שבזמן שקרא והטה השמן אחר הפתילה נתבשל השמן בשלהבת הפתילה, ומה לי בישול של שמן ומה לי בישול סמנין וכו', יעו"ש.

ומבואר שמדליק פתילה חייב גם משום בישול, וא"כ יש להקשות על מש"כ התוס' ביצה כ"ג א' (ד"ה על גבי) בשם הירושלמי שמוותר להדליק נר של בטלה ביו"ט, ולפי דברי המהר"ם יש לתמוה שאף אם הלאו של הבערה הותר ביו"ט כמבואר בירושלמי שם, מ"מ אכתי ליאסר להדליק נר של בטלה משום בישול השמן. וצ"ע.

אך יתכן שהירושלמי סובר שאין בישול בשמן (כמבואר בשבת מ' ב' דפליגי בזה אם יש בישול בשמן), ואם הירושלמי סובר שאין בישול בשמן ניחא שאין כאן אלא לאו דהבערה, ולא דהבערה הותר ביו"ט.

יש לתודמי השקלים בעלות מיוחדת בקרבנות שבאו משקליהם לפרשת שקלים

מבואר במושנה בשקלים [ג' ג'] של בית רבן גמליאל היה נכנס, ושקלו בין אצבעותיו, וזורקו לפני התורם, והתורם מתכוין ודוחקו לקופה. ומבואר בירושלמי שם שהנחת רוח שלהם היתה שהקרבן יקרב משלהם תחילה. ושאלו הרי ודאי שהקרבן נקרא על שם כל הציבור, ועוד דדינא הוא שאם הקרבן ציבור בא משל היחיד אינו קרבן ציבור אלא קרבן יחיד, וא"כ מוסרו לציבור יפה יפה, וא"כ מה הריחו בכך שבא משלהם הרי ודאי שמסורו לציבור, וא"כ בא משל כל הציבור ולא משלהם.

אמר רבינו שליט"א דיש בעלות מיוחדת לבעלי השקלים. כמבואר בכמה מקומות, ויסוד הדברים, בגמ' הוריות ו' א' ותמורה ט"ו ב' שחטאת שמתו בעליה בציבור קריבה, וראיה לזה, שהרי שיערי גלגלים ור"ח שנטלו מתרומות הלשכה קרבים אף שמתו מן האנשים שמכספם באה החטאת. והנה הקרבן קרב עבור 'הציבור' ולא עבור השוקלים, והציבור לא מת. ושן הגמ' בתמורה שם, ודילמא מייתו מרייהו דהני זוזי וכו', והיינו שבעלות השוקלים עדיפא ממוקדיש דעלמא.

ובגמ' ערכין ד' א' הביאו המושנה דשקלים א' ד', שהכהנים לא היו נותנים מחצית השקל כי סברו שאם יהא להם חלק במנחת ציבור, יהא דינה כליל כמנחת כהן, והנה הקרבן היה קרב עבור כל ישראל ולא רק עבור נותני השקלים, ומה הועילו הכהנים שלא יתנו מן השקלים. ודאי אין הדבר תלוי במוקדיש אלא במתכפר שהקרבן על שמו (ומה שכתבו תוס' סוטה כ"ג מה שקנתה אשה קנה בעלה, למסקנת תוס' איירי התם במנחת סוטה דוקא שקריבה גם לבעל), ומבואר שיש לשוקלים בעלות מיוחדת העדיפה ממוקדיש דעלמא. וזו היתה סברת הכהנים שאם יהיו מן השוקלים יקרא קרבן כהנים.

למודנו בזה ששני עניני בעלות יש בקרבנות ציבור, הבעלות הכללית לכל הציבור ובעלות נותני השקלים. ובזה יש להבין את האמור במושנה שקלים ג' ג', שנתכונו שיקרב הקרבן תחילה משקלם.

(ויש לדון לפי זה לענין לא תשחט על חמץ, שבתוס' מנחות ע"ח ב' כתבו שבתמיד ל"ש דין לא תשחט על חמץ האמור באחד מבני חבורה, כי הבעלות היא לציבור. אבל יש לדון מצד השוקלין. ולמ"ד בעלים מופגלן, שבשותפין מסתבר שכל אחד מופגל אבל בציבור אין לכל יחיד בעלות מצד עצמו, אבל מצד בעלות השקלים צ"ע שלכאן לפי האמור דומה לשותפים ולא לציבור). וגדר בעלות זו צריך ביאור.

הודעה

א"ה בשבועות הבאים נכתוב א"ה אודות גיס רבנו הגאון רבי אהרן זקס זצ"ל. הגאון רבי יחיאל צוקרוב זצ"ל. ומוך רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצ"ל נשמו לקבל חומר עובדות הליכות ותמונות על הקשר שהיו לרבנו יבדלח"ט עמם.

בקשה גדולה

למי שיש עובדות, הנהגות, חידושים, ופנינים מומן רבנו הגר"ד לנדרו שליט"א בעניני פורים ופסח הבעל"ט - או שיועד על דברים שהתפרסמו במקומות שונים בענינים אלו - אנא יפנה בהקדם למערכת

א"ש כי יהיה בדרך רחקה

סיפר הגר"י זינגר: החזון איש היה נוהג לטייל לשם בריאות. בדרך כלל הוא היה מטייל ביחידות, ולא היו ניגשים לשאלו אותו שאלות. פעם התלווה אליו בחור אחד, ובאמצע הדרך החל לדרת גשם עז, אך מכיוון שלא היו מצוידים כראוי, נרטבו עד לשד עצמותיהם. כעבור זמן-מה עצר לידם רכב הובלות והנהג הציע לאסוף אותם הביתה. והנה, לפליאת הבחור פנה החזון איש לעבר תא המטען והורה לבחור לשבת ליד הנהג. "אתה יצאת לדרך בשבילי ולא בשביל עצמך", הסביר לו החזון איש בפשטות, "אתה לא צריך לסבול בשבילי, ולכן מגיע לך לשבת מקדימה. הגר"י זינגר עצר לרגע את סיפורו והוסיף: "איפה נמצא אדם כזה? אפילו 'מגיד שיעור' שאינו גדול כחזון איש לא היה אומר דבר כזה". כשנגיע לבני ברק יסקלו אותי באבנים על שאיני מכבד את הרבי כראוי", המשיך הבחור לטעון. "נכון אתה צודק", הסכים עימו החזון איש, "ועל כן לפני שנגיע לישוב, נחליף מקומות". וכך הם נסעו...

רבינו העיר על דבריו של הגר"י זינגר, שאינו רואה בכך גדלות מיוחדת, ואין לשבח את החזון איש בעובדות שהשכל הישר מחייב, שהרי הוא מכיר 'מגיד שיעורים' שהראש שלהם מונח רק בלימוד ואינם עסוקים ברדיפה אחר כבוד מדומה, והם ינהוג גם כן באותו אופן שנהג החזון איש, כי אינם חשים בחיסרון כבוד כאשר קצה ה"פראק" שלהם מתקטט, או הכובע מתלכלך מעט, ומשרתם התורנית אינה לשם כבוד כי אם לצורך כלכלת בני ביתם.

הוסיף רבינו ואמר: כנראה הוא דיבר על 'מגיד שיעורים' שבטוחים שמגיע להם חצי עולם הבא ושלושת רבעי עולם הזה, והם נושאים תפקיד של 'מגיד שיעור' רק בשביל המעמד והכבוד, הם באמת לא ינהוגו כמנהגו של החזון איש. והדבר תלוי במושגים הקיימים בסביבה שהאדם חי בה.

מהיר מהשבה

מהירות החשיבה של החזון איש היתה מופלאה. הוא היה עורך חשבון ארוך של 'דבר מתוך דבר': אם כך - אז חייב להיות כך, וכו'... ואת סגנון הלימוד שלו ניתן להכיר בבירור מתוך ספריו. כפי שהוא למד - כך הוא כתב. לא היו לו מחיקות בדף, אף על פי שכתב בשכיבה מרוב חולשה.

רבינו הוסיף, שאת מהירות החשיבה של החזון איש לא ניתן לראות מתוך ספרו, שכן ישנן הגדרות ופסקי דין קצרים שהחזון איש חידש במשך כמה שעות. דוגמה לדבר ציין רבינו, שבני ביתו של החזון"א שמעו אותו משנן בקול באמצע הלילה משפט אחד מהגמרא ("דירה שאני" בפרק לא יחפור) פעם אחר פעם בהתלהבות עצומה, במשך שעה ארוכה.

"דעת תורה" על גדולי תורה

רבינו שליט"א שאל את הגר"י זינגר, על מה שכתב החזון איש: "דעתי כי ראוי להמחזיקים בתורת ה' לדעת את גדולה באופיים האמיתי וכו' כי הידיעה של חכמי הדור לבם ומדתם הן הן גופי תורה, ומכל מקום צריך להזהר יתרה" (קובץ אגרות ח"ב קלג). השאלה: עד לאיזו תמונה הוא לימד אותנו על גדולי התורה? השיב לו הגר"י זינגר: "עד לפני ארבע מאות שנה".

הוסיף הגר"י זינגר לפרט: החזון איש אמר לי על המהר"ט שהוא גדול האחרונים, והמהרש"ל אחריו בדרגתו. ולסיכום הסוגיה במסכת בבא קמא צריך ללמוד את ה"ם של שלמה".

הוסיף רבינו: החזון איש כתב על המהרש"ל ביטוי נדיר: "רבינו הגדול המהרש"ל שהגיע לרוח הקודש". וכאשר נשאל רבינו: אם כן, במה היה המהרש"ט גדול מהמהרש"ל? השיב: "על שאלה כזו רק החזון איש יכול לענות".

בני תלמידים הרי הם כבנים

אחד הנכדים של הגר"י זינגר נכנס למעונו של רבינו ושאלתו בפיו, האם נכון לסמוך על שיטת החזון"א לקולא במחלוקתו עם המשנה ברורה (לעניין איסור "מגיס" במאכל המבושל כ"צ)? ו"ד השיב כדרכו שהוא איננו משיב על שאלות הלכתיות. הנכד הוסיף להבהיר ששאלתו נובעת רק לאור העובדה שהוא נכד של רבי ישראל זינגר, ושואל יש בכך צד נוסף ללכת אחרי פסקי מרן החזון"א. השיב לו רבינו: אם כך - אמרת בעצמך את התשובה! והוסיף רבינו שהוא נוהג כשיטת החזון"א לקולא לגבי נטילת ידיים לסעודה (פ"א) כנגד דעת המשנה ברורה.

להלן ליקוט מקצת עובדות והנהגות מתוך ספר "אשי ישראל" שיצא לאור לזכרו הטוהר של האי גברא רבה שזכה ללמוד בחברותא עם מרן החזון איש הגאון רבי ישראל הכהן זינגר זצ"ל - ידיד נעוריו של רבנו, יהיו הדברים לעילוי נשמות.

דברי רבנו שליט"א שנרפסו בראש הספר

מאוד נעמה לי הבשורה הטובה אודות צאת הספר "אשי ישראל" לאור בקרוב. יש בו סיפורים נפלאים ומיוחדים במינם על רבנו החזון איש זללה"ה, אני מקווה שיהיו קוראים מתאימים, לא כל אחד יודע לקרוא כאלו סיפורים. קראתי את הספר בעיון פעם אחר פעם, לא כמו גמרא אבל בעיון רב ומאוד נהנית.

על ידי נעוריו - רבי ישראל זצ"ל אפשר לומר שהיה "גברא רבא", הכל אצלו היה בתבונה ובשכל. זכורני - שהבחורים ביישיבה לא רק היו רק חברים שלו, אלא אף העריכו את האישיות שלו, והעריצו את ההתנהגות שלו. היה לו מעמד מכובד ביישיבה, ודעתו התקבלה על כולם בלי הגזמה, זוהי תופעה שלא כ"כ מצויה בין בחורים צעירים.

בעת שנפרד ה"נתיבות המשפט" מתלמידו רבי שרגא פייבל דנציגר - אבי האדמו"ר הראשון מאלכסנדר, מסר לו דברי הדרכה כצידה לדרך, ואלו דבריו: "אם יאמר לך מאן דהו איזה דבר חידוש ולא ייטב בעיניך, אף אם לא יהיה לך במה לדחות את דבריו, התחזק בדעתך ובסברתך ואל תקבלנו, כי חוננת בשכל ישר באופן מפליא, ובנרתיק ישר לא נכנסת חרב עקומה". על רבי ישראל אפשר לומר את אותם הדברים, שכן היה לו שכל ישר וכל סברא עקומה לא יכלה לחדור לראשו.

גם הגאון רבי בן ציון בילסקער כתב הסכמה לספר "משנה ברורה" ושם הוא מתאר את שבחו של ה"חפץ חיים" בארבע מילים: "מעמיק נפלא ביושר העיון". ישנם אנשים שמעמיקים עומק לפנים מעומק אך בכך הם מתרחקים מ"יושר העיון", על רבי ישראל אפשר לומר שלפי דרגתו הוא היה "מעמיק נפלא ביושר העיון", הוא חדר בישרות לכל סברא.

ואת צנועים חכמה

רבנו שאל את ר' ישראל זינגר האם היה לחזון איש עסק בתורת הנסתר. "בדידי הוה עובדא", השיב הגר"י זינגר: "פעם נכנסתי לחדרו של החזון איש בשעה ששכב במיטתו וכתב חידושי תורה כדרכו, ואני הרגשתי בנוח לשבת סמוך אליו, (זו היתה האווירה הנינוחה והנעימה ששררה במחיצתו...). על הכר היה מונח ספר, לקחתי אותו בידי והתחלתי לעיין בו. היה זה הספר 'עץ חיים' של רבי חיים ויטאל. החזון איש הרים את עיניו מהכתובה ונעץ בי עיניו חריפות. מובן שסגרת את הספר מיד, ומאז אני יודע כי היה לחזון איש עסק בתורת הנסתר. באותה תקופה היו בחדרו של החזון איש ספרים בודדים בלבד, בקושי ש"ס שלם (גמרא ירושלמי לא היה לו), שולחן ערוך ועוד כמה ספרים בודדים. הספר 'עץ חיים' היה אחד מהם, ועל כריכת הספר כתב החזון איש בכתב ידו פיענוח של ראשי התיבות המוזכרים בספר. אך רבינו ערער על קביעתו של הגר"י זינגר, ואמר שלדעתו עדיין אין ראיה ברורה מעובדה זו שהיה לחזון איש עסק בתורת הנסתר, דשמוא ספר 'עץ חיים' לא היה אצלו אלא בהשאלה.

אמנם, הוסיף רבינו: "הספר 'חידושי מרן הגר"ח הלוי' שהיה בחדרו של החזון איש, היה שלו". מה הראיה? פעם אחת נכנסתי לחזון איש עם קושיה בגמרא במנחות על דין מסוים ב'קדשים'. שאל אותי החזון"א: מהיכן אתה יודע שכן הדין? אזי נזכרתי והשבתי שבאמת דין זה לא מפורש בגמרא אלא ראיתי בספר חידושי הגר"ח הלוי. הורה לי החזון איש להביא לו את הספר, והוא פתח את הספר והראה לי שגם הוא כתב השגה על הדין הנזכר שם. ההשגה היתה כתובה בשולי הגליון, וזה מודפס היום בגליזנות חזו"א. כשעמדתי על מפתח הדלת השיב לי החזון איש על שאלתי, אך למרבה הצער התשובה נשתכחה ממני מכיון שלא רשמתי אותה מיד.

"בחול המועד פסח של אותה שנה נכנסתי למעונו של הרב מבריסק זצ"ל עם אותה שאלה, אך הוא ביטל אותה על אחר. וזכורני שלא הבנתי מדוע הרב מבריסק ביטל את הקושיא, הרי יש הבדל בין תשובה לבין ביטול הקושיא. "על כל פנים", סיים רבינו, "החזון"א כתב הערות בשולי הגליון, ואם הספר לא היה שלו הוא לא היה כותב בתוכו את הערותיו". (א"ה, הפרט לגבי פיענוח הר"ת שכתב החזון"א ע"ג הכריכה טרם הובא קמיה דרבינו).

מרן החזון איש ומרן הגר"י סרנא בחתונת רבי ישראל זינגר

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת ויקהל - שקלים תשפ"ד (21)

עלינו מוטל להשתדל ולהפחית את צורך הנס

היו כבדים ביותר וא"א כלל שינשאו ע"י ד' אנשים בבדי הארון אלא רק בנס.

ביאור הדברים עפ"י מה שאמר הרב דפוניבו' זצ"ל כשהלך אצל אדם עשיר להתרימו עבור החזקת הישיבה, ובתוך הדברים התבטא הרב ז"ל כי באמת עול החזקת הישיבה קשה מנשוא אלא שהוא רואה במהלך החזקתה ניסים גדולים בכל זמן. אמר לו אותו אדם: נו, אם נעשים לכם כאלה ניסים, בשביל מה באתם אלי, הרי מתקיים בכך 'נושא את נושאי' ויענהו הרב זצ"ל: 'נכון, נעשים לישיבה ניסים גדולים, אבל הניסים אינם נוגעים אליך כלל וכלל, ואינם פוטרים אותך מחובתך כלל. אה"נ החזקת תורה לא תיתכן כלל אלא רק על ידי נס, אבל אנו איננו יכולים לסמוך על הנס, וכל כמה שבידך להפחית את גודל הנס, זה מוטל עליך'.

מהאי טעמא ביארו הראשונים שהי' צריך להפחית במשקלו של הארון, וזה הטעם שלא הוקשה להחזקו כלל שהי' ראוי לעשות את הארון כולו זהב ואפי' שהי' מוסיף עוד על כובדו דהרי בלא"ה הי' צריכים בו לאותו הנס שנושא את נושאי, משום דכלפינו נאמר הדין שאין סומכים על הנס ואין זה מענייננו מה שבלא"ה נעשה בארון נס, עלינו מוטל להקל עד כמה שאפשר ואין הנס פוטר אותנו מכך.

ויעש בצלאל את הארן עצי שטים וגו' ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ וגו' (לז, א-ב)

הנה כלי המשכן הארון השולחן ומזבח הקטורת היו עשויים מעץ ומצופים זהב ומזבח העולה הי' עשוי עץ ומצופה נחושת, וי"ל הטעם ובוודאי אי"ז משום עניות ח"ו.

וביאר בדעת זקנים מבעלי התוס' שבאמת ראוי היה הארון להיות זהב כולו, אלא לפי שהיה נישא בכתף ויכביד יותר מדי, וכן במזבח הזהב ומזבח הנחושת היו עשויים מעץ ורק מצופים בזהב או נחושת, ואע"ג דאמרין (סוטה לה א') שהארון הי' נושא את נושאי - לפי שעה היה, והקשה על פירושו שם דא"כ למה נענש עוזא, ונשאר בצ"ע.

אך בפירוש החזקוני כתב ג"כ בפשיטות ראוי היה הארון להיות כולו של זהב אלא שלא יהא כבד לנושאו ודינו להנישא בכתף כדכתיב (במדבר ז') 'כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו', וכן מצינו במזבח שהיה 'נבוב לוחות' (להלן כז) כדי שלא יהא כבד עכ"ל, ולא הקשה כלל על הארון ממה שנעשה בו נס שנושא את נושאי כמשה"ק בדעת זקנים. ובאמת יש לידע דעיקר דבריהם צריך ישוב, דאפי' שתוכו של ארון הי' עשוי עץ, אבל בלא"ה משקל הכפורת זהב שהי' עליו עם שני הכרובים, הם בפני עצמם

כל ת"ח שאין תוכו כבדו - העיקר זה ה'תוך'

נמצא דהעיקר הי' זהב, והיינו כל חלק הגלוי בחוץ ובפנים, ואותו א' האמצעי שהי' של עץ הוא מוטמן לגמרי ולא הי' נראה כלל לא מבפנים ולא מבחוץ, ואחרי כ"ז מעיד לנו הכתוב 'ויעש בצלאל את הארון עצי שטים', ולכאן הוא תימה איך נקרא ארון עצי שטים אפי' דעיקרו מזהב.

ומזה הוכיח רבא שהעיקר הוא ה'תוך', ולכן כל ת"ח שאין תוכו כבדו אינו ת"ח, דלעולם אזלינן בתר התוך הפנימי, והראיה שהארון שהי' זהב מבחוץ וזהב בפנים, וכל עיקרו זהב אבל מ"מ נקרא 'ארון עצי שטים' שהעיקר הוא עץ ורק מצופה הוא זהב, כן הדבר בתלמיד חכם, הגם שבחוץ נראה למולם ת"ח, אבל העיקר הוא הפנימיות.

ובד תדקדק יותר תמצא עוד דעת בעומק התואר 'תוכו כבדו', שכדי ליקרא ת"ח לא סגי ג"כ אפי' במה שהוא נראה ת"ח גם מבית, אלא צריך גם התוך הפנימי שלו להיות נקי ממש כמו מבית ומחוץ, וגם אם נראה לכל שהוא ת"ח וגם הוא עצמו דומה לו באמת שהוא ת"ח גם בחדריו, אבל צריך לפשפש גם בחדרי הדרים, ב'ארון האמצעי' שלו, ואז יפה לו שם ת"ח, ויש לידע כי ענין זה של נקיות

ויעשהו זהב טהור מבית ומחוץ וגו' (שם)

גם בציווי על עשיית הארון בפרשת תרומה, נאמר: "ויעשו ארון עצי שטים וגו' וצפית אותו זהב טהור, מבית ומחוץ תצפנו" (כה יא), וגרסינן בגמ' יומא דע"ב ב' מבית ומחוץ תצפנו, אמר רבא כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם ע"כ, והכוונה שצריך להיות ת"ח גם בפנימיותו, ובפשטות הוא נלמד ממה שמצינו בארון שצריך ציפוי זהב מבית ומחוץ, ולא כמו שאר הכלים שהי' סגי בזהב רק מבחוץ.

ויש לדקדק, דבאמת הארון עצמו לא היה כלל תוכו כבדו, דהא מבואר בגמ' שם שבצלאל עשה ג' ארונות, ב' של זהב וא' של עץ, נתן עץ בשל זהב ושל זהב בתוך של עץ (יעו' ברש"י מגמ' דיומא שם), נמצא שהארון הפנימי היה של עץ, וזה אינו תוכו כבדו, דבאמת לפי רבא כדי להיות תוכו כבדו היה צריך לעשות את כל הג' ארונות משל זהב.

ונראה, דאדרבה מכאן למד רבא 'לתלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם', כיון שבאמת שלושה ארונות עשה בצלאל, ב' של זהב וא' של עץ ונתן עץ בשל זהב ושל זהב בתוך של עץ,

המדות מבפנים ובחוץ, אינה רק מידת חסידות, אלא יסוד וכלי המחזיק לתורה, ובל"ז לא תתקיים בו התורה ואינו יכול לכוין

לאמת, וכמה צריך האדם להשגיח שלא לרמות את עצמו והבא ליטהר מסייעין אותו.

מחצית השקל (פר' שקלים)

זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש וגו' (שמות ל, י"ג)

רש"י מביא את מדרש חז"ל שנכתבו כאן ג' פעמים 'תרומות ה' לרמז בזה ג' תרומות, אחת תרומת אדנים, כשהתחילו בנדבת המשכן ונתנו כל אחד מחצית השקל, ועלה למאת ככר ומהם נעשו האדנים, והשנית גם היא מחצית השקל כדי לקנות קרבנות ציבור בכל שנה, והשלישית תרומת המשכן, איש איש מה שנדבו לבו.

ויש ליתן טעם לענין מחצית השקל שה' נצרך בדווקא בב' התרומות הראשונות הנז', ולא נתן כל אחד מישראל שקל שלם ורק מחציתו. וגם לפרש צורך נתינת המטבע, דבשלמא לתרומת הקרבנות סברא היא שצריך ליתן מטבע לקנות בו את הקרבן, אבל לתרומת האדנים שהתכוונו את כל המטבעות של המחצית השקל ויצקו בהם את האדנים, וא"כ למה צריך מלכתחילה ליתן מטבע ולא נסכא של כסף במשקל כזה.

ונראה שעיקר הדבר אינו משום מהות תכלית התרומה, אלא האופן של הנתינה, משום שב' התרומות הנז' ניתנו ע"י מנין הפקודים, ובה נרמז שאמנם כל אחד מישראל נמנה בפני עצמו, ומ"מ עדיין נחשב הוא רק בגדר 'מחצית', ואינו שלם כאשר הוא לבדו. ע"ד כתב הרמב"ם פ"י הל' מתנות עניים ה"ב בביאור מצות

צדקה: 'כל ישראל והנלוה עליהם כאחים הם שנה' בנין אתם לה' אלקיכם, ואם לא ירחם האב על האב מי ירחם עליו'. מצות צדקה היא ביטוי לאחוה שצריך כל אחד מישראל להרגיש כלפי כל איש ישראל חבירו, והגדר של אחוה הוא כמו שאמר אהרן למשה (במדבר יב) 'אל נא תהי כמות אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו', שכל אחד מישראל נחשב כ'חצי' זולת חבירו.

משום כן הנתינה היא דווקא ע"י מטבע של מחצית השקל ולא סגי בנסכא של כסף במשקל זה, שהוא עומד לעצמו ואין לו יחס של מחצית להזדקק למטבעות אחרות, ואפי' שאח"כ יצקו את כל המטבעות למאה ככרי כסף.

והוא ענין התועלת 'לכפר על נפשותיכם' שלא יהי נפקד ויבא זכרנו בדין בפני עצמו ושמו לא יצא זכאי ח"ו, אבל כשהוא משים עצמו כשיריים ואין לו חשיבות בפנ"ע, והוא לעולם בבחינת 'מחצית', הרי הוא נכלל עם הציבור ומובטח הוא לכפרה. והיינו שכתב רש"י (במדבר א') שעל ידי מנין השקלים היתה השראת שכינה על ישראל, והיינו השראת שכינה בתוך כל אחד ואחד מהם ע"י הגוף של הכלל – "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' (במדבר טז), שלצורך השראת השכינה צריכים להיות כולם מאוחדים, ושירגיש כל אחד שהוא רק בגדר 'מחצית' ללא חבירו.

ביקור כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א במעונו של רבינו מרן שליט"א

א.ה. במהלך השיחה, שח רבינו מרן שליט"א לכ"ק אדמו"ר שליט"א, דברים שהשמיע במעמד פתיחת ה"ירחי כלה" שע"י אגודת ישראל בארה"ב שהתקיימה בירושלים ע"ה"ק, בענין ייקור וחשיבות הזמן. (קוצר היריעה לא סיפק בידינו להביא את תוכן השיחה במלואה ואי"ה עוד חזון למועד).

חבל על הזמן!!!

רבינו מרן שליט"א: השבוע דיברתי בכינוס של אגודת ישראל של אמריקה (א.ה. מעמד פתיחת הירחי כלה" שע"י אגודת ישראל בארה"ב שהתקיימה בי-ם) וסיפרתי שם, שכשישנתי אצל מו"ר החזו"א זצ"ל היה זה אחרי המלחמה העולמית השניה, והיה אז בבני ברק ת"ח גאון גדול שהגיע לארץ ישראל בזמן המלחמה. והיה נקרא ר' יעקב רדישקובר, והיה בודד, כל משפחתו נאבדה במלחמה. אבל הוא היה גאון וידע את ספר 'קצות החושן' בעל פה והיו הבחורים בוחנים אותו בין הסדרים, ומו"ר החזו"א קרבו מאוד. ואני זוכר שפעם בא אצל מו"ר החזו"א זצ"ל ושאל, כתוב בברייתא "פת במלח תאכל", ואת זה אני מבין, שהכוונה היא לחיות מצומצם לא בבזבזנות, וגם אין כסף על מותרות. אבל מה הביאור "ומים במשורה תשתה", וכי אין מים, הרי בכל עיירה היה נהרות, ושואב המים היה מביא מים הביתה.

שאל אותו החזו"א, נו, מה אתם אומרים? השיב לו ר' יעקב, הביאור הוא, "מים 'במשורה'" הכוונה לכלי שבו שאבו את המים, שנקרא 'משורה', ששואבי המים היו שואבים מים מהבורות שהיו בחצרות, והיו מביאים אותם בדליים לבתי האנשים, ובדליים אלו היו סימונים שעל פיהם ידעו כמה מים לקח כל אחד. דליים אלו הם מה שכינו חז"ל 'משורה'. על זה אמר התנא ש"ח צריך להיות עמל בתורה באופן כזה שייהיה לו חבל להמתין עד שיביאו כלי שתיה כדי ליטול מהמשורה, אלא יתכופף וישתה מהמשורה עצמה, כי חבל על הזמן.

החזו"א נהנה ואמר לו, "גוט ר' יעקב, זייער גוט, אַפּאָדין אַף די צייט" (א.ה. טוב ר' יעקב, טוב מאוד, חבל על הזמן). ואני חשבתי להוסיף, על דרך זה, מה זה "ועל הארץ תישן" האם יש ענין לישון על הארץ? ונראה בזה דמי שנמצא באיזה חדר ריק ואין לו על מה לישון, אז לא ישכב על הארץ לישון רק בשעה שכבר לא יוכל לעמוד, וגם בבוקר כשיעור משנתו מיד יקום, כי אינו יכול להישאר על הארץ, כך צריך להיות הלומד תורה לא להישאר מושכב במטה בבוקר אלא מיד יקפוז ללמוד כמו שהיה ישן על הארץ.

הלכות והנהגות

ממרח פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת ויקהל תשפ"ד

סדר התפילה לנשים

(מתוך שיעור שנמסר לחו"ר כולל תשובות והנהגות)

ברכות קריאת שמע לנשים

כתב השו"ע סי' ע' סעי' א': 'נשים ועבדים פטורים מק"ש, מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא'. ובמשנה ברורה (סק"ב) כתב וז"ל 'ופטורות ג"כ מברכות ק"ש דיש להם ג"כ זמן קבוע כדלעיל בסימן נ"ח ס"ו וכו' ואולם כ"ז כתבנו לענין חיוב אבל פשיטא דיכולות להמשיך חיוב על עצמן ולברך אפילו ברכות ק"ש וכדלעיל בסימן י"ז ס"ב בהג"ה, עכ"ל. ומבואר בדברי המשנ"ב דאף דנשים אינם חייבות לברך 'ברכות קריאת שמע' כיון דהוי זמן גרמא, מכל מקום אם רצו יכולות לברך, וציין המשנ"ב לסי' י"ז ס"ב דשם מבואר דנשים יכולות לברך על מ"ע שהזמן גרמא.

נשים בני עדות המזרח בברכות ק"ש

ויש לדון אם בנות עדות המזרח יכולות לברך 'ברכות קריאת שמע', שהרי הספרדים נוהגים שנשים אינם מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, וא"כ לכאורה היה נראה שגם לא יברכו ברכות קריאת שמע כיון דהוי זמן גרמא.

אמנם יותר נראה דיכולות לברך כיון שאין אומרים 'וציונו', דכל הטעם של הספרדים דנשים אינם מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, הוא משום שאין יכולות לומר 'וציונו', וזה אינו שייך כאן, שהרי בברכות קריאת שמע אין אומרים 'וציונו'.

וביותר יש לומר, שספרדיות שלומדות בבית ספר אשכנזי מחויבות לברך משום לא תתגודדו, דאסור להיפרד לקהילות קהילות.

ברכות קריאת שמע בנשים לאחר ד' שעות

והנה בביאור הלכה לעיל (סי' נ"ה) כתב דמי שנאנס ולא בירך ברכות ק"ש בתוך ד' שעות, יכול לסמוך על שיטות הפוסקים דסוף זמן ברכות ק"ש הוא עד חצות, עיי"ש. ונראה דכל זה רק באנשים שחייבים לברך, אבל נשים שבלא"ה אינם חייבות כלל בברכות קריאת שמע, מוטב להם לא להכניס עצמם לספק זה ולא יברכו. ושוב שמעתי שכן הורה החזו"א בדברינו שנשים אינם מברכות ברכות ק"ש כלל לאחר ד' שעות ביום.

חיוב נשים בפסוקי דזמרה

והנה המשנה ברורה שם (סי' ע' סק"ב) כתב דנשים חייבות לומר פסוקי דזמרה, דכיון שהם חייבות בתפילה הרי הם חייבות גם בפסוקי דזמרה, דפסוקי דזמרה הוי צורך התפילה, וכל מי שמחויב בתפילת שמונה עשרה מחויב גם בפסוקי דזמרה. אמנם ציין שם המשנ"ב בשער הציון דבשו"ע הגר"ז כתב דנשים פטורות מלומר פסוקי דזמרה, ומסיים השער הציון על דברי הגר"ז 'וצריך עיון'.

מסתבר כדברי הגר"ז דנשים פטורות מפסוקי דזמרה

ומסברא נראה ברור כדברי הגר"ז שאין לחייב נשים בפסוקי דזמרה, שהרי אמירת פסוקי דזמרה הוא תקנה מאוחרת לאחר תקופת

לשכת הגזית

סיפר המשפיע הגה"צ ר' מאיר רבינוביץ מפאראציווא שליט"א: נתבקשתי לשאול את מרן שליט"א אודות אשה גרושה שבנה יד מהדרך ל"ע, וברצונו להינשא לגויה רח"ל, ונסתפקה היאך להתייחס לבנה, האם להודיע לו כי אם יעשה כן - היא תנתק עמו ועם כל יוצ"ח קשר לעולם. או לטפח בחום ובאהבה ולשמור עמו קשר כדי שישוּב אליה, וכבר קיבלה הוראה מכמה רבנים לשמור עמו קשר בחום ובאהבה אבל לא רצתה לעשות מעשה עד שתקבל הוראת חכם מפי מרן רבינו רבן של ישראל.

מרן רבינו השיב בפשיטות שאדרבה, היא צריכה להודיע לבנה, כי אם יהי' לעשות כן, הרי הוא מנתק עצמו מחיבורו לבית ישראל, והיא תנתק עמו ועם כל יוצ"ח הקשר. ואכן כך עשתה עפ"י הוראת חכם.

והנה ראה זה פלא... שבועיים לאחר הנישואין ביקשה הגויה כי ברצונה להתגייר ולקבל על עצמה עול תורה ומצוות, והסבירה כי ראתה כמה חמור הדבר אצל אם בעלה שנתקה הקשר עמו ועם כל יוצ"ח ומבינה כמה חמור הדבר, ולכן ברצונה להתגייר. והלכו אצל ב"ד מומחים ויראי שמים, ובדקה שבדעתה לקבל על עצמה עול תורה ומצוות ונתגיירה כדת וכדין. וראו כי כל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל.

הגרמא, שהרי בגמרא לא נזכר כלל בשום מקום תקנת פסוקי דזמרה, וא"כ אינו עיקר התפילה אלא תוספת על התפילה לעטר את התפילה שיהא כראוי לאחר דברי שבח, ומסתבר שלא תיקנו כן לנשים.

ועפ"י נראה ברור שאשה שאין לה מספיק פנאי לומר גם פסוקי דזמרה וגם ברכות קריאת שמע, עדיף שתאמר 'ברכות קריאת שמע' שבזה מקיימות חיוב חז"ל לנשים, וזה עדיף מלומר פסוקי דזמרה שאינו אלא מנהג בלבד.

נשים בזכירת יציאת מצרים

עוד הביא המשנה ברורה שם מהמגן אברהם שנשים חייבות להזכיר יציאת מצרים בין ביום ובלילה, כיון דהוי 'מצוות עשה' שאין הזמן גרמא, שהרי חיוב יציאת מצרים נוהג מהתורה בכל היום כולו, ובכל הלילה כולו.

אמנם הביא המשנה ברורה מהשאגת אריה (סי' כ"ב) שחולק על המגן אברהם וכתב דמצוות הזכרת יציאת מצרים דיום ולילה הוי ב' מצוות נפרדות, ולכן הוי 'מצוות עשה' שהזמן גרמא, דהמצווה דיום הוא מחמת הזמן של היום, והמצווה של הלילה הוא מחמת הזמן של הלילה, ולכן נשים פטורות.

ונראה לומר בזה עוד סברא לפטור נשים ממצוות זכירת מצרים, דהנה נחלקו האחרונים אם מצוות 'זכירת יציאת מצרים' בכל יום הוא מדאורייתא, דדעת השאגת אריה ועוד אחרונים דמצוות הזכרת יציאת מצרים בכל יום הוא מדאורייתא,

אבל האור שמח (פ"א מהל' ק"ש) והגר"ד מקרלין כתבו דהחיוב בכל יום הוא רק מדרבנן, והוכיח כן האו"ש שהרי הרמב"ם לא מנה בספר המצוות את המצווה להזכיר בכל יום יציאת מצרים, וע"כ משמע דאין זה חיוב דאורייתא, אלא חכמים תיקנו כן לומר 'פרשת ויאמר' יחד עם קריאת שמע.

ומעתה נראה דלדעת השאגת אריה דהוא דאורייתא, הרי החיוב נמשך בכל היום כולו, שהרי בתורה כתוב 'כל ימי חייו', וא"כ כל זמן שהוא עדיין 'יום' יכול לקיים המצווה דהזכרת יציאת מצרים, אבל לדעת האור שמח דהחיוב הוא מדרבנן, א"כ אין לנו אלא כפי שתקנו חכמים לאומרו בתוך קריאת שמע (בפרשת ויאמר), ולכן זמנה הוא עד סוף זמן ברכות קריאת שמע.

ועפ"י נמצא טעם חדש לפטור נשים מהזכרת יציאת מצרים, כיון דהוי 'זמן גרמא', שהרי זמנו הוא רק עד סוף ד' שעות.

העולה מדברינו

והעולה מדברינו שאשה פטורה מפסוקי דזמרה, ואם יש לה זמן להתפלל, עדיף שתתפלל שמונה עשרה, ואם יש לה יותר זמן תאמר גם 'ברכת קריאת שמע' וקריאת שמע. ובאמת חשוב מאוד שאשה תיזהר מידי יום ביומו להתפלל שמונה עשרה שבזה מקושרת לאבינו שבשמים, ועכ"פ תתפלל פעם אחת ביום.

לקראת הופעת ספר "במעונות אריות" של הרב יעקב ב. פרי-דמן שיופיע בעז"ה בחנויות הספרים בשבוע הבעל"ט, ובו אוצר נגוז הכולל עובדות והנהגות שראה ושמע מרן שליט"א אצל גדולי הדור וצוק"ל המתובל בקורות דברי הימים מאותה תקופה, הננו להביא חלקים מתוך תחילת הספר, ותשובה למחבר שליט"א על נתינת רשות. (הדברים דלהלן הם המשך לפרק הקודם משבוע שעבר).

"רבי אלחנן ווסרמן היה אורח תכוף בבית אבא, אמרנו לו.

הוא מחיך בערגה.

דמותו של רבי אלחנן ליוותה את שנות ילדותי בלונדון. את רבי אלחנן זכיתי לשמש תקופות ארוכות. לישון אתו בחדרו, ללמוד אתו תורה, לעקוב אחר הנהגותיו, ללוות אותו, לסייע לו, ולהיבחן אצלו על גמרא, ולדבר אתו בלימוד.

רבי אלחנן היה מגיע כל שנה ללונדון למגביות לטובת ישיבת ברנביץ בליטא. ללונדון הגיע רק כשנצטר בשיבה מצב של פיקוח נפש. מהו מצב פיקוח נפש בעיני רבי אלחנן? כשלא נותר בברנביץ פרוסת לחם כפשוטו, והחנוונים בעיר כבר סירבו להקיף. כיוון שמצבי פיקוח נפש חזרו על עצמם מדי שנה, זכינו במשך שנים ארוכות לאורח הקדוש הזה.

רבי אלחנן היה מתארח וישן בביתנו, וסועד על שולחנו בימות החול ובשולחנות שבת. בתחילה לא הכיר אבא את ר' אלחנן שכן בלונדון בימים ההם עדיין לא שמעו את שמעו. אבל זקני הגאון רבי שלמה זלמן פינס שלח לחתנו, אבי זצ"ל שרבי אלחנן הוא מגדולי ישראל.

כשהיה רבי אלחנן מגיע, היה אבא מבטל את קיומו, נועל את חנות הבדים שלו, וממנה עצמו למְשָׁרְתו ונושא-כליו כפשוטו. רבי אלחנן לא הכיר את רחובות לונדון, ולא את נגידיה, ופשיטא שלא הכיר את השפה האנגלית. אבא היה מתלווה אליו לבתי נגידים ומתרגם עבורו. הוא היה ניגש לתפקידים הללו בחרדת קודש.

אבא נפטר בשנת תרצ"ה, ומאז עד למלחמת העולם מלאתי את תפקידיו של אבא. ללוות אותו, לתרגם עבורו, וללמוד איתו מאז אותו מאורע, בכל פעם שרבי אלחנן נאלץ להתנייד בלונדון הענקית לצורכי חיזוק הישיבה, היה נודד ברגליו. הייתי פוסע אתו לאורכה ולרוחבה של לונדון, כדי לא להיכשל בספק של סרך איסור. החוויות שחווייתי במחיצתו, הנחילו לי כילד מבט חדש על עומק היראת שמים של חכמי ישראל.

דרך הלימוד בישיבות הקדושות - מלוקט מהדרכותיו ושיחותיו וכתביו של מרן רבן של ישראל שליט"א

פרק ב' - עיון ובקיאות

הנה דרך הלימוד בדור האחרון הביא ברכה גדולה לעולם התורה, שיורדים לעומק שורש כל סברא, אמנם מצד אחר גם יצא מזה בכמה מקומות חיסרון, שישנם שמבלים כל היום בסברות בעומק העיון, ושוכחים את חובת הבקיאות בש"ס ופוסקים עד שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, וממילא לא רק שאין בידם בקיאות אלא גם עיון אין להם, שמצוי שאומרים איזה דבר חידוש ובאמת הוא נסתר מגמ' ערוכה או מתוס' מפורש וכמו שאמרו "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר", (והנחלת דוד העיד על רבו מוהר"ח מוולאז'ין זצ"ל שהיה חוזר על כל הש"ס כולו בג' ימים לצורך עיון דין אחד), ומה עוד שריבוי הידיעות של דברי הגמ' ודברי רבותינו הראשונים מיישרים את השכל ומקבלים בידיעות אלו שכל של תורה.

ובגמ' בסנהדרין (מב, א) איתא, "במי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות חבילות של משנה", ופירש רש"י "הוריותה ולעמוד על בוריה ועל עיקרה, לא כאדם המפולפל ומחודד ובעל סברא ולא למד משניות וברייתות הרבה כי מהיכן יתגלה הסוד, אלא בבעל משניות הרבה שאם יצטרך לו טעם בכאן ילמדנו מתוך משנה אחרת, או אם יקשה לו דבר על דבר יבין מתוך משניות הרבה שבידו הא מני - פלוני היא ששמענוהו במקום אחר אומר כך".

ובשם הגר"א זצ"ל אמרו ש"למדן" הוא על משקל "גזלן", שכשם שגזלן אינו מי שיודע לגזול אלא מי שגוזל בפועל, כך למדן אינו מי שיודע ללמוד אלא מי שלומד בפועל.

וכבר פירש הגר"א (משלי ה, ח) מה שאמרו חז"ל (אבות ג, יז) "אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין קמח", שהקמח רומז לטחון ולדקדק ולהתעמק בתורה בעיון, והתורה הוא ידיעת התורה, ועל זה אמר התנא ששני החלקים תלויים זה בזה, ואם יודע להתעמק ולטחון אבל אין לו ידיעות הרי גם לימוד בעיון אין לו, ומאידך אם אינו יודע לטחון ולדקדק ולהתעמק אף שלמד הרבה אין לו תורה, עכ"ל.

ובעוה"ר בדור האחרון נתפשט בזה כעין 'מכת מדינה', שיש בחורים ששוכחים את חובת לימוד הבקיאות, וכל לימודם הוא דף או ב' דפים לחודש, עד שלפעמים יש בחור הנקרא 'למדן' אבל באמת הוא מגיע לחתונתו כ'עם הארץ' ולא ידע מאי קאמרי רבנן, שאין בידו כי אם כמה דפים וזולת זה הוא עם הארץ. וכבר בדור שלפנינו התאוננו גדולי ראשי הישיבות על המצב, ודרשו מתלמידיהם תיקון הדבר שילמדו גם בקיאות אבל בעוה"ר לא עלה בידם.

ואמנם בני תורה הלומדים על הדרך הנכונה יודעים לקשר דרך ההבנה עם דרך הבקיאות ששניהם צריכים זה לזה, ובבוקר לומדים בעיון הגמרא עם ראשונים ומתעמקים בכל הכוחות להבין כל סברא עפ"י ההקדמות שקיבלנו מגדולי ראשי הישיבות והרמ"ם המפורסמים, אבל אחרי הצהרים לומדים דף אחר דף וחוזרים עליהם ומנצלים את ימי השישי ושבת קודש לחזור שוב על הדברים, עד אשר שבעים הם מלחמה של תורה.

ואמנם יש בחורים שיש להם יותר נטיה וכשרון ללמוד בעיון והם יכולים ללמוד יותר זמן עיון, ומאידך ישנם הנוטים לפי כשרונותיהם ללמוד יותר בבקיאות והם יכולים ללמוד יותר זמן בקיאות וכבר אחז"ל (ע"ז, יט. א) ש"אין אדם לומר אלא במקום שליבו חפץ", אבל יש לידע שכל בחור מחויב ללמוד שניהם הן בדרך העיון והן בדרך הבקיאות שזה בלא זה אי אפשר וכנ"ל.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת ויקהל תשפ"ד

הוראת שעה

הספד על הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר זצ"ל

נתכנסנו להספיד איש המיוחד שבמיוחדים, הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר, זכר צדיק לברכה להי העולם הבא.

הוא היה ראש ישיבה שכל חייו לימד, ואמר שיעורים, אך לא רק לימד, אלא גם חניך התלמידים בכל חלקי החיים של הישיבה, ובכל חלקי החיים באופן כללי. הוא דאג לכל בחור בכל פרט. לימד, חניך, השגיח, בנה ישיבות והחזיק אותם, ועם כל זה היתה לו אחריות גם לגבי הכלל. אני לא חושב שיש היום ראש ישיבה אחד בעולם שעושה את כל הדברים הללו!

כמה פעמים דיברנו ביחד, ושמועתי איך הוא חניך, איך הכל היה אצלו ברור ובהיר, מה כל בחור צריך ללמוד, וכמה ללמוד, ולאיוז מטרד ללמוד. וכן איך להתנהג באופן כללי. הוא חניך ובירר בבהירות, כדרכו בכל דבר. היה לו קשר עם הבחורים, ידע על כל בחור איפה הוא אוהז, ומה הוא עושה. וכן ההתייחסות של הבחורים כלפי היתה ביראת הכבוד, ובדרך ארץ מלאה. היו עושים מה שראש הישיבה אמר בגלל שהבינו שכן צריך לעשות, ולא בגלל פחד ועונש.

גם לגבי האחריות שהיתה לו כלפי הכלל, נוכחתי בעצמי כמה פעמים, שהיה מונח כל כולו בדבר, עם כל הבהירות, וכך הוא הצליח.

הצלחתו היתה פלא. הוא בנה ישיבה מכלום, התחיל עם עשרים וחמשה בחורים, ובנה וחניך ולימד. איך הוא הצליח כך? כיצד זכה לסייעתא דשמיא כה גדולה, שהצליח לעשות כל כך הרבה דברים? אמנם, לגבי ההצלחה שהיתה לו בחלק של הלימוד זה מובן בפשיטות, שזכה לכך מאחר ויהיה **עמל בתורה מאוד, וחיפוש את האמת בכל מאודו**, וכמאמר הגמרא בסנהדרין (צט"ל): 'אמר רב יצחק בר אבדמי, כואי קרא, שנאמר (משל טז כו) נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו, הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר'.

אבל נדמה לי שיש כאן עוד דבר, שהוא גם סיבה לדברים נוספים, ואולי אף לכל מהלך החיים שלו. נראה לי שנקודת החיים שלו היתה להרבות כבוד שמים. כל מה שעשה לבנות ישיבות, והסתובב בכל העולם, ו**כפי ששמועתי מאנשים במקסיקו כמה קשיים ומסירות נפש היו לו**, הכל היה בשביל דבר אחד, **להרבות כבוד שמים!** זו היתה נקודת החייו! ומכיון שהייתה כבוד שמים היתה לו סייעתא דשמיא, וממילא אין פלא שזכה לכל מה שזכה, והצליח בכל מה שעשה.

חז"ל אומרים (ברכות ט"ד), שתלמיד חכם אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ומפרשים את זה, שכל מה שאדם עושה בעולם הזה ומשפיע על תלמידיו ועל מוקיריו, והם עושים את זה גם אחרי פטירתו בגללו, זה גורם לו עליה בעולם הבא, וממילא אין לו מנוחה, אלא הוא עולה ועולה. **וזה החיוב שמוטל על התלמידים**, לחשוב על מה שקבלתם ממנו, וללכת על פי היגיעה בלימוד כפי שהוא חניך, ובעיקר ללמוד ממנו את הנקודה של 'חיים של כבוד שמים'!

רבינו יונה אומר בשערי תשובה (ש"ק קמ"ח), שאדם מחויב שיהיה ניכר בכל פעולותיו, דיבוריו, ותנועותיו, שאין לו שום תכלית בעולם אלא תורת ה', ועבודתו ויראתו. זה כבודו של הבורא יתברך, וזה מביא הצלחה לאדם. ואם תעשו כך - בעקבותיו של ראש הישיבה זצ"ל - זה יהיה בשבילו עליה גדולה. יתן הקב"ה שהישיבה תמשיך לגדול ולצמח, וכל ההשפעות שהיו ימישיכו, ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

(נאמר בישיבת בית מתתיהו ביום השלושים)

עשיית הארון - כבוד התורה

נעשה חיל. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, כביכול מתישין כח גדול של מעלה, דכתיב (דברים לב יח) צור ילדך תשי'. וכן מביא מכמה מקומות בזוהר, שחטאי בני אדם עושים פגם למעלה. ואומר על כך הגר"ח, שזו כוונת הכתוב 'תנו עוז לאלקים', שבני אדם יכולים לתת כביכול כח לקב"ה להשפיע טובה בעולם, על ידי שהם מקיימים את המצוות.

יסוד זה כתוב במגילה (א.) 'בעצלתים ימך המקרה, ובשפלות ידיים ידלך הבית, בשביל עצלות שהיה להם לישראל, שלא עסקו בתורה, נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מן, ואין מן אלא עני' וכו'. הרי מבואר שלעמל התורה יש יותר כח לגרום 'תנו עוז לאלקים'. ונראה לבאר הטעם בזה, שהרי מבואר במדרש תנחומא (פר' נח ט"ג), שכדי לזכות לתורה שבעל פה צריך לוותר על כל תענוגי עולם הזה, ולמסור נפשו על לימוד התורה. וכדי שיוכל לעמוד בזה צריך להיות בו אהבת ה', בדרגה של 'בכל לבבך ובכל נפשך', ומכיון שעמל התורה דורש מהאדם לוותר על הכל עבור לימוד התורה, ממילא מי שעמל בתורה הוא מכבד את הקב"ה ביותר, וזה נותן כביכול כח למעלה.

וכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ק קמח), 'כי מדרכי קידוש השם יתברך, להודיע בכל מבטא שפתים, ובכל אשר ירמוזו עינים, ובכל הנהגה ופועל ידים, כי יסוד לנפש האדם, וצבי עדין, והטוב והעיקר והתועלת והיקר אשר בו, עבודת השם יתברך, ויראתו ותורתו, כמו שכתוב כי זה כל האדם, ודבר זה כבוד השם יתברך'. ומבואר מדבריו, שהכבוד של הקב"ה הוא בזה שהאדם מראה בכל מעשיו והנהגותיו שהדבר הכי חשוב אצלו הוא לקיים את רצונו של הקב"ה ולעבדו, והרי זה דומה לאדם שבכל מקום שהוא הולך מראה ומצוה שכל חפצו בחיים הוא לשרת את המלך של המדינה, שזה כבוד המלך. ולכן דוקא על ידי עמל התורה, שצריך להיות על ידי מסירות נפש, בזה מראה כמה חשוב לו לקיים את רצון הקב"ה, ומוסיף כבוד שמים בעולם, וגורם להוסיף כביכול כח בשל מעלה, ומתקיים בזה 'תנו עוז לאלקים'.

ומעתה יש לבאר הטעם מדוע על ידי כך שמכבדים את התורה זוכים לקבל התורה, שכן על ידי כבוד התורה מקיימים 'תנו עוז לאלקים', והמדינה כנגד מידה בזה היא שהשם עוז לעמו יתן, דהיינו שהקב"ה מלמד אותנו תורה, וזו הסיבה שעל ידי שמכבדים את התורה - שבזה מכבדים את הקב"ה - זוכים לסייעתא דשמיא בהבנת וידיעת התורה.

נמצא אם כן, שכאשר אדם עמל בלימוד התורה להבין הגמרא והתוספות, יש שתי סיבות לכך שהעמל מביא להבנת התורה. הסיבה הראשונה, מצד עצם העמל בלימוד התורה, כמו בכל חכמה שהעמל מביא לידי הבנת החכמה. והסיבה השנייה, שבכל תוספת של עמל בלימוד התורה הוא מכבד את הקב"ה, ומשום כך הוא זוכה שהקב"ה ילמד אותו את התורה.

כתוב בפרשת תרומה (שמות כה י) 'ועשו ארון עצי שיטים'. והקשו במדרש (שמו"ר פר' לד ט"ב), 'מפני מה בכל הכלים האלה כתיב ועשית, ובארון כתיב ועשו ארון'. דהיינו שבכל כלי המשכן כתוב 'ועשית שולחן', 'ועשית מנורת זהב', 'ועשית מזבח', הכל בלשון יחיד, ורק בארון כתוב 'ועשו ארון', בלשון רבים. מתרץ המדרש, 'אמר רבי יהודה ברבי שלום, אמר לו הקדוש ברוך הוא, יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיוזכו כולם לתורה'. ומבואר במדרש, שעל ידי בניית הארון יש כח לזכות בתורה, ולכן רצה הקב"ה שכל ישראל יעסקו בבנין הארון, כדי שיוזכו כולם לתורה. וצריך להתבונן בביאור הענין שעל ידי עסק הארון זוכים לתורה.

והנה, כתוב בפרשתנו, פרשת ויקהל (שם לו א), 'ויעש בצלאל את הארון'. ודקדקו חז"ל במדרש (שם פ"ג ט), 'מדוע דוקא עשיית הארון נקרא על שמו של בצלאל'. וזה לשון המדרש שם, 'אתה מוצא בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל. אמר לו, מהו המשכן הזה. אמר לו, שישירה הקדוש ברוך הוא שכינתו בתוכו, ומלמד לישראל תורה. אמר לו לבצלאל, והיכן התורה נתונה. אמר לו, משיאנו עושים את המשכן אנו עושין הארון. אמר לו, רבינו משה, אין כבודה של תורה בכך, אלא אנו עושין הארון ואחר כך המשכן. לפיכך זכה שיקרא על שמו, שנאמר ויעש בצלאל את הארון'. ומבואר מדברי המדרש, שהענין בבניית הארון הוא כדי לכבד את התורה המונחת בתוכו.

ולגבי משה רבינו מצינו שזכה לקבל את התורה בזכות שכיבד את הקב"ה. שכן כתוב במדרש (שם שמות פר' א), על הפסוק 'ויסתר משה פניו' (שם ג ט), 'אמר לו הקדוש ברוך הוא, אני באתי להראות לך פנים, וחלקת לי כבוד והסתרת פניך, חייך שאתה עתיד להיות אצלי בהר ארבעים יום וארבעים לילה, לא לאכול ולא לשנות, ואתה עתיד ליהנות מזיו השכינה'. ומבואר מדברי המדרש, שהסיבה שבגינה זכה משה רבנו שהקב"ה ילמד אותו את התורה, מפני שכיבד את הקב"ה.

ומעתה אפשר לומר, שזו היא כוונת חז"ל באומרים שאם כל ישראל יתעסקו בארון יזכו לתורה. שכן בכך שהם בונים את הארון הם מכבדים את התורה, וכבוד התורה הוא כבוד הקב"ה, שהרי 'קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא', ומי שמכבד את הקב"ה זוכה שהקב"ה ילמד אותו תורה, כמו שמצינו אצל משה רבינו. ונמצא שעל ידי שכיבדו ישראל את התורה בבניית הארון, זכו שהקב"ה ילמד אותם את התורה.

אמנם עדיין יש להעמיק בענין זה יותר. נפיש החיים (ש"א פ"ג) הביא מדברי חז"ל (איכ"ר א ט), 'רבי עזריה בשם רבי יהודה ברבי סימון אומר, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, כמה דאת אמרת (תהלים ס יד) באלקים

דהשו"ע בסימן שט"ז פסק דמשאצ"ג פטור עליה, ומבואר בתוס' (דף צ"ב ב' ד"ה אבל) דאליבא דר"ש דפוסר במשאצ"ג אינו חייב על לקיטת שערות רק בצריך לשער, צריך לומר דהשו"ע איירי בכה"ג שצריך לשער.

והקשה הביאור הלכה (ד"ה חייב) דא"כ למה במלקט לבנות מתוך שחורות חייב בשערה אחת, דאפי' אם הוא צריך את השערה האחת שליקט הרי אין בזה שיעור, והא דע"י ליקוט זה מייפה הגוף אינו יכול להועיל לגבי השיעור של שתי שערות הצריך לגופן.

ויש ליישב לפי מה שנתבאר בדעת התוס' דאליבא דר' יהודה אפי' אם לא נעשה כלל לצורך השערות או ייפוי העור כמו שהיה במשכן חייב, וא"כ הא דבגוזז חייב על שתי שערות, אינו בגלל החשיבות ביצירת שתי שערות, או שיעור בייפוי הגוף שנהיה ע"י שתי שערות, אלא הוא שיעור בחשיבות מעשה הגזיזה שנעשה בשתי שערות, וא"כ הא דבמלקט לבנות מתוך שחורות חייב אפי' בשערה אחת אע"ג דלכא"ו אין בזה תוספת לגבי חשיבות מעשה הגזיזה, צריך לומר דכשעושה הגזיזה בשער חשוב שבגזיזתו גורם ייפוי הגוף מחשיב בזה גם את המעשה גזיזה שיהיה בו חשיבות אפי' בשערה אחת.

וא"כ אפשר לומר שגם לר' שמעון דמלאכה שאי"צ לגופה פטור, ואינו חייב על גזיזה רק אם יש לו צורך בשער או בייפוי הגוף, הא דאינו חייב אלא בגזיזת שתי שערות שיש לו צורך בהם, אינו משום שצריך צורך בשתי שערות, אלא שבשערה אחת אין חשיבות במעשה גזיזה, והא דבעינן שיהיה לו צורך בגזיזת שתי השערות היינו משום דלא חשוב מלאכה רק בגזיזת שתי שערות והדין צריכה לגופה הוא בכל חלקי המלאכה, ולפי"ז במלקט לבנות מתוך שחורות שיש חשיבות במעשה הגזיזה אפי' בשערה אחת, אם יש לו צורך בשערה זו חשיב מלאכה הצריכה לגופה וחייב אפי' אליבא דר' שמעון.

כיון שבדבר שאינו מתכוין אין כוונה למלאכה איסור כלל, ואילו במלאכה שאינה צריכה לגופה מתכוין לעשות אותה מלאכה ממש ועושה אותה, אלא שאין כוונתו לעשותה לצורכה ולאותו דבר שבשבילה נקראת מלאכה במשכן, ונראה מדבריו שלכו"ע לא חשיב מלאכה רק אם נעשה בזה הצורך שהיה במשכן והמחלוקת האם צריך שיתכוין לזה.

מיהו בדברי התוס' מוכח דר' יהודה מחייב אפי' בכה"ג שלא נעשה הצורך שהיה במשכן, שהרי כתב דבהוצאה הצורך שהיה במשכן הוא שע"י ההוצאה יתחדש אפשרות שימוש בחפצים שהוציאו, ואליבא דר' יהודה חייב אפי' במוציא מת שאין כלל תועלת בזה שהוא נמצא בחוץ, וכן בקורע ע"מ להטיל אימה מבואר בדבריו דאליבא דר' יהודה חייב אע"פ שבמשכן היו קורעים כדי לתקן הבגד הקרוע, וא"כ לדעת תוס' נחלקו במהות המלאכה האם צריך שיהיה בזה התוצאה שהיה במשכן וכן האם צריך לכוין לתועלת שיש במלאכה.

ונראה דגם לדעת התוס' אין שתי מחלוקות בין ר"י לר"ש אלא יסוד מחלוקת ר"י ור"ש רק בחשיבות המלאכה, דאליבא דר' שמעון מעשה מלאכה הוא רק ע"י החשיבות של התוצאה, ולכן צריך שיהיה התוצאה כמו במשכן וצריך שיתכוין להביא את התוצאה ויהיה צורך בזה, ואליבא דר' יהודה המעשה מלאכה בעצמותו חשוב בלא החשיבות של התוצאה, ולכן אין צורך בתוצאה שהיה במשכן ולא צריך שיתכוין ויהיה לו צורך בזה.

אבל הריטב"א והיראים דסברי שגם ר' יהודה מודה שצריך שיהיה הצורך שהיה במשכן, נקטו דלכו"ע חשיבות מעשה מלאכה נהיה ע"י התוצאה, ולכן צריך התוצאה שהיה במשכן, והמחלוקת בדין כוונה ורצון שלדעת ר' יהודה אי"צ שיתכוון לתוצאה של המלאכה, ולדעת ר' שמעון צריך שיתכוין לתוצאה שמחשיב את המעשה למלאכה האסורה.

השו"ע (סימן ש"מ סעיף א') כתב "אסור ליטול שערו וחייב על שתי שערות. ומלקט לבנות מתוך שחורות, אפי' באחת, חייב", וכתב המג"א דכיון

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לד' כל העושה בו מלאכה יומת (לה,ב)

שבת מט, ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר ר' חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן. וברש"י אותן המנויות שם בפרק כלל גדול היו צריכין למשכן, ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה.

ובדף צגב נחלקו ר' יהודה ור' שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה לר"י חייב ולר"ש פטור, ובתוס' (דף צ"ד א' ד"ה רבי) ביארו דמלאכה שאין צריכה לגופה היינו שעושה מלאכה ואין צריך לאותו צורך שהיו עושים במשכן, ומבואר דמהמשכן לומדים לא רק גוף המלאכות אלא גם את חשיבות המלאכה והצורך שבשבילו נעשה המלאכה במשכן הוא חלק מהגדרת גוף המלאכה בשבת.

ויש לדון אליבא דר"י שסובר שחייב באצ"ג, האם מודה שצריך שע"י המלאכה יעשה הצורך שעבורו המלאכה נעשית במשכן, אלא שאפי' אם אינו צריך לצורך זה חייב, או דלשיטתו אפי' אם לא נעשה כלל הצורך שעבורו המלאכה נעשית במשכן חשיב מלאכה

והנה בהיראים (סימן רע"ד) כתב דמלאכה שאינה צריכה לגופה שנחלקו בה ר"ש ור"י הוא כשאינו צריך ומתכוון לגוף אותו דבר שגורם להקרות מלאכה, וכגון בחס על הנר שהכבוי הוא מלאכה וכוונתו וצורכו אינה לכבוי אלא לחוס על הנר, שהרי תשמיש הגחלת גורם לכבוי להקרות מלאכה, והוא לא מתכוין לזה אלא לחוס על הנר ע"כ, ומבואר מדבריו דלכו"ע התוצאה שהיה במשכן זה הגורם שיהיה נחשב מלאכה, אלא שלר' יהודה חייב אפי' כשאינו מתכוין להביא תוצאה זו ואינו צריך לה, ולר' שמעון אינו חייב אא"כ מתכוין לזה וצריך את התוצאה הזו.

וכעין זה מבואר בדברי הריטב"א (דף מ"ב א' ד"ה למימרא) שכתב לדון בשייכות בין מח' ר"י ור"ש לגבי אינו מתכוין למחלוקתם לגבי מלאכה שאי"צ לגופה,

משנת הישיבה

עבודת התפילה - ב - בתכלית התפילה, מחלוקת המבי"ט והמהר"ל

לקב"ה בכל יום תמיד, ערב ובקר וצהרים, וחוזרים ומבקשים על אותם הדברים, ואף על פי שעל רובם איננו נענים אין אנו נמנעים מלהזכור ולהתפלל עליהם? אלא, אומר המבי"ט, בהכרח 'שכוונת התפילה היא להכיר ולהורות, כי אין בעולם למי שראוי להתפלל כי אם לקל יתברך, שהוא אדון לכל העולם, ושנחנו חסרים מכמה דברים המזכירים בתפלה, ואנו זוכרים אותם לפנינו, כדי שנכיר שאין מי שיכול לספק צרכינו ולהצילנו מכל צרותינו כי אם הקל יתברך, ועליו אנו משליכים ייבנו, ואנחנו יוצאים ידי חובתנו בהתפלל על הכוונה הזאת. וה' הטוב בעינינו יעשה, אם לקבל תפלתנו אם היא הגונה אם לאו'.

ביסוד זה נחלק המבי"ט על המהר"ל. לדעת המהר"ל תכלית התפילה היא כדי שהקב"ה יענה לנו וימלא את בקשותינו, אלא שצורת עבודתה היא התבטלות גמורה לקב"ה, והרגשה שהכול מאתו יתברך. אולם לדעת המבי"ט, תכלית התפילה אינה אלא כדי שיכיר המתפלל ממי ראוי לבקש, ולא כדי שיקבל את צרכיו, אלא ש'סוף השכר לבוא'.

המבי"ט, בספרו 'בית אלקים' (שער התפילה פ"ב ד"ה וכמו), מבאר את תכלית התפילה בדרך מחודשת. לשיטתו, התפילה לא נועדה לכך שהאדם יקבל את צרכיו, אלא תכליתה להורות שאין בעולם מי שראוי להתפלל אליו אלא הקב"ה לבדו. וכן שירגיש המתפלל שהוא חסר כל, ואין מי שימלא את חסרונו אלא הקב"ה, ולכן הוא מפרט לפניו את צרכיו. כל הבקשות שבתפילה אין עניינן אלא להורות שרק אליו ראוי להתפלל, 'וסוף השכר לבוא'. ואף אילו היה האדם יודע שתפילתו לא תענה עדיין היה מוטל עליו להתפלל, כדי להגיע להכרה זו שאין לו ממי לבקש אלא מאיתו יתברך.

ולפי זה מיישב המבי"ט דבר תמוה בענין התפילה. שהרי ברור לכל שאם יחזור אדם לפני מלך בשר ודם על אותה בקשה כמה וכמה פעמים, יכעס המלך על המבקש, שכן אם היה רוצה למלא את בקשתו היה עושה זאת כבר בפעם הראשונה או השנייה, ונמצא שאדרבה, ההפצרה פעם אחר פעם רק מזיקה למבקש ומרחיקה ממנו את מילוי בקשתו. וכיצד אפוא אנו עומדים ומתפללים

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת ויקהל תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טו את העצים (שמות לה, כו). ופירש רש"י: 'טו את העצים. היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העצים טוין אותן'. ומקורו מגמ' שבת (דף צט ע"א), שם מבואר שהיריעות התחתונות של המשכן היו של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני (היינו מג' מיני חוטי צמר הצבועים בצבעים אלו), ושל שש (פשתן). והיריעות העליונות היו של מעשה עיזים, היינו מחוטים הטוים משער עיזים. וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות, דאילו בתחתונות כתיב וכל אשה חכמת לב בידה טו, ואילו בעליונות כתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טו את העצים. וקאמר עלה בגמרא, ותניא משום רבי נחמיה שטוף בעיזים (היינו ששער העיזים היה נשטף על גבי העיזים) וטוין מן העיזים - היינו שטפו את החוטים מעל העיזים בעודם בחיים.

וצ"ב לאיזה צורך עשו הנשים עניין פלאי כזה לטוות את החוטים מעל גבי העיזים בעודם חיים [ראה בספורנו שפירש כדי שיהיה לחוטים זוהר נוסף, לפי שהשער מאבד מעט מאיכותו לאחר שנגזז, וע"ע במשך חכמה כאן], וביותר למה הדגישה התורה פרט זה באופן מיוחד, הרי בכל מלאכת המשכן בוודאי היו ענייני חכמה רבים, ומדוע רק את חכמת הנשים לטוות את העיזים פירטה התורה. [ויש שפירשו ללמדנו מה גדולה הייתה תשוקתן וחבתן לעשות למלאכת המשכן, עד שלא יכלו להתאפק בסבלנות ולהמתין שיגזזו את הצמר].

ויתכן לבאר, שהתורה מלמדת אותנו, שכידוע כל מעשה מלאכת המשכן, ומה שהתורה חוזרת ע"ז שוב ושוב, הוא כדי ללמדנו איך בונים את המשכן הפרטי של כל בית יהודי, ואיך בונים את המשכן של כל לב יהודי בתוכו. ובאה התורה להורות לנו, שהנשים לא המתו לטוות את הצמר לאחר הגזיזה, אלא מיד כבר התחילו בטווייה. כך היא גם חכמת הנשים בתוך משכן ביתן פנימה, לחנך את הילדים הרכים מאד, בעוד שהאבות עדיין אינם מלמדים אותם תורה מחמת קטנותן, כבר אז הנשים 'טוות על העיזים', ושרות להם שירי קודש ועדגה לתורת ה', ומחדירות בהן מגיל ינקות ממש אהבת ה' ויראתו.

ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד (שם לה, ח). ופירש"י, דבנות ישראל היו בידן מראות שראות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואם משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע. אמר לו הקב"ה, קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים וכו', יעו"ש. והנה צריך לדעת, היכן אנו רואים באמת ש'אלו חביבין עלי מן הכל', ויתכן לומר שלומדים זאת מהציווי 'ורחצו ממנו אהרן ובניו וגו' בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו', חזו"ן מכאן את גודל קדושתו של הכיור, שנתקדש עד כדי כך שמי שאינו רוחץ ממנו חייב מיתה, כי הוא המכשיר את הכהן ומקדשו. ומעלתו היא משום שנעשה מהמראות, שמוכיחות על התמסרותן של בנות ישראל שהקדישו את הכלי היקר שלהם, שעל ידו העמידו צבאות ה' במסירו"ן. ומה כוחו הגדול של הכיור שעל ידו גם בודקים סוטה, והוא המשכן שלום בין איש לאשתו.

שם. ויש להוסיף עוד, דהנה הכלי היחיד במקדש שלא נזכר בו שיעור משקלו הוא הכיור וכו', וכמו שכתב הרמב"ן (שמות לה, כא) שלכן לא הוזכר בפרשת פקודי החשבון של הכיור וכו', כי לא נעשה במשקל, וכל המראות שם בהם ולא ידע משה משקלו. ובביאור הדבר נראה, דכיון שע"י המראות הנ"ל הנשים עשו בהם מצוה של פריה ורביה שהביאו צבאות רבות, לכן אמר הקב"ה בזה אין שיעור, אלא כל מראה שביאנו תוסף לכיור, כי כשאדם עושה נחת רוח לבורא, אי אפשר לתת שיעור ולהשאיר חלק מבחוק, אלא הכל נכנס לתוך המקדש, ודו"ק.

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחני של מרן שליט"א

הנחת מכשיר בערב שבת, שאם ירדם יצפצף בשבת

שאלה. ישנו מכשיר חדש שמניחים על האוזן, וכשהראש מתחיל להשמט כתוצאה מנמנום המכשיר מצפצף עד שמכבים אותו. אני שומר על חולה בלילות, ואמנם אי"ז בבחינת פיקוח נפש ממש אך בכל אופן אני רוצה להרדם אלא להיות עירני לראות כל הלילה מה יצטרך החולה. בימות החול אני מניח את המכשיר הנ"ל על האוזן, השאלה היא האם מותר להניח את המכשיר על האוזן בערב שבת, ואם ארדם בליל שבת המכשיר יצפצף, ואז אפשר להורידו ושימשיך לצפצף עד צאת השבת. דהרי הצפצוף הוא בשעת השינה ואולי זה כמו ישן שהפעיל מכשיר באמצע השינה שהוא אנוס, או דלמא כאן אני מעוניין בצפצוף אע"פ שאני ישן, וזה מתוכנן כך מראש.

תשובה. הפוסקים דנו בארוכה מה הדין במי שמכניס עצמו לאונס אם נחשב כרצון ממש או לא, ואחד הראיות שנחשב לרצון הביא בשו"ת מהר"ט (ה"א סימן כא) לגבי אסתר, דאמרין במגילה (דף טו ע"א) שאמרה 'כאשר אבדתי אבדתי', שבכל יום שנבעלה לאחשוורוש היה זה באונס ועכשיו זה ברצון ותאסר למרדכי, והקשה המהר"ט שהרי את מעשה האיסור לא רצתה, והיא נשארת אנוסה, ורק ההליכה היתה ברצון, והיא הכניסה עצמה לאונס, ולמה מקרי רצון שתאסר למרדכי, ותרין המהר"ט, לפי שהליכתה לפני אחשוורוש היה ברצונה, אע"פ שלבסוף ודאי היתה אנוסה, נאסרה על מרדכי לפי שהיא גרמה בהליכתה, הרי שהמכניס עצמו לאונס נחשב לרצון.

ובקהילות יעקב (שבת סימן טו) הביא זאת, וכתב שדווקא אם הכניס עצמו לאונס בשעה שהאיסור כבר חל עליו, נחשב לרצון [כמו אצל אסתר שהיתה אסורה עליו בשעה שהלכה], אבל אם הכניס עצמו לאונס קודם שיש עליו איסור, כגון המפליג בספינה בערב שבת לצורך מצוה, גם אם יצטרך אחר כך לחלל שבת באונס, כיון שהכניס עצמו לזה קודם שבת, אינו נחשב למחלל שבת.

והוסיף לחלק, שיש הבדל בין מכניס עצמו לפיקוח נפש שגורם שהעבירה תהפך להיות, לבין מכניס עצמו לאונס שהעבירה נשאר עבירה, אלא שאינו נענש, ואם מכניס עצמו לאונס נחשב לרצון. אך יעו"ש שהביא ראה מכתובות (דף ג ע"ב) שגם המכניס עצמו לאונס נחשב לאונס [ואינו נענש עליו], ושאינו אסתר שהמעשה היה חלק מהצלת עם ישראל, ולא היתה אנוסה מצד אחשוורוש, יעו"ש.

ובחידושי הגר"ש שקאפ (כתובות, סוף סימן ו) כתב, שעיקר החילוק בין אונס לבין מציל עצמו, דבאונס על הדבר הוא רוצה שלא יהיה זה הענין כלל ומה שעושה הוא עושה בכפיה, אבל אין לו שום נחותא מהענין כלל, דלולא זה הענין לא היו כופין לו כלום. אבל במציל עצמו יש לו טובה מן הדבר, שלולא זאת חסר לו ההצלה, והוא מוצא רצון ממציאות ההצלה, ולכן חשיב רצון לענין עבירה, וכן לענין מתנה מהני דהוה כתלויה וכו', דמתנה מן ההקנאה.

ובענינו, לא רק שהכניס עצמו לאונס, אלא שגם מעוניין באונס, ואולי נחשב למציל עצמו, ולא לאונס על הדבר. אלא שאולי יש לחלק, שאדם שעושה מעשה באונס, מצרפים את הרצון שלו שהיה קודם או שבשעת המעשה ונחשב לו כאילו נעשה ברצון, אבל בישן אולי אין המעשה מתייחס כלל אליו, כיון שלא היה בדעתו, ואולי זה לא שהוא עשה מעשה באונס אלא שהוא כלל לא עשה, והוא כאילו שוטה שהבריא, שאולי אין לחיבו לא רק מטעם אונס, אלא מטעם שהמעשה כלל לא מתייחס אליו [כעין מש"כ בהליכות שלמה (תפילה, עמוד שלה) שהישן בסוכה המצוה אינה בעצם השינה, כיון שכשישן אינו בר חיובא, והישן פטור מכל המצוות, אלא המצוה היא בזה שהכניס עצמו לישון בסוכה. וכבר האריכו לדון בזה אם הישן נחשב לשוטה שפטור מכל המצוות].

אלא שאמרו במסכת בבא קמא (דף ד ע"א) אדם דרכו להזיק? בישן. ישן דרכו להזיק? כיון דכ"ף ופשיט אורחיה הוא. והביאו התוס' (ד"ה כיון) בשם הירושלמי דישן לא מחייב אלא כשהשכיב עצמו אצל הכלים. כלומר, כיון שהשכיב עצמו אצל הכלים אינו נחשב לאונס, אלא נחשב למועד וחייב לשלם [והנה כתב הטור (הו"מ סימן תכא) דישן חשוב לאונס, ולכאורה באופן שהשכיב עצמו ליד הכלים הוא פושע ממש, וצ"ל דבאמת נחשב אונס אבל חייב משום שמכניס עצמו לאונס].

והוא הדין בענינו כשמכניס עצמו לזה, אינו נחשב לאונס. וגם אם הזיק בשעת השינה ממש המעשה מתייחס אליו, אלא שנחשב לאונס, ואם הכניס עצמו לכך, הרי זה כרצון, ולכן אסור להכין עצמו בערב שבת ולהפעיל מכשיר שיתחיל לצפצף כשירדם. אלא אם כן הוא בבחינת פיקוח נפש, שאז מותר גם להפעיל זאת בשבת.

לרגל תחילת המגבית הגדולה 'שכינה באהלנו' להצלת תלמוד תורה 'אהל תורה' ברמת אלחנן שבנשיאות רבינו, נערך בבית רבינו כינוס פתיחה מיוחד, יחד נציגי ההורים ובהשתתפות ועד הידידים. מנהל הת' המסור הרב ישראל וולף שליט"א סיפר לנוכחים על מסירותו ודאגתו של רבינו לת'ת, ועל כך שעשרות בשנים מדי יום שיש מגיע רבינו לבחון את צעירי הצאן ולהשתעשע עמם בעומקא דשמעתא, רבינו בדבריו סיפר כי הת'ת הוקם במסירות נפש של ממש, ושבתאות ימים כשלא היה כסף להקמת הת'ת, תלה מודעה כי אם לא יתרמו יאלצו למכור חלק מביהכ"נ כדי להקים ת'ת לתשב"ד, ואכן נהג של חברת 'דן' שלא היה שומר תומו"צ שהזדעזע מהשלט, פנה לרבינו ותרם סכום רב מעצמו לתחילת המגבית לת'ת, כאשר רבינו מגדיר שהדבר היה בגדר 'מעשה נסים'. רבינו בדרך שכל מי שיתרם וישתתף במגבית, 'יזכה לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, עם בריאות ונחת וכל טוב'. וסיים: 'יהי נועם ה' אלוהינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, ומעשה ידינו כוננה'.

בשובו של רבינו מכינוס הבחירות בעיר אלעד, התבטא רבינו בשמחה עצומה, ובניגון מרגש: "אה, ברוך השם, חחרים לגמרא, איזה שמחה, ויחזור לתלמודו. עד עכשיו בלית ברירה היינו מוכרחים לעסוק בצרכי מצוה הללו, לחתום לכאן, לדבר כאן, להשתתף בכינוס כאן ושם, כעת נשאר רק להצביע בקלפי כחוראת גדולי ישראל, ולחזור לגמרא הקדושה שמחכה לנו, ויחזור לתלמודו..." והיה המחזה מפעים ומחזק מאד באהבת התורה ושקידתה.

בשב"ק פרשת כי תשא, השתתפו כמאתיים צעירים תושבי עוטף עזה בשיעורו של רבינו, בפתיח דבריו אמר רבינו: 'כאשר היה לכם רע, גם לנו היה רע, כשאתם בכיתם, גם אנחנו כאן ברמת אלחנן בכינו והתפללנו לשלומכם, וכשיהיה לכם טוב, גם לנו יהיה טוב'. סיפור נוסף בהקשר הג"ל של רבינו על 'נושא בעול עם חברו', פורסם בגיליון 'קול ברמה' (גיליון 093), על כך שסמוך למקום מושבו של רבינו במזרח ביהכ"נ תלוי מאוורר אשר בימות החורף מוחלף בתנור, אולם בחורף זה לא הסכים רבינו להפעיל את החימום, ומשאלוהו מדוע, והרי מדי שנה מפעילים את התנור עקב הקור הגדול, השיב רבינו בעניינים מצועפות בדמעה: 'איך אני יכול להתענג כאן על תנור חימום, כאשר חיילים בעזה משרתים עתה בקור שכזה?--'.

במעונו של רבינו נערך כינוס יסוד למכון 'תורת היולדת', ע"ש ספרו המפורסם שחיבר רבינו, הספר שהפך לאבן יסוד בארון הספרים היהודי, והפך למעין מדרין לקראת הלידה, הן באופן ההלכתי, והן באופן הפרקטי, לרבות זוגות העומדים לפני לידה בס"ד. בשנים האחרונות יצא הספר במהדורה חדשה ומפוארת, כאשר תלמידיו של רבינו הרה"ג ר' נפתלי הלפרין שליט"א, רכז ההלכה הארצי בארגון 'איחוד הצלה', זכה לערוך ולהעביר את הספר בגירסא משוכללת ועדכנית. כעת, בהמלצתו ועידודו של רבינו, נוסד והוקם מכון 'תורת היולדת', כאשר בחסות המכון יתקיימו הדרכות ושיעורי הלכה לאברכים העומדים בתקופת טרום לידה, השיעורים ימסרו מפי הרב הלפרין. במעמד הייסוד, התבטא רבינו ואמר שאפשר לברך ולהבטיח לאשה יולדת, שאם היא תשמור את הלכות השבת כמו שצריך, יכול לצמוח לה ילד שיאיר את עם ישראל בתורתו ויגדל לשם ולתפארת, ואשרי מי שלומד ומתכונן היטב ללידה. רבינו אף כתב המלצה וברכה חמה להשתתף בשיעורי ההלכה של תלמידיו הרב הלפרין, המעביר את הדברים בצורה בהירה ונפלאה. מספר הטלפון למוקד לרישום לקורסים: 08-3132078.

ביום שיש האחרון הגיע למעונו של רבינו הגאון רבי **אהרן דוד דנר** שליט"א גאב"ד לונדון, ושוחר למעלה משעה עם רבינו בדברי תורה והלכה, בתוך הדברים אמר לרבינו שהפחד השורר מהאנטישמיות בלונדון גדול יותר מהפחד בא"י, וכן בכל אירופה. רבינו האריך בדברים כי כל הצרות שבאו עליו משמחת תורה עד עתה הם כדי לקרב את עם ישראל לשוב בתשובה שלימה להקב"ה. כמו"כ אמר לו רבינו שיחזק את עדת מרעיתו באנגליה בכל מה שקשור להעלאת קרן השבת, וסיפר רבינו שבתקופה האחרונה הגיע אליו אחד משרי הממשלה לביקור חשאי, וסיפר לו שהחל לשמור שבת כהלכתה, רק אינו עושה זאת בפרהסיא מסיבותיו שלו, רבינו התפעל שרואים שגם הרחוקים מתחילים אט אט לטעום את טעמה של השבת ולהתקרב לתורה"ק.

אחודה נא חידה

שני גברים חייבים לקרוא מגילה באותו יום, אולם אחד אינו יכול להוציא יד"ח את חברו, היתכן?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידי הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: אינו רשאי לברך על המגילה, אולם אם יכנס אדם מסוים יוכל הקורא לברך?

תשובה: כאשר המגילה גזולה אינו יכול לברך ברכה, אולם אם בעל המגילה (וכן בשופר) נמצא עמו בבית הכנסת, ושומע ממנו קריאתה, כתב בשערי תשובה (סוף סימן תרצא) שרשאי לברך. שהרי לבעל המגילה אין זה גזל והוא מתכוון לצאת בברכת הבעל קורא, ולכן אין כאן 'בוצע ברך' ניאץ השם"ל.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג"ל, או בכתיבת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

הגביר השאיר ציוואה שיתן סכום כסף לשיטים, האם יתן גם למטופל בבנים **שאלה.** מעשה ביהודי ערירי שהיה עשיר מופלג, ובמותו ציווה לחלק את כל ממונו למוסדות תורה וחסד. בין השאר השאיר סכום נכבד, ופתח בו קרן לצורך שוטים וחולי נפש רח"ל, ומינה על כך גבאי, ואמר לו, כל מי שתמצא שהוא נקרא שוטה, גם על צד הרחוק, תתן לו תמיכה מהקרן הנ"ל. עוד הדגיש הנפטר כי הקרן תתמוך באנשי עירו בלבד. והנה לאחר כמה שנים של פתיחת הקרן הלך הרווח ותפח, כי כמעט שלא היו שוטים בעיר.

ביום מן הימים, מגיע אל מנהל הקרן, תלמיד חכם אלמן המטופל בילדים קטנים, וביקש לקבל תמיכה מהקרן של השוטים. לפליאת המנהל מה לו ולקרן השוטים, הוציא את הילקוט שמעוני בתהלים (רמז תתמו) שם כתוב וז"ל: 'מעשה באחד שעשה דייתקי (צוואה), ואמר לא יהא בני יורש אותי עד שיעשה שוטה, הלכו ר' יוסי ברי' יהודה ורבי לשאול המעשה לר' יהושע בן קרח. והציצו מבחוץ, וראו אותו מרקע על ידיו ועל רגליו וגמי נתון לתוך פיו, והוא נמשך אחר בנו, כיון שראו אותו, הטמינו את עצמם. (אחר כך) נכנסו אצלו, שאלו אותו המעשה (אודות הצוואה), והתחיל משחק. אמר להם חייכם, שמעושה הזה ששאלתם עכשיו הגיעני. אמרו לו מכאן שאדם רואה בנים כאלו הוא משתטה'.

הסביר האיש למנהל שמבואר מדברי המדרש שהמטפל בילדים קטנים ומשחק עמם, הרי הוא כאילו משתטה, וא"כ כיון שלשוטים שבעיר יש כדי סיפוק, והרווחים של הקרן אינם באים לשימוש, והגביר הדגיש שכל מי שנקרא שוטה גם על הצד הרחוק תתן לו מהקרן, אפשר לתת תמיכה מהקרן גם לאנשים המטופלים בילדים קטנים, אף שהקרן לכתחילה לא נוסדה עבור זה. גבאי הקרן בא לשאול האם מותר לו לתת תמיכה לאנשים המטופלים בילדים קטנים על פי דברי המדרש הנ"ל.

תשובה. הנה בשו"ת 'משנת שכיר' (לאחר המפתחות) הביא עובדא בשם ה'חתם סופר', שפעם אחת הגיע הגאון רבי יואב אבד"ק מטרסדורף אל פרשבורג לאסוף כספים לצורך ענין גדול, ו'החתם סופר' בעצמו היה מעורר הגבאים מכל החברות שיפשוטו ידם במנהי יפה לתמוך ידי הגאון הנ"ל, וכאשר ביקש מחברת הכנסת כלה, אמרו לו שמעולם לא הוציאו מעות אלא עבור הכנסת כלה, ואם מרן יפסוק שעליהם ליתן יתנו, וכתב להם תשובה ארוכה, ותמן יתדותיו על מדרש חז"ל על הפסוק (שמות לא, יח): 'ויתן אל משה קבלתו', מה כלה מקושטת בכ"ד תכשיטין, אף תלמיד חכם מקושט בכ"ד ספרים, ומלך פורץ גדר, ותלמיד חכם יש לו דין כלה ודין מלך, יעו"ש. אך מדברי החת"ס עדיין אין להביא ראיה, שהרי כתב על זה תשובה ארוכה, ומסתבר שהיו עוד הרבה צדדים אחרים, ואין לסמוך על כן להלכה.

אך נראה שיתכן שכיון שאמר שאפילו מי שנקרא שוטה על צד הרחוק, והכא יש צד לקרותו שוטה, אולי מותר לתת להם תמיכה, ויש להוסיף שהצדקה לאדם עני המטופל בילדים קטנים, גדולה יותר מאשר הנתינה לשוטה שפטור מכל המצוות.

ויש לצרף בזה גם דעת המהר"ק שמתיר לגבאי צדקה לשנות מהצדקה המקורית. וכמו שנשאל (שורש ה, הביאו הב"י יו"ד סימן רט), על עיר אחת שהיה בה קופה לעניי ירושלים, וכעת צריכים בירושלים לבנות בית כנסת אם מותר לשנות את הצדקה ולתתה עבור בנין בית הכנסת, ולאחר שהאריך בדברי הראשונים מתי מותר לשנות את הצדקה, כתב: 'דכשנחני נפש מניחים לכפרת נפשם מנדבת לבם איזה מעות לצדקה, וממנים גבאים על אותם מעות, ודאי מסתלקי מאותם מעות מכל וכל, ונותנים הכוח לאותם גבאים שהרי הם אינם יכולים לפקח בהם, ומשום כך י"ל דדעת המתנדבים שיעשו אלו הגבאים לאותם מעות כרצונם, ויש להם כוח כמו בני העיר בצדקת עירם, ואפשר לומר דאפילו יותר מכני העיר. וע"כ נראה לע"ד דבכה"ג מודו כו"ע דיכולים הגוברים לשנות, ובפרט לדבר מצוה'.

עוד כתב שם: 'דדוקא כאשר גבו לצורך עניים מסוימים אי אפשר לשנות, דהתם אין לגבאים שום כוח בהם, ואינם אלא כשלוחי העניים ההם לקבל המעות בעדם, וכיון שקבלו בעדם זכו בהם אותם עניים דוכין לאדם שלא בפניו, אבל כשהתנדבו המתנדבים מעות כדי שיהיה הקרן קיים תמיד, ומהריזות יתנו לכל עניים אשר ימצא שם, ולא התנדבו לצורך עניים מיוחדים, כההיא ודאי לא שייך למימר דלא יוכלו הגבאים לשנות, דאין סהדי שהמתנדבים כשהתנדבו לא עלה על דעתם כלל שיוזכו אותם העניים מיד, דא"כ לא היו יכולים ליתן שוב לעניים אחרים הבאים אחר כך, אלא מסרו המעות לגבאים למען יעשו מהם הטוב והישר כפי ראות עיניהם לפי העת ולפי הזמן ולפי רוב העניים או המיעוט, ומשום כך יש להם כוח גם לשנותם לכל הפחות לדבר מצוה, עכ"ל. ועיין בשו"ת מהר"ט (ח"א סימן סג) שהביא דבריו, ובשו"ת שער אפרים (סימן סו) שגם האריך מאד בכל זאת.

אמנם הבית יוסף (יו"ד סוף סימן רנט) הביא בשם הרשב"א (ח"ז סימן תמט) שנשאל, לגבי המקדש שדה לעניים וצווה שיחלקו הפירות לעניים בכל שנה, ורצה הצבור לשנות ולהוציא הפירות לדברים אחרים, מהו. והשיב שאין רשות בידם ואפילו הסכימו בכך טובי העיר כמעמד אנשי העיר, שכיון שצוה שיחלקו הפירות לעניים גילה דעתו שאינו רוצה שישנו בזה כלל.

אך בענייננו יתכן שאף הרשב"א יודה שלא נחלק אלא כשאין לעניים כרי ספוק, כמבואר שם, אבל בענייננו שלשוטים יש כדי ספוק, ועוד שאפשר לקרות גם אותם שוטים, יתכן שלכו"ע יכולים לשנות, וע"ע.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח צחק', 04-376-0582, או 04-376-0582.

מדי ערש"ק יעודך בקו האם ישירה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

שיעור מרן הגאון רבי אשר יייס שליט"א

מחצית השקל

תורמין עליו ואינו בכלל קרבנות הציבור ע"ש. ולשיטת רש"י דאף מי שלא נתן מחצית השקל תורמין עליו והוא בכלל קרבנות צבור, לכאורה אין לומר דמחצית השקל הוא כחלק וכהכנה למצות הקרבנות, שהרי אף מי שלא נתן מחצית השקל הוא בכלל הקרבנות. והמאירי (כתובות ק"ח ע"א, נדרים ל"ג ע"א, וריש מסכת שקלים) כתב בזה דברים מחודשים לחלק בין מי שנאנס ולא נתן מחצית השקל שהקרבנות קרבי' גם עליו, לבין מי שהזיד ולא נתן שאין לו חלק בקרבנות ציבור, וכעין מה שאמרו (שבועות יג ע"א) דמי שאינו מודה ביוה"כ אין עיצומו של יום מוכפר עליו.

אך פשוט שאין הכרח דהא בהא תליא, דאפשר דאף לשיטת רש"י הוא מחצית השקל חלק והכשר למצות התמידין והמוספין, דמי' ענין השקלים ביסודו הוא לקרבנות צבור. ומאידך אפשר דאף לשיטת התוס' הוא מחצית השקל מצוה בפני עצמה, אף דמי שלא נתן שקלו אינו בקרבנות מכפרים עליו וז"ל.

ומ"נ נראה בדעת הרמב"ם שמחצית השקל הוא מצוה בפני עצמה ולא רק הכשר לקרבנות הציבור, ושני דינים יש בה, מצוה היא מצות נתינת מחצית השקל והקדשתו לגבוה, והכפרה היא מצד הקרבנות שקונים על ידו, ולכן הוא מצוה בפני עצמה, כנ"ל.

ד. נשים במחצית השקל

והנה מבורר במשנה בשקלים (פ"א מ"ד) דנשים פטורות ממצוה זו, ונחלקו הראשונים בטעם הפטור, וארבעה מחלוקות בדבר.

א. הרמב"ם שם בסהמ"צ (מצות עשה קע"א) כתב דכיון דכתיב "זה יתנו כל העובר על הפקודים" ונשים לא היו בכלל המניין ה"ה שאינם בכלל המצוה.

ב. הרע"ב שם כתב דילפינן מ"ונתנו איש כפר נפשו" איש ולא אשה.

ג. הקרית ספר (הלכות שקלים פ"א) כתב דילפינן מ"כי תשא את ראש בני ישראל" ולא בנות ישראל.

ד. המאירי (שקלים פ"א המשנה השנית) כתב חידוש גדול, דנשים פטורות משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, וגם בקרית ספר כתב טעם זה, ע"ש.

ובדעת שאר הראשונים שלא עלה על דעתם לפטור נשים משום דהוי הזמ"ג י"ל בשני דרכים.

א. מלבד המצוה שיש במחצית השקל הוא גם שעבוד ממוני ואין אשה פטורה ממצות שבממונו מדין מצות עשה שהזמן גרמא דמי' יש עליה שיעבוד ממוני.

ב. באמת מזה"א אין זמן מסוים למצוה זו, אלא שחייב ליתן מחצית השקל בכל שנה ושנה, ורק חכמים תיקנו זמן שמכריזין על השקלים משום דבר"ח ניסן יש תרומה חדשה, וכיון שהמצוה מזה"א אין לה זמן ורק חכמים הם שקבעו זמנה אין זה בכלל הזמ"ג, וצ"ע עדיין.

ולכאורה יש לתמוה על שיטת הרמב"ם בזה, דהנה נחלקו בירושלמי (פ"א ה"ג, ד"ע"ב) בבאור הכתוב "כל העובר על הפקודים", לחד מ"ד הכוונה לעוברי הים דהיינו כל שעבר בים סוף ביצי"מ, ולאידך מ"ד כל שעבר להימונות, ונחלקו אם כהנים חייבים במחצית השקל ע"ש.

והרמב"ם הרי פסק שם (הלכות שקלים פ"א ה"ה) דכהנים חייבים במחצית השקל, וא"כ למה נשים פטורות הלא אף הן עברו בקריעת ים סוף.

וראיתי שבפ"מ שם אכן נקט הרמב"ם דכהנים פטורים ממצות השקל וכדעת ר' יהודה שם (פ"א מ"ג) וזה כמ"ד דרך מי שהיה בכלל המניין נתחייב, וכנראה שהרמב"ם חזר בו במשנה תורה. ולפ"ז נראה דמה שכתב בספר המצוות דנשים פטורות מקרא דכל העובר על הפקודים אינו אלא למה דהוי ס"ל מעיקרא בפירוש המשנה דכהנים פטורים, אבל למה שהסיק בהלכות שקלים דכהנים חייבים, ע"כ אין לפטור נשים משום שלא עברו על הפקודים להימונות דגם כהנים לא נמנו, וע"כ ינקוט כאחד מן הטעמים הנ"ל לפטור נשים ודו"ק בזה.

ה. בן י"ג במחצית השקל

נחלקו הראשונים ממותי חייב אדם במחצית השקל, הרמב"ם כתב להדיא בפירושו על התורה, דדין מצוה זו ככל המצוות שבתורה ומשנעשה בר חיובא ע"י שתי שערות כשהוא בן י"ג שנה חייב במחצית השקל כפי שהוא חייב בכל המצוות, וכך דעת הרמב"ם.

אך רבים מן הראשונים נקטו דאינו חייב במחצית השקל עד שיהיה בן כ' כיון דלא באו לכלל המניין אלא בני כ' שנה, כן דעת רש"י (מנחות מ"ו ע"ב ד"ה שאינו שוקל), הירושלמי (סו"ט רלב), החינוך (מצוה ק"ה), הרע"ב (שקלים שם), וכך נקט הרמ"א (ס' תרצ"ד ס"א) שכתב דבמנהג זכר למחצית השקל רק בני כ' נותנים ע"ש.

ולחג"ר"א (הגהות הגר"א שקלים ג' ע"ב) יש בזה שיטה ממוצעת, דבן י"ג חייב אבל אין ממשכנין אותו עד שיהיה בן כ', וצ"ע גשיטתו דאם בן י"ג חייב מזה"א למה אין ממשכנין אותו עד שיהיה בן כ'.

ונראה לפי המבואר לעיל (סוף אות ג') דיש שני דינים במחצית השקל, מצוה וכפרה, וכן

"כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם" (שמות ל"ב).
"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל (שם ט"ו).

א. שש שיטות באופן מנין מצות מחצית השקל

הנה נחלקו רבותנו הראשונים במצוה זו, מקורה וענינה, ושש מחלוקות בדבר.

א. הרמב"ם בסהמ"צ (מצות עשה קע"א) כתב "שציונו לתת מחצית השקל בכל שנה והוא אמרו יתעלה ונתנו איש כופר נפשו לה'", הרי דמקור מצוה זו בפרשת כי תשא. ועוד חזינו בדברי הרמב"ם שלא מנה את הלאו של "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" כמצוה בפני עצמה, וצ"ב בטעמו. והחינוך (במצוה ק"ה) הלך בזה בדרכו של הרמב"ם כדרכו.

ב. הרמב"ם בפירושו על התורה (ל"ט"ו) כתב דמצות מחצית השקל יש בה עשה ול"ת, "ונתנו איש כפר נפשו", "העשיר לא ירבה וכו'". אך יש לתמוה דבסהמ"צ לא השיג בזה על הרמב"ם ולא הוסיף את הלאו למנינו וכנראה שחזר בו, אך לא ידעתי מהי משנה ראשונה ומהי משנה אחרונה.

ג. התשב"ץ בזהר הרקיע (אהרה נ"א) כתב דיש ב' לאוין במצוה זו, "העשיר לא ירבה", "והדל לא ימעט". ונראה בדעת הרמב"ם דאין כאן שני לאוין אלא אחד שלא להוסיף או לגרוע ממחצית השקל אלא לתת אותה בדקדוק, וז"פ.

ד. היראים השמיט לגמרי מצוה זו ולא כללה במנין המצוות, וצ"ע בטעמו. ולקמן נבאר שתי דרכים בשיטתו.

ה. הר"ש סיריליו (ריש מסכת שקלים) כתב, דאין מקור מצוה זו מריש פרשת תשא, דכל פרשה זו ענינה באופן המנין של בני ישראל בפקודתם ואין כאן מצוה לדורות אלא שלא למנותם להדיא אלא על ידי דבר אחר, ומצות מחצית השקל לדורות מקורה בריש פרשת תרומה דג' תרומות כתובות בפרשה ואחת מהן תרומות מחצית השקל לקרבנות הציבור כמ"ש גם רש"י שם.

ו. הגר"א (אדרת אליהו) כתב כדברי הרש"ס דאין ללמוד מצוה זו מפרשת כי תשא, אלא דלא ניח"ל לומר דהמצוה בפרשת תרומה לדורות היא, וכתב דמצות מחצית השקל הוא הלכה למשה מסיני ע"ש. ולדעת הגר"א יש לבאר את השמטת היראים, דכל מצוה שמקורה בהלכ"ס אינה נמנית במנין התר"ג כידוע.

ב. ביאור שיטת הרמב"ם

ולפי שיטת הרש"ס יש לתת טעם בשיטת הרמב"ם והחינוך שמנו רק מצוה עשה ולא ל"ת, דאם מקור המצוה אינו מריש פרשת כי תשא, דמצות מחצית השקל בפרשה זו מצוה לשעה היתה לצורך מנין בני ישראל, מובן דגם הלאוין שבפרשה זו מצוה לשעה הן ולא לדורות, ובריש פרשת תרומה הלאו לא מצינו לאו. אך אין דרך זו מתיישבת לשיטת הרמב"ם והחינוך, דהרי כתבו שם דמקור המצוה מקרא דפרשת תשא ולא כדברי הרש"ס.

והנראה ברור בדעת הרמב"ם, דאזיל לשיטתו בריש הל' שקלים (פ"א ה"א) וז"ל:

"מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ושואל מאחרים או מוכר כסות שעל כתיפו ונותן מחצית השקל כסף, שנאמר העשיר לא ירבה והדל לא ימעט".

למדנו מדבריו דאין כאן לאו בפני עצמו, אלא רבותא שעני חייב במצוה זו ושואל מאחרים או מוכר כסותו, מה שלא מצינו בשום מצוה דאורייתא [אבל במצוות דרבנן דפרסומי ניסא מצינו כן, בד' כוסות ונר תנוכה], דהרי כתב הרמ"א (ס' תר"ו ס"א) דאין האדם חייב להוציא הון רב על המצוות, אבל במצוה זו נסתדרה הלכה שאף הדל לא ימעט וחייב הוא במצוה זו אף אם אין לו. ולפ"ז בהכרח לפרש רישא דקרא "העשיר לא ירבה" בדרך זה, דאף העשיר המופלג אינו חייב להוסיף, וגם בכך יש רבותא דבדרך כלל צדקה נגבית לפי העושר והיכולת, וכאן חידשה תורה דכשם שהעני אינו נפטר משום שאין לו, כך העשיר אינו מתחייב משום שיש לו. ולפ"ז ברור דאין כאן לאו מסויים אלא חידוש דין בעצם מצות העשה, ובאמת כבר רמז הרמב"ם לפירושו זה בפירושו עה"ת אלא שדחתו אין בדברי הרמב"ם הדברים ברורים ודו"ק בהם.

ג. אם מחצית השקל הוא הכשר למצות קרבנות ציבור

ובדעת היראים שהשמיט מצוה זו נראה עיקר, דמחצית השקל אינה מצוה בפני עצמה אלא הכשר למצות התמידין והמוספין, וכבר ידוע שאין מכשירי מצוה נכללים במנין התר"ג [וכ"כ הרמב"ם בפרש"י כידוע], אך בזה חולק עליו הרמב"ם וסייעתיה שנקטו דאין מחצית השקל הכשר בלבד אלא מצוה בפני עצמה.

וכבר נחלקו רש"י ותוס' (כתובות ק"ח ע"א) כמה שאמרו "תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד ליגבות", דלרש"י תורמין אף על מי שלא יתן כלל, והתוס' חלקו עליו ונקטו דרק על מי שיתן בסופו של דבר תורמין אבל מי שאינו נותן מחצית השקל באמת אין

לעילוי נשמת

ת.צ.ב.ה.

מרת מלכה מוחלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנם ידידנו עוז הר"ר דוד הגר"י לוס אנג'לס

ואת"ל דאין להן חלק בתמידין למה תאמרה פרשת התמיד, וע"כ דאף הן בכלל תמידין ומוספין אף שפטורות הן ממצות השקל ודו"ק.

ז. במהות המצוה

הנה צריך ביאור למה כתב הרמב"ם את הלכות שקלים בספר הזמנים ולא בספר העבודה או הקרבנות, וכך סידר רבינו הקדוש מ"ס שקלים בסדר מועד ולא בסדר קדשים. ונראה מזה דבאמת אין הגדרת המצוה לתת ממצות השקל לקרבנות, אלא עצם המצוה ומהותה לתת ממצות השקל בכל שנה ושנה וכלשון הרמב"ם בריש הלכות שקלים, ורק בפ"ד ה"א כתב "תרומות הלשכה מה יעשה בה לוקחין ממנה קרבנות צבור" דזה דין תרומת הלשכה אבל אין זה הגדרת המצוה. ומשום כך גם בסהמ"צ סידר הרמב"ם מצוה זו (מצוה קע"א) בהדיא כל מצוות המועדים (קנ"ד - קע"א). ועוד נראה לדייק כן, דהנה דרכו של הרמב"ם בסהמ"צ לכתוב לא רק מעשה המצוה אלא גם ענינה ומהותה, כבמצות עשה כ' "לבנות בית לעבודה", ובמ"ע ל"ג "ללבוש בגדים לעבודה" (וכע"ז בפ"ה ה"ד מכלי המקדש ובפרטי המצוה שם), אבל במ"ע קע"א לא כתב "לתת ממצות השקל לקרבנות" אלא כתב "לתת ממצות השקל בכל שנה ושנה". ונראה מזה דעצם המצוה ויסודה לתת ממצות השקל בזמן ידוע בכל שנה ושנה, ומילתא אחרתא היא ששקלים אלה מועדים לקרבנות הציבור. ובהלכות שקלים פ"א ה"ח) כתב הרמב"ם דאין מצוה זו נוהגת אלא בזמן הבית, ובקריית ספר שם כתב דכך משמע מלישנא דקרא, וכ"ה בסמ"ג (מ"ע מ"ה) וז"ל, "שנאמר 'ולקחת את כסף הכפורים ונתת אותו על עבודת אהל מועד', בזמן שעבודת אהל מועד נוהגת ובזמן שבהמ"ק קיים נותנים את השקלים". וקשה למה לי דרשה ודיוק לדבר זה, והלא כיון שאין קרבנות למה לי ממצות השקל. אלא נראה כנ"ל דאף כשאין קרבנות הו"א דמ"ל לא נפטר ממצות השקל.

[וברע"ב (שקלים פ"ח משה"ח) ראיתי שכתב באמת דכיון דאין קרבנות אין ממצות השקל. אך אין מדבריו תורה לדרכנו, דגם בכוננו י"ל דכיון דזה דין תרומת הלשכה שקונים ממנו קרבנות צבור אינו נוהג אלא בזמן שיש קרבנות. אמנם י"ל לשיטת הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"ה ה"ט) דמקריבין אנ"פ שאין בית, נתיחא לפ"ז דצריך גוה"כ לפטור ממצות השקל. אך באמת זה אינו, דאף דאפשר להקריב כשאין בית אך אין חיוב לעשות כן, כמ"ש החינוך וכן הסכמת האחרונים, וא"כ כיון דהקרבנות אינה חיוב פשיטא דאין מצות ממצות השקל נוהגת וז"פ.]

והנה מבואר בב"ב (ט"ז ע"א) דמצוה לתת צדקה שלישית השקל בכל שנה, ודרשינן לה מקרא דנחמיה. ע"ש בריתב"א דבירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג, ט ע"ב) כמבואר דיסודו ממצות ממצות השקל, וכ"ה בשאלתות דר' אחאי (שאלתא ס"ד בפרשתנו), ומשמע שם דהוי דרשא גמורה וכ"כ בהעמק שאלה. ועוד כתב שם דסכום זה שוה בעניי ובעשירי כמו ממצות השקל ועכ"פ נראה דהוי אסמכתא.

ולכאורה צ"ב מה ענין ממצות השקל לצדקה דעלמא, והלא ממצות השקל לקרבנות ציבור הוא. ולהנ"ל נתיחא דגדר ממצות השקל הוא עצם הנתינה, דכל אחד חייב ליתן להקב"ה ממצות השקל בכל שנה, אלא שדין שקלים אלה שקונים מהם קרבנות ציבור, אך ביסודו גדר משותף יש למצוה זו עם מצות הצדקה. ואפשר עוד דממצות השקל היא לצרכי ציבור דהיינו עבור קרבנות הציבור וכל צרכי העבודה וגם עבור מלמדי תינוקות ומגיה ספרים שנוטלין שכן מתרומת הלשכה כמבואר בכתובות (ק"ז ע"א), ולפינן מנייה דצריך אדם להרים בכל שנה לצרכי הציבור, וילפינן ממצות השקל דיש חיוב ליתן סכום זה המסוס בכל שנה ושנה מה שלא ידענו מעיקר מצות הצדקה.

ולפי דרך זו דאי מסתבר דאף אם נשים פטורות ממצות השקל יש להם חלק בקרבנות הציבור וחייבות בתפלת המוסף, ודו"ק בזה היטב.

י"ג מצוה במצות השקל כשם שהוא מצוה בכל מצוות התורה, אבל כל עוד אינו בן כ' אינו בר כפרה ואין לו חלק בקרבנות ציבור ומשום כך אין ממשכנים אותו, דלא משום קיום המצוה ממשכנין אלא משום כפרה. ועיין ברבינו בחיי בפרשתנו (ל"ג) דאין ממשכנין עד שיחא בן כ' כיון שאינו בר כפרה, אך מ"מ נקט הגאון דמצוה עליו לתת ממצות השקל מצד עצם מצות הנתינה.

ו. נשים בתפילת המוסף

בשו"ת בשמים ראש (סימן פ"ט) כתב דנשים פטורות מתפלת המוסף, דכיון דפטורות ממצות השקל ממילא פטורות הן מתמידין ומוספין, וכיון דתפלת מוסף כנגד קרבן מוסף הוא, פטורות הנשים מתפלת המוסף. ורבים מן האחרונים תמחו על דברים אלה, עיין שו"א ומשיב (מהדורא תניא חלק ב' סימן נ"ה), שו"ת בית יצחק (או"ח סימן י"ז), באר יצחק (או"ח סימן כ'), ועמודי אור (סי' ז').

[ידוע הפולמוס הגדול מסביב לספר זה, וקנינו מהר"ם בנעט (שו"ת פרשת מרדכי סימן ה') יצא חוצץ נגד ספר זה ובשו"ת חת"ס או"ח (סימן קנ"ד) כינהו "כזבי הרא"ש", ואף שבמהדורות שונות תיקנו לשונו ל"כתבי הרא"ש" באמת נראה שאין כאן טעות הדפוס דהלא החת"ס הסתייג מספר זה בשני מקומות נוספים (י"ד סי' שכו', ואהע"ז ח"א סימן ס"ט). והאחרונים הנ"ל הקשו על דברי הבשמים ראש כמה קושיות. א. וכי לר' יהודה דכהנים פטורים ממצות השקל פטורים הם גם מתפלת המוסף, והלא אין זה מתיישב על הלב. ב. לשיטת רבים מן הראשונים דאינו חייב במצות השקל עד שיחא בן כ' ה"ה דאינו חייב בתפלת המוסף עד שיחא בן כ', ועד שיחא בן כ' לא יוכל לעבור לפני התיבה ולהוציא אתרים יד"ח ומועיל לא שמענו הלכה כחוקה זו. ג. ויש לתמוה על מה שכתבו בשו"ת שער דעה סימן י"ז ובתורה תמימה על התורה בפרשתנו אכן לחדש חידוש זה לפי דברי הבשמים ראש, ומשמע מדבריהם דנתיחא ליה בחידוש, ובאמת תימה הוא.]

וראיתי בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן צ') שנתקשה גם בתפלת שחרית ומנחה דכיון שאמרו (ברכות כ"ז ע"ב) דתחת קרבנות תקנום, ונשים פטורות לא רק מן המוספין אלא מן התמידין ולמה חייבות בשחרית ומנחה. אך באמת פשוט לחלק בין שחרית ומנחה דאף דתקנו תחת קרבנות מ"מ רחמי נתינו ועיקר ענינם בקשת צרכים, ובין תפלת המוסף שכל ענינה במקום תפלת המוסף ואין בה רחמי ובקשת צרכים כלל וז"פ.

א. אף אם אינם בכלל קרבנות הציבור ישנן בכלל תפלת המוסף דחכמים השווו מדותיהם ולא חילקו בין תפלה לתפלה, וכיון שנשים חייבות בתפלה משום דאף הן בעי חיי כמבואר בברכות (כ"ז ע"ב) שוב תיקנו שיהיה דינם כאנשים וחייבות הן בכל התפלות, וכשם דחזינן דלא חילקו בין תפלת ימי החול שיש בהם רחמי ובקשת צרכים לתפלת שבת שאין בהם בקשת צרכים, כך לא פליג בין שחרית למוסף. ב. אף אם הן פטורות ממצות השקל מ"מ יש להן חלק בכפרת קרבנות הציבור. ובאמת כך מסתבר, דאטו יעלה על הדעת שקרבנות הציבור ותקנתם אינם אלא למען ממצות העם בלבד ונשות ישראל אינם בכללן אתמהא. ומשום כך נראה יותר דאף שאינן בכלל ממצות השקל, הרי הן בכלל קרבנות הציבור וממילא חייבות הן אף בתפילת המוסף. ואף לשיטת התוס' (כתובות ק"ח ע"א) דמי שאינו שוקל אין לו חלק בקרבנות הציבור, אין זה אלא במי שחייב ואינו ממלא חובתו, ולא בנשים שפטורות. הגע בעצמך אטו כהנים לדעת בן בוכרי (שקלים פ"א מ"ד) שפטורים ממצות השקל אין להם חלק בתמידין ומוספין. וע"כ דגדר הענין הוא שכלל ישראל תורים קרבנות לעם כולו ואין זה תימה כלל.

וראה לדרך זה מהמבואר בב"ב (או"ח סוף סימן מ"ז) דנשים חייבות לומר פרשת התמיד, ואף אם אינם בכלל קרבנות הציבור ישנן בכלל תפלת המוסף דחכמים השווו מדותיהם ולא חילקו בין תפלה לתפלה, וכיון שנשים חייבות בתפלה משום דאף הן בעי חיי כמבואר בברכות (כ"ז ע"ב) שוב תיקנו שיהיה דינם כאנשים וחייבות הן בכל התפלות, וכשם דחזינן דלא חילקו בין תפלת ימי החול שיש בהם רחמי ובקשת צרכים לתפלת שבת שאין בהם בקשת צרכים, כך לא פליג בין שחרית למוסף.

א. אף אם הן פטורות ממצות השקל מ"מ יש להן חלק בכפרת קרבנות הציבור. ובאמת כך מסתבר, דאטו יעלה על הדעת שקרבנות הציבור ותקנתם אינם אלא למען ממצות העם בלבד ונשות ישראל אינם בכללן אתמהא. ומשום כך נראה יותר דאף שאינן בכלל ממצות השקל, הרי הן בכלל קרבנות הציבור וממילא חייבות הן אף בתפילת המוסף. ואף לשיטת התוס' (כתובות ק"ח ע"א) דמי שאינו שוקל אין לו חלק בקרבנות הציבור, אין זה אלא במי שחייב ואינו ממלא חובתו, ולא בנשים שפטורות. הגע בעצמך אטו כהנים לדעת בן בוכרי (שקלים פ"א מ"ד) שפטורים ממצות השקל אין להם חלק בתמידין ומוספין. וע"כ דגדר הענין הוא שכלל ישראל תורים קרבנות לעם כולו ואין זה תימה כלל. וראה לדרך זה מהמבואר בב"ב (או"ח סוף סימן מ"ז) דנשים חייבות לומר פרשת התמיד,

דברי אגדה

כופר נפש לה

של עולם אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שהיה שמונה נפשות מישראל ימות בשנים מועטות הללו, מיד נקדע גזר דינו, ואמרי לה הוסיפו לו כ"ב שנים על שנותיו*.

סגולה מופלאה יש בה במצות הצדקה לעורר רחמי שמים ולהרבות חיים, וכך העיד החכם מכל אדם "וצדקה תציל ממות" (משלי י"ב - י"א ד').

סגולה כפולה ומכופלת במצות ממצות השקל לבטל גזירת אף שנגזרו על כלל ישראל, והצדיק שעומד בתווך העושה צדקה עם הבריות הוא זה שמרחיק את המות ומקרב אותיות החי.

ב

וכבר כתבו רבים מספרי החסידות שיש בכחו של צדיק לבטל גזירות רעות ולהפוך דין לרחמים ע"י צירופי אותיות ועיין בספר התולדות פרשת נח שנגע מתהפך לענן, צרה לרצה, צרעת לעצרת וכדומה, וכ"כ בדגל מחנה אפרים פרשת אמור, ע"ש. וכך ע"י מצות השקלים מתרחקת גזירת מות ע"י הרחקת אותיות מת ומרבים חיים באותיות החי.

ויש ליסוד הזה מקור בדברי התוס' בעכו"ר (ד' ע"ב) שכתבו דבאותו רגע שהקב"ה כועס בכל יום אומר בלעם הרשע "כלם" והתכוין בכך לקלל את בני ישראל והקב"ה הפך קללה לברכה והפך "כלם" ל"מלך" כהוא דכתיב "ותתועת מלך בו" הרי שגזירות וקללות נהפכות מקללה לברכה ע"י הדיכוי אותיות. ועיין עוד בזוהר (ח"א קע"ט א) דהכהנים הופכים "חרם" ל"רחם" ע"ש.

וכאשר אנו מקיימים מנהג אבותינו ועושים זכר למצות השקל, אף זה מעורר רחמי שמים ודוחק רגליו של מלאך המות להוסיף לכל עמו בית ישראל שפע חיים ורחמים. "אור פניך עלינו אדון נשא, ושקל אשא בבית נכון ונשא, ובצדק הגה ערך כי תשא, וגוננו במגן א-ל רם ונשא" (ויצאת לפרשת שקלים).

"אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו והיינו דתנן באחד באדר משמעין על השקלים (מגילה י"ג ע"ב).

גזירת המן ואחשוורוש "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים" כה קשה היתה עד שהקב"ה הקדים רפואה למכה, וממכה עצמה התקין רטיה לרפואתה שקלים כנגד שקלים מה שלא מצינו בשאר גזירות.

ומהי רפואה זו שהוקדמה למכה, ממצות השקל, שבכחה להפוך קללה לברכה ומדת הדין למדת הרחמים, הרי המנין סכנה היא לישראל, אך כאשר הן נמנין על ידי ממצות השקל ברכה שרירה בהן והם מתברכין על ידה, ולא יהיה בהם נגף בפקד אותם וכך מפורש בזה"ק פרשת כי תשא אות ב' (ח"ב קפ"ז ע"ב) "ת"ח, הא אוקמוה, לית ברכתא דלעילא שרייא על מלה דאתמני. ואי תימא, ישראל היך אתמנון. אלא כופרא נטיל מנייהו, והא אוקמוה, וחושבנא לאו הי עד דאתכניש כל ההוא כופרא, וסליק לחושבנא. ובקדמיתא מברכין להו לישראל, ולבתר מנין ההוא כופרא, ולבתר אהדרן ומברכין לון לישראל. אשתכחו ישראל מתברכאן בקדמיתא ובסופא, ולא סליק בהון מותנא". הרי שע"י ממצות השקל ישראל מתברכים והסכנה נמנעת ומתבטלת.

וכבר ידוע מה שאמרו בספרי חסידות ש"ממצות" יש באמצעה צ' הרומזת למדת הצדקה ושתי האותיות הקרובות לה הן אותיות חי ושתי הרחוקות ממנה, הקיצוניות, הן אותיות מת לרמז שבכח מצוה זו להוסיף חיים ולהרחיק את המות.

ובאמת סגולה זו מצינו במצות הצדקה בכלל, הרי כך שנינו בב"ב (י"א ע"א):

"אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם אחת באתה אשה לפניו בשנת בצורת ואמרה לו רבי פרנסני, אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום, אמרה לו, רבי אם אין אתה מפרנסני, הרי אשה ושבעת בניה מתים ברעב, עמד ופרנסה משלו, לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו

מערכי תורה

ויקהל

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל

יש להתבונן שפרשה זו שאני משאר פרשיות באופן שלימדה משה רבנו, שהרי דרך מסירת התורה של משה רבנו מפורש בגמ' בערובין דף נ"ד ת"ר כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לו לשמאל משה, נכנסו בניו שנה להם משה פרקם וכו', וכאן מפורש שהקהיל משה רבנו את כל עדת ישראל ללמדם פרשה זו.

ויתכן לפרש בביאור הענין דמשום שהיה זה למחרת יו"כ כשירד מן ההר כדפירש רש"י, וכדאיתא ברש"י בפ' כי תשא דבי' בתשרי נתרצה הקב"ה לישראל ואמר סלחתי כדברך, והתחיל לצוותו על מלאכת המשכן. וברש"י בפ' פקודי כתב דהמשכן נקרא משכן העדות, משום דהוא עדות לישראל שויתר להם על העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. ויש לומר דמשו"ה היה ענין מיוחד בלימוד פרשה זו שתהא לכל ישראל, דבפרשה זו הראה את סליחתו והריצוי בשמחה בלב שלם להשיב שכינתו עליהם, על כן היה ענין שתאמר פרשה זו לכל ישראל. ויש להוסיף עוד עפ"י מה שאמרו חז"ל, והובא ברש"י עה"פ 'ומשה יקח את האהל', שהיו ישראל מגודים, וי"ל דלכן הוצרך עתה להקהילם, לומר שנתכפר להם החטא וכבר אינם מגודים.

אכן נראה לומר עוד ביאור בזה, דהנה הרמב"ן כתב דבצינוי על ענין המשכן, היה כריתת ברית עם ישראל, והיינו דבאמת הרי כבר נצטוו משה רבנו על ענין המשכן קודם שבירת הלוחות, ופרשה זו היא חזרה על ענין המשכן, וכתב הרמב"ן דיתכן שהיה זה למחרת שירד משה רבנו מן ההר, ונתרצה להם הקב"ה, ונתן לו הלוחות שניות, וצוה להקהיל אליו כל העדה אנשים נשים וטף, וחזר על ענין ציווי המשכן, והוסיף הרמב"ן וזה לשונו, וכרת עמו ברית חדשה שילך ה' בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם. ומבואר בדברי הרמב"ן דבעת שירד משה רבנו מן ההר עם הלוחות השניות, היה כריתת ברית חדשה, שבזה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, להיות במדרגה כמו קודם חטא העגל.

וביאור הדברים הוא דבמתן תורה נכנסו ישראל בברית עם הקב"ה, ובחטא העגל עברו ישראל על הברית, ובפרשת כי תשא כתוב דמשה רבנו אמר להקב"ה 'אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה', ונתרצה לו הקב"ה כמפורש שם 'ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה' ולהלן שם כתוב 'הנה אנכי כורת ברית וגו'', והיינו דאחר שבחטא העגל הופרה הברית שנכרתה במתן תורה, התפלל משה ונתרצה לו הקב"ה לחזור ולכרות עמם ברית להשראת שכינתו, וזהו שכתב הרמב"ן שבענין המשכן שחזר וצוה משה רבנו, הייתה כריתת ברית חדשה שילך ה' בקרבם.

וכיסוד דברי הרמב"ן דאחר הסליחה על חטא העגל ושבירת הלוחות, נכרתה עמם ברית מחודשת, מבואר גם באדרת אליהו בפ' כי תשא עה"פ 'הנה אנכי כורת ברית', ז"ל וחזר השי"ת וכרת הברית שכרת בסו"פ משפטים, אחר שהופר הברית כאן, וחזר וכרת בראשי המצוות שתולה הברית בהן, וכמ"ש שהם עדות על יחודו, והוציאים ממצרים להיות לאלקים. הרי דהיה כריתת ברית חדשה, לחדש את הברית שהייתה בשעת מתן תורה, והופרה בחטא העגל.

ונראה לומר דזהו שציוה משה רבנו להקהיל את כל עדת בני ישראל, דכיון דהיה בזה כריתת ברית, א"כ צריך שכל ישראל יהיו בשעת הציווי, דכריתת הברית צריך להיות במעמד כל הנכנסים בברית, וכמבואר בפסוקים בפרשת נצבים 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם, ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגו', לעברך בברית ה' וגו', ומבואר דכריתת ברית הוא במעמד כל ישראל. וכן מבואר בחז"ל (ויקר"ר י', ט') על הברית שנכרתה כשעברו ישראל את הירדן, כמבואר ביהושע (ג', ט'), שבעת כריתת הברית נאספו כל ישראל בין בדי הארון, בשביל להיכנס בברית, הרי דבעת כריתת ברית, צריך שכל ישראל יהיו באותה שעה. אשר לפי זה יש לבאר, דלכן היה צריך שבאמירת פרשה זו, יהיו נקהלים כל ישראל, דכיון דהיה זה כריתת ברית, ממילא צריך שכל ישראל יהיו שם באותה שעה.

בנין המשכן אינה דוחה שבת

בבנין המשכן נאמרה אזהרה מיוחדת לומר שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, וכמו שכתב רש"י על הפסוק (ל"ה, ב') (שש ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש וגו', וכתב רש"י, הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה שבת.

ונראה לבאר הענין בזה, דהנה דעת רש"י בתחילת הפרשה דהצווי האמור על מלאכת המשכן, היה למחרת יום הכיפורים כשירד משה רבנו מן ההר. [אמנם הרמב"ן נחלק בזה, ודעתו שאמר להם עתה מה שנצטוו בו קודם שבירת הלוחות]. והנה איתא בחז"ל שהמשכן וכליו היו כנגד העולם, ומכוונין כנגד כל הבריאה כולה, ובילקוט שמעוני (פר' פקודי פ"מ רמז תי"ט) איתא, היה רבי נחמיה אומר אהל מועד שעשה משה רבנו במדבר כנגד מעשה בראשית, יריעות כנגד שמים וארץ וכו'. ומבואר דהמשכן היה עולם בפני עצמו, הכולל את כל הבריאה כולה. וכן איתא באדרת אליהו.

ובזה נראה לבאר מה שאמרו בגמ' בברכות דף נ"ה ע"א, שיועד היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ומבואר דעשיית המשכן היה

בצירוף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וצריך טעם למה צריך לזה. ולפי המבואר דהמשכן היה עולם בפני עצמו הוא מבואר היטב, דמשום דעשיית המשכן שהוא עולם בפני עצמו, הרי הוא כמו בריאת העולם, ולזה הוצרך לדעת צירוף האותיות שבהם נבראו שמים וארץ. וכן נראה לבאר הא דאמרינן בגמ' במגילה דף י' ע"ב, שביום השמיני למילואים, היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, ולפי המבואר הוא מבואר היטב, דהקמת המשכן, הוא כמו בריאת העולם, שעשיית המשכן הוא עשיית עולם בפני עצמו, ולכן הייתה שמחה לפניו ביום הקמת המשכן כיום שנבראו בו שמים וארץ.

והנה עיקר הדבר דהמשכן הוא עולם בפני עצמו, ביאורו הוא שבשביל השראת השכינה היה צריך שיהיה מקום בפני עצמו שהוא חלוק ועומד לעצמו מכל העולם כולו, והטעם לזה יש לומר, דהשראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם' שייך רק בעולם מתוקן ומזוכך, שאין בו חטא, ועל כן העולם כולו שהוא עולם פגום ומעורב בו רע וטוב, וכמו שביאר בנפש החיים דעל ידי חטא אדם הראשון, נעשה העולם כולו מעורב טוב ורע, והחטא פגם בטהרת וזכות העולם כולו, אי אפשר שתהיה בו השראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם', ובשביל השראת השכינה היה צריך שיהיה עולם בפני עצמו, שהוא מקום בפני עצמו שבו לא פגם החטא, והוא מקום העומד בתיקונו וטהרתו, וזהו הענין שהמקדש הוא עולם בפ"ע מתוקן ומזוכך בלא פגם החטא. ועל פי זה נראה לבאר, דהטעם דנצטוו על עשיית המשכן רק אחר חטא העגל, הוא משום דהרי בעת שעמדו על ישראל בהר סיני שפסקה זוהמתן, ונתקן חטא האדם הראשון, והיו ישראל במדרגה כאדם הראשון קודם החטא, היה העולם כולו ראוי להשראת השכינה, ולא היה צריך עולם מיוחד בפני עצמו בשביל השראת השכינה, שכל העולם כולו היה ראוי לזה, ורק בעת חטא העגל, שחזרו וקלקלו, וחזרה אותה הזוהמה ונתערבה בתוכם, כמו בחטא האדם הראשון, וכמו שמבואר זה בנפש החיים, אז נתחדש דבשביל השראת השכינה של 'ושכנתי בתוכם', צריך עולם בפני עצמו, שהוא מקום מתוקן שאינו פגום, ולזה הוצרכו לבניית המשכן, ועל כן רק אחר חטא העגל הוא שנצטוו על עשיית המשכן.

ולפי זה יש לומר דהנה שבת היא מעין העולם הבא, ובטור סימן רצ"ב כ' דבשבת תיקנו ג' מטבעות של תפלה חלוקין למעריב שחרית ומנחה, כנגד ג' שבתות, אתה קדשת, כנגד שבת בראשית, ישמח משה, כנגד שבת של מתן תורה, ואתה אחד, כנגד שבת שלעתידי לבא, עכ"ד, הרי מבואר דהשבת היא שבת שלעתידי לבא, ובשבת אנו חיים חיי העולם הבא, והעולם הבא הוא עולם שכולו טוב, ואין בו שום רע כלל, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי ומלאה הארץ דעה את ה', ועל זה נאמר בזכריה 'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ', על כן השבת הוא יום שבו העולם הוא מתוקן ואין בו פגם החטא, כמו בעולם הבא, ואיתא בחז"ל דבשבת הגיהנום שובת, והיינו משום דבשבת חוזרים ישראל לשורשם הראשון כמו אדה"ר קודם החטא. מעתה יש לומר דבשבת עצמה כיון שהיא מעין עולם הבא, אין צריכין את המקדש בשביל השראת השכינה, דבשבת כל העולם כולו ראוי הוא להשראת השכינה, ואין צריך מקום מיוחד שיהיה ראוי להשראת השכינה, וזהו הענין שאין עשיית המשכן דוחה שבת.

לא תבערו אש ביום השבת

הנה באיסור על הבערה כתוב (ל"ה, ב' ג') ששתי ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' וגו'. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. ולכאורה סיום הפסוק 'ביום השבת' הוא כפל לשון מיותר, שהרי כל הפרשה מדברת מאיסור מלאכה דביום השביעי, ולמה חזר בסיום הפסוק דלא תבערו אש ביום השבת, והלא בשבת מדבר הכתוב.

ואפשר לפרש בזה, דאתא הפסוק לאשמעינן ביחוד בדין הבערה, דרק הבערה ביום השבת הוא דאסור, אבל הבערה מערב שבת, אע"פ דהיא נמשכת ודולקת לאחר מכן ביום השבת, אין בזה איסור, גם למאן דאמר דאשו משום חיציו, וזה כמבואר בדברי הנמוקי יוסף בפרק כיצד הרגל שהקשה למ"ד אשו משום חיציו, היכי שרינן להדליק נרות בערב שבת עם חשיכה, והדלקתה נמשכת ביום השבת, והרי כיון דאשו משום חיציו הרי זה כאילו הוא מבעירה בשבת, עיי"ש מה שביאר בזה, ולפי זה יש לומר דלכן סיים הכתוב דהאיסור דלא תבערו אש, הוא דוקא להדליק ביום השבת, לומר דרק הבערה ביום השבת אסורה, אבל מערב שבת מותר להבעיר.

בואו ונצא לקראת שבת מלכתא

מתוך דברים בעצרת חיזוק על ענייני שבת בבית המדרש 'נחלת משה' ב"ב

בספר ערוך השולחן סימן רנ"ו כתב בזה"ל 'כתב רבנו הרמ"א שנהגו בקהלות קדושות דשעה סמוך לשבת מכריז הש"ץ להכין עצמם לשבת, והוא במקום התקיעות בימיהם וכן ראוי לנהוג עכ"ל, ועכשיו גם זה אי אפשר, אך אנו שולחין איש מיוחד לגרש מהשוק ומהחנויות, כי יש בזה גודל המכשלה, שע"פ רוב לעת ערב מעשה השטן גורם שיבואו לקנות, וצריך לזה התחזקות הרבה, וברור הוא ששבת קודש משלמת להזהירים בה, ויש להקדים תפלות קבלת שבת ומעריב בעוד יום, ואין להמתין על אדם גדול שלא בא עדיין לבית הכנסת, וזכות גדול הוא, ובעוה"ר עתה מאחרים מאוד להתפלל, וחושבים זה למצוה להתפלל מעריב בזמנו, אוי ואבוי למצוה זו, כי זהו בדוק ומנוסה שע"י כן באים לחילול שבת רבים מאנשי העיר, ואשרי אנוש יעשה זאת להתאמץ שיתפללו מעריב בעוד יום, ואין קץ לשכרו ושבת תמליץ עליו, עכ"ד. אבי מורי הגאון זצ"ל דיבר על ענין זה עם זקני מרן הגרי"ז זצ"ל ודברו אודות מנהגו של בעל ה'ערוך שולחן' שהקפיד לקבל השבת בזמן מוקדם, ומעשה שהיה כשנתמנהג לרבנות העיר נובהרדוק ורצה להנהיג קבלת שבת בשעה מוקדמת מהשעה שהייתה נהוגה עד אז, ולא עלתה בידו להנהיג זאת אצל בני הקהילה, בראותו שבני הקהילה אינם נענים להוראתו קיבץ את נערי התלמוד תורה ועמם התפלל קבלת שבת, ואמר על זה זקני מרן הגרי"ז זצ"ל 'סאיז זייער אגוטער מנהג - זה מנהג מאוד טוב'.

לו את התוצאות, ועוד לפני שהוא הספיק לומר גער בו הסבא, אני באמצע ללמוד! אבל סבא... זה לא מעניין אותך?!... אמר לו הרב אלישיב, אני צריך לעשות את רצון ה', כשהיתה השפעה שאני אדבר ואחזק - כך עשיתי! זה מה שאני הייתי צריך לעשות, אבל כעת זה לאחר מעשה, מה זה נפק"מ מי נבחר לבסוף... זה לא מעניין אותי... אני באמצע הלימוד וחבל על הזמן!

ידוע שמרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זצ"ל ביקש מהקב"ה - שלא יעניין אותו שום דבר חוץ מן התורה, ויש על זה סיפורים מאד מעניינים שלא כעת הזמן... ובאמת שום דבר לא נכנס לו לראש... אם זה דברי תורה הוא זכר לפרטי פרטים גם אחרי שבעים שנה, אבל אם זה לא שייך ללימוד הוא לא זכר... גם אם הוא ראה את זה לפני רגע! הוא פרק מעליו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם...

וזה אחד מהתנאים בשביל לזכות לרום המעלות ולהתקדש קדש קדשים, שלא יעניין אותי שום דבר אחר! באוסף גליונות כתבו על הגאון ר' אהרן יהושע צוקר זצ"ל (שנפטר לאחרונה).

פעם שאלו אותו איך הוא הגיע לכל מה שהוא הגיע?... זה היה ידוע שמלבד הכישרון הגדול שלו, הוא ידע את כל התורה כולה כפשוטו! הוא היה מתמיד עצום שלא פסיק פומי מגירסא. החתן שלו סיפר שהוא היה עובר על הש"ס פעם בחודש!!! איך הוא זכה לזה?... ואמר להם: **בבחרתי אמר לי אחד מרבותי, שהתורה הקדושה היא באמת מעניינת יותר מכל עיתון או סיפורי מתח וכיוצא בזה. אלא מה?... שהתורה מעניינת רק אם אין מתעניינים בשום דבר אחר זולתה. אין זה אומר שאסור לדעת דברים אחרים, אלא שלא להתעניין בדברים אחרים.**

אפשר להתעניין בכל דבר של תורה, עיון, בקיאות, מוסר, פרשת שבוע, חסידות, קבלה, אבל לא בדברים שאינם שייכים לתורה. רבו המשיך ואמר לו אז: אם אתה לא מאמין לדבריי - תקבל על עצמך ללמוד **שבועיים** בלי להתעניין בשום דבר שאינו של תורה, ותראה בעצמך כמה שהתורה הקדושה מעניינת. וסיפר הגר"א, עשיתי כמו שהרב שלי אמר לי, ומאז ועד היום אני לומד ברציפות ובאמת לא מעניין אותי שום דבר אחר... זה מתוק לי!

בדומה לזה, השיב פעם אחת לבחור שבא במוצאי יום כיפור ושאל אותו, איך הוא הגיע לידי בקיאות כזה בכל התורה כולה?... והשיב, כמה שפחות היסח הדעת מלימוד! הוא פרק מעליו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, לא מעניין אותי שום דבר חוץ מעולם של תורה.

למעשה זה מדרש. מדרש בתהילים "מה אהבתי תורתך כל היום היא שחתי" וכו' התורה משולה לחבית מלאה דבש, אם נתנה לחבית רביעית מים יצאה כנגדה רביעית דבש מתוכה. כך הם אם נכנסת דברים אחרים בתוך לבך יצאו דברי תורה...

וכבר כמה פעמים אנו חוזרים על מה שהסבירו, למה דוקא חבית של דבש? התשובה היא, לא מדובר פה על **לדעת** ללמוד, מדובר פה על **מתיקות** של תורה... דבש של תורה... מתוקים מדבש ונופת צופים... כשאתה מכניס דבר אחר שמעניין אותך - יצא תורה... המתקות של תורה נחלשת... וכשמים נכנסים לדבש, אז בהתחלה זה דבש עם מים, ואח"כ לאט לאט זה נהיה 'מי דבש'... הדבש כבר איבד את הטעם...

תורה זה רק תורה! כשבן אדם רוצה באמת לגדול, לעלות, ולזכות ל"מה אהבתי תורתך", צריך - כל היום היא שיחתי!!!

חייל עושה גם אם הוא לא מבין...

אנחנו עדיין בעיצומם של השעות שראויים לקבוע חלק גדול בגורל היהדות וכבוד שמים. לא בחינם הקב"ה סובב שהבחירות יהיו בפרשה הזו, כי זו הפרשה של מעשה העגל, ואח"כ משה רבינו קרא מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי.

מפורסם הסיפור על מרן החפץ חיים שהוא אמר פעם להג"ר שמעון שובב בנערותו, שמעון... כשהמשיח יבוא כולם ירוצו לקראתו?... בודאי! ענה ר' שמעון. ממשיך הח"ח, וכשנגיע לבנין בית המקדש יתנו לכולם להיכנס?... אמר ר' שמעון - לא... לרביה יתנו כי הוא כהן, ולי לא יתנו, כי אני ישראל. נו... מה יש?... על ישראל כתוב בתורה "והזר הקרב יומת!" אבל למה?... שואל החפץ חיים, והמשיך אני אגיד לך למה... כי כשמשה רבינו קרא מי לה' אלי היו כאלו שהתחילו להתווכח... מצד אחד גדול הדור אומר, אבל מצד שני זה פיקוח נפש... "והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואת קרובו"... מי אומר שצריך עד כדי כך... אבל שבט לוי לא שאל שאלות, אם גדול הדור אמר - אז כך נעשה! וזהו. אמר הקב"ה אתם שרצתם מיד - תמשיכו לרוץ ותכנסו לבית המקדש. אבל אלו שהתווכחו - יישארו בחוץ להמשיך להתווכח, בפנים הם לא ייכנסו...

המשיך החפץ חיים ואמר: **דע לך, בכל דור יש את גדולי ישראל שקוראים לציבור למערכה, מי לה' אלי, ויש שמתחילים להיכנס לסברות בענין ולא תמיד הם מבינים למה לעשות כמו שהם אומרים... הם ימשיכו להיות בחוץ. כשיבא המשיח - אלו שידעו לרוץ ימשיכו לרוץ גם לקראת המשיח.**

ואני רוצה לומר לכם: בהסתכלות שטחית - זה נראה שכר ועונש, אבל ממבט יותר מעמיק - לא זה הלומדעיס... אבל בשביל להיות כהן - ראוי לשרת לקל עליון - צריך להיות בר הכי! **אדם שאין לו מול עיניו אלא רק לעשות את רצון אביו שבשמים, הוא יודע שאם גדול הדור אמר - זה לא משנה אם אני מבין או לא, זה לא שאלה של שכל והבנה, אלא אם הוא אמר אני עושה כמו חייל! חייל עושה מה שאומרים לו גם אם הוא לא מבין... אדם כזה הוא ראוי לשרת לקב"ה.**

הרמב"ם בסוף שמיטה ויובל כתב על שבט לוי 'אלא הם חיל ה"', שנאמר "ברך ה' חילו!" מה זה חיל ה'?... אדם שידוע אני חייל, ומה שהקב"ה רוצה - אני עושה! ולכן אדם כזה ראוי לשרת בבית המקדש.

כשמתעניינים רק בתורה - זוכים למתיקות וערבות!...

ברמב"ם הידוע והמפורסם (שם, יג, יג) כתב **'ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלוקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוויים.'**

והנה תחילת הדברים של הרמב"ם - מובנים... והבינו מדעו להבדל, לעמוד לפני ה' לשרתו... ולעבודו... לדעת את ה'... והלך ישר... אבל הרמב"ם מציב לנו תנאי נוסף בשביל לזכות בכל הנ"ל 'ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים', בעברית שלנו - שלא יעניין אותי שום דבר חוץ מעבודת ה'!

ידוע שפעם היתה מערכת בחירות מאד סוערת ומרן הרב אלישיב זצ"ל היה מאד שותף ופעיל בבחירות הללו, **ולבסוף התוצאות היו כפי רצונו של מרן הגר"ש זצ"ל. הגיע הנכד שלו בשמחה לבשר**

לתת לקב"ה את הכישרונות המזהירים, ולהתגבר...

המדרש רבה בפרשת שבוע (פרשה מ"ב, ו-ח) מביא: עברו מן הדרך אשר צויתים אין כתיב כאן אלא **סרו מהר**... לא עשו לא שעה ולא שנים אלא מיד סרו. **אמר רבי שמעון בר יוחאי**: "יא יום היו עם הקב"ה, וכ"ט יום היו מתחשבים היאך לעשות את העגל!!!

רבי אליעזר בן יעקב אומר: כ"ט יום היו עם הקב"ה, וי"א יום היו מתחשבים היאך לעשות את העגל. **רבי יהודה ב"ר אלעאי אומר** יום אחד היו עם הקב"ה! **ורבי שמעון בן חלפתא אומר** שני ימים. **רבי מאיר אומר** - אף לא יום אחד היה, אלא היו עומדין בסיני ואמרו בפיהם נעשה ונשמע ולבם מכוון לעבודה זרה שנאמר "ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו". זה היה פתוי...

וזה דבר תמוה מאד... מלאכי השרת קשרו להם שני כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע... אם כן הקב"ה ידע מה שבליבם... הוא יודע מחשבות לב ובוהן לבבות... כי אני ה' חוקר לב ובוהן כליות... אז למה קשרו להם כתרים?...

יש בזה שני מהלכים, ושניהם אמת... המהלך של רבי ירוחם ממיר הוא: אין שום ספק שכשהם אמרו נעשה ונשמע הם התכוונו כפשוטו! רק שבאיזו שהיא פינה בלב, עוד היה חבוי איזה מקום קטן שלא היה כולו לה'... יכלו להיכנס שם דברים אחרים...

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין היה מביא את הפסוק "זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח". יש לך חבית של שמן רוקח, זה שמן שמריח טוב... אך זבובונים קטנטנים תוך זמן קצר "יבאיש יביע שמן רוקח"... וכל השמן הולך לאיבוד.

כשאדם משאיר בלבו נקודה קטנה שיש בה מקום להכניס מחשבות אחרות - לאט לאט זה מתגבר בו ומושך אותו, עד שבסוף הוא מגיע לעבודה זרה!

הגמרא בסנהדרין (צט, ב) אומרת למה היצר הרע דומה בתחילה... לחוט של בוכיא, קורי עכביש... ולבסוף כעבותות עגלה. כשאתה משאיר לו בהתחלה את החוט של עכביש - לאט לאט זה צומח... זה כוחו של יצר הרע!

אנחנו צריכים לדעת, לכל בחור יש פינה בלב שהיא יכולה להוציא אותו מהלימוד... הקב"ה ברא כל אחד עם תכונות מסוימות... אם זה כישרון מסוים, כמו למשל אחד אוהב מאד לשיר... הוא נהנה מזה, והוא רוצה לפתח את הקול שלו... יש לו קול מאד יפה, ערב, נעים ונחמד... יש אחד שאוהב לרקוד... אחד אוהב לצייר... כל אחד יש לו איזשהו כישרון מיוחד... אחד רוצה להיות חברה'מן... זה תופס לו את הראש... הוא מחפש כל הזמן לתפוס עמדה בחברה... בהתחלה זה משהו קטן, אבל לאט לאט זה תופס לו את הראש ומוציא אותו מהלימוד... אסור להשאיר פינה בלב חבויה לדברים אחרים... כל הלב צריך להיות סביב דף גמרא.

ומאיך גיסא... כתוב באבות דרבי נתן (פרק ט"ז), רבי שמעון בן אלעזר אומר, אמשול לך משל למה יצר הרע דומה... לברזל שהיטילו בתוך האור... כל זמן שהוא בתוך האש עושין ממנו כל כלים שירצו, אף כך יצר הרע אין לו תקנה אלא בדברי תורה בלבד, שנאמר "אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך". אל תקרי ישלם לך אלא ישלים לך.

זאת אומרת - אפשר לקבל מהיצר הרע תועלת! - ליצור אתו כלים כמו שתמצא, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין! כשיש תבלין בבשר אז התבלין עושה הבשר טעים... אתה יכול להשתמש עם הכחות שלו... לקחת את המרץ שלו, קח את זה לתורה... אבל ברגע ואתה מוציא את עצמך מדברי תורה, הוא מושל עליך... וצריך לדעת שמונה פה לומדעיס מאד מעניין...

היה בחור מהמציוינים הגדולים בישיבה, והיה לו קול מאד יפה, וחוש מויזקלי לשירה... אתם לא תדעו מי הוא כי הוא אכן מונע את עצמו... הוא בא לשאול אותי ברצינות, הוא רוצה לפתח את הקול שלו, ואם לא, אז למה הקב"ה נתן לי את הכישרון הזה?... זו שאלה לעניין!

שאלנו את מרן רה"י הג"ר גרשון אידלשטיין זצ"ל והוא אמר, הקב"ה נתן לו את זה כדי שאם הוא יתגבר על זה הוא יזכה להיות מצויין גדול מאד! זה הנסיון שלו...

יונה האדם לא נברא **אלא** לקיים מצוות ולעמוד בנסיון - כתוב המסילת ישרים. אדרבה, נסיון זה מלשון נס להתנוסס... לגדול ולעלות... נכון, יש לך את הפינה הזו חבויה בלב - תקדיש אותה לתורה!

החזו"א היה חוזר על מה שהוא שמע מהגר"י אשלג בעל 'הסולם', כתוב "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול". וכולם שואלים, אם מנוחה זה דבר טוב אז למה ויט שכמו לסבול?... שינוח... והפשט הפשוט הוא, שכשסובלים פה בתחילה - אח"כ יש מנוחה... אבל בעל הסולם אומר - את הדברים הטובים נותנים לקב"ה... את המנוחה נותנים עבור הקב"ה ולכן הוא בעצמו - ויט שכמו לסבול...

כל אותם כשרונות שיש בי, וחבויים בי, אני רואה שאני יכול להתפתח אתם, אני נותן לו עבור דף הגמרא... ואז אני גדל ועולה! הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר זצ"ל, ידוע שבימי נעוריו הוא היה מתמטיקאי מזהיר! כולם אמרו להוריו גדל אצלכם איינשטיין חדש... והמורים שלו עודדו אותם לשלוח אותו לאוניברסיטה מיוחדת בגרמניה למחוננים הגדולים ביותר במתמטיקה. ורצו לשלם לו על ההוצאות, אך בזכות עצת אחד מרבותיו הוא נשלח לפוניבז' ודבק בתורה, ותראו למה שהוא זכה... זה לא סתם ראש ישיבה... הוא זכה לדברים גבוהים מאד למי שידוע...

כאן בבני ברק לא הרחק מהישיבה יש יהודי שהוא בקי גדול בש"ס. אותו יהודי כשהוא היה צעיר לימים הוא גילה איזו המצאה מיוחדת של מכונית - - - משהו מיוחד! אמרו לו, אם אתה ממשיך להוציא ולפרסם את ההמצאה הזאת - אתה תהיה מיליארדר!!! אבל בהכרח שגם לא תוכל להישאר שקוע בלימוד... אתה תהיה חייב לצאת מהלימוד. והוא לא התפתה, עד היום בבית שוכבת אצלו ההמצאה הזו, והוא לא רוצה להתעסק בה... כי אם בתורת ה' חפצו! וזה יהודי ת"ח מופלג שיכול לספור את התורה באותיותיה!...

נותנים לך כישרון כדי שתתגבר עליו ותיצור איתו כלים... כל זמן שהיצה"ר באש - אתה יכול ליצור איתו כלים. זה המנוע לגדול. זה הנסיון להתנוסס!...

לפעמים רואים אחד גדל, אחד מצליח ולא יודעים למה... אף אחד לא יודע חשבונות שמים כי יש הרבה חשבונות שמים. אבל אחד מהדברים הוא שמסתכלים על מה הוא ויתר... מה הוא עבר בחיים. סבתי ע"ה (בתו של הגר"י בלאזר זצ"ל) סיפרה שפגשה אותה אשה ברחוב ואמרה לה כך, הרבנית... אדם הוא סוד! מה אתה רואה על הפנים שלו... מה אתה יודע ממה שמתרחש לו בלב... **וכי אדם יודע מהנסיונות של השני!... אדם יודע מה עובר על השני!... וכשיהודי מוותר ויודע להקריב למען הקב"ה - הקב"ה משלם לו! הקב"ה לא נשאר חייב לאף אחד!**

הגר"ר אליהו לופיאן היה אומר בפרשת השבוע, כתוב "ראה קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה", וקשה מה זה "ראה"? תשמע! מה שייך פה לראות?... במתן תורה היה "רואים את הקולות" אבל פה מה זה שייך?... אמר ר' אליה: ראה הכוונה היא להתבוננות מעמיקה וחודרת... ישנם שתי קושיות, מצד אחד עם ישראל הלכו לעשות עבודה זרה. ואמנם הרגו שלשת אלפי איש שעבדו לבעל שזה הערב רב... אבל עם ישראל, הקב"ה אמר למשה "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם" ומשה עמד בתפילה וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו.

מי כן שילם את המחיר... חור. וכמשי"כ וירא אהרן, ופרש"י 'ומדרשו, דברים הרבה ראה אהרן, ראה חור בן אחותו שהיה מוכיחם והרגוהו! הוא היחידי ששילם את המחיר, זה פלא אחד. פלא שני: הולכים כעת לבנות את בית המקדש. כתוב על בצלאל שהוא היה יודע אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ובית המקדש זה יותר משמים וארץ, כמשי"כ בחז"ל על שמים וארץ - אף ידי

תיכון ארץ, יד אחת, ועל מקדש ה' כתוב כוננו ידיך, שתי ידיים... והפליאה עצומה... יש כאן את משה, אהרן, שבעים זקנים... גדולי ישראל... ולוקחים ילד בן שלש עשרה, בגיל בר מצוה, כמבואר בחז"ל, ואמלא אותו... ממלאים אותו ברוח חכמה שיכול לבראת שמים וארץ... הוא בסך הכל בן שלש עשרה... למה דווקא אותו?... שתי קושיות עצומות...

אומר הקב"ה למשה "ראה". תראה טוב, תתבונן, תעמיק חקר ותבין ששתי הקושיות מתורצות אחת בחברתה... חז"ל אומרים (מד"ר ויקהל פרשה מ"ח אות ג') משל למה הדבר דומה, למלך ששבו אותו אויביו ורצו להרוג אותו. חייל אחד נלחם וחרף נפשו למען המלך, המלך שוחרר אבל הרגו את החייל. אמר המלך ליד מיטתו של החייל, אם הייתי חי הייתי עושה אותך 'משנה למלך'! אבל עכשיו שאתה כבר לא פה, חייל שכל הילדים שלך יעלו לגדולה! כל מה שבן אדם עושה - הקב"ה משלם לו. הוא לא נשאר חייב לאף אחד! וכשהוא משלם - הוא משלם בגדול... חור מסר את הנפש בשביל כבוד שמים, אז הנכד שלו בצלאל, בגיל שלש עשרה יכול לבראת שמים וארץ! וכך זה בכל דבר. כל כמה שבן אדם יותר משקיע ועובד כך הוא זוכה יותר ויותר.

הזכויות של ההתגברות על הסקרנות...

יש כעת בחירות... איך שמגיע השעה עשר בלילה ומתחילים לספור את הקולות, אז בבת אחת עולם הסקרנות עולה וגואה... כל רגע זה משתנה לכאן ולכאן... יש הרבה מתח... אח"כ גם מרכיבים את המועצה... צריך לדעת שני דברים, מה שהיצר הרע רוצה... ולהפסיד לנו רווחים גדולים.

קודם כל עוד היום הזה, כמה צריך את התפילות שלנו... כמה צריך זכויות... הרי הכל זה עם זכויות. כמה צריך את הזכויות שלנו כעת... רק תורה ותפילה.

אבל הדבר השני והעיקרי, אסור לנו לשכוח... יש אנשים שנמצאים כעת בצרה!!! העם היושב בציון יושב בצרה... הכל מעניין כעת את כולם... חוץ מאותם שנמצאים כעת בשביה ובחזית, אותם מעניין רק דבר אחד, לצאת משם חי! חוץ מזה שום דבר לא מעניין אותם... **לפחות את הזכויות האלו של ההתגברות על הסקרנות ניתן לקב"ה בשבילם... וכל כמה שזה יותר קשה זו זכות יותר גדולה... טוב אחד בצער ממאה שלא בצער! ומיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה! הוא זוכה גם לעצמו וגם לאחרים... כמה אפשר לזכות...** בשיבה יש תמיד את המבצע, שלא לדבר על זה עד למחרת אחרי שחרית... לא שמא צריך הרבה לדבר... אלא אז אפשר לדעת פחות או יותר את המסקנות. מספיק לדעת וזהו.

אבל כעת אתה יכול לגדול! נותנים לך כלי לגדול! נס להתנוסס... למה לאבד את זה... ויש הרבה סיפורים על זה.

אדם צריך להיות מוכן...

אבל יש פשט שני למה נקרא שעמ"י סרו מהר מן הדרך... אדם הולך כעת למלחמה. לכל חייל יש כלי נשק. בלי זה הוא מסתכן... אפילו בלי מלחמה אם אחד ייכנס לכפר ערבי, זו סכנת חיים! יהרגו אותו!!! הוא חייב כלי נשק.

אדם עומד בראש השנה ויום כיפור והוא מחליט **באמת** מכל הלב להשתפר... הוא מקבל על עצמו קבלה והוא מחליט לעמוד בה **באמת**! מה קרה פתאום?... פשוט ביום כיפור כשהוא שומע את התפילות... בשיבה... את הרגש... אז הוא באמת מחליט. אבל הוא לא מבין שגם יגיע יום רגיל והיו נסיונות... תכין לך כלים!

רבינו תם כותב בספר הישר שאחת הבעיות היא שבן אדם לא מתכוון ופתאום בא אליו היצ"ר ומפיל אותו. הרי כל מה שקרה באסון הגדול בשמחת תורה, זה בגלל שפתאום הם באו... אף אחד לא התכוון לזה... הקב"ה עיור את עיני כולם ולקח להם את השכל... אבל למעשה לא התכוונו ונפלו בלי סוף.

אדם שלא מתכוון ולא מכין לו כלים להתכוון - אז בודאי שהוא יפול! עם ישראל באמת אמרו נעשה ונשמע, אבל הם לא הכינו לעצמם כלים...

כמה זמן החזיק הנעשה ונשמע בלי כלי הכנה?... זה המחלוקת שיש

במדרש, ורבי מאיר אומר אפילו לא יום אחד... אם לא הכנת כלים תוך רגע היצר הרע יבוא אליך... ואתה תיפול...

רבינו תם כותב שאדם צריך לשון לעצמו שהעולם הזה הוא 'נוה התלאות'. כל הזמן יש נסיונות ופיתויים, אדם צריך להיות מוכן לזה! הרבה דברים באים על בן אדם שהוא לא חלם בכלל...

וזה העולם הזה. כי האדם לא נברא אלא לקיים מצוות ולעמוד בנסיון. וממילא איך מכינים את עצמינו?... איך קוראים להכנה הזו?... מוסר! בלי מוסר אתה תיפול! כך אמר לנו מרן רה"י רבי גרשון אידלשטיין זצ"ל. החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חיד! בלי זה אתה באמת תיפול! וזה מוקשי מוות... "זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח"... מה לוחם בזבובי מוות?... המוסר! כי היא חיד. דבר מאד פשוט.

התשוקה לדבר מביאה את ההצלחה

"ראו קרא ה' בשם". רבי ירוחם עושה מזה עסק גדול... ומרן רה"י זיע"א באילת השחר אומר מהלך הפוך...

הרמב"ן (בפסוק ב') כותב, אמר ה' למשה ראה קראתי בשם, ומשה אמר לישראל ראו קרא ה' בשם, והטעם - כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל. והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג... כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומניות כולם. והיודעים ורגילים בהם, בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהן אומנות דקה ויפה. ועוד, שהוא חכם גדול בחכמה בתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כליו למה צוו ואל מה ירמוזו... ולכן אמר ה' למשה שיראה הפלא הזה וכו'...

רבי ירוחם אומר שבכל דרכי העולם כל אלו שזכו זה אלו שחלמו להגיע גבוה גבוה... גם בדברים הגשמיים וגם בדברים הרוחניים. רבי ירוחם מאד הולך עם החסר הזה...

מרן רה"י בדיוק הפוך... הוא שואל ממה הרמב"ן כ"כ מתפעל?... הלא מקרא כתוב "ואמלא אותו רוח אלוקים" הקב"ה ממלא! יש לו בעיה למלאת?... הרי זה לא שבצלאל הגיע לזה, זה מתנה מהקב"ה! [פה הר"י לא מסביר. אבל שולחים לספרו 'ימלא פי תהילתך' ששם הוא מאריך בזה].

אבל הוא עצמו אמר פעם לגבי השראת השכינה במשכן (עי' מש"כ בפי תרומה): זו בודאי הנהגה ניסית, ומתי הנהגה ניסית באה?... כאשר בן אדם עושה מצידו את כל מה שהוא יכול. והרי גם פה זה היתה הנהגה על טבעית - ומה היה העשייה של כל מה שהוא יכול?... הם רצו! הם באו אל משה ואמרו אדונינו משה, אנחנו נעשה! הם עוד לא יודעים כלום... אבל היה להם כח תשוקה אדירה. ומזה התפעל משה רבינו מה זה כח של רצון... כשבן אדם **באמת** רוצה - עוזרים לו! בהנהגה ניסית עד כדי כך להבין במלאכות העדינות שלא היו רגילים בכך.

יש פתגם, אל תגייד אני לא יכול תגייד אני לא רוצה... זה קצת מכאיב אבל כנראה זה אכן האמת... הבא ליטתהר מסייעין בידו! אם באמת היית רוצה, כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו... זו המציאות!

לדעת לאהוב חכמה ולייקר חכמה

בתנחומא בפרשת ויקהל (אות ז') כתוב על הפסוק "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה". "שכבר היתה בו חכמה", ללמד שאין הקב"ה ממלא חכמה אלא למי שכבר יש בו. מטרונה אחת שאלה את רבי יוסי בר חלפתא מהו שכתוב יהיב חכמתא **לחכימין**? לטפשים היה צריך לומר! אמר לה בתי, אם יבואו אצלך שנים, אחד עני ואחד עשיר, והן צריכין ללוות ממך ממון, לאי זה מהם את מלוה?... אמרה לו לעשיר. אמר לה, ולמה?... (הרי העני יותר צריך...) אמרה לו שאם יחסר - יהיה לו ממון שיפרע. אבל עני, אם יאבד מעותי מהיכן יפרע?... אמר לה ישמעו אוניין מה שפיך מדבר... אם היה הקב"ה נותן חכמה לטפשים, היו יושבין בבתי כסאות ובמבואות מטונפות ובבתי מרחצאות והיו מתעסקין בה.

יאלה נתנה הקב"ה לחכמים, שיהיו יושבין בישיבת זקנים, בבתי

כנסיות ובבתי מדרשות ועוסקין בה. לכך כתיב וימלא. מלא מי שהיה בו כבר חכמה.

ויש לעיין מה זה המשל והנמשל?... מה שכתוב פה זה מובן... וכמו שפירש הרה"י רבי שמואל רוזבסקי זצ"ל צריך אחד **שמייקר** חכמה, זה הכלי קיבול. אבל מה הקשר לסיפור עם העני והעשיר?... בביאור האמרים (להג"ר אברהם מאיר ראזען) הוא מסביר מה הדמיון... שאם הקב"ה היה נותנה לטפשים הם היו מתעסקין בה במבואות מטונפות, ולא הכירו במעלתה להיות מודים לו ית"ש עליה. דוגמת הלוח ואינו משלם שכופר בטובת המלוה.

והחכמים שהיו עוסקין בה בבתי מדרשות - זה נחשב לו יתברך לפרעון על החכמה, אחר שהם מכירים במעלתה הרי מודים לו על החנינה הזאת, כלוה המשלם נשיו ברגש תודה ותשואת חן. [ולפי"ז אפשר לפרש גם משי"כ בנדרים (פא, א) על מה אבדה הארץ, שלא ברכו בתורה תחילה. חלק מהתנאי שהתורה מתקיימת - זה לדעת להודות על התורה. אבל עכ"פ בפשטות הדברים - אמר הרה"י רבי שמואל רוזבסקי זצ"ל, למדנו שצריך לדעת לייקר חכמה ואחד שלא יודע לייקר חכמה - לא נותנים לו].

רבינו יונה כותב (אבות ד, א) על המשנה 'בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם', אמרו חכמי האומות, כי היודע כל החכמות אם אינו אוהב החכמה - אינו חכם אלא טיפש... אחר שאינו אוהב החכמה כי היא הדעת. אך האוהב אותה ומתאווה אליה אע"פ שאינו יודע כלום הרי זה נקרא חכם שעכ"פ תשיג אל החכמה האמיתי ודעת אלוקים תמצא.

יהיב חכמתא לחכימין. השם 'חכם' זה אחד שיודע **לאהוב** חכמה, ולקיימ חכמה. ואחד כזה כבר היום נקרא חכם... ולכן הוא לומד מכל אדם... יש לי שיקה, אני כל כך רוצה לדעת, כל מי שיכול לעזור לי אני בא ללמוד ממנו. מה זה אכפת לי בכלל... אם אני מרויח מיליונים, גם אם זה דרך בן אדם שפל מה זה איכפת לי בכלל... גם בחכמה, מי שאוהב חכמה מקבל מכל מי שהוא יכול... אנו אומרים באהבה רבה כל יום "ותן בליבנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד" ושואל הגר"ח קניבסקי למה הקדים להבין ולהשכיל לפני ללמוד, הרי אם אתה עוד לא לומד מה שייך להבין?... ומסביר הגר"ח, להבין ולהשכיל מה זה תורה... מה זה ערך של תורה... לאהוב אותה ולייקר אותה, וזה התנאי שעל ידו נוכל לזכות לשמוע ללמוד וללמד.

מי שמבזה - לא מקבל...

יש לנו הרגשה נוספת... הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל (רי"י תורה אור) אמר פעם לבחור אחד שהיה עצוב וחסר מצב רוח טוב, אתה צריך להיות יותר מתמיד... ואז פקודי ה' משמחי לב, אמר לו הבחור, לראש הישיבה זה קל להגיד... הרה"י אוהב ללמוד, אבל אני בחור רגיל, כמו הרבה בחורים מה הרב רוצה ממני... קשה לי להיות מתמיד... אמר לו הגר"ח - בעצם כתוב "פיקודי ה' ישרים משמחי לב" ודברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים, זו מציאות... אז למה באמת אתה לא מרגיש את זה?

אלא כתוב בפסוק על דוד המלך "והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחס לו". והגמרא (בסוף ברכות) אומרת שזה בגלל שהוא כרת את מעילו של שאול. אמר הגר"ח - יש שמבינים שזה עונש לדוד, אבל זה לא עונש... ונסביר: כשאתם בעז"ה תהיו ראשי ישיבות ותצטרכו לאסוף כסף... [צריך לדעת שבישיבה פה יש זכות מיוחדת לראשי הישיבה שלא הם צריכים להביא את הכסף... הם

רק מונחים בלימוד, כמו בפוניבז', אבל בהרבה ישיבות הראש ישיבה צריך לדאוג גם לכסף.]

אז תדעו, אם באים לגביר, צריך לדבר איתו בצורה יפה, על דברים שמעניינים אותו, ואז יש סיכוי שתקבל משהו... אבל אם תבוא ותצחק עליו, ותבזה אותו - הוא יגיד לך ברוך אתה בצאתך, ותצא בידיים ריקניות...

אמר הגר"ח"פ, כל הבריאה נותנת תרומות. אתה לא יכול לבזות דבר ואח"כ לבקש ממנו תרומה. התרומה של בגד זה לחמס. (זו אחת מהמטרות שלו) ברגע וביזית אותו - אל תחכה לתרומות... ולכן - ולא יחס לו. גם תורה, אמר הגר"ח"פ יש לה המון מעלות... היא משיבת נפש ומשמחת לב, מתוקה מדבש ונופת צופים. אם אתה רוצה להרגיש את כל זה - אל תבזה אותה...

חז"ל אומרים בסנהדרין (צט, ב) כי דבר ה' בזה הכרת תיכרת הנפש ההיא, זה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק. אדם שיכול ללמוד ולא לומד - זה בזיון... דבר ה' בזה... אל תחכה לתרומות ממנה. אבל גם אם קשה לך, מה שאתה יכול אל תוותר!

כל אחד יש לו דבר שהוא בודאי יכול להכריח את עצמו, בזה - אין ויתורים!!! ואם לא תוותר - אז זה כבר לא בזיון. ואם לא בזית - תקבל עוד גישמאק שתוכל יותר לגדול ויותר לגדול, וממילא יהיה לך עוד יותר ועוד יותר. אל תוותר על מה שאתה יכול. ואם כך אז גם אם יש דברים שאתה לא יכול - זה כבר לא בזיון.

החיזוק שלנו מביא לאהבת ה'...

כשאנחנו מתאמצים במה שאנחנו יכולים ולא מוותרים זה י"היב חכמתא לחכימין, כי אם הוא יתן לטפשים הם יבזו את זה... חכמה של תורה זה מתנה. ואין ענין לתת אותה למי שמבזה אותה.

ולכן כל אחד מבין דבר מאוד פשוט... היום מזדמנת לפתחנו הזדמנות פז לתת לקב"ה מתנה. כולנו סקרנים... (כך זה בדרך כלל) וכולנו מעוניינים לדעת. אבל אם עמודי בית המדרש יתרופפו... את התוצאות האמיתיות אנחנו נקבע! וחופ' מזה, במצב היום, כמה עם ישראל צריכים את המתנה הזו... כמה צריך רחמי שמים. אם הקב"ה רואה שאנחנו באמת אוהבים אותו אז הוא באמת אוהב אותנו...

קודם כל להתחזק בחיזוק שעושים בישיבה ללמוד בהתמדה סדר שלישי ולא להתעניין בתוצאות עד מחר בבוקר. (זה גם מונע הרבה עגמת נפש, כי זה כל הזמן עולה ויורד ומטריף קצת את הדעת, יש ציפיות ואכזבות...)

ומלבד זה, קבלנו ממון שה"ת הגר"ח קניבסקי זצ"ל שזה לא משנה מי ייבחר. כשיהודי מצידו עשה את מה שהוא יכול, לב מלכים ושרים ביד ה', לכל אשר יחפוץ יטנו... הקב"ה יסובב שייצא לבסוף הכי טוב שיש. הכל בידיים שלו.

כמה שיותר צריך להיות שקועים בלימוד... זו היכי תמצא לקיים ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך - בשני יצריך... וכנגד זה תגבר אהבת ה' אלינו. קודם כל מיגו דזכי לנפשיה, שהוא יזכה לגדול בתורה ולקבל אהבת תורה, וממילא גם זכי לחבריה, כמה עם ישראל צריך את הלימוד הזה... טוב אחד בצער ממאה שלא בצער. וביום אחד אפשר לעשות מאה ימים... לתת לקב"ה את החלב. אדם צריך להיות א גוטע מבין... להיות מבין על סחורה טובה... כך אמר מרן הרה"י.

בא נהיה מבינים... ולכל "חכם לב" נתתי חכמה. נהיה חכמי לב בעצם, ואז נזכה לנתתי חכמה. אמן.

לע"נ

יחזקאל בן צלחה ז"ל

נלב"ע כ"ז אדר

תנצב"ה

לע"נ

הגאון רבי **עמרם רוח** זצ"ל

בן **סוליקא** ע"ה

רב בית הכסת 'מסילת ישרים' מודיעין עילית

נלב"ע כ"ז אדר ב' תשפ"ב

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

עסקים וכו' ואין זה נרכש מכספי צדקה אלא נתרם ע"י אנשים חיצוניים, הרי שבכח"ג מותר לשלם את כל הסכום מכספי צדקה, מכיון שדינים כאילו התרומה היא באופן מוחלט לצדקה, ורק כאילו יש משהו חיצוני שמוקיר ומעריך את התרומה ומעניק לתורם במתנה את הפרס, ואין לזה קשר כלל למעשרות שהתורם נתן בינו ובין הקופת צדקה, אלא כביכול משהו חיצוני שנתן ע"ד עצמו מתנות לתורמי הקופה.

אכן כ"ז ליתא, שהרי כאמור הוראת רבינו זצוק"ל היא שא"א לקבל מתנות על נתינת המעשר, ומה בכך שמישהו חיצוני תרם את המתנה, הא מיהת כיון שהוא מתנה זאת בנתינת המעשר, ואלמלא שתורם לקופת הצדקה לא תינתן לו המתנה נמצא שעושה סחורה במעשר.

מציאה מצאתי בדרך אמונה למרן הגר"ח"ק מתנות עניים (ז, ה בה"ל הנמצא בעמ' קכ"ז) כותב דעת רבינו וכלל מה שביארתי לדחות סברות ת"ח וזו לשונו:

"והקונה הגרלה ממוסד של צדקה ממעות מעשר, אם הגריל לכאורה שייך הכל לצדקה, ואין יכול להתנות שאם יגריל יחזיר הקרן לצדקה ואם לאו יהיה לצדקה. שהרי קנה הספק וזה שווה כסף נמצא שהוציא מעות צדקה לצורך עצמו וצריך להחזיר לצדקה אפילו לא 'גריל'." ואע"פ ואומר ברוך שהנחתי בדרך אמת וברוך שכיוונתי

עשיית תנאי

שאלה האם רשאי להתנות שאם יזכה אין זה משל צדקה אלא מכספי עצמו, וכשיזכה יתן כסף מעשר אחר.

תשובה אינו רשאי לעשות תנאי זה. ואסור בכל אופן להשתתף בהגרלה מכספי מעשרות.

ביאור הדברים מכיון שהתשלום להגרלה אינו על הזכייה אלא על עצם הזכות להיכנס להגרלה, וחייב לשלם אף אם לא זכה. ואם יתנה שאם לא יעלה בגורל כסף, תשלום הכרטיס יהיה מהמעשר, נמצא ששילם על זכות זו בכסף מעשר. וזה אסור, שהרי אסור להשתמש בכספי מעשר לצרכי עצמו וכפי שהתבאר בשאלה הקודמת.

אכן זה אינו, מכיון שהוראת רבינו זצוק"ל שאין אדם רשאי לקבל שום תמורה על נתינת המעשרות, א"כ לא אכפ"ל מה דמבחינת התורם רק שלושים אחוז מתרומתו היא בעבור ההגרלה, מכיון שס"ם בעבור נתינת המעשרות קיבל הוא תמורה של זכות כניסה להגרלה, ואין אדם רשאי לקבל רווחים על המעשר שנתן, תהיה כוונתו אשר תהיה.

ולפי"ז גם אין מקום למה שרצו כמה ת"ח לדון, שכל מה שאסור להשתתף בהגרלה מכספי מעשרות הוא רק בכחאי גוונא שקופת הצדקה עצמה קונה מכספי הצדקה את המתנות שרק בכח"ג נחשב זה עסק לכל דבר וענין שהתורם מקבל תמורת המעשרות זכות להגרלה, אכן באופן שהתורמים של הזכיות בהגרלה הם בעלי

קניית כרטיס הגרלה מכספי מעשר

שאלה ארגוני חסד יוצאים במסע התרומה, ולצורך הגדלת התרומות עורכים הגרלות שונות, מכירה סינית וכדו' כשההכנסות ממוכרת הכרטיסים מיועדות למטרות צדקה. האם ניתן לרכוש כרטיס מכספי מעשרות.

תשובה מותר לתרום מכספי מעשרות, רק בתנאי אחד: אם יזכה, כל הזכייה שייכת לצדקה. ולא מספיק מה שנותן מחיר הכרטיס לצדקה. אך אם מעוניין בפרס הזכייה לעצמו, אין לו לשלם ממעשר כספים. וכך שמעתי מרבינו מרן הגר"ש אלישיב.

ביאור הדברים כספי מעשרות הם כספי צדקה לכל דבר וענין ואינם שלו, ואין אדם רשאי לעשות סחורה בכספים שאינם שלו. אך באופן שנותן את כל סכום הזכייה לצדקה, מותר, מכיון שאת המעשרות נתן לצרכי צדקה, וממילא גם הרווחים שייכים לצדקה. וכ"ז דלא דברי האגרות משה (ארי"ה ד, עו) שכתב שמספיק לתת לצדקה רק את הסכום ששילם, "ואם נודמן לאחד שגורלו הרויח מעצם הדין הוא שלו... אבל מ"מ מן הראוי שבאם גורלו הרויח יחזיר למעשר הדמים ששילם". וכבר השיג עליו בשו"ת אבן ישראל (ח, סד) "לדעתי הרווח שייך למעשר כספים כי איך יעשה סחורה בפרתו של חברו (ב"מ לד, ב) ואף שהיה יכול ליתן את הכספים במקום שאין מרויחים בהגרלה מ"מ כיון שקנה בכספי מעשר הרווח שייך למעשר כספים כי גם שם כב"מ לא היה צריך להשאל את הפרה לאחרים ומכיון שכן השאיל שייך להלכה הכסף לבעל הבהמה".

והנה יש הטוענים שמותר לתרום להגרלות אלו מכספי מעשרות עד גובה של שבעים אחוז מסך התרומה, מכיון שאין אנשים משלמים בעבור ההגרלה כי אם כ-30 אחוז אחוז מסך התרומה, אך עיקר התרומה היא לצדקה, ורק זה מה שדוחף אותם, והראיה לכך שאינם נותנים להגרלה שאינה למטרות צדקה. ולכן משערים שהסכום שהם נותנים נטו בשביל ההגרלה הוא כשלושים אחוז מסך התרומה.

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון
מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות
בקופת בית הוראה הכללי ירושלים
שע"י מכון ציוני הלכה

כרטיס לזמן לצד צדקה

שאלה האם מותר לקנות כרטיס לזמן וכל כיו"ב בכספי מעשרות, כשמתנה שאם יזכה יתן את כל הרווחים לצדקה.

תשובה נראה שאסור.

ביאור הדברים כיון שהסיכוי לזכות הוא קלוש ביותר. א"כ נמצא שהוא מפסיד לצדקה. וכל ההיתר לקנות הוא רק בכרטיס הגרלה שדמי הכרטיס גופא הולכים לצדקה וגם אם אינו זוכה אין הפסד לצדקה. לעומת מקרה שקונה כרטיס בהגרלה שאינה של צדקה, נמצא שאם לא יזכה הפסיד לצדקה את כל דמי הכרטיס.

עמידה בקריאת המגילה

שאלה מהי ההנהגה הנכונה לשומעים בשעת קריאת המגילה. האם צריך לעמוד בשעת ברכות המגילה ובעת קריאתה.

תשובה הננו להביא בזה 'מעשה רב' מה שראינו אצל רבינו זצוק"ל: בעת קריאת המגילה בלילה, רבינו נעמד לברכות המגילה לפניו. ויושב בשעת הקריאה. וקורא עם הש"צ ומשמיע לאזנו. ובגמר המגילה שוב נעמד לברכה שלאחריה לברכת 'אשר הניא'. ומתיישב לפיוט 'אשר הניא'. בקריאת המגילה בבוקר: כנ"ל נעמד לברכות לפניו ולאחריה.

שאלה מה שנעמד רבינו זצוק"ל בעת ברכות המגילה לפניו, הוא כמבואר בשעה"צ (תרצ"א) דגם השומעים הברכה כיון שיוצאים יד"ח ע"י שמיעה משום דשומע כעונה צריכין ג"כ לעמוד. ובמה שנעמד רבינו בברכות המגילה שלאחריה יש לדון, דהנה המג"א (תרצ"א) כתב ב' טעמים לעמידה:

א) משום ברכת המצוות.
ב) דהוי דבר שבקדושה כמו ברכת התורה.
והנה הרי את הטעם השני לא ס"ל למ"ב (קמ"ו, יח), דהמ"ב ס"ל דדוקא בשעת עניית ברכו צריכים לעמוד אך אי"צ לעמוד בשעת הברכה וכמו שציין השעה"צ (שם ב') דלא כמג"א. ולפי"ז לכאורה ה"נ אין צריך לעמוד בשעת ברכה שלאחריה. ולפי"ז יש להבין את טעמו של רבינו שנעמד בשעת הברכה שלאחריה. ואין מסתבר לומר שחשש רבנו לדעת המג"א. ואולי טעמו של רבינו בזה הוא, משום דהוה ברכת השבת, וכמו שהורה רבינו לגבי ברכת השחר שהם ברכות השבת לאומרם בעמידה מוחמת המנהג כמו שכתב בסידור בית יעקב (ברכות השחר) "צריך למסור כלל זה בידך שכל הברכות שהם שבת והודאה צריך לאומרם בעמידה".

אכן עדיין צ"ב מהו עיקר ההנהגה שנהג רבינו לעמוד בברכה שלאחריה, הרי מכיון שאין מברכים את הברכה שלאחריה ביחיד אלא רק בציבור, הרי שאין הברכה חובה על כל יחיד ויחיד אלא רק על הציבור, וא"כ אין כאן שומע כעונה כלל, ולמה נעמד רבינו הרי היא ככל ברכת התורה שלאחריה שאין עומדים. ואולי י"ל שרבינו חשש לשיטת הסוברים שיש לברך לאחריה גם ביחיד כמובא בבב"ל (תרצ"ב, א ד"ה אלא בציבור).

בעל קורא לנשים

שאלה נפסק בשו"ע (תר"צ, א) שהקורא את המגילה לציבור לא יקראהו יושב אלא עומד. האם מי שקורא לנשים צריך ג"כ לעמוד או שיכול לישב.

תשובה יכול לקרוא מיושב. בין הקורא למעט נשים ובין הקורא לעשר נשים אין צריך לעמוד.

ביאור הדברים הרי הדין הוא שקוראים את המגילה בין עומד ובין יושב. אלא שנהגו שהקורא בציבור עומד משום כבוד הציבור (שו"ע תר"צ, א) ובעשר נשים יש לדון אם נחשבות לציבור לענין כבוד הציבור, או דילמא לא כעין חז"ל (יבמות פה, ב) "מאה נשים כחד גברא חשיב". שו"ר ראיתי מביאים בשם מו"ר מרן הגריש"א (וכ"ה בהלכות שלמה פורים כ"א הערה 9) דליכא ע"ש ציבור וא"צ לעמוד.

הגדול מכל מעולם ועד עולם ע"י רבינו

מזלא טבא וגדיא יאה

נשגור בזאת קמיה

מורינו ורבינו עטרת ראשנו

מאלפנו דעה, בינה, עצה ותושייה

מעמידנו בדרך האמת להורות הלכה

מאיר דרכנו בחשכת נבכי התקופה

מרן הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

ועמו מנב"ת הרבנית תליט"א

לעת משוש רודים בשמחת נישואי בתם הכלה שרה תחי

עם החתן המופלג נתנאל קרפל שליט"א

מבחירי ישיבת 'שערי שמועות'

יעלה הזיווג יפה יפה לשם ולתהילה

ימשיכו להשקות העדרים מתוך הרחבת הדעת

ובביתם יישמע תדיר קול ששון וקול שמחה

המברכים מעומקא דליבא

רבנן ותלמידיהון

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
142

האדם לא שייך לעצמו – אלא הוא קניינו של הקב"ה!

פרשת ויקהל
תשפ"ד

איסור לקיחת כופר למשפחת הנרצח

באופן שאדם נהרג ל"ע בשוגג או במזיד ע"י איש מירשאל, ישנו איסור בתורה למשפחת הנרצח ליקח כופר מהרוצח, כדי לכפר לו על חטאו. איסור זה נאמר בתורה בפרשת מסעי (במדבר לה, לא-לב) "ולא תקחו כופר לנפש רוצח, אשר הוא רשע למות. ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו..." והכוונה היא, שאיסור למשפחת הנהרג לקבל כופר מהרוצח, בכדי לכפר לו על חטאו, בין אם הרג במזיד בין בשוגג, שהדרך להתכפר הוא רק כפי שאמרה תורה, מיתה להורג במזיד, ועיר מקלט וגואל הדם להורג בשגגה.

ולאו זה נמנה במנין המצוות להחנינוך (תיב תיג) ובטעם האיסור כתב החנינוך, שאם יהא מותר לרוצח להתכפר בממון, נמצא שכל הגדול מחבירו ועשיר ממנו אם יחרה עליו אפו ויכול להרגו, ולא יחשוש מעונש מיתה הניתן לרוצח, או עונש גלות הניתן להורג בשגגה, כיון שיכול לפדות את העונש ולהתכפר בממון.

האדם קניינו של הקב"ה

ואמנם הרמב"ם כתב טעם אחר וז"ל (בהל' רוצח א, ד) "ומוזהרין בית דין שלא ליקח כופר מן הרוצח ואפילו נתן כל ממון שבעולם, ואפילו רצה גואל הדם לפטרו שאין נפשו של זה הנהרג קנין גואל הדם אלא קנין הקדוש ברוך הוא".

הרמב"ם מלמד אותנו דבר נפלא מאד, שלמרות שהאדם הוא בן של אביו ובן של אימו, זה רק לענייני ייחוס, אבל מבחינה ממונית אינו קניינו של אביו או אימו, אלא קניינו של הקב"ה! ולכן רק הקב"ה הוא המוסמך הבלעדי להחליט כיצד להעניש את הרוצח שלו, וגם אם אביו ואימו מרגישים שהרגו 'להם' בן משפחה, והרי הם בעלי הדין על מות קרובם, ויכולים להחליט איך להעניש את הרוצח, ורוצים לקבל כופר כדי לכפר על הריגתו, על זה אומרת התורה - לא! כל אדם הוא קניינו אך ורק של הקב"ה, וממילא רק הוא יקבע איך להעניש את רוצחו, ושום אדם אחר לא יכול לבטל את ענשו ע"י לקיחת כופר!

ויש להסמין לזה את מה שאמרה התורה בפרשת האזינו (דברים לב, ו) "הלא הוא אביך קנן - הוא עשך ויכוננך" ופירש רש"י שם "קנן" שקנאך, וכ"כ הרמב"ם שם "קנן" מלשון קניין, כיון שיצר אותנו יש מאין. ומזה נלמד שאנחנו קניינו הבלעדי של הקב"ה.

איך נעשה האדם קניינו של הקב"ה

ראוי לבאר מעט מדוע האדם נחשב קניינו של הקב"ה, ובפשוטו הדבר הוא ברור, שכיון שהקב"ה הוא זה שברא את האדם עפר מן האדמה, ממילא הוא שייך אליו, וכמו אומן הקונה בשבח כלי. ויתירה על כך, הרי האדמה עצמה היא ג"כ של הקב"ה, נמצא שגם החומר גלם של הקב"ה, וגם היצירה היא שלו, ולכן האדם הוא קניינו המוחלט של הקב"ה. [וכעין זה כ' הרמב"ם הנ"ל שהקב"ה המציא את האדם יש מאין, ולכן הוא קניינו.]

ויש להוסיף על זה עוד, שהנה יש להתבונן, הרי האדם יוצא לאוויר העולם מבטן אימו, כאשר הוא גוף קטן ממדים, ומשקלו נע בין 2 ל 3 קילו, ואמנם מיד עם לידתו הוא מתחיל להתפתח ולצמוח בגודל ובמשקל, עד שלאחר כמה עשרות שנים הוא נעשה לגוף גדול ומשקלו מגיע לכ 80 קילו. וראוי להתבונן בזה, מאין צצו לו עוד 77 קילו? ומהיכן הם באו?

ואמנם האמת היא פשוטה, שהאדם ניזון במשך ימי חייו מכלל המזונות שברא השם בעולם, חיטה מהצומח, פירות וירקות, ומן החי דגים עופות ובקר, וכל המזונות הללו נכנסים לגוף האדם ונהיים חלק ממנו ומגדלים אותו, וכך האדם גדל ומתפתח עוד ועוד עם השנים, וכל מוצר

מביא לו ערכים אחרים, מזה יש לו סוכר, ומזה יש לו חלבונים, וכי"ב, וכל הערכים התזונתיים הללו מתווספים למערכת גוף האדם, וכך מתפתחים לו העצמות והבשר עד שמגיע לגודל ומשקל של אדם גדול.

כל בעלי החיים בעולם – ניזונים מהאדמה!

והנה אם נשים לב נראה, שכל המזונות של האדם, כולם, באים מן האדמה, שמלבד הפירות והירקות, והלחם, שצומחים ממש מהאדמה, גם כל המזון מן החי, כמו דגים ועופות ועגלים, כולם בשורשם ניזונים מהצומח, ומכאן זה הבשר שלהם מתפתח ויכול להזין את גוף האדם.

הרי הפרה אוכלת עשב שגדל באדמה, ומזה היא מוציאה לנו חלב, ומזה יש לה בשר, גם הכבשה אוכלת מן הצומח וכך היא גדלה ומביאה בשר וחלב, וכך גם העופות, והביצים שאנו אוכלים, ממה הם באים, מהתרנגולת שאכלה כל מיני זרעונים למיניהם, ונהיו חלק מגופה, וכך נוצר בה היכולת להתהוות של ביצה, וכך גם הדגים ניזונים מהצומח. וגם אלו הדגים שאוכלים את הדגים הקטנים מהם, ממה ניזונים הדגים הקטנים? מהחלזונות, וממה הם ניזונים? מהצומח.

גם בעלי החיים הטורפים שניזונים מאכילת בשר, הרי הם ג"כ צריכים את האדמה, שהרי הם אוכלים בעלי חיים שניזונים מהצומח, נמצא שגם הם בסוף ניזונים מהאדמה.

הוי אומר שכל בעלי החיים שיש בעולם ניזונים מן האדמה, שהיא מצמיחה כל מיני סוגים של צמחים ופירות וירקות, וממנה יוצא כל אספקת המזון לכל העולם ומי שיושב בה. [ומטעם זה אמרו בב"ק סג, א ועוד, שגם בעלי חיים הרי הם בכלל גידולי קרקע.]

כיצד הארץ מוציאה חלב?

וזהו כוונת התורה (דברים יא, ט) "ארץ זבת חלב ודבש" וכל הרואה יתמה, וכי האדמה מפיקה חלב, הרי העיזים והפרות מוציאות חלב, ומה זה שייך לאדמה? ואמנם הכוונה היא, שהרי הפרה והעז כדי להוציא חלב הם צריכות מזון, וככל שהמזון שלהם עשיר יותר ומשובח יותר בערכים ונכונים, אז החלב שלהם ג"כ עשיר יותר, ועל זה נאמר בתורה, שארץ ישראל תוציא יבול משובח כ"כ, שמזה יתפתח לפרות ולעיזים - חלב עשיר וטוב.

כיוצא בזה אומר דוד המלך בפרק ברכי נפשי, כאשר הוא מתפעל מכל נפלאות הבריאה (תהלים קד, יד) "מצמיח חציר לבהמה – ועשב לעבדות האדם..." וצריך להבין מה הכוונה 'עשב לעבדות האדם' וכי האדם אוכל או ניזון מעשב? ועיין במפרשים שם מה שביארו בזה.

ואמנם ראיתי בעבר לפרש בזה, שאכן כדי שהבהמה תהיה חזקה לעבודת השדה, כדאי להאכיל אותה תבן וקש, וכך היא נהיית חזקה וגיבורה למלאכה, אבל בכדי שהבהמה תהיה ראויה לאכילה, שיהיה לה בשר רך וטעים, עדיף שהיא תאכל עשב, שכלל שניזונית יותר מעשבים לחים, כך הבשר שלה יותר טעים ומשובח למאכל.

וזה מה שאמר דוד המלך, שהקב"ה ברוב חסדו מצמיח חציר לבהמה, שזה תבן וקש בכדי שתהיה בהמה חזקה למלאכה, וכמו"כ ברא עשב לעבודת האדם, שהוא ג"כ מזמין עשבים לחים לאכילת הבהמה, כדי שתוכל להיות מאכל לאדם, וכך יהיה לו כח למלאכה.

נמצינו למדים שכל מזונות האדם מן הצומח ומן החי, בסוף, הכל נגזר ומשתלשל מהאדמה, שע"י המזון שממנה, נולד מזון לכל באי עולם.

להשם הארץ ומלואה – וכל היוצא ממנה!

ולפי זה נמצא שכל הגדילה של האדם כולל כל מה שמתווסף לו במשקל ובכוחות הגוף, הכל הוא מהאדמה, והנה יש לנו כלל בש"ס שכל מי שהוא הבעלים של האדמה, הרי הוא זוכה בכל היוצא ממנה כמו שאמרו בב"ב (קכד, א) "ארעאי אשבח" והיינו שכאשר זכה האדם בקרקע של

לחלקים, וכל חלק ממנו הולך לאן שנצרך, אם לדם או לבר, או לפסולת, וכל זה נס ופלא שהשם ברא, שבאופן כזה יקבל האדם מזון וחיים מהאוכל אשר הוא אוכל! נמצא א"כ שכל תזונת האדם וגדילתו היא אך ורק ע"י הקב"ה!

מכונה משוכללת לייצור חלב!

זכורני שליד הישיבה בבאר יעקב, היה חקלאי שהחזיק משק של עיזים, והיה חולב את העיזים ומוציא מהן חלב, ופעם שאלתי אותו, תגיד לי, מהיכן העיזים אוכלות? וענה לי מה זאת אומרת? הם אוכלים תבן, אמרתי לו, זה הבנתי שהם אוכלות תבן, אבל תגיד לי, איזה מכונה יש לך, שמייצרת מהתבן חלב? הרי תבן הוא דבר זול מאד, וחלב הוא דבר יקר, מהיכן המכונה הפלאית שהופכת תבן לחלב?!

הבעלי חיים האלו שנותנים חלב, הם מכונה משוכללת מאד, שאתה מכניס לתוכם תבן פשוט, ויוצא מהם חלב בריא ומזין, וזה מפלאי הבריאה, שהתבן נכנס לגוף העז ובקיבה שלה הוא מתהפך לדם, ובונה את מערכת גופו של העז, וממנו נוצר החלב.

מהו המחסן הגדול בתבל?!

זה מזה, וכמו"כ ברא זרעים שיוכלו לזרוע בה בכל רגע נתון, והם ישאבו ממנה את כל הרכיבים הדרושים להם, וכך יוכלו להצמיח ממנה חיטה טרייה ורעננה בכל שנה ושנה, עבור מזונם של כל העולם, נמצינו למדים שהאדמה היא המחסן הגדול והחכם - בתבל, שבה טמון כל כח המזון הנדרש לעולם כולו לכל השנים, ואף פעם אינה פוסקת מלתת את כוחה לנו, שלעולם אנו זורעים בה וחוזרים וזורעים בה, ויש לנו ממנה מזון הנותן חיים לכל העולם.

ומלבד זה, מערכת הצמיחה, הלא היא בריאה מופלאה, שהצמחים, הפירות, הירקות, וכל גידולי הארץ למיניהם - כולם ניזונים ויונקים מאותה אדמה, וכל אחד נוטל ממנה את מה שצריך, וגדל ממנה עד שמגיע לתכליתו הייחודית, וזה דבר נפלא עד מאד, איך יתכן שאותה אדמה מזינה כל צמח לפי מה שראוי לו בדיוק.

אז ירננו כל עצי היער

ועל כך אמר דוד המלך בתהילים (צו, יב) "אז ירננו כל עצי יער" וזהו הטעם של הנענועים בסוכות, כפי שהביאו התוס' בסוכה (לו, ב) את הפסוק הנ"ל, שענין ההושענות הוא, שאנו מביאים את ארבעת הצמחים הללו של הד' המינים, ומנענעים ומרקידים אותם לפני השם, וכמי שהם אומרים, בואו נכיר בגדלות השם שברא אותנו, כמו שאומרים בברכת יוצר בשבת "הכל יודוך, והכל ישבחוך, והכל יאמרו אין קדוש כה" הצמחים הללו רוקדים לפני השם בכדי להכריז 'אנחנו שייכים להקב"ה שבראנו' ואנחנו קניינו של השם, וכמו שהצמחים הם קניינו של בורא עולם, כך גם אנחנו קניינו. וכמשי"כ הרמב"ם הנ"ל.

רוקמתי בתחתיות ארץ

דוד המלך אומר בתהילים (קלט, יד) "אודך על כי נוראות נפילתי, נפלאים מעשיך, ונפשי יודעת מאד, לא נכחד עצמי ממך, אשר עושית בסתר, רוקמתי בתחתיות ארץ" דוד המלך בא לשבח להקב"ה על המעשים הנפלאים שעשה השם שיצר אותו, ומה הכוונה 'רוקמתי בתחתיות ארץ' יש לפרש שגם הזרע של אביו ואימו, שמכוחו התפתח העיבור של דוד המלך, מאין הוא בא? מתחתיות ארץ, והיינו ע"י שאביו ואימו אכלו מאכלים מהאדמה - מהם נוצרו חומרי הזרע של אביו ואימו, שמכאן זה יכל להיווצר העיבור של דוד המלך, נמצא שכבר בתחתיות ארץ השם הכין את החומר הנדרש שיצא דרך המזון לבני אדם, וכך יוכל הגוף שלהם להיות ראוי להולדה. [א"י אמנם רש"י פירש 'רוקמתי בתחתיות ארץ' - היינו במדור התחתון שבמעיי אימו].

"על העץ ועל פרי העץ"

הנה אנחנו מודים להשם בברכת מעין שלוש לאחר אכילה משבעת המינים ואומרים "על העץ ועל פרי העץ" וצריך להבין מדוע מזכירים את העץ, הרי עיקר ההודאה היא על הפרי שאותו אכלנו, ועליו ההודאה. ונראה לי, שחסד גדול עשה עימנו השם, שפירות האילן גדלים דוקא על העץ, ולא על האדמה, והיתרון שלנו מזה, שלא צריך להתאמץ ולזרוע בכל פעם שוב את אותו הפרי, אלא מספיק נטיעה של פעם אחת, כדי שיצמחו ממנו פירות שנים רבות. ועל כן אנחנו מודים להשם "על העץ" על כך שנתן לנו עץ, שניתן בנקל לקבל ממנו פירות, ללא זריעה מחודשת בכל שנה ושנה.

מעלת קדושת פושעי ישראל - יותר מנח שהיה צדיק תמים!

אמרו בברכות (כה, ב) "נכרי ערום אסור לקרות קריאת שמע כנגדו" ופירשו בגמרא דבאו להשמיענו דגם ערות נכרי חשיבא ערוה, ואף דנאמר בקרא "אשר בשר חמורים בשרם - אימא כחמור בעלמא הוא" ומסקינן דערות עכ"ל הוי ערוה, והוכיחו כן מנח שנאמר בו "וערות אביהם לא ראו". ויש להעיר במה שאמרו שנה דינו כנכרי, ולכן אם ערות נכרי אינה ערוה, גם ערות נח אינה ערוה. ואף שנאמר בתורה "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו" מכל מקום מעלת ישראל לא היתה לו, ובשרו בשר חמורים, ומאיך גיסא, ישראל שחטא, והרי הוא בכלל פושעי ישראל, לא שמענו מעולם לצדד דאין ערוותו ערוה, משום שישאל אעפ"י שחטא ישראל הוא.

ויש ללמוד מזה, גודל מעלת קדושת ישראל, שיהודי למרות שחטא והתרחק מדרך התורה, עדיין בקדושת ישראל הוא, ומעלתו גדולה יותר מנח שהיה איש צדיק תמים, כיון שאינו מכלל ישראל. ומטעם זה כך עליו להתייחס לחיילים הנלחמים כעת בשדה הקרב, שגם אלו שרוחקים מדרך התורה, בכלל קדושת ישראל הם, ומעלתם יתירה ממי שאינו ישראל גם אם הוא צדיק גמור. ולכן ראוי להתפלל על כולם בלב שלם שלא ינוקו, ולא יארע להם שום פגע חלילה, ויה"ר שיעשו כולם שכם אחד לעבוד את השם.

נכסי הגר ואח"כ השביחה האדמה וגדל ממנה עצים וכי"ב, אז כל השבח שייך למי שזכה בקרקע, ולמרות שלא עשה שום קנין בשבח, שכיון שהאדמה שלו ייצרה את השבח - הוא הבעלים על התוצרת. ואנחנו למדים מזה, שהבעלים על המייצר הוא הבעלים על התוצרת. וממילא לפ"ז, כיון שכל גדילת האדם נעשית ע"י המזונות שהוא אוכל, נמצא א"כ שכל גדילת האדם שייכת לבעל המזונות, שמכוחם האדם גדל ומתפתח, וכיון שהמזונות הללו גדלו מהאדמה, שהיא שייכת להשם, שנאמר "לה' הארץ ומלאה - תבל ויושבי בה" ממילא כל הניזון וגדל מכח האדמה הוא ממילא שייך להשם, שהרי הגוף שלו התפתח וגדל מכח גידולי האדמה ששייכת לבורא עולם!

ומטעם זה כל הבעלי חיים ובני האדם, שניזונים מהצומח ומבעלי חיים שגדלו מהצומח, הרי הם שייכים לבר"ע, מצד דין ארעאי אשבח! ומלבד כל זאת, עצם הדבר שכשאר האדם מכניס מזון לתוך פיו, אז הגוף שלו מקבל ממנו תזונה, זה גם כן מכונה משוכללת שהבורא עולם יצר, שהמכונה הזו יודעת לטפל בכל אוכל שנכנס לפיו, שהוא מתחלק

הבה נראה מהו הכח העצום שהבורא עולם טבע באדמה. פעם נסעתי ברכב, ולפני אני רואה משאית שנושאת עליה הרבה דלעות, והדלעות שם היו גדולות מאד, כל דלעת - ענקית! עד כדי כך שנכנסו רק ארבע דלעות בכל רוחב המשאית! כל אחת היתה כ"כ גדולה ונראית כמו עץ, ומשקלה כנראה כ 50 קילו.

ואז חשבתי לעצמי, מאין הגיעה הדלעת הזו, מי יצר אותה? הרי הכל בא מגרעין אחד קטן, בודד, שהוכנס לתוך האדמה והשקו אותה, ויצא ממנו הדלעת הזו! זה פלאי פלאים! איך יוצא מגרעין רזה, קטן, ודק, דלעת כזו ענקית במשקל כה עצום?!

ואמנם התשובה לכך, שכל זה בא מהאדמה! שהקב"ה הטביע בכח האדמה, שיש לה את כל המינרלים וכל התכונות הנדרשות כדי לגדל צמחים, אם זה שומן, או חלבונים, או עמילן, או סוכר, כל המרכיבים הנצרכים לפירות וירקות, הכל מונח באדמה, וכאשר מכניסים זרע לאדמה, כל גרעין יודע לשאוב ממנה את סוג הרכיבים שצריכים לו, ולפי הכמות הנדרשת לו, וכך הוא גדל לממדים המתאימים לו.

למשל אבוקדו יש בו כ 80% שומן, וישנם צמחים עם הרבה אחוזי מים, כמו"כ בחיטה יש הרבה מרכיבים, כיון שהיא עיקר מזונו של האדם, והיא שואבת מהאדמה, גם חלבונים, וסוכר, ועמילן, ועוד, וכך היא גדלה כפי הראוי לה, וכך גם הדלעת יודעת לשאוב מהאדמה את היניקה הראויה לה, עד שמגיעה לממדים העצומים האלו.

מזה אנחנו מבינים, את עצמת הבריאה הזו שנקראת אדמה! שהיא מקור המזון והחיות של כל הנבראים כולם, והיא נעשתה בחכמה גדולה מאד, שבה יהיה את כל המרכיבים הנדרשים לחיותם של כל הנבראים כולם, וממנה יקבלו את מזונם.

כמה חכמה יש בבריאת האדמה!

ראוי לבאר מה מטרת בריאת האדמה. הנה כשהקב"ה ברא את עולמו, וברא בו בני אדם, בהמות וחיות, עופות ודגים, שמטבעם הם זקוקים למזון כדי לחיות, וא"כ צריך לברוא כמות מזון שתספיק להם לכל חייהם. ולכאורה אם היו שואלים אותנו, היינו אומרים שצריך לברוא מחסן רב ממדים, שיכיל בתוכו כמות ענקית של מזון שתתן מענה למשך 6,000 שנה ולכלכל בזה את כל באי עולם, אלא שאז יהיה בעיה שהמזון לא יהיה טרי, ועוד חסרונות..

ואמנם הבורא עולם בחכמתו שאין לה קץ, ברא מחסן משוכלל ומשודרג, והוא האדמה, שטמן בה השם המון ערכים תזונתיים שונים

יריעות עיזים

לבו של אדם משתוקק ונלהב לעשות רצון קונו, בעיני רוחו הוא משוכנע שיצליח ויגיע ויספיק וישיג ועוד יישאר לדברים אחרים. כשמגיעים לעולם המעשה, המצב נראה קצת שונה. מבט על רצון ועל מעשה בפועל

שמא תאמר כי מלאכה זו נמסרה מאישה לרעותה, לא נדע מהיכן. שנה קודם לכן יצאו מארץ עבדים, הנשים עסקו במלאכת האנשים והאנשים עסקו במלאכת הנשים, מי להן ומה להן להתעסק בטווייה ואריגה באומנות יתירה שכזו, מהיכן השיגו וידעו לטוות כך??

חמשה חומשי תורה וששה סדרי משנה

ועוד קושי מיוחד היה באותה מלאכה.

חומרים פשוטים ורגילים, מאבדים מזוהרם ברכות הימים, כאשר אינם מחוברים למקום גידולם. כך צמח השדה וכך עורות הבהמה וצמדה.

האומנות המיוחדת של אותן נשים – כך לימד רבינו עובדיה ספורנו (לה, כו) הייתה לשמר את הברק ביריעות העיזים, גם לעוד ארבעים שנה. הזוהר צריך להישמר, כאילו עדיין השיער מחובר לגוף הבהמה.

והאמת היא, כי אין פה אפילו זה אלי ואנוהו. הזכרנו לעיל שהיריעות היו הכי נסתרות מעיני הבריות, ובכל זאת נדרש לעשותן הכי יפה והכי זוהר שאפשר.

אין לנו יכולת להבין זאת, כי אנחנו מבינים שאין לנו השגה ולא נוכל לדרת חקר לכל הפרטים, ואין הוה אמינא שנוכל להבין אפס קצהו מרצונו של מקום בעשיית המשכן, למה חמש יריעות מפה ושש יריעות משם, למה ארון אמתים וחצי ושולחן אמה וחצי, למה זה בצפון וזה בדרום, למה משוקדים במנורה ולא בכרובים ולמה כך ולא אחרת. הכל מסתרי חביון עוזו של מי שאמר והיה העולם.

ועם כל מיעוט השגותינו, למדנו בתרגומו של יונתן בן עוזיאל (ל, טו), טעם על חמשת היריעות וששת היריעות. אלה רומזים על חמשה חומשי תורה, ואלה רומזים על ששת סדרי משנה.

בתוך כל מלאכת המשכן, הנדבות ויצירת הכלים, עד להרכבת האוהל והקמת העמודים על גבי האדנים, מתבצרת פרשת יריעות העיזים על גבי המשכן מלמעלה. עשתי עשרה יריעות – חמש ועוד שש – עשויות צמר עיזים.

כפי הנראה, יריעות העיזים הללו הייתה הנדבה היחידה במשכן שלא נראתה לעין, ובכל עת היו מוסתרות ביריעות מצד אחד ויריעות תחשים מצד שני.

היו כלים שנראו תדיר לעיני ישראל, היו כלים שהתאמצו להראותם כמו השולחן שיצא ואמרו עליו 'ראו חיבתכם לפני המקום', ואפילו את הכרובים שנמצאו בבית קודש הקודשים, היו זמנים שנגללה הפוכות ונראו הכרובים (יומא נד.).

היו כלים שנשפכו דיואות על עצם המאמץ ביצירתם, הקושי של משה בעשיית המנורה, או תרומת מראות הצובאות לטובת הכיור וכנו.

אך על יריעות העיזים עצמן, כמעט התעלמו בעלי הדרוש.

אומנות יתרה

ולא שמדובר בעבודה סטנדרטית, לא כל אחד יכל לעשות זאת, כי עשיית היריעות מצמר העיזים, מעשה 'אומנות יתרה' היא, כלשונו של רש"י.

לא די להיות אומן, אלא צריך להיות אומנות יתרה על זו ורק אשה חכמת לב בידיה טוו, בהיות הצמר עדיין מחובר לגוף העז ('טוו את העיזים' בגופן של עיזים משמע. שבת עד: וברש"י שם).

כמדומה הדבר, שגם כהיום הזה, עם כל גלגולי התעשייה והתפתחות ייצור הטקסטיל, עדיין לא נמצאה נרשמה הנוסחה המאפשרת לטוות יריעות מצמר העיזים בעודן על גוף הבהמה, גם לא ידענו מה הרוויחו מהצורה הזו בדווקא ולא לאחר הגזירה.

למעשה – ימצא חומות בצורות, דלתיים וברית, כי יש הבדל משמעותי בין הרצון וה'אורות' שבהם אדם מתאוה להשיג את המדרגה, לבין המעשה בפועל.

בסידורי הספרדים, ציינו הקדמונים את שם ע"ב בתיבות 'עושים באימה'. והפלא הוא כי ב'עונים באימה', לא ציינו זאת, והוא כדברינו, שהמשקל הכבד הוא ביחס לעשייה בפועל. זה שעונים באימה, אין בו משקל סגולי מיוחד, עד שתקום ותעשה בפועל.

הוא אשר נתקן לומר לאחר תקיעת שופר – עשינו מה שצווינו. זו עצמה המעלה, לומר בפה מלא שעשינו מה שהצווינו, חיבינו שנה שלמה אבל זכינו לעשות כל מה שהיינו צריכים. עצם העשייה בפועל, היא פסגה אחרת!

מנהג ישראל להכריז בליל הסדר את הסימנים 'קדש ורחץ', ויש מהם שמכריזים כל הסימנים שוב, מתחילתו, בכל שלב ושלב. הוסיף על כך מור חמי הראשון לציון זצ"ל, מנהג שהשתמר בביתו, כי לאחר שהיה מכריז 'קדש', עונים כנגדו – 'קידשנו'. 'ורחץ', עונים כנגדו – 'רחצנו', וכן על זה הדרך.

יש כאן תפיסה מיוחדת, כיון שעשינו בפועל מה שנדרש מאיתנו, יש בנו שמחה אינסופית שהוצאנו מן הכוח אל הפועל!

יונתן מתרגם את חמשה חומשי תורה ואת ששת סדרי המשנה, גם בציווי מלאכת המשכן וגם בעשייתו בפועל. אם אתה מצליח לעשותו בתקנו בפועל – וזה לא מובן מאליו – אזי חזרת ליריעות הראשונות, מילאת את חובתך!

הציבור קיבלו על עצמם לערוך חזרות על מה שלמדו החל מתחילת זמן חורף, הרצון הוא כביר, אבל היופי הוא לסמן לעצמך, לאחר שבועיים של חזרות, הנה עמדתי ביעד שקבעתי לעצמי, הנה במשך שבועיים רכשתי בקנין איתן ארבעים דף בהירים ומקיפים, הם מונחים היטב בכיסי, עשיתי מה שהצוויתי!

אין לנו יכולת להבין למה זה רומז כך והרמז לא הפוך, אבל מה שכן כתוב, אותו ננסה להבין היטב. את הכוונה הזו, תרגם יונתן פעמיים, גם כאן בעת שנעשו בפועל וגם בפרשת תרומה (כו, ט) בעת שהצטוו לעשות כן. ומעמא בעי, למה כפל.

נשמות הגרים

השינוי הגדול ביותר שאדם יכול לעשות, הוא להתגייר. ידענו כי יש ד' מדרגות בבריאה, דומם וצומח, חי ומדבר. הוסיף על זאת רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי (מאמר החמישי, הקדמה הרביעית), כי יש מדרגה עליונה מאלה, והיא עצם היות היהודי, 'כי הפחות שבבני תורת האלוקים, יותר מעולה במדרגה מן המעולה שבאומות שאין להם תורת האלוקים, כי התורה שהיא מאת האלוקים, מקנה הנפשות מנהג המלאכים ותכונתם'.

אותו גר משנה את מקומו ואת כל הרגליו, עד הדקין שבהם. היו צריכים להודיע לבא להתגייר גם את עוון לקט שכחה ופאה (יבמות מז), וביארו הראשונים, כדי שלא יהרוג את העני הבא לקחת את חלקו.

אנחנו לא משכנעים אותו לקבל עול מצוות. הגרות לא תחול, עד שימול ויטבול, ודווקא בסדר הזה. טעם הדבר הוא כדי שאם יתחרט לאחר כאב המילה, עדיין יוכל לחזור בו ולהישאר בגוינותו.

וזו הלכה מופלאה. נשמות הגרים הן שרידים שנותרו בקרב אומות העולם לאחר שהציע להם את התורה וסירבו, ההיכל הראשון בגן עדן הוא עבור הגרים (וזה"ק בראשית דף מא.), יש להם שמירה מיוחדת ('ה' שומר את גרים'), במשך שנים ארוכות הכין את עצמו לקראת הגיור, משום כאב מילה קטן – שכבר אין מה לעשות כנגדו, מאחר שכבר נימול – עתה נעצור את הכל!?

מפליא לעשות.

עשינו מה שצווינו

ולמדנו מכאן, ייתכן שאדם יעבוד להשיג מדרגה מסוימת במשך תקופה ארוכה, יבנה ויבין את כלי נפשו, אבל כשיגיע

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

לעילוי נשמת
האשה החשובה
אשה יראת ה' וצנועה בהליכותיה
הצדקת מרת שמחה בת סעדה אלוהית ע"ה
אם הרבנים והדיינים שליט"א למשפחת אלוהית
נסתלקה בשם טוב ובשיבה טובה לעולם שכולו טוב
יום כ' אדר"ב תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
נפשה בטוב תלין וזרעה יירש ארץ
נדבת אחד מבני המשפחה ה"ו

ידידנו הדגול
רוחף צדקת וחסד
הר"ר יהודה ארגמן שליט"א
פתח – תקוה
להולדת בתו אביגיל תחי'
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת
יזכו הוריה נ"י לגדלה לצניעות וליראת
שמים
מתוך רוב נחת והרחבה כל הימים

פרשת ויקהל תשפ"ד

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"מ ב. - ג.

בעלותם של שותפים בדירה על החפצים שבה

שאלה

שני בחורי ישיבה מחו"ל באו ללמוד תורה בארץ ישראל, ושכרו חדר בסמיכות למקום לימודם, בדירה ששייכת לאדם מבוגר שגר עמם באותה דירה בחדר אחר. בתום תקופת לימודם בא"י, כשבאו לארוז את חפציהם נמצאו בחדרם ובמטבח המשותף שבבית, מספר חפצים יקרי ערך שאין בהם סימן, ונוצר ויכוח בין המתגוררים בדירה למי מביניהם שייך כל חפץ. כמו כן נמצאו שם חפצים שונים ללא סימן, שנשארו שם משוכרים שגרו בדירה בעבר, וכעת הם מסתפקים, האם המציאה הזאת שייכת למי שהחזיקה ראשון בידו או ששייכת לשניהם בשווה.

ומאחר וכולם בני תורה יראים ושלמים, שאינם רוצים לקחת מה שאינו שלהם, ברצונם לדעת כיצד עליהם לנהוג עם חפצים אלו.

תשובה

א. נתייחס תחילה למקרה בו הויכוח הוא רק בין שני החברים ששכרו את הדירה.

הכלל ביחס לחפצים המונחים בדירה ששכרו הוא - ששניהם מוחזקים בהם בשווה, למרות שאינם תופסים אותם בידיהם. ולכן הדין הוא כך:

1. חפץ שכל אחד מהם טוען עליו בוודאות ששייך לו - עליהם להתחלק בו באופן שווה.¹
אם ניתן לחלקו לשני חלקים שווים ויכולו להשתמש עם כל חלק כפי השימוש בחפץ המקורי - כל אחד יקבל מחצית מהכלי.
אם הויכוח ביניהם הינו לגבי בעלות על שני כלים דומים - כל אחד מהם יקבל כלי אחד.

אם לא ניתן לחלקו מבלי להגיע להפסד גדול - יקבל אחד מהם את החפץ וישלם לחבירו מחצית משוויו.²

אם שניהם מעוניינים בו או שלא הגיעו ביניהם להסכמה ביחס לשוויו - ימכרו את הכלי לאדם שלישי במחיר המקסימלי שניתן להשיג עבורו באותו הזמן בשוק, ויתחלקו ביניהם בתמורה.³

2. חפצים המונחים בדירה שאחד מהם טוען בוודאות שהחפץ שלו, ואילו חבירו מסופק האם זה שייך לו - יקבל אותו מי שטוען בוודאות שזה שלו.⁴

3. חפץ המונח בדירה שכל אחד מהם מסופק למי הוא שייך - יחלקו אותו ביניהם באופן שווה וכפרטי הדינים האמורים לעיל במספר 1.⁵
ב. חפץ שאחד מהם מחזיקו בידיו וטוען שהוא שלו, ואילו חבירו טוען שהוא שייך לו, אלא שאינו רוצה להוציאו בכח מחבירו - ישאר החפץ בידי המחזיק בו.

אולם אם רואים ב"ד שישנם סימוכים ואומדנות מסתברות לטענת התובע, רשאים להטיל על הנתבע חרם.⁶

ג. אם הדיון בין השוכרים הינו כאשר החפץ נשאר בדירה השכורה, אלא שבינתיים אחד מהשוכרים עזב את הדירה, ושניהם טוענים בוודאות לבעלותם על החפץ - השוכר שגר בדירה נחשב כמוחזק בו, ולכן החפץ ישאר בידו.⁷

ד. אם שניהם עזבו את הדירה ונשארו שם חפצים כבדים, כמו: תנור, מקרר, מכונת כביסה וכדו', וכל אחד מהם טוען בוודאות לבעלותו עליו - כל הקודם מביניהם לקחתו ישאר החפץ בידו.⁸

אולם במקרה זה, אם האיש המבוגר שמשכיר את הדירה טוען שהחפץ שייך לו - המשכיר נחשב המוחזק הבלעדי בחפץ, ואסור לאף אחד מהם לקחתו ממנו, כל עוד לא יוכיחו בבי"ד שאינו צודק.⁹

ה. אם הסכימו השוכרים לארח חבר נוסף בחדרם למשך שבועיים ללא תמורה כספית, ולאחר מספר ימים טען האורח על לחפץ מסוים שנמצא מונח בדירה, שהוא שייך לו. והם טוענים שהוא שייך להם ולא לאורח. או אפילו אם רק אחד מהם טוען שהוא שייך לו, ואילו השני מודה שהחפץ לא שייך לו, אולם אינו יודע למי שייך, הדין הוא שהחפץ שייך לשוכר או לשוכרים הטוענים לבעלותם על החפץ ולא לאורח, אע"פ שאין להם ראיה לבעלותם על החפץ.¹⁰

ו. חפץ שמונח בדירה והמשכיר והשוכרים טוענים בוודאות שהוא שייך להם - יתחלקו המשכיר והשוכרים הטוענים לבעלות על החפץ באופן שווה. אותו הדין יהיה גם במקרה שכולם מסופקים בבעלותם על החפץ.

אם בעה"ב ורק אחד מהשוכרים טוענים בוודאות לבעלותם על הכלי, והשוכר השני מסופק - יתחלקו בחפץ בעה"ב והשוכר שטוען ברי.

ז. אם נמצא בדירה חפץ שניכר עליו שהושאר שם לפני זמן רב ע"י אחד מהשוכרים שגרו בדירה במשך השנים, והדירה היתה מושכרת כל הזמן לאנשים, ולא ידוע כעת למי החפץ היה שייך - המציאה תתחלק באופן שווה בין המשכיר ושני השוכרים על פי הכללים האמורים במספר 1 בסעיף א.¹¹

מקורות

1 כתוב במשנה בתחילת מסכת ב"מ (ב): שנים אוהזים בטלית, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, זה יטען שאין לו בה פחות מחציה וזה יטען שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו. ע"כ.

ביאור מעלת המוחזקות בחפץ

ופירש רש"י שם בד"ה שנים אוהזים בטלית - דוקא אוהזים - דשניהם מוחזקים בה ואין לזה כח יותר מזה. דאילו היתה ביד אחד הוי אידך המוציא מחבירו, ועליו להביא ראיה בעדים שהיא שלו, ואינו נאמן זה ליטול בשבועה, ע"כ.

וביאר שם בתוס' ד"ה ויחלוקו, שע"י אחיזת שניהם בטלית נחשב הדבר - כאילו יש לכל אחד מהם בודאי חצי ממנה, משום שאנן סהדי שכל מה שכל אחד מהם תופס ודאי שייך לו. והטעם לכך הוא, דקימ"ל שחזקה שכל מה שתחת יד האדם שייך לו. כי לכל אדם יש חזקת כשרות, וברור לנו שלא גנב את החפץ שנמצא תחת ידו. ומאחר ויתכן במציאות שהחפץ באמת של שניהם, שיכול להיות ששניהם הרימו ביחד את הטלית, נמצא שאע"פ שכ"א מהם טוען בוודאות שזה שלו, ולפי טענתם אחד מהם גנב מחצית מהטלית מחבירו, מכל מקום מכיון שיתכן שהאמת היתה שהרימו את הטלית ביחד, ונמצא שהם שותפים בה, א"כ החלוקה יכולה להיות אמת.

ולכן היות ושניהם מוחזקים בטלית, משאירים את הטלית בבעלות שניהם.

ומשמע מהתוס' (ב: ד"ה אי תנא וכו'), שדין זה קיים אפילו אם ברור לנו שע"פ טענותיהם ישנו ודאי רמאי [כמו אם כ"א טוען אני ארגתי את הבגד], כל עוד החלוקה יכולה להיות אמת. מכיון ששניהם מוחזקים בטלית, ויתכן שבאמת שניהם קנו או ארגו אותה בשותפות - לכן פוסקים להם שהם שותפים בה, ויתחלקו באופן שווה.

ואע"פ שבנידון זה כתב רש"י (ב: ד"ה במקח וממכר), מכיון שע"פ טענותיהם יש ודאי רמאי - בי"ד מוציאים אותו מהם וניחו את הטלית במשמרת אצלם עד שיבוא אליהו הנביא במהרה, ויגלה לנו מיהו בעליו האמיתי של הטלית. משום שבי"ד לא יכול להוציא פסק דין כאשר לטענת שני הבעלי דין הוא ודאי אינו אמיתי, וגם הרמב"ן שם הסכים לדברי רש"י. אולם מכיון שלדעת שאר רבותינו הראשונים העיקר שקובע בנידון דנן הוא - האם ללא טענותיהם פסק הדין של בי"ד שיתחלקו ביניהם בחפץ, יכול להיות אמיתי או לא. ומאחר וגם בנידון זה הפסק יכול להיות אמיתי - לא מתייחסים בנידון זה לטענותיהם, אלא כיון שהם מוחזקים בדבר - לא מוציאים אותו מידם, ואומרים להם להתחלק ביניהם בחפץ, כמבואר שם ברא"ש (ס"ק א) ובעוד ראשונים. וכך נקט להלכה גם השו"ע (ח"מ סי' קלח, א), וכמבואר שם גם בסמ"ע (ס"ק ו), בקצות (ס"ק א), ובנתיבות בביאורים (ס"ק ג) וע"ש.

גם קנין חצר מועיל ליצור מוחזקות בחפץ

והנה הרמב"ם (פ"ט מטוען הל' ז) שהובא גם בשו"ע (שם) ביאר, שהדין האמור במשנה לגבי שנים שאוחזים בטלית וכו' שהוא שייך לשניהם קיים - לא רק כאשר הם תופסים אותו בידם ומוחזקים אותו, אלא אפילו אם הם מוחזקים בו ע"י קנין אחר כמו קנין חצר. וכגון, אם החצר שהחפץ נמצא בה שייכת לשניהם, או ששניהם נמצאים בתוך ד' אמות של החפץ שמונה בסימטא, ושניהם טוענים לבעלותם עליו, גם באופנים אלו, מכיון שכל אחד מהם נמצא במצב שהיה יכול לקנות את החפץ מחמת קנין החצר, נחשב הדבר ששניהם מוחזקים בו והוא שייך לשניהם. שגם על מציאות זאת קימ"ל - חזקה שכל מה שתחת יד האדם הרי הוא שלו.

והוסיף על כך בתשו' הריב"ש (סי' רסד) [בתוספת ביאור], שהוא הדין אם יש להם רק קנין השתמשות בקרקע, כלומר, קנין פירות ולא קנין הגוף. כגון, אם שכרו דירה. שאע"פ שהבעלות על הקרקע היתה ונשארה כל הזמן בחזקת המשכיר, ולשוכרים יש רק זכות להשתמש בה לצורך מגורים, בכל זאת מכיון שקנין השכירות מקנה להם בעלות על הקרקע לצורך הנחת חפצים בבית המושכר, נמצא שביחס לכך - הקרקע שייכת להם. ולכן חפץ המונח בדירה המושכרת - הוא בחזקת השוכר מחמת קנין החצר שיש לו בדירה זו.

שוכרי דירה - נחשבים כמוחזקים בחפץ

ונראה לענ"ד שדין זה קיים גם לדעת התוס' בב"מ (נו: ד"ה והאי בימיה וכו') והש"ך שנקט כמותם (בסימנים: רס ס"ק טו, שיג ס"ק א, שלד ס"ק ב), שמה שאמרו חז"ל שכירות ליומיה ממכר הוא, זה קיים - רק לגבי הלכות אונאה שקימ"ל שם בגמ', שכשם שאין אונאה במחירי קניית קרקע, כך אין גם אונאה בשכירות קרקע, אך אינו קיים ביחס לשאר דברים. וגם לשיטתם נראה שהנפק"מ שלא אומרים ששכירות ליומיה ממכר היא קיימת - רק כאשר ישנו ויכוח בין המשכיר לשוכר לגבי זכויות מסוימות שהקרקע מקנה לבעליה, שלגבי זה אמרינן שיד המשכיר על העליונה, ולפיכך אם הגיעה מציאה לחצר המושכרת, לשיטתם - רק המשכיר זכה בה, משום שהוא נשאר בעל החצר, ולצורך השימוש של קניית מציאה שבאה מעלמא - לא הקנה אותה לשוכר.

אולם בנידון דנן, מכיון שהנידון הוא ביחס להשתמשות המקובלת בדירה לצורך מגורים, שבכלל זה כלול גם הנחת חפצים בשטח המושכר - ודאי שלכו"ע על דעת כן שכר השוכר את הדירה,

ואדרבא כעת - רק לו יש קנין השתמשות בדירה, ואילו למשכיר אסור להניח שם את חפציו בניגוד לרצון השוכר. ולכן ודאי שנחשב השוכר מוחזק כל הזמן בחפצים המונחים בדירה מחמת קנין החצר שיש לו בבית המושכר.

לאור האמור בנידון השאלה דנן, לגבי החפצים שנמצאים בחדר שמושכר להם, מכיון ששני הבחורים שכרו בשווה את החדר לצורך מגוריהם, נמצא ששניהם מוחזקים באופן שווה בכל החפצים הנמצאים במקום זה ע"י קנין חצר שיש להם, ואילו למשכיר אין שום רשות להניח בחדר המושכר חפצים. ונידון דנן דומה לנידון הגמ' בתחילת ב"מ (ב: ד"ה) לגבי שנים האוחזים בטלית, וכדברי הריב"ש הנ"ל שהרמ"א (סי' קלח, א) הביאו להלכה.

הטעם למה בתי הדין בזמן הזה, לא משביעים את בעלי הדין
אמנם אע"פ שבמשנה מבואר שכל אחד מהם צריך גם להישבע [בנקיטת חפץ] כדי לאמת את דבריו, וכטעמו של ר' יוחנן בגמ' (א: ד"ה) כדי שלא ילך כל אדם ויתפוס את טליתו של חברו ויאמר שהיא שלו, וכך גם נפסק בשו"ע (בס"ק קלח, א). אולם מכיון שבזמן הזה ברוב המקרים נמנעים בתי דין מלהשביע, משום שאיננו יראים מספיק מהאיסור להישבע שבועה שאינה נכונה, כמו הפחד שהיה קיים בדורות הקודמים משבועה, ואפילו אם ישבע - השבועה לא תברר את אמיתות טענות הצדדים, לכן נמנעים ביה"ד מלהשביע. ולכן לא הובאו בתשובה חיובי השבועה הקיימים על כ"א מדינא דגמ'.

2. על פי הגמ' בב"מ (ח: ד"ה) והשו"ע (סי' קלח, ד. ועיין גם בשו"ע ח"מ סי' קעא, ג).
3. שו"ע (סי' קלח, ד). ועיין בתשו' חת"ס (ח"מ סי' יב אות ד בד"ה ובל"א וכו') שהוסיף ביאור לכך.

4. מכיון ששוכר אחד טוען טענה וודאית שהחפץ שייך לו, ואילו חברו אינו יודע האם יש לו בעלות בחפץ, בנדון זה לכו"ע אמרינן ברי ושמא ברי עדיף. ומה שקימ"ל כרב נחמן ורבי יוחנן בכתובות (יב: ד"ה) שברי ושמא - לאו בר עדיף, היינו רק בנידון על כסף או על חפץ מסוים שהמחזיק בו טוען שמא, שאנו אומרים חזקה שכל מה שתחת יד האדם שלו הוא, כי אחרת כיצד החפץ הגיע לידו, הרי ודאי שלא גנבו. ולפיכך לא נוציא את הממון מידי המוחזק בו ע"י טענת ברי בלבד של התובע, אלא על פי עדים המוכיחים את טענתו.

משא"כ בנידון דנן, טוען השמא הרי לא מחזיק את החפץ בידו, אלא נמצא בבית המשותף שמותר גם לטוען ברי להניחו שם, משום שכל השטח המשותף מושכר גם לו, ולכן לא נחשב כאן טוען השמא כמוחזק בחפץ שנאמר כלפיו שודאי החפץ שייך לו, שהרי כאמור מותר גם לטוען חברי להניחו שם. וע"כ בנידון דנן מכיון שאין כאן לטוען שמא מוחזקות אישית בחפץ, נמצא שספקו של טוען השמא הוא - האם הוא בכלל מוחזק בחפץ, ובאופן זה גם לרב נחמן ורבי יוחנן ברי ושמא - ברי עדיף, ואדרבא השמא של השוכר מהווה לגביו ריעותא בבעלותו על החפץ. וכעין סברא זו כתב הרמב"ן (ב"ב לד: ד"ה ובכל הנך דיני וע"ש).

5. עיין בקצות (סי' קלח ס"ק א) ובנתיבות שם (ס"ק ג) שכתבו - שאפילו במנה שלישי אם כ"א יטען שמא - יחלקו בלא שבועה. ואע"פ שכתב התוס' בב"מ (ב: ד"ה וחלוקה) שבמנה שלישי מכיון שחלוקת המנה השלישי אינה יכולה להיות אמת, שהרי ודאי שרק אחד מהם הפקיד מראש את המאיתם, ולא שכיח שיקנה אח"כ את חציו לשותפו כשהוא בידי השומר, ולכן יהיה המנה השלישי מונח בידי השומר עד שיבוא אליהו. בכל זאת כששניהם טוענים שמא, מכיון שבמקרה זה אין ודאי רמאי בטענותיהם - חולקים את המנה השלישי. לפי זה כ"ש בנידון דנן, מאחר והחלוקה יכולה להיות אמת כי אולי היו שותפים בחפץ, וכן אין ודאי רמאי בטענותיהם מאחר וטוענים שמא - הדין הוא שיחלקו בלי שבועה.

6. גמ' ב"מ (ו: ד"ה) שבנידון זה אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה, וכנפסק בשו"ע (סי' קלח, ה).

7. לאור האמור במס' 6 במקורות, שגם בנידון זה, רק למי שגר בפועל בדירה יש לו קנין חצר בבית שבו נמצא החפץ, נמצא שרק הוא מוחזק בו. 8. דין זה דומה לההוא ארבע שמבואר בב"ב (דף: ומהטעם שביארו התוס' בב"מ (ב. ד"ה ויחלקו) והרא"ש שם (ס"ק א). שמכיון ששניהם לא מוחזקים בחפץ, וישנו ספק מיהו בעל החפץ, במקרה זה אמרינן - כל דאליה גבר. שלדעת הרא"ש שם - זהו הברור הטוב ביותר שיכריע את הספק. משום שמי שהממון שלו, ימסור את נפשו להביא ראיה או לקחתו בכח מהדירה, כי הוא הרי בטוח שזה שלו, ואינו פוחד שחבירו יוכל למצוא במשך הזמן ראיה נגד בעלותו על החפץ וע"ש. 9. בנידון זה מכיון ששניהם לא גרים יותר בדירה ורק המשכיר גר בה - לכן רק הוא נחשב מוחזק בחפץ הכבד מחמת קנין החצר שיש לו. לפיכך אם ירצו להוציא זאת ממנו - עליהם להביא ראיה ע"י עדים כדי להוציא ממנו.

10. יסוד זה מבואר בתשו' הריב"ש (בס"י רסד) שנפסקה להלכה ברמ"א (בס"י קלח, א), בש"ך שם (ס"ק ב), ובנתיבות שם (ס"ק ב). וטעם הדבר הוא, כפי שביארנו במקורות לעיל במס' 1, שגם לשוכר יש קנין חצר בדירה המושכרת, כיון שהוא קנה את הבעלות בקרקע לצרכי מגוריו, ובעלות זו יוצרת לו את המוחזקות בחפץ הנמצא עליה. משא"כ אדם שגר בדירה כאורה בלבד ללא כל תמורה כספית, אע"פ שמותר לו לגור שם, אולם אף אחד לא הקנה לו בעלות על גוף הקרקע לצורך זה. ולכן אינו נחשב כמוחזק בחפץ שמונה בדירה השכורה. ורק אם האורה יקחנו בידי ויטען ששייך לו, במקרה זה יש לו מוחזקות בחפץ, שתועיל לו כלפי כל מי שירצה לקחתו ממנו, ואז יצטרך התובע להביא עדים כדי להוציא זאת ממנו.

11. למרות שהבאנו במקורות במס' 1 את שיטת התוס' והש"ך שסוברים, שלא אמרינן שכירות ליומיה ממכר הוא, ועכ"פ כשהנידון הוא בין המשכיר לשוכר. אולם לדינא הכריעו רוב הראשונים ובראשם הרא"ש בשו"ת (בכלל א א), וכן נקטו השו"ע והרמ"א (בס"י רסד, ד) והקצות (בס"י שיג ס"ק א) ועוד, שקימ"ל ששכירות ליומיה ממכר הוא - תמיד. כלומר, שיש לשוכר בעלות בגוף הקרקע ששכר לכל צרכיו. ולכן אם תגיע המציאות לחצר ששנים גרים בה במשותף - זכו בה המשכיר והשוכר בשווה כהכרעת השו"ע שם. ורק לגבי זבל מפרות שהגיעו מהעולם, שם ישנו דין מיוחד שזוכה בהם המשכיר כביארו של הקצות [שצוין לעיל וע"ש]. ולכן גם אנו נקטנו בסעיפים ה-ט בתשובה כהכרעת השו"ע, והרמ"א (בס"י רסד, ד) ועיי"ש.

אולם כל זה בתנאי שהדירה היתה מושכרת כל הזמן לאנשים. שאז הדירה לא היתה בגדר "חצר משתמרת" למשכיר. ונחשב הדבר כמו מציאה ללא סימן שנמצאה בחנות שנמצאים בה אנשים נוספים - שאינה נקנית לבעל החנות ע"י חצרו, מכיון שאיננה משתמרת לו, כמבואר בשו"ע (רס"ה, ה), ובש"ך שם (ס"ק יח) וע"ש.

אבל אם לפני שהגיעו שוכרים אלו, הדירה לא היתה מושכרת, היות והמציאה היתה שם לפני כן - זכה בה משכיר הדירה מדין - חצר המשתמרת שזוכה לבעליה גם שלא מדעתו. ובפרט בדברים מסוג זה ששכיח שישכחו או שישארו בכוונה ע"י השוכרים שעזבו את הדירה.

מסרים ורעיונות על פרשת השבוע

יעודו היחודי של כל אדם בעולמו

"ויאמר משה אל בני ישראל" - "ראו" - קרא ה' בשם בצלאל, בן אורי, בן חור" וכו' (לה, ל)

והקשה שם בדעת זקנים מבעלי התוס', מה פירוש המילה - "ראו", מה יש לראות כאן? ותירץ, שבני ישראל התלוננו, שמשנה רבינו לוקח לעצמו ולמשפחתו את כל התפקידים הבכירים. וגם בצלאל

היה נינה של מרים הנביאה אחותו של משה רבינו. והשיב להם משה, תראו מכאן - שהכל נעשה על פי ציווי הבורא ית"ש בלבד. שהרי הקב"ה אמר לי לעשות את המשכן וכליו, וכפי שנכתב כמה פעמים בפ' תרומה (כה, יז-יח) "ועשית". ולכן הייתי בטוח שאני אעשה בפועל את המשכן, ובפרט את ארון הקודש בו היו מונחים לוחות הברית, ושם שכנה השכינה הקדושה וכו'. ולבסוף אמר לי הקב"ה, שהכין לצורך כך את בצלאל נכדו של חור, ומעת לידתו נתן לו חכמה ודעת מרובה, לעשות את המשכן וכליו, הן מבחינה מעשית, והן שיכוון בעשייתו את כל הסודות הכלולים במעשה בראשית ובמעשה המרכבה שגנוזים גם בעשיית המשכן, אע"פ שבצלאל מעולם לא למד זאת מאף אדם.

הטעם לבחירת בצלאל לעשיית המשכן

והטעם לכך הוא, מאחר ובצלאל היה נכדו של חור שנהרג ע"י הערב רב, על שמנע מהם מלעשות את העגל. ומאחר ומטרת המשכן היתה לכפר על חטא העגל, לכן יבוא נכדו של חור שנהרג כתוצאה מעשיית העגל, ויבנה את המשכן שנועד לכפר לעם על חטאם זה.

לאור האמור, כתב בספר "בקוראי שמו" [מהגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל] בתוספת ביאור נרחב, שלמדנו מכאן, שאע"פ שצדק משה כשחשב שהוא יבנה את המשכן, שהרי היה הגדול בדורו בתורה וידעת חכמת אלוקים. והיחיד שזכה ללמוד את כל התורה ואת כל סתריה מפי הקב"ה בעצמו. אולם אמר לו הקב"ה יסוד בהנהגת העולם: כי לא מחשבותי - מחשבותיך, ותראה בעיניך שהשיקולים, גם בכל הקשור למינויים ולמשרות - הינם אחרים לחלוטין, ואינם קשורים תמיד לכשרונות, ולמעלות נוספות שיש לאנשים. שהרי הבאתי לעולם בכוונה תחילה, אדם שנתתי לו מעת לידתו את כל היכולות הנצרכות לעשיית המשכן. ואע"פ שגם כעת הוא ודאי קטן ממך בידיעת התורה ובהבנתה, וגם בגיל הינו צעיר ממך בהרבה. [אתה בן שמונים שנה, והוא בן שלוש עשרה שנה בלבד]. אבל לצורך בניית המשכן - נתתי לו יכולות יותר מאשר יש לך - כי לצורך מטרה זו הגיע בצלאל לעולם. ומאחר וזה ייעודו - לכן דבר זה הוא יצליח ויבין יותר ממך.

ההוכחה שבצלאל התאים יותר ממשנה רבינו לעשיית המשכן

וניתן להביא ראיה ברורה לכך. מהנאמר בפסוק בפ' פקודי (לח, כב) "ובצלאל בן אורי, בן חור עשה את כל אשר ציווה - ה' את משה". וכתב שם רש"י, לא נאמר בפסוק אשר ציווה אותו - משה, אלא אשר ציווה - ה' את משה. כלומר, אפילו דברים שלא אמר לו משה לעשות או שאמר לו לעשותם באופן שונה, בכל זאת כיוון בצלאל מעצמו לעשותם כראוי, ובאותו אופן שה' אמר למשה לעשותם. והודה לו משה, ואמר לו - אכן לא לחינם הינך נקרא "בצלאל", כי אכן זהו מהותך ועודך בחיים - כי נשמתך וחכמתך שוכנת ודבוקה כל הזמן בצל-אל, ולכן אתה יודע מעצמך, כל מה שקורה בשמים כמבואר שם ברש"י, ובבעל הטורים וע"ש.

ואמנם בנידון בחירתו של בצלאל לעשיית המשכן, גילו לנו בעלי התוס' לפחות סיבה אחת מני רבות, למה עשה ה' כך: כדי שיבוא נכדו של הסבא חור שמסר נפשו למניעת עשיית העגל, ויבנה את המשכן שנועד לכפר על בני ישראל שהיו שותפים במידה מסוימת בחטא זה, בגלל שלא מחו בערב רב שעשו את העגל. אולם הסיבות שגורמות במקרים אחרים למינויי המשרות - הדברים נעלמים מאתנו.

ביאור מהות המילים "ראו קרא ה' בשם בצלאל"

לאור האמור, זהו העומק הפנימי בהבנת המילה - "ראו", הכוללת בה חובה שיתבוננו מהי הסיבה שמחמתה קרא ה' דווקא לבצלאל שיבנה את המשכן. ונצטווה משה שיאמרה גם לבני ישראל, כדי שידעו זאת תהיה להם לא רק כידיעה שכלית, אלא כראיה מוחשית, שניתן

להראות עליה ביד ולומר עליה - "ראו", דהיינו - כזה ראה וקדש. וכמו שאתם מבינים דבר זה - כך תפנימו מעתה ותהיו בטוחים, שישנו חשבון שמים מדוקדק על כל דבר ושררה שניתנת לבני אדם, שהכל נעשה בגזרת שמים בלבד. ויש לכך חשבונות וסיבות שידועות לקב"ה בלבד. ובמקרים רבים הדבר לא ניתן בגלל זכויותיו או כשרונותיו המיוחדים של מקבל המשרה, אלא מחמת זכויות של דורות קודמים. וכמו שבצלאל זכה לבניית המשכן, בזכות הסבא שלו, ואע"פ שהיו בדורו אנשים שהיו גדולים ממנו בתורה, ועם זכויות רבות ממנו. כמו: משה, אהרן, פנחס ועוד, שהיו גם נביאים, וזוהי מעלה גדולה שלא היתה לבצלאל.

ואכן מציאות זאת שכיחה גם בזמן הזה. שפעמים רבות ניכר לעין כל, שישנם אנשים שזוכים בתפקידים מיוחדים כמו: דיינים, מורי הוראה, ראשי ישיבות, ראשי כולל, מגידי שיעור או בעלי משרות נכבדות אחרות. וכמו כן ישנם תלמידי חכמים שכתבו ספרים שהתקבלו בציבור כספרי יסוד בנושאים אלו. בעוד שישנם בני גילם, שלמרות שהם תלמידי חכמים מופלגים מהם בידיעת התורה ובהבנתה, ומיוחדים ביראת שמים שלהם ובמידותיהם הנאצלות, לא זכו לכך למרות ההשתדלות הרבה שעשו. וכן גם ספריהם למרות שהינם איכותיים במיוחד, והרבה יותר מהספרים שהתקבלו בציבור באותו נושא, בכל זאת מעטים האנשים שמעיינים בהם.

הסיבה האמיתית בבחירת אנשים מסוימים לכהן במשרותיהם

כמו כן מציאות כזאת קיימת גם בתחומים שאינם תורניים כמו: עסקנות ציבורית, תחומי המסחר, וכל מה שקשור לתחום העסקי והניהולי וכו'. והשורש לכל הדברים האלו למדנו מהמילים - "ראו קרא ה' לבצלאל" וכו'. כלומר, הכל נעשה ע"י הקב"ה ובגלל שיקוליו הידועים רק לו. ולכן למרות שרשאי האדם להשתדל על ידי תפילה מרובה לה'. וכן להשתדל ע"י דרכי ההשתדלות המקובלות שיעשה באופן ישר והגון, כדי לזכות בתפקיד שהוא מעוניין בו. וכן רשאי אדם לפרסם ברבים את ספריו וכישוריו בכל תחום שהוא, לשלוח קורות חיים לבעלי ענין בדבר, ולבקש מידידיו שישתדלו עבורו וכפי המקובל וכו', שהרי כתבו התוס' בשבת (קנו. ד"ה אין מזל וכו'), שניתן לשנות מזל גם ע"י זכות גדולה. אולם אם למרות הכל לא יזכה במה שציפה להשיג, עליו להפנים ולהאמין באמונה שלמה, שמה שנעשה לבסוף - הכל נעשה בגלל שכך רצונו של הקב"ה שיקרה מסיבות שידועות לו בלבד, ואין כשלוננו נובע בגלל חוסר כשרונותיו או בגלל שנעשו ע"י מתחריו תחבולות, ופגיעה בשמו הטוב וכו'. אלא התוצאה הסופית נעשתה - בגלל שמשמים החליטו שדבר זה אינו ראוי עבורו. וכדברי רש"י ביומא (לח. ד"ה בשמך יקראוך וכו'): לא ידאג אדם לומר - פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחך בשמך יקראוך לבוא ולשוב למקומך, עכ"ל.

וכדברי הגמ' ביומא (נב) שכל תפקיד שניתן לאדם בעולם הזה - תלוי בגזירת שמים בלבד - ואין אדם נוגע במוכן לחבירו. ואפילו תפקיד זוטר כמו האחראי על שאיבת המים לתושבי העיר, גם זה נקבע מראש בשמים.

דוגמאות מעשיות הממחישות יסוד זה

והנה בספר "בקוראי שמו" שצויין לעיל בפ' ויקהל, הביא שתי דוגמאות להמחיש דברים אלו.

דוגמא א - הגיע בזמנו ת"ח מופלג מתלמידי הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל בעל "הברכת שמואל", לשאול את הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל שאלה קשה בדיני נפשות. וענה לו הגרמ"פ על אתר תשובה ברורה מה לעשות. וטען לו השואל, שמו"ר שהיה ודאי למדן גדול יותר, ומגדולי ראשי הישיבות בדור הקודם, ולמרות זאת היה

נצרך לו זמן רב עד שהיה עונה תשובה על שאלה קשה כזאת, ולא היה משיב על כך מיידית וכו'.

והשיב לו הגרמ"פ, שמו"ר בא לעולם כדי להיות ראש ישיבה. ולא כדי להיות פוסק בהלכות כעין אלו. ולכן הוא אכן הצליח במיוחד בתפקידו כראש ישיבה, וגם ספריו התקבלו כספרי יסוד שרוב בחורי הישיבות ורבניהם מעיינים בהם בכובד ראש. אולם הוא - הגרמ"פ הגיע לעולם כדי להורות לעם הוראה מעשית בכל חלקי השו"ע, ולפיכך ניתנה לו משמים סייעתא דשמיא מיוחדת להשיב תשובות הלכתיות ראויות בכל חלקי התורה.

ואכן צדק הגרמ"פ בדבריו. והראיה לכך היא - שספרי השו"ת שלו שנקראים "אגרות משה" משמשים כספרי יסוד בהוראה, והופצו בעשרות אלפי עותקים בכל העולם, למרות שנכתבו בקצרה. ולעומת זאת ספריו "דברות משה" שנכתבו על המסכתות הנלמדות בישיבות, והינם שיעוריו העמוקים שהכין בעיון ובעמל רב ואמרום בישיבתו, מעטים הם המעיינים בהם, וכדברי הגרמ"פ שלא לכך יעדו אותם.

דוגמא שניה מביא שם, שנשאל אחד מגדולי הת"ח לפני כמאתיים שנה, שאלה לגבי היתר אשה עגונה שנעלם בעלה, והתיר את העגונה, וקבע ע"פ ראיות הלכתיות שודאי שבעלה אינו בחיים. אולם התנה את היתרו - רק אם יסכים לכך גם הגאון ה"חתם סופר" זצ"ל. והנה החת"ס הסכים שניתן להתיר את נשואי האשה בגלל ראיותיו ההלכתיות של אותו תלמיד חכם, אולם ביקש מהשואלים, שימתינו שבוע נוסף. ואכן באותו שבוע הגיע חי בעלה של אותה העגונה.

ואמר אותו ת"ח, שלכן התנה מראש את הסכמת החת"ס. מאחר והחת"ס הינו פוסק הדור שכל העולם קיבל את מרות פסקיו - וממילא לכך הוא בא לעולם. וברור לו שהקב"ה לא ישליל את מי שנועד לשמש כפוסק הדור בתקלה שתצא מתחת ידו. ואע"פ שידוע לכל שתורתו של אותו ת"ח מופלג נלמדת יותר בישיבות, עד שדבריו נחשבים במוכן מסוים כאחד מרבנותיו הראשונים, וגם הוא כיהן כרב בעיר חשובה, ונחשב כאחד מגדולי המשיבים בדורו, והיה ירא אלוקים ומופלג בענוותנותו ובמידותיו מרבים וכו', ובדאי שמבחינה הלכתית כיון לאמת. אולם מכיון שזקוקים בנושא חמור זה לסייעתא דשמיא מרובה לדעת גם נסתרות, מה קרה בפועל עם הבעל שנעדר, ודבר זה ניתן למי שיועד משמים להיות פוסק הדור. ומאחר והחת"ס יועד בשמים להיות בדורו הפוסק הגדול - לכן ודאי שהוא יזכה לסייעתא דשמיא המיוחדת שתמנע ממנו שתצא תקלה מתחת ידו.

מסקנת הדברים לגבי כל אדם

לאור האמור מסקנת הדברים לגבינו היא, שכל אדם בא לעולם למטרה מסוימת שידועה לקב"ה בלבד. לפיכך אין שום סיבה לקנאות בזולתו או לחשוק מה שחבירו השיג. מאחר ואפילו אם חבירו הינו נחות ממנו בהרבה בכשרונותיו ובשאר הדברים, הסיבה שזכה לקבל את משרתו או להצליח בדברים שעושה הינה - כי לשם כך בא לעולם, ולכן ניתנה לו מראש הסייעתא דשמיא להצליח בכך. ואילו הסיבה שאחרים לא זכו בכך הינה - בגלל שנועדו מהשמים לתפקיד אחר. ואף אחד לא לוקח מהשני מה שמגיע לו. וגם אם מישוהו יקח ממנו בתחבולות שאינן ישרות דבר שמגיע לו - לבסוף הדבר יחזור לראשון, כי לא ניתן לבטל בתחבולות את רצונו של הקב"ה, וכדברי רש"י ביומא (נב) שצויינו לעיל. אמנם למרות האמור, ישנם מקרים שבהם ע"י תפילה או זכויות נוספות שלו או של קרובי משפחתו, יכולים לשנות לטובה מה שנגזר על האדם בעת לידתו.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מאמר מהגאון הגדול רבי נח חפץ זצ"ל

א. לבאר המדרש תנחומא דבכל שנה ושנה בשעת קריאת הפרשה דשקלים משה זוקף קומתן של ישראל וזה לשונו:

כי תשא וכו' [שמות ל יב]. אמרו רז"ל במדרש [תנחומא תשא ג'] אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, משאני מת אין אני נזכר, א"ל הקדוש ברוך הוא חיך כשם שאתה עומד כעת ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה בשעה שקוראין לפני פרשת שקלים כאילו אתה עומד שם ואתה זוקף את ראשך הה"ד כי תשא וכו', שא לא נאמר אלא כי תשא, עכ"ל,

ב. לבאר מאמר חז"ל דכיון דקדמו שקליהם לשקליו של המן, נצחו ישראל וכן איתא במדרש תנחומא בפרשת תרומה וזה כסף ונחושת, כסף כנגד כספו של המן וצ"ב.

יבאר מאמר חז"ל דהמן ראה את מרדכי מלמד תלמידיו סוגיה דקרבן העומר, אמר המן העומר שלכם נצחני ואת עשרת אלפי ככר כסף וצ"ב השייכות לקרבן העומר.

ג. לבאר מאמר חז"ל המקשר בין משה רבינו למרדכי הצדיק שבשניהם כתוב איש ללמד ששקול מרדכי למשה וכמותו והוא ראש לכל הצדיקים כמשה רבינו ולכאורה צ"ב מה כוונת חז"ל ללמדנו בזה ששקול כמותו ומה זה מלמדנו לענין נס דפורים .

ד. ועוד מצינו בחז"ל שאלהו הנביא רץ לאבות הק' לבטל גזירת המן ואמרו אין בכוחנו לבטל גזירה זו כי חטאו ונחתם בטיט רץ למשה רבינו אמר לו כלום יש שם "אדם כשר שבדור" אמר לו מרדכי אמר לו לך להודיע למרדכי ויעמוד בתפילה ואני מכאן והוא משם, וע"ז נאמר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ע"כ וצ"ב איזה ידיעה נוספה למרדכי על ידי שליחת המלאך ממשה רבינו, ומה הרמז "הוא משם ואני מכאן", ומדוע האבות הק' לא נעמדו לעיצה ולעמוד בתפילה משם כמשה רבינו.

ה. ויבאר ע"פ האלשיך הק' ביסוד הענין דמחצית השקל מדוע מחצית ולא שלם, ויבאר שהישועה יכולה להיות במצב זה רק על ידי "האדם כשר" שבדור שזהו בחינת משה רבינו שבכל דור שבכוחו להעמיד את כלל ישראל בצורתם הפנימית כקודם החטא שישאו חן בעיני ה' וזהו על ידי שמנהג אותם להיות מתנהגים בענוה ושפלות כעיני עבדים אל יד אדוניהם, ובאחדותם דכל אחד כולל בתוכו את השני את הכלל ישראל שזה פועל בחינת אביהם שבשמים ונושאים חן בעיני ה', גם במקום שנחתם בטיט, נשיאת חן זו בכוחה לבטל גזירות קשות.

ו. וזהו עבודת השקלים להעמיד ישראל בקומתם ואחדותם כפי שמבאר האלשיך. (להעמיד את כי רוצה ה' בעמו "יפאר ענוים בישועה") וכן זהו יסוד קרבן העומר של מה אנו ומה חיינו.

וצורה זו של כאיש אחד בלב אחד מכוונים בעומק מצות הפורים שתקנו חז"ל על ידי משפחה ומשפחה אחדות מתנות לאביונים ומתנות איש לרעהו, מחית והרחקת הרע והפירוד מבינינו ועל ידי קריאת המגילה איכא מחיית עמלק (נזכרים ונעשים בפועל), (וסגולת מצוות הפורים) להנצל שח"ו לא יהא לנו שום נגיעה לפירוד של המן ועמלק שלתאוה יבקש נפרד, וזוהי על ידי כל זה לבחינת מרדכי "כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו", כי בשער המלך.... (מפתחות חיצוניות ירא"ש) אין מקום לפירוד דהמן ולקליפת עמלק כמבואר לקמן.

פרשת שקלים

"להורות את בני ישראל יחס אחדותם בל יעלה על לב איש מהם, שהוא נפרד מחבירו". (אלשיך הק')

מאידך מצינו בדברי חז"ל לכאורה סיבה אחרת לנצחונם, במדרש רבה (ויקרא כח, ו) מובא "...רבי יהודה אומר לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שעל ידי מצות העומר זכה אברהם לירש את הארץ הה"ד (בראשית יז, ח) ונתתי לך ולזרעך אחריו על מנת ואת בריתי תשמור, ואיזה זה מצות העומר... ר' לוי אמר היא **שעמדה להם בימי המן** דאמר ר' לוי, כיון שראה מרדכי את המן בא כנגדו והסוס בידו, אמר דומה אני שאין רשע זה בא אלא להרגני והוון תלמידיו יתבין תניין קמוי... מה עשה, נתעטף בטליתו ועמד בתפילה לפני הקב"ה, ותלמידיו יתבין תניין, אמר להם (המן) במה אתם עוסקים, אמרו לו במצות העומר, שהיו ישראל מקריבין במקדש ביום הזה, אמר להון הדין עומרא במאי הוה דדהב או דכסף, אמרו לו **דשעורין**, אמר להון וכמה הוה טימי ידיה בעשרה קנטרין, אמרין ליה סגין בי' מנין, אמר להון קומו, דנצחו עשרת מנכון לעשרת אלפים קנטריא דכספא...". (ובע"ז במדרש רבה אסתר י, ד. ובמסכת מגילה טז, א).

מבואר, שהמן הרשע אמר למרדכי הצדיק ותלמידיו, העומר שעורים שלכם ניצח, את העשרת אלפים ככר כסף שנתתי לאחשוורוש שיגזור גזרה על ישראל, ויש להבין דברי חז"ל אלו, מה מונח בעומר שעורים של עם ישראל לכך שע"כ ניצחו את העשרת אלפים כסף שלו.

שבת שקודם חדש אדר קורין בפרשת שקלים כמובא בגמרא מסכת מגילה (כט, א) "דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים". ונאמר בפסוק (שמות ל, ג) "זה יתנו כל העבר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקדש". **ובמפרשים הקשו**, מדוע נצטוו בני ישראל דווקא על מחצית השקל ולא על שקל שלם.

עוד יש להעיר, מדברי הגמרא במסכת מגילה (יג, ב) אומרת, "אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו דתנן אחד באדר משמיעין על השקלים...".

ובמדרש תנחומא (תרומה ז) מובא כמו כן "וזאת התרומה אשר תקחו וגו' זהב כנגד מלכות בבל... **כסף** כנגד מלכות מדי, **דכתיב** (אסתר ג, ט) **ועשרת אלפים ככר כסף**, נחשת כנגד מלכות יון... ועורות אילים מאדמים, כנגד מלכות אדום" ומבאר הכלי יקר (שמות כה, ג) וז"ל "...שכוונתו היתה לתועלת ישראל כדי שידעו שיש בידם זכויות אשר בכחם יוכלו לעמוד כנגד כל ד' מלכויות אלו ושלא יוכלו לכלות את ישראל... **כי מצות אלו מתנגדים להם**...".

ולכאורה יש להבין מה סגולת נתינת מחצית השקל של ישראל, לבטל גזירת המן הרשע לכלות את ישראל. (ובלשון חז"ל "כי מצות אלו מתנגדים להם").

נראה לומר, שסוד הצלת בני ישראל מגזירת המן ואחשורוש אחד הוא, על פי מה שאמרו חז"ל (חולין ה, ב) על הפסוק (תהלים לו, ז) "אדם ובהמה תושיע ה'", ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמם כבהמה", מבאר רש"י "שהן ערומים בדעת, כאדם הראשון ומשימין עצמן כבהמה **דכאי רוח**".

היינו, כמבואר בפסוק (ישעיהו נז, טו) "כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון **ואת דכא ושפל רוח...**". **מבאר רש"י וז"ל "מרום וקדוש אני שוכן, ומשם אני עם דכא ושפל רוח, שאני מרכין שכינתי עליו"**. היינו מי שהנהגתו **במדת הענוה** ושפלות, שמשים עצמו כבהמה, הקב"ה מושיעו ומרכין שכינתו עליו, וכמבואר בגמרא במסכת סוטה (ה, א).

והנה מצות קרבן העומר הוא להביא משעורים כפי שדורשת הגמרא במסכת מנחות (פד, א) וכמפורש במסכת סוטה (יד, א). ושעורים הינו מאכל בהמה, כמבואר בגמרא (פסחים ג, ב) שדורשת מהפסוק (מלכים א, ה) "השעורים והתבן לסוסים ולרכש", (ועיי' שם החילוק בין מנחת העומר לבין מנחת קנאות אף ששניהם באים מן השעורים).

מתבאר לפי"ז כשבא המן הרשע למרדכי הצדיק ביום ט"ז בניסן יום הקרבת העומר, שבו היו מרדכי הצדיק עם תינוקות של בית רבן, בצום, בתפילה ובזעקה לביטול הגזירה, ולמדו את פרשת הקרבת העומר, שכאמור סוד פרשה זו ללמדנו שישים אדם עצמו כבהמה בענוה ובשפלות, **שמכח זה זוכים לישועת ה' ולביטול הגזירה**, אכן זכו עם ישראל שבאותו הדור לביטול הגזירה כלשון המדרש הנ"ל "...מצות העומר... ר' לוי אמר היא שעמדה להם בימי המן", וכפי שאמר המן עומר שעורים דידכו נצחו את עשרת אלפים ככר כסף שלי, וביום זה אף נתלה המן הרשע על העץ אשר הכין למרדכי.

וכן רמז לבאר דברי המדרש שם בפירוש יפה תואר וז"ל "וכאשר מצינו בהמן שהתפאר והתגאה בעשרו ומרדכי **אשר היה שפל ברוך**, ביזהו ולא כרע לפניו **וזה שעמד למרדכי**". עכ"ל.

והנה במהות מצות ה' לתת מחצית השקל גילה וכתב בספר האלשיך הק' על התורה פרשת כי תשא (שמות ל, ג) וז"ל "והנה על דבר שעור מחצית השקל ולא שקל שלם... ובשם החכם הר"ר שלמה בן אלקבץ ז"ל **שמעתי**, שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, בל יעלה על לב איש מהם, שהוא נפרד מחבירו, כי אם כאילו כל אחד חצי **ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל, נעשה אחד שלם**, על כן כל אחד יביא מחצית..." (ועיי' נבנה ואת דכא אשכון).

והיינו להורות לכל אדם שהינו רק כחצי שעליו להשתלם ויכול להשתלם רק עם חבירו באחדות, ועל ידי שמרגיש בעצמו שהינו רק כחצי זו מדת ענוה שמביאה לאחדות.

ולפי"ז אפשר שזו היא הכוונה בדברי חז"ל ללמדנו (הדרך לבטל גזירות) "דנצחו עשרת מנכון לעשרת אלפים קנטריא דכספא", ו"כבר קדמו שקליהם לשקליך", שתי מדות אלו של ענוה ואחדות שאחד תלוי בשני, **שעל ידי כך אין בידם לנצחם**,

כפי שנאמר בפסוק (הושע ד, ז) "חבור עצבים אפרים הנח לו". וכמובא באור החיים הק' על הפסוק (דברים לב, יב) "ה' בדד ינחנו", כתב וז"ל "יתבאר על דרך אומרים ז"ל (תנחומא פר' צו ז) בפסוק (הושע ד, ז) "חבור עצבים אפרים הנח לו". כשישראל יש ביניהם אחדות, אפילו עובדי עבודה זרה הנח לו... פירוש כשהעם בדד לשון בד, ה' ינחנו". (כי רוצה ה' בעמו **יפאר עניו** בישועה המגיה).

וכפי שמפרש רש"י על הפסוק (הושע י, ב) "חלק לבם עתה יאשמו", וז"ל "ד"א לפי מדרש אגדה, "גדול השלום" שאפילו ישראל עבדו עכו"ם ושלום ביניהם, אין השטן מקטרג ביניהם שנאמר "חבור עצבים אפרים הנח לו", "ושנוי המחלוקת" שנאמר "חלק לבם עתה יאשמו", יש פתחון פה לשטן לקטרג".

ואכן מוצאים אנו בדברי חז"ל הק' ששתי מדות **אלו ענוה ואחדות**, שמכחם זכו לתשועת ה', נתגלגל בדוקא על ידי הנהגתו של מרדכי הצדיק, (האיש הכשר שבדור) דהנה במדרש רבה (שמות לח, ד) מובא "רבי אומר ויגרש מפניך אויב" (דברים לג, כז) זה המן שנאמר (אסתר ז, ו) "איש צר ואויב"... (דברים שם, כט) "ואתה על במותימו תדרוך" בימי מרדכי שנאמר (אסתר ו, יא) ויקח המן את הלבוש ואת הסוס", מי גרם למרדכי לבא לידי הגדולה הזאת אמור שהיה מתפלל בכל שעה שנאמר (אסתר שם) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה מאחר שראה עצמו בגדולה **לא הגיס לבו**, ולא עמד מן התפלה, אלא וישב מרדכי **כשם שהיה מתחילה...** שנאמר (שם) וישב מרדכי אל שער המלך **שחזר לשקו ותעניתו...**".

וכן **נרמז** בדברי המדרש רבה (אסתר ו, ב) שם מובא "איש יהודי היה בשושן הבירה, איש מלמד שהיה מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו דכתיב ביה (במדבר יב, ג) והאיש משה ענו מאד... וכשהיה רואה המן שאין מרדכי משתחוה לו נתמלא חימה, ומרדכי אומר לו, יש **אדון המתגאה** על כל גאים היאך אני מניחו ואשתחוה לעבודת כוכבים..." היינו מרדכי הצדיק מדתו וכוחו הוא בענוה כמשה רבינו ע"ה, משא"כ המן הרשע בעל הגאווה כפי שאמר (אסתר ו, ו) "ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני". וזכה מרדכי לקבץ עמו ישראל לציבור אחד.

וכך בכח אחדות ישראל זכו לביטול הגזירה על ידי מצות שקלים כאמור, כפי שאמרה אסתר המלכה להתך שיאמר למרדכי הצדיק (אסתר ד, טז) "לך **כנוס** את כל היהודים", וכן נאמר (אסתר ט, ב) "נקהלו היהודים", היפך סיבת הגזירה, שאמר המן הרשע למלך אחשורוש "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים", (עי' שיחה פורים "נקהלו היהודים").

משה מלמעלה ומרדכי מלמטה

אכן מוצאים אנו שזה כוחו של צדיק הדור הענוה שבו, ובכוחו לאחד את כל ישראל ולכפר עליהם, כפי שמצינו שאחר חטא העגל נאמר (שמות לה, א) "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". ובספר עוללות אפרים כתב וז"ל "במדרש, תבא קהלת משה ותכפר על קהלת אהרן, שנאמר ויקהלו העם על אהרן... היינו ההריגה והרציחה באה לעולם, מצד המחלוקת ופרוד הלבבות המצוי בין הבריות, ודבר זה יש לו תקנה ממציאות השלום, זהו שאמר **תבא קהלת משה ותכפר על קהלת אהרן**, כי מה

לו, ו) ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת כל נפשות ביתו, וביעקב שבעים נפש וכתוב ביה נפש אחת דכתיב ויהי כל נפש יוצא ירך יעקב וגו'". מודגש שישראל כתיב בהן נפש אחת ועשו שהיו רק שש נפשות אומרת התורה נפשות לשון רבים, **שהם מעלמא דפירודא**.

[וראוי להעתיק כאן מספר מסילת ישרים (פרק יט, בסופו) שכתב לבאר היאך נדע ונבחין מי הם הרועים האמיתיים של עם ישראל וז"ל "ואמנם עוד עיקר ב' יש בכונת החסידות, והוא טובת הדור, שהנה ראוי לכל חסיד שיתכוין במעשיו לטובת דורו כלו לזכות אותם ולהגן עליהם, והוא ענין הכתוב (ישעיהו ג, י) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, שכל הדור אוכל מפירותיו, וכן אמרו חז"ל (ב"ב טו, א) היש בה עץ, אם יש מי שמגין על דורו כעץ, ו**תראה שזהו רצונו של מקום, שיהיו חסידי ישראל מזכים ומכפרים על כל שאר המדריגות שבהם, והוא מ"ש ז"ל בלולב ומיניו (מד"ר ויקרא ל, יב) יבואו אלה ויכפרו על אלה, שאין הקב"ה חפץ באבדן הרשעים, אלא מצוה מוטלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר עליהם...** וגם בתפלתו בפועל, דהיינו שיתפלל על דורו, לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב בתשובה מי שצריך לה, וללמד סניגוריא על הדור כולו... ואלה הם הרועים האמיתיים של ישראל שהקב"ה חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים..."]

וא"כ פרשת שקלים היא היא ההקדמה וההכנה לזכות לפרשת זכור למחיית עמלק וזרעו, בכח אחדותינו וענותנותינו ולהתדבק ברועים הנאמנים, (ניצלים מקליפת עמלק) ולהתעלות לימי הפורים הקדושים והנעלים, ימי ישועה כפי שנעשו לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

בכח מדות אלו אף זכו בימים ההם בזמן הזה (בימי הפורים להרבות ענוה ואחדות ובכל משפחה ומשפחה לקבל ענין זה עליהם ועל זרעם) לקבלת התורה מחודשת באהבה וברצון כפי שמבואר בגמרא במסכת שבת (פח, א) "הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר", כפי שהיה במעמד הר סיני, "ויחן שם ישראל נגד ההר", כאיש אחד בלב אחד, ודווקא על הר סיני הנמוך המורה על ענוה, כמובא בחז"ל הק', שאלו הם התנאים הנצרכים והמסוגלים לזכות לתורה (דוקא על ידי הרועים הנאמנים האלו משה רבינו ומרדכי ששקול כמוהו זכו כלל ישראל לישועה ומתוך זה לקבלת התורה).

יעזרנו ה' יתברך על דבר כבוד שמו, וינחנו במעגלי צדק למען שמו, **לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, בענוה שלימה, באחדות, לימוד זכות, ואהבת ישראל**, ועל ידי כך לזכות לתשועת עולמים, במהרה בימינו אמן.

1. קשה לתאר כמה אמו"ר צוק"ל היה מתבונן ומספר בגדולת מרדכי ואסתר בשעת הסעודת פורים שאמר שזה סעודה דמרדכי ואסתר משתה אסתר וזירז ואמר שסגולה לישועה להזכיר שמותם וגדלותם וכמה היה שואג בקול במשתה היין ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה והיה שואג והמן נופל ששעת הסעודה אין כח לרע לעמוד, **זר לא יבין זאת אשרינו שזכינו לראות מילדותינו עשרות בשנים עבודתו הק'** בשעת הסעודה באחדות וענוה ולהרבות אהבה ושמחה כתקנת אסתר **דכל משפחה ומשפחה** עיין רש"י הק' ועי"כ לקבל עליהם ועל זרעם, וכל זאת אבד לנו בשנה זו הוא ימליץ טוב בעדנו ה' ירחם.

שנאמר ויקהל העם על אהרן היינו להרגו כדרך שעשו לחור... ודבר זה ראה משה לתקן במציאת השלום, זהו שאמר ויקהל משה, שהקהילם באגודה אחת, כי בסיבה זו לא יהיה חרב ביניהם לעולם...". וזכה לכפר עליהם כמובא במדרש רבה (מג, ב) "ואיש חכם יכפרנה" (משלי טז, יד), זה משה שנקרא חכם וכו', שעמד ולמד סניגוריא על ישראל **וריצה אותם** לאביהם שבשמים".

ובזה יתבאר דברי חז"ל בכוחו דמרדכי הצדיק שכאמור בדברי המדרש הנ"ל, **"שהיה מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו"**, ששקול בדורו והביא כמשה רבינו את כלל ישראל לאחדות ולכפר עליהם בזה כנגד מה שנקהלו בסעודתו של אחשוורוש לבטל הגזרה הנוראה לכלותם בימי המן ואחשוורוש (וריצה אותם לאביהם שבשמים באותו עיצה של משה רבינו שנקהלו בעריהם).

וביותר מתבאר מה שמצינו בחז"ל הק', **שנס ההצלה היה בזכות משה רבינו ומרדכי הצדיק גם יחד** כמובא במדרש רבה (אסתר ז, יג-ט) שלאחר שכתב הקב"ה עליהם כלייה "מיד יצתה התורה בבגדי אלמנות ונתנה קולה בבכי לפני הקב"ה וגם מלאכי השרת צעקו לקול בכייתה... באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה, אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם... אמרו לו אברהם ויצחק ויעקב אם הם עברו על דת הקב"ה, ונחתמה גזירתם, מה אנו יכולים לעשות, **חזר אליהו ואמר לו למשה אי רועה נאמן**, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית, שנאמר (תהלים קו, כג) לולי משה בחירו עמד לפניו להשיב חמתו מהשחית, מה תענה על הצרה הזאת (ישעיהו לו, ג) כי באו בנים עד משבר וגו', אמר לו משה, **כלום יש אדם כשר באותו הדור**, אמר לו יש ושמך מרדכי, אמר לו לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן, ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה, אמר לו רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה, תפילתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הה"ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו, כיון שהגידו לאסתר מיד ותתחלחל המלכה מאד...".

ויש להבין, מה סוד החיבור בין משה רבינו ומרדכי הצדיק, שהוא מלמעלה ומרדכי מלמטה גם יחד פעלו לנצחון, ולרצות עליהם בדרך מיוחדת השמורה להם יותר מכל האבות, (ומהו הידיעה שנתחדשה לו למרדכי על ידי אליהו הנביא בשליחותו של משה רבינו כלשון המדרש ומרדכי ידע את כל אשר נעשה).

ולאור האמור אפ"ל, שמרדכי ידע את כל אשר נעשה שנתגלה לו הדרך של הרועה הנאמן היאך לרצות את בני ישראל לאבינו שבשמים ושניהם משה ומרדכי פעלו יחד בדרך המיוחדת לרועים הנאמנים לגלות סגולת ישראל וזוכים להמתיק הדינים ולבטל הגזירה בכח מעלת המידות שבישראל ולהביא עי"כ לאחדות ישראל, ומתוך כך לישועתם של ישראל בביטול הגזרה ובתליית המן ובניו העמלקים, מבני בניו של עמלק ועשו, שכל כוחם הוא מעלמא דפירודא, כפי שמוצאים אנו בעשו הרשע כמובא מדרש רבה (ויקרא ד, ו) "...אמר לו בעשו כתיב ביה שש נפשות וכתוב ביה נפשות הרבה דכתיב (בראשית

פרשת ויקהל

שכר מלאכת שבת

סעודת ליל שבת

א. אסרו חכמים לקבל שכר על מלאכה הנעשית בשבת אפילו על מלאכה שמותרת בשבת, מפני שנראה כמקח וממכר, ולכן אסור למלצר לקבל שכר על עבודתו בשבת, אולם מותר לו לקבל שכר על עבודתו בשבת בדרך הבלעה, כלומר שעובד גם ביום חול ומקבל שכר על עבודתו בשבת וחול יחד, כגון מלצר שעובד בשבת ושוטף את הכלים במוצאי שבת. **ב.** מלכתחילה לא יקח אדם שכר על עבודתו בשבת אפילו על דבר מצוה, כגון חזן שמקבל שכר על תפילתו בשבת, אלא יקבל שכרו בדרך של הבלעה על ידי שיגש לפני העמוד גם ביום חול, וכן מרצה שמקבל שכר על הרצאה תורנית בשבת, לכתחילה יקחנה בדרך הבלעה, על ידי שירצה בפניהם גם בימות החול, אולם בדיעבד יכולים לקבל שכר אף שלא בדרך הבלעה (הגר"י ש"אלישיב קובץ תשובות ח"א סי' כט). רופא או מילדת מותר להם לכתחילה לקבל שכר שבת בלא הבלעה (מ"ז ס"ק כז), שאם לא יקבלו שכר, יתכן וימנעו מלהציל ולעזור בפעם הבאה, ויגיע הדבר לידי פיקוח נפש, והדרך המובחרת היא לתת להם את הכסף בדרך מתנה (הגר"י קניבסקי ארחות רבינו ח"א עמ' קלט).

סעודת יום שבת

א. אסרו חכמים לבדוק בחנות או בבית וכד' מה חסר כדי לעשות שם מלאכה אחרי שבת, כאשר ממעשיו ניכר שכוונתו לבדוק מה לתקן ולעשות אחרי שבת, אולם אם מתוך מעשיו לא ניכר שברצונו לעשות מלאכה במוצאי שבת מותר, ולכן מותר להסתכל בשבת בחלון ראווה של חנות כדי לראות חפץ שרוצה לקנותו אחר שבת, ובלבד שלא יתבונן במחירים (ש"כ פכ"ט סעיפים טו-טז והע' כז). **ב.** מותר בשבת להציע שידוך, ובלבד שלא ידבר בענייני הממון, כגון על התחייבויות שנוטלים עליהם הצדדים (ש"כ פכ"ט סג"ו).

סעודת שלישית

א. מותר בשבת להתעסק בעניינים שהם חפצי שמים, כגון לחפש מלמד עבור בנו ואף מותר להבטיח לו שכר, ובלבד שלא יאמר במפורש את סכום הכסף שיקבל עבור הלימוד (שו"ע סי' קו ס"ו מ"ז סק"ל. ונביה"ל ד"ה ודוקא, ש"כ פכ"ט נו). **ב.** מותר בשבת להתחייב כסף לצדקה או לשאר צרכי מצוה, וכן נוהגים להתרים את העולים לתורה, ואף מזכירים את הסכום שהם מקבלים על עצמם לתרום (רמ"א סי' קו ס"ו מ"ז ס"ק לג).

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 397
אדר א' תשפ"ד

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

אומדן של גודל הנעל, בדרך כלל היא 30 ס"מ, והרווח בין רגל לרגל באדם ממוצע בהליכה רצופה הוא יותר מגודל נעל, ולמעשה המציאות באדם רגיל שהולך ברחוב בזמנינו, הפסיעה היא בגודל 65-80 ס"מ וגם בזה קשה האם מה שאמרו חז"ל אינו תואם למציאות.

העולם השתנה בכמה דברים

ביאור הדברים נאמר בשיעור שיש לציון ג' דברים שהשתנו והם גורמים לשינוי ההליכה, א. בזמנינו הדרכים הם ע"ג מדרכה מרוצפת או כביש מזופת, שהקרע ישרה ויציבה, אבל אם אדם הולך על מקום עפר שהרגל מתרוממת מזוה עפר, זה גורם שההליכה יותר קשה ויותר איטית כדוגמא הליכה על חול ים, שם מורגש ההבדל היטב שההליכה איטית מאוד.

ב. בזמנינו הנעלים מותאמים יותר למידת הרגל, וסגורות עליה, וזה דבר שמיקל את ההליכה, שאפשר לעשות גם פסיעות יותר גדולות, וגם יותר מהירות. שונה מהמנעלים של פעם שהיו יותר דומים לסנדלים ונעלי בית קשיחים, שבהם ההליכה נעשית יותר איטית והפסיעה יותר קטנה, וכן מורגש ההבדל כיום במהירות ההליכה בין הלובר נעלי ספורט לנעלי סירה. ג. החיים העירוניים בזמנינו דורשים מאיתנו למהר, להספיק להגיע לכולל בזמני שמירת הסדרים, וביציאה להספיק לקחת את הילדים מהגנים, ועוד דברים שגורמים לנו להאיץ את קצב ההליכה בזמנים מסוימים, וממילא זה משפיע גם על צורת ההליכה בשאר היום. ואכן אצל

שיעור התחומין בעיר אילת

האנשים במושבים שאין להם את המרוץ להספיק בהליכה, כי רוב הדברים הם ע"י נסיעה, וגם חלק מההליכה היא על אדמה שאינה מרוצפת, רואים שההליכה שלהם יותר איטית באופן משמעותי.

לפ"ז ניתן להבין ג"כ שמה שאנו רואים שהפסיעות גדולות יותר, זה באמת שינוי שאירע מהסיבות הנ"ל.

וממילא גם שיעור זמן הליכת מרחק מיל השתנה, ועכ"פ עלינו לדעת שלמעשה בזמנינו ברבע שעה, ולפעמים אפילו עשר דקות, יתכן שעוברים איסור יציאה מחוץ לתחום. ומי שמחשב בפסיעות לא יספור אלפיים פסיעות, אלא כפי גודל הפסיעה הממוצעת שלו, כמ"ש בביאור הלכה (רס"י שצ"ז ד"ה פסיעות) שפשוט שאדם ארוך שהפסיעות שלו גדולות, אינו מותר להרחיק עד אלפיים פסיעות, אלא לפי מה שבאמת יהיה אלפיים אמה.

אזהרה לשיטות ומשפחות שנימצאות במתחמים מחוץ ליישוב

דין זה מצוי במיוחד בשאלות שהגיעו למוקד העירובין בשבועות האחרונים, מיישובות ומוסדות שמארגנות שבת במתחם כלשהו שאינו במקום ישוב, כמו אכזיב, או הנמצא סמוך לחוף ים, כגון ליד ים המלח, ובמקומות כאלו הבחורים והמשפחות יוצאים לטייל בשבת בצהריים לראות מרחקים, וקירוב הדבר שהם יוצאים מחוץ לתחום, כפי שהתבאר ששיעור התחום אינו גדול כלל. [וגם אם יניחו עירוב תחומין לצד כלשהו [לדוגמא למזרח], אינו מועיל אלא לפעמים שיעור תחום לצד אחד, וגם מפסידיים את הצד השני [צד מערב] שאסור לצאת לשם כלל].

במקרים אלו אנו בודקים באמצעות מפות צילומי לוויין האם יש בית כלשהו או מבנה בסוף האלפיים, שע"ז נוכל להגדיר להם עד היכן ללכת אבל אם אין מבנה אומרים להם שיהיו שלא ללכת למרחק יותר מעשר דקות בלבד!

ישיב מוקף גדר שלא הבחינו בפירצה חדשה

בשבוע זה נסענו לבדוק עוד יישובים שהציבור נוסע ומבקש מידע אם אפשר לסמוך על העירוב שיש שם. אחד מהיישובים הוא ישוב דתי מוכה, שבחדש האחרון שאלו עליו יותר מעשרה אנשים, ולכן החלטנו שצריך לעקוב שוב על כשרותו, וגם להוסיף בו תיקון מסוים מקופת מוקד העירוב,

פתיחת השיעורים בהלכות תחום שבת וחישובי הערים

בשבוע זה נפתחו בסייעתא דשמיא השיעורים החדשים בהלכות תחום שבת הנוהגים והמצויים בזמנינו, בשילוב לימוד מדידת התחום, ריבוע העיר, עירוב תחומין, ועוד. יחד עם ידיעות נרחבות עם מפות של הערים שאנו מצויים בהם, ובישובים שהציבור נוסע אליהם. סידרה דומה לזו התקיימה לפני שלוש שנים, ובס"ד כעת היא מתקיימת שוב, להרחבת ידיעת התורה וההלכה בכלל הציבור.

בנושא תחום שבת יש צורך גדול להגביר את המודעות בציבור. יש לצערינו הרבה אנשים שהולכים למקומות שנראים קרובים, וזה הרבה יותר משיעור התחום. פעמים רבות נפגשנו עם שאלות מרבנים שהולכים

שיעור התחומין בירושלים

מידי שבת ליישוב הסמוך במרחק עשרים דקות כדי למסור שיעורים, וכן מוהלים שהולכים למול במרחקים של שעה ויותר, וזה ודאי מחוץ לתחום, ולפעמים גם אין פתרון של עירוב תחומין.

יש מקומות קרובים ואסורים, ולעומתם מקומות רחוקים עם היתר

כמו כן לפעמים יש יישובים קרובים יחסית, בשיעור שאנשים מטיילים, וההליכה ביניהם אסורה ממש. כגון בין הישוב חזון יחזקאל (אלומה) לזבדאל, או מי שנמצא בקוממיות והולך קצת אחרי ישוב חזון יחזקאל, וכן מאלעד לפתח תקוה, או להיפך.

ברגעים שלפני פתיחת השיעורים בעיר מודיעין עילית, הגיעה שאלה למענה הטלפוני של מוקד העירוב, מאדם שמוסר שיעורים בעיר רמת גן, ואחד ממשותפי השיעור גר בעיר הרצליה, ומידי שבת הוא עושה את דרכו במשך שעותיים להגיע לשיעור במסירות שאל מגיד השיעור האם האדם הזה צריך להניח עירוב תחומין בדרך, ואיפה להניח. שאלנו אותו הרי זה מרחק גדול, והוא אישר שאכן הדרך שהוא הולך היא 13 ק"מ.

אבל דוקא בשאלה הזו מצאנו שיש צד שמתיר ללכת את כל השלוש עשרה קילומטרים, כיון שבגוש דן הערים סמוכות מאוד, וגם מחברים את חוטי העירוב של הערים זו לזו. אמנם לבן תורה יש להימנע מלסמוך על היתר זה כידוע, אבל זה דוגמא הפוכה מהנ"ל, שלפעמים יתכן שההליכה ארוכה כל כך שעוברת ארבעה ערים גדולות, יהיה לה צד של היתר. כמובן יש לברר כל מקרה לגופו, וללמוד על איזה צדדי היתר לא ניתן לסמוך למעשה.

מה נשתנה בזמנינו שאדם הולך מיל תוך פחות מח"י רגעים

בתחילת השיעורים עמדנו על תופעה מענינת שהשתנתה בדורנו. כידוע שיעור התחום הוא אלפיים אמה, שהם מיל אחד, ושיעור הזמן של הליכת מיל מבואר בכמה מקומות בפוסקים שהוא 48 דקות, כך גם משערים את הזמן הניתן לאפייט מצות ח"י רגעים, שהם שיעור מיל (ש"ע סי' תנ"ט ס"ב). אבל המציאות בזמנינו שאנשים רגילים ללכת בהליכה רגילה אלפיים אמה ברבע שעה בלבד [לפי המחקרים הממוצע הוא יותר מ 4 ק"מ לשעה], ובהליכה מהירה אפילו פחות מעשר דקות [6 קמ"ש]. א"כ שיעור מיל בחישוב לפי דקות הליכה הוא הרבה פחות מח"י רגעים. וזה דבר שכל אדם צריך לדעת, כדי שלא יסמוך על שיעור 48 דקות, כי יתכן שיוצא מחוץ לתחום. אבל צריך להבין האם אנו לא משערים נכון.

והנה יש עוד הבדל בין השיעור שנתנו חז"ל בהליכה, לבין המציאות היום. בש"ע (סי' שצ"ז ס"ב) כתוב שאדם שנמצא במקום שאינו יודע עד היכן התחום ואינו יכול למדח, יהלך עד אלפיים פסיעות בינוניות מסביר המוש"ב כי כל פסיעה היא אמה, שמתוכה כחצי אמה זה גודל כף הרגל. והנה שיעור אמה לשיעור הגר"ח הוא 48 ס"מ, ושיעור חז"ל הוא 58 ס"מ, ואם אנו נתבונן על הליכה רגילה של אדם שיוצא לדרך, נראה שהפסיעה שלו יותר מאמה אפילו לשיעור חז"ל, יותר מ60 ס"מ. [אפשר להבחין ע"י

כי הישוב אינו מפקח על הענין, וזו תועלת לכלל הציבור שאנו פועלים בשליחותו.

הישוב המדובר מוקף גדר כולו, ולכן יש סיכוי שיהיה עירוב טוב, אם רק הצורת הפתח בכניסות ובפירצות יהיו בהידור הנדרש. הגענו לשער הישוב, והיה שם צורת הפתח בלי לחיים, וניגשנו לסדר שם לחיים. המשכנו לעבור על הגדר, ומצאנו שעשו פירצה חדשה בגדר יותר מי אמות. במקום זה היה פעם צורת הפתח, אבל אחרי תקופה עשו שם גדר טובה, וזה היה במקום הצוה"פ. במשך הזמן הצוה"פ נהרסה, אבל זה לא הפריע לעירוב. כעת כשבאנו לבדוק, ראינו שהגדר נהרסה עקב הבניה באתר הסמוך, והעירוב היה פסול.

השעה היתה כבר מאוחרת, יום חמישי אחה"צ, ומי ידע אם יהיה מי שיתקן את המקום לפני שבת, כיון שנדרש להעמיד עמוד חדש. החלטנו

שאנו נקח את המצווה הזאת, להציל את כל הישוב מחילול שבת. הלכנו לקירבת מקום שהיה שם עמוד עירוב ישן שנזרק בצד, העמסנו אותו והבאנו אותו למקום של הפירצה, העמדנו וחיברנו אותו צמוד לגדר שאחרי הפירצה, קשרנו חוט עירוב חדש, ויצאנו בשמחה על ההזדמנות הנוספת שזכינו, ליכות מאות משפחות בשמירת שבת, בלי שהם ידעו כלל מה עשו עבורם.

אולי נלמד מזה שלא לסמוך בלי שיש בודק מוסמך

הבעיה שנוטרה לנו, שלמדנו ממקרה זה, שאי אפשר לסמוך שהעירוב כשר במקום כזה, או דומה לו, כיון שלא הבחינו בדבר שפוסל את העירוב. איננו יודעים איך להעביר את המסר הזה לאנשים, ציבור השואלים שמתקשר לברר על העירוב, ואומרים לו שבישוב פלוני אין בודק מאושר, אינו מבין מה הבעיה לסמוך על כל נער שבמושב שומר שהוא בודק את העירוב. מה כבר צריך לבדוק.

אולי בדברים אלו יהיו עוד כמה שידעו להישמר ולהזהר, ולהימנע מלטלטל גם במקום שאומרים שיש בודק, אם לא ידעו לנו מי חתום עליו ומוסמך ונותן לכך הכשר!

חריץ קטן בראש העמוד שהחוט מונח בתוכו

בהמשך הבדיקה נכנסנו למתחם של ישיבה שנמצאת ביישוב, והיה שם צורת הפתח שהם עשו לסגירת המתחם. העמוד שהם השתמשו היה עמוד של גדר, שאין לו ראש כמו של עירוב, ובמקום זה הם עשו חריץ קטן מאוד בראש הצינור של העמוד, והעבירו את החוט בתוך החריץ. כשראינו את העירוב הזה, הסתפקנו האם להעיר על כך.

במשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) כותב על מקרה כזה שיש חריץ בראש העמוד כמו שעושים האומנים [בעמודי פרגולה וסוכה]. והניח את החוט בתוך החריץ, מסתפק הפרי מגדים ומצדד להחמיר. [כיון שיוצא שהמשקוף אינו מעל כל העמוד, אלא העמוד עולה מעל לגובה המשקוף. ואמנם החזו"א חולק ומתיר, אבל עכ"פ לכתחילה ודאי נכון לעשות כדברי המשנ"ב, שלא להניח את החוט בתוך חריץ, או לעשות לחי לפני העמוד, כדי שהלחי ישמש במקום העמוד.

אבל המשנ"ב שם שם המעמד ואומר וז"ל, אבל אם אין הקנים עודפין למעלה, אלא שחקק רק מעט באמצעיתן להניח החבל בתוכו שיהא מונח בטוב ולא ישתלשל למטה, שפיר דמי, דמיקרי זה על גבו. עכ"ל. מדבריו מבואר שאם זה רק חריץ קטן כדי שהחוט לא יפול, הרי זה כשר. אבל לא התבאר מה נקרא "מעט". יש אומרים שהכוונה לשקע קטן כעובי החבל בלבד, שאז העמודים אינם גבוהים מהמשקוף. ולפ"ז לא נאמר היתר מיוחד של מעט, אלא היתר שאם העמוד מסתיים בשווה לעובי המשקוף זה כשר, [ואינו דומה לדברי ה"ט המוזכרים לפני כן שם]. ויש לעיין האם להתיר גם באופן שיוור לתוך העמוד מעט, לדעת המשנ"ב ולמעשה בעירוב שכונתי יש להקפיד להוסיף לחי לפני העמוד. וכן עשו גם בישיבה הנ"ל, אלא שהלחי זו מהמקום, וכעת יחזירו אותו למקום הנכון.

חוט קרוע מיד בתחילת הסיוור

בשבוע זה נכנסנו ליישוב נוסף לבדוק את העירוב, יחד עם אחד מאנשי המושב המסורים לצרכי הדת, ולכל דבר שבקדושה. התחלנו את הסיוור בכניסה למושב, ומיד המתניה לנו הפתעה, בעמוד הסמוך היה חוט קרוע.

בתחילה האיש חשב שאנו מדמיינים והוא פשוט יורד נמוך, אך כשיגשנו ומשכנו בחוט, מצאנו שהוא לא סתם יורד נמוך, אלא יורד לאדמה.

בהמשך הסיוור כולו, לא היה עוד חוט קרוע בכל הישוב, וזה היה רק להמריץ אותנו בהתחלה, אבל היו כמה דברים מסוימים, שמלמדים אותנו לחזור על ההלכות, ולחזור על כך שצריך שהבודק ידע את ההלכות, כי אחרת יתכן שהוא בודק במסירות זמן רב, אבל אין לו עירוב למושב.

עמודי של גדר המגרש משמשת עמוד לעירוב

באחד מהקצוות של העירוב בנו מגרש ספורט חדש, והיה צריך להכניס אותו בתוך העירוב לשם כך לקחו חוט מהעמוד הקרוב, וחיברו לאחד מעמודי הגדר, ובצד השני של המגרש שוב מעמוד הגדר לעמוד העירוב, וכך הכניסו גם את המגרש בעירוב.

והנה יש מקומות שעשו דבר כזה וקשרו את החוט לאמצע הגדר סתם. זה ברור שאינו עירוב כלל, כי המטרה היא שהחוט ישמש צורת הפתח, ובשביל צוה"פ צריך שני עמודים שהחוט הוא משקוף מעליה, ואילו הגדר היא מחיצה ארוכה, וגם היא סורגים שהיא חלולה, ואינה עמוד תחת החוט. אבל כאן קשרו את החוט על העמודים שבגדר, שהם בולטים משאר הגדר, ואפשר להחשיב אותם כעמוד. אלא שבכל זאת

היתה בעיה אחרת, שבתחתית הגדר היה קיר בטון בגובה 30 ס"מ, ורק מעל הקיר התחיל העמוד. ובמצב כזה מבואר בחזו"א (סי' ע" ס"ק י"ח) שנחשב שהעמוד מתחיל בגובה, והוא מחיצה תלויה, [א"כ הקיר נחשב התחלת העמוד, וזה לא אמרינן משום פתחי שימאי, כיון שהקיר הוא ארוך, וממשיך הרבה לפני העמוד].

התשובה הנ"ל שהסתובב איתנו נדהם למצוא את הבעיה, ושאל האם עד עכשיו היה אפס, לא עירוב כלל, או שהיה משהו. אמרנו לו שיתכן שזה גם משהו של עירוב, אבל כיום הוראת הרבנים שצריך לתקן את הדבר גם בעירוב עירוני למרות שהוא ברמה מקילה. הוא לקח את הדבר לתשומת ליבו, ואמר שידאג לתיקונו.

ספק אם יש עירוב כשהברזלים הותקנו מחוץ לראש העמוד

לאחר מכן בהמשך הבדיקה, הגענו לעמוד שהיה נראה חדש, אבל הראש שלו היה בעייתי מאוד. בעמוד זה לא היה כיפה עם וי כנהוג, אלא חיברו לראשו מהצד החיצוני שני חתיכות ברזלים, מחוברים עם בורג איסכורית בלבד. והחוט של העירוב מגיע רק

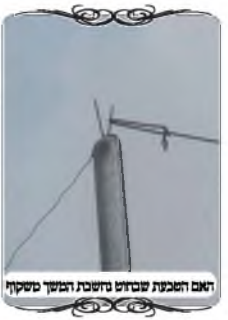

לברזל וכרוך עליו. והנה כדי שהעירוב יהיה כשר, שיהיה לחוט דין משקוף מעל העמוד, צריך שהחוט יגיע מעל לצינור העמוד בצורה ישרה, ורק אח"כ יסתובב, אבל באופן שהברזל נמצא מחוץ לעמוד, יש ספק גדול האם החוט מגיע מעל העמוד, כי יתכן שיש קצת רווח בין הברזל לעמוד, והחוט נמצא ג"כ מחוץ לעמוד.

דבר כזה קשה לראות מלמטה, וכדי לבדוק דבר כזה אנו משתמשים בזום של מצלמה איכותית, שמגדילה היטב את הצילום, וניתן לראות מאוד טוב. ובכל זאת במקרים כאלו קשה להכריע בדבר, ובפרט שיתכן שבמשך הזמן יתעקם הברזל ממתניחת החוט ויצא החוצה יותר. לכן ההנחיה במקרים אלו להחליף ראש לעמוד, [באמצעות ראש הלבהנה], וכל זמן שלא מחליפים, קשה להכריע אם יש עירוב במושב.

טבעת של קשירת החוט יוצאת מרזחב העמוד

באותו ענין היה לנו מקום אחר, שהיה ראש תקין בעמוד, אלא שהחוט היה קשור עם טבעת גדולה, שהטבעת גלשה ויצאה מחוץ לעמוד. במצב

זה יש חוששים שקו הישר של החוט מסתיים בקשר, ומהקשר והאלה הוא סוטה לצד, ואינו נחשב משקוף ישר. וכן מקפידים בעירוב של הבד"ץ ובכל העירובים השכונתיים, להדק את הקשר שלא יהיה טבעת גדולה, וכך החוט יגיע עד ראש העמוד בקו ישר.

אמנם בדיעבד יש מקום להכשיר את הצורה הזו, כיון שהשינוי בחוט אינו ניכר כ"כ, וניתן להגדיר אותו כהמשך אחד. מ"מ כאמור ההוראה המקובלת היא, שיש להקפיד שהקשר לא ייצא מהעמוד, והחוט יגיע בקו ישר ממש.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"שזה חטא חמור וחילול השם, שבשעה שעוסקים בקידוש השם יש מי שמזלזל בכבוד שמים"

בו, וגם השכר על זה גדול מאד, והוא מצוה גדולה של מורא מקדש, כמו בית המקדש!

מִן הַגִּירָה זצ"ל אמר פעם שהתביעה היותר גדולה היא על בני התורה, שמן השמים מדקדקים עמם כחוט השערה, וכמו שאמרו (יבמות קא, ב) שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה.

וידוע שבגירות ת"ח ות"ט נהרגו אלפים רבים מבני ישראל, ומסרו נפשם למיתה על קידוש השם, ובאותה תקופה נתמעטו כלל ישראל מאד, והתוספות יום טוב קבע כי החטא שגרם לזה הוא שיחה באמצע התפילה, **שזה חטא חמור וחילול השם, שבשעה שעוסקים בקידוש השם יש מי שמזלזל בכבוד שמים**. והרי בתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט ויש בהם דינים מיוחדים של מורא מקדש, ובבית המקדש היה אסור אפילו לשבת, מפני כבוד המקום וקדושתו, ובמקדש מעט מותר לשבת, אבל יש בו הלכות של כבוד.

ויש רבים שנוהרים משיחת חולין בבית הכנסת לא רק בשעת התפילה אלא כל זמן שהם בבית הכנסת, ואפילו לאחר התפילה אין שיחת חולין, ויש אנשים פשוטים שנוהרו בזה וקיבלו שכר מיוחד, אני יודע מעשים שהיו בכמה חברים שביחד קיבלו השפעה ממישהו לשמור את הפה שלא לדבר דברי חול בבית הכנסת, וכל מה שאינו דבר מצוה לא דיברו בבית הכנסת, **וזכו בזה לזכויות, והיו סימנים מובהקים שמן השמים החשיבו את זה!**

[ובשיחה בישיבה כסלו תשע"ב, אמר מרן זצ"ל: שמעתי מאחד מעשה נפלא על שלושה שהיו זהירים שלא לדבר דברי חול בבית הכנסת, ואפילו לא בשעת התפילה לא היו מדברים דברי חול בבית הכנסת, מפני מורא מקדש, **וזכו שלושתם שהם נפטרו מיום ליום בתאריך הולדתם**, כמו שאמרו חז"ל (ר"ה יא, א) שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום שנאמר (שמות כג כו) "את מספר ימין אמלא", הם היו צדיקים מיוחדים כאלה שהקב"ה ממלא שנותיהם מיום ליום, בזכות המורא מקדש!]

ועל ציבור התביעה גדולה יותר מאשר על יחידים, והציבור צריך יותר להיזהר מכל דבר שיש בו איזה זלזול במקדש מעט, במקום קדוש, ובפרט בבית מדרש שהוא מקום תורה, שקדושתו גדולה יותר. (משיחה בישיבה, אדר א' תשע"א)

ביורוי הלכה

ודבר זה נפק"מ ג"כ לעניין לאסור להדביק מודעות חולין אף על כותל ביהכ"נ החיצוני לפי סברת היעב"ץ, וכן לדובב משרים אם נימא דקדושת ביהכ"נ הוא דאורייתא א"כ נזיל לחומרא לדמות צד הקיר החיצוני לעליות וגגות ההיכל דנתקדשו ונאסור כל שימושים בצד כתיב ביהכ"נ החיצונים כפנימיים. ופשוט שמותר לקבוע לוח מודעות ביהכ"נ המודיע על זמני התפילה וכדו' אף בצדו הפנימי דהוי צורך ביהכ"נ ואדעתא דהכי בנאוהו, ולגבי מודעות הזמנה של בני הקהילה לכאורה יש לדון להתיר דהוי צורך מצוה ולא גרע מהא דמותר לפקח על עסקי רבים בביהכ"נ בשבת כמבואר בכתובות ה"א, ובדף סג, בעניין מורדת, ומלבד זה י"ל דהוי תשמישי חול דאין בהם קלות ראש כלל דמהני תנאי בכ"מ כדכתב הב"ה"ל ס"ס קנ"א ממג"א וי"ל דלתשמיש כה"ג לכו"ע הוי כהתנו כיון דזהו השימושים המקובלים בכ"מ ואדעתא דהכי בנאוהו, וכן י"ל דהוי בכלל הדברים שלב ב"ד מתנה עליהם שיוכלו להשתמש בהם תשמיש חול בכדי שלא יבואו לידי תקלה דהיינו על דברים שרגילים להשתמש וקשה ליהור, ודבר זה נפק"מ ג"כ לעניין הנחת חפצים על אדני חלונות ביהכ"נ.

בענין קדושת רוחב פתח בית הכנסת

ובענין רוחב פתח ביהכ"נ אשר קבוע בו דלת ביהכ"נ יש לדון אי לשייכו לצד הקיר הפנימי אשר קדוש בקדושת ביהכ"נ או לצד החיצוני אשר מיועד לפרוודור ביהכ"נ שאינו קדוש.

ובגמ' בפסחים (פה:) לענין אבר מן הפסח שיצא חוץ ממחיצתו דצריך לשרוף הבשר מבואר במשנה דמן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ, ואמרין בגמ' דה"ה לתפילה, ופרש"י לצירוף לעשרה. ומקש' בגמ' הא גופא

דברי חיזוק בעניין שמירת קדושת בית הכנסת מרשבבה"ג רבי ירחימאל גרשון זצוק"ל:

יש דברים שחשוב מאד לקיים אותם ולהיזהר בהם. ענין מורא מקדש. בזמן הזה אין לנו בית המקדש, אבל יש בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם מקדש מעט, כמו שאמרו (מגילה כט, א) "ואהי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם מקומות קדושים ויש הלכות כיצד להתנהג בהם בכבוד ובמורא.

ושיטת היראים שדן קדושת בית הכנסת הוא מדאורייתא, וזה לשונו במצות מורא מקדש: ויראת מאלוקיך ציווה בהיכנס אדם למקדש או לבית הכנסת או לבית המדרש שינהג בהן מורא וכבוד דכתיב (ויקרא כו, ב) ומקדשי תיראו, ומצינו בבית הכנסת ובבית המדרש שנקראו מקדש דתניא בתורת כהנים והשימותי את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואמרין במגילה ואהי להם למקדש מעט וכו' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, למדנו כשאמרה תורה ומקדשי תיראו שבתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל המורא, עכ"ל.

וכן כתב הרמב"ם במנין המצוות הקצר שבתחילת היד החזקה (ל"ת סה) "שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו' שנא' "לא תעשון כן להשם אלוקיכם", היינו שיש איסור מדאורייתא לשבור ולהזיק משהו מביהכ"נ כמו מבית המקדש, ומי שנותץ אבן מבית הכנסת עובר בלא תעשון כן לה' אלוקיכם כמו הנותץ אבן מבית המקדש, וזהו ענין מורא מקדש.

וממילא גם כל ההנהגה בבית הכנסת צריכה להיות במורא מקדש, ולא לדבר בבית הכנסת דברים בטלים, וכן לשון הרע, שהוא חטא ואסור גם שלא בבית הכנסת, לדבר או לשמוע לשון הרע, ובבית הכנסת זה חמור יותר (עיי' חפץ חיים עש"ז), וגם דברים בטלים שאינם אסורים, וכידוע מהג"ר שאדם צריך 'מיעוט שיחה' בשביל יישוב הדעת, מכל מקום בבית הכנסת אין לדבר, וכשנצרך לדבר דברים בטלים או בענייני משא ומתן וכדומה, יש לצאת למקום אחר ולא לדבר בבית הכנסת.

ובשולחן ערוך (א"ח קנ"א) כתב סימן שלם על הלכות בית הכנסת, וכדאי לכל אחד לעיין ולראות מה שכתוב שם, אין מקיימים את ההלכה של קדושת בית הכנסת וכיצד שומרים את כבוד בית הכנסת, שזה דבר שחשוב מאד להיזהר

בענין קדושת הצד החיצוני של קיר בית הכנסת

איכא לדון בצד החיצוני של קיר ביהכ"נ אי קדוש בקדושת ביהכ"נ. **ובשאלת יעב"ץ** (ח"ב סי' נ"ד) בענין מי שהרחיב ביתו עד לכותל ביהכ"נ ככה"ג שקיר ביהכ"נ משמש גם לביתו כתב, דאם הקיר היה נבנה מתחילה ע"ד שיניה חציו קודש לביהכ"נ וחציו חול פשוט שמותר לבעה"ב להשתמש בצד שלו, אבל בנבנה כולו לביהכ"נ צריך להיזהר בו בקדושת ביהכ"נ שלא להשתמש בו כלל תשמיש של חול ואצ"ל של בזיון, ואסור אף לנתון ממנו אבן מצדו החיצוני. ונלמד מדבריו, דקיר שנבנה מעיקרא להפריד בין קודש לחול כדוגמת קיר המפריד בין היכל ביהכ"נ לפרוודור ביהכ"נ או למטבח או לבית הכסא של ביהכ"נ, חציו הפנימי קודש וחציו החיצוני חול ומותר להשתמש בו תשמישי חול, אמנם קיר ביהכ"נ הפתוח לרחוב כולו קודש דנבנה רק אדעתא דקודש.

אמנם בדובב משרים ח"א סי' קל"ב כתב להעיר על דבריו דלכאורה דבר זה תליא בספק המרדכי (שבת רכ"ח) המובא בב"י (ס"ס קנ"א) אי לביהכ"נ איכא קדושת היכל או קדושת עזרה, דאי קדושת ביהכ"נ כעזרה א"כ צד החיצון של החומה אין לה קדושה דהא עליות וגגות העזרה לא נתקדשו ואי קדושת ביהכ"נ כהיכל איכא קדושה כגגות ועליות ההיכל שנתקדשו, ולענין נתיצה דפליגי בזה אי אסור מדאורייתא או מדרבנן יש לילך לחומרא דיש להם קדושת היכל, אבל אי נימא דאיסור נתיצה רק מדרבנן אזלינן לקולא דקדושת ביהכ"נ כקדושת עזרה וצד החיצונה של החומה אין לה קדושה, עכ"ל.

אמנם גם אי קדושת ביהכ"נ כקדושת עזרה ודאי שאסור להשתמש מילי גנאי וכפי שאסור בעליות וגגות העזרה, וכל מאי דעסקינן זהו כלפי תשמישי חול אי דמיא לעזרה או להיכל, וכמבואר בש"ע ובמ"ב ס"ס קנ"א (וביותר לפי מה שהכריע המ"ב להקל לדמות קדושת ביהכ"נ לקדושת עזרה כחשובת פאר הדור).

קשיא אמרת מן האגף ולפנים ולפנים הא אגף עצמו כלחוף אימא סיפא מן האגף ולחוף כלחוף הא אגף עצמו כלפנים. ומתרת הגמ' לא קשיא כאן בשערי עזרה כאן בשערי ירושלים דשערי ירושלים לא נתקדשו כיון שמצורעין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואילו שערי עזרה נתקדשו מפני שמצורעין עומדין שם ומכניסין בהונות ידיהם.

וכלפי קירות ביהכ"נ יל"ע, דלענין צירוף למנין כתב הב"י אר"ח סי' נ"ה דמפשוטות הגמ' משמע דאגף הוא כלפנים דאל"ה לא היו מקדשים אגף חומת העזרה וגם חומת ירושלים אי לאו מפני המצורעים היו מקדשים אותו, והביא מרבינו ירוחם דכתב דהוי כלחוף לענין צירוף תפילה כקרנן פסח ופסח כדבריו

קוראים כותבים

בעומדינו בפרשיות של בני המשכן ברצוננו להביא ליקוט נפלא ששלח לנו ת"ח מעיר ב"ב המבאר הלכות בית הכנסת הנלמדים מבית המקדש ז"ל:

בוהר הק' (נשא קכו). מוכיח ממה שכתוב "ועשו לי מקדש" סתם, שכל בית הכנסת נקרא מקדש, והשכינה מקדמה לבא לשם ע"ש. ובפירוש רבינו אפרים במעלי התוס' "ועשו לי מקדש" - בתי כנסיות ובתי מדרשות, שנא' אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב.

ומצינו בכמה אחרונים שכתבו שיש מצוה דאורייתא לבנות בית הכנסת מהפסוק "ועשו לי מקדש", כמו שיש מצוה לבנות בית המקדש (עי' שו"ח כללים מערכת ב' סוף אות מ"א).

וכן בפסוק "ומקדשי תיראו" דעת הרבה ראשונים ופוסקים שיש מצוות מורא מקדש דאורייתא גם בביהכ"נ (מובא בח"ח בפתיחה עשה ז', ובמ"ב קנ"א א').

דעת המרדכי שיש לאו דאורייתא "לא תעשון כן לה' אלקיכם" לא לסתור דבר מבית הכנסת כמו במקדש (מובא בב"י אר"ח קנ"א, וברמ"א קנ"ב).

ובגמרא מגילה (כט). "ואהי להם למקדש מעט" אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. רואים שבית הכנסת נחשב כמו בית המקדש. עוד בגמרא שם עתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחול' שיקבעו בארץ ישראל. ובמהרש"א שם מבאר את המדרש (שי"ח ז' י"א) שלעתיד בית המקדש יהיה גדול כמו כל ירושלים, כיון שכל הבתי כנסיות שיקבעו בארץ ישראל יתחברו לבית המקדש. ומוסיף שלכן גם היום יש לבתי הכנסת קדושת בית המקדש.

ליקטנו כאן 86 דינים בהלכות בית הכנסת שנלמדים מבית המקדש או הושוו לבית המקדש, כדי להתחזק יותר בקדושת בתי כנסיות, וכן כדי לעורר את הצפייה והדרישה לבית המקדש. ובמדרש (ש"ש ה' ב') "אני ישנה" מבית המקדש, "ולבי ער" לבתי כנסיות ובתי מדרשות. והמשן הפסוק "קול דודי דופק פתחי לי" וגו', מבואר במדרש (ש"מ ר' ג') שהכוונה לביהמ"ק. והיינו שעל ידי שהלב של עם ישראל ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות שהם כעין ביהמ"ק, הקב"ה מעורר את ביהמ"ק ואת גילוי השכינה. יהי רצון שנוכה בקרבו. **נכתב לעורך בלבד, ולא להלכה כלל.**

פרק א: דיני בנין ביהכ"נ הנלמדים מביהמ"ק: א. מצווה לבנות בית הכנסת. ב. צריך להגביהו מכל בתי העיר. ג. ליפות ולצפות בכסף וזהב. ד. י"א שצריך לבנות לשמה. ה. כופין לבנות בית הכנסת. ו. מועיל נדבה בלב, כמו במשכן. ז. י"א שאין מקבלים מגוי. ח. אין בונים מכסף של אתנן. ט. לקנות את הקרקע שעליה בונים. י. עושים הנחת אבן הפינה. יא. עושים חינוך בגמר הבנין.

פרק ב: קדושת ביהכ"נ כקדושת המקדש: א. נחלקו הפוסקים האם לביהכ"נ יש קדושת היתכ, או קדושת העזרה. ב. הקדושה באור ביהכ"נ, וברצפה. ג. וכן יש קדושה בכתלים בפנים ובחוץ, ובעובי הכתלים ובחלונות. ד. חלל הפתח לא קדוש. ה. חדר הפתוח לביהכ"נ, דינו כלשכה הפתוחה לעזרה. ו. העליות, תלי בדעות האם לביהכ"נ יש קדושת היכל או עזרה. ז. המחילות אינם קדושות, כמו בעזרה. ח. בעזרת נשים יש פחות קדושה, כמו בעז' שבמקדש. ט. בבימה יש קדושה, כמו במזבח. י. בכלי ביהכ"נ יש קדושה, כמו כלי המקדש. יא. ביהכ"נ שחרב נשאר קדושה, כמו במקדש. יב. חילול גוים את ביהכ"נ פקע קדושתו, כמו במקדש. יג. כלים שנשברו פקע קדושתם, ככלי המקדש.

פרק ג: דיני ביהכ"נ דומיא דהיכל: א. עושים את הפתח במזרח כמו בהיכל. ב.

בשר'ע סעי' י"ג, אמנם המג"א פסק כתניא דס"ל דאגף עצמו הוא כלפנים, ובמ"ב וביה"ל שם הביא דעת היד אפרים דאגף חשיב עובי הדלת ומה שמחוץ לזה ברוחב הפתח קרי חוץ לאגף ואילו דעת הפמ"ג דאגף חשיב כל עובי חלל הפתח, ולדינא לענין תפילה צריך המ"ב ג"כ להתייר כדעת הגר"א דלא גרע מחצר קטנה שנפרצה לגדולה. ולפ"ז י"ל דלענין קדושת ביהכ"נ יהיה תליא בפלוגתת ר"י והתניא (ואולי נימא דבנאוהו אדעתא דיתקדש לביהכ"נ עד כמה דמצרפינן העומד שם למניין כהכרעת המ"ב), ומלבד זה יש לומר דאם רגילים להתפלל שם נעשה קדוש מטעם דכתב המ"ב קנ"ד סק"ג ממחר'ט בענין פרודור ביהכ"נ דמתקדש מחמת דנעשה המקום קבוע למתפללים המאחרים. [הדברים נכתבו ע"י י. ס. מולל חז"א]

מעמידים בימה באמצע ביהכ"נ, כמו מזבח הקטורת באמצע ההיכל. ג. מדליקים נרות, כהדלקת המנורה. ד. מדליקים את הנרות לפני ביאת המתפללים. ה. מדליקים נר תמיד, כנגד הנר המערבי. ו. ארון הקודש עם הס"ת, כקוה"ק עם הלוחות. ז. עושים פרוכת על הארון, כמו הפרוכת בקוה"ק. ח. פתיחת הארון, כמו כניסה לקוה"ק. ט. הפעמונים בס"ת, כמו פעמוני המעיל שיהיה נשמע קולו. י. עושים עזרה לפני ביהכ"נ, כמו האולם שלפני ההיכל. יא. חצר ביהכ"נ, כמו העזרה שלפני האולם. יב. עושים מחיצה לעזרת נשים, כמו במקדש.

פרק ד: דיני ביהכ"נ דומיא דעזרה: א. מעמידים בימה באמצע ביהכ"נ, כמזבח העולה באמצע העזרה. ב. מקיפים את הבימה עם הלולב, כמו ההקפה במזבח. ג. קוראים בבימה במועדים בפרשת הקרבנות, כהקרה במזבח. ד. בעל הילולת עולה לתורה, כקרבן יולדת. ה. מי שאירע לו נס עולה לתורה, כקרבן תודה. ו. הנרות בביהכ"נ, כהדלקת הנרות בעזרה. ז. נר תמיד, כמו האש תמיד במזבח. ח. הדוכן לנשיאת כפיים, כמו הדוכן בעזרה. ט. העזרה שלפני ביהכ"נ, כמו הר הבית.

פרק ה: השראת השכינה כמו במקדש: א. בזמן הגלות השכינה נמצאת בבתי כנסיות. ב. ניכר בביהכ"נ גילוי שכינה, ואור ייחודי ית"ש. ג. מביהכ"נ זורח כבודו יתברך לכל העולם. ד. השכינה בביהכ"נ מטהרת העוונות, כמו במקדש. ה. עיקר השכינה בארון שבו הס"ת, לכן משתחוים כנגד הארון. ו. הולכים לביהכ"נ להקביל פני השכינה, וצריך ללכת בשמחה. ז. מצווה ללכת לביהכ"נ רחוק, משום השכינה. ח. ביהכ"נ פטור ממזוזה, משום השכינה.

פרק ו: ההנהגה בביהכ"נ כמו במקדש: א. מורא וכבוד בית הכנסת, כמו במקדש. ב. רחיצת ידיים לפני הכניסה, כטבילה. ג. בחצר ביהכ"נ אומר: "בבית אלוקים נהלך ברגש". ד. קודם שנכנס אומר: "ואני ברוב חסדך אבא ביתך" וגו'. ה. צריך להכנס במורא ולא בקומה זקופה. ו. כשנכנס משתחוה כנגד הארון. ז. מהלך בבית הכנסת בנחת. ח. ראוי להחמיר לא לירוק, כמו במקדש. ט. הכהנים היורדים מהדוכן משתחוים. י. אחרי פתיחת ארון יצדד פניו וירד בנחת, כיצאיה מההיכל. יא. העולה לתורה עולה דרך קצרה או בימין. יב. יורד מהבימה בפתח שכתב, ופניו לבימה. יג. יוצא מביהכ"נ בפתח השני, כמו בעזרה. יד. ביציאה מצדד פניו להיכל, ומשתחוה.

פרק ז: האיסורים בביהכ"נ כמו במקדש: א. אסור לסתור דבר מביהכ"נ, ומהכללים. ב. אין עושין קפנדיא. ג. י"א שאסור להכנס ביא ריקנית. ד. אסור שיהיה אחוריו לביהכ"נ. ה. י"א שאין להנות מביהכ"נ. ו. אין להכנס לביהכ"נ בראש מגולה. ז. אסור לדבר בביהכ"נ שיחה בטילה וקלות ראש. ח. אין לטעת אילנות בחצר ביהכ"נ. ט. אין להכנס לביהכ"נ בסכין, כמו איסור ברזל במזבח.

פרק ח: התפילה בבית הכנסת כהקרבנות קרבן במקדש: א. תפלה כעבודת הקרבנות, וצריך להתפלל בביהכ"נ. ב. צריך להתפלל במקום קבוע. ג. המתפלל בביהכ"נ, כאילו מקריב מנחה טהורה. ד. המתפלל בביהכ"נ, כמתפלל במקדש. ה. הרינה וזימרה בתפילה, כשירת הלויים. ו. אמירת הקרבנות נחשב כהקרבנות קרבן, וטוב לאומרם בביהכ"נ. ז. נשיאת כפים בביהכ"נ, נחשב כנשיא"כ במקדש. ח. נפילת אפיים רק כשיש ארון, כמו במקדש. ט. לימוד תורה נחשב כעין הקרבנות קרבן, ויש מעלה בלימוד בביהמ"ד. י. ברית מילה נחשב כהקרבנות קרבן, וראוי למול בביהכ"נ.

סיפור השבוע

אני אסביר לכם בדיוק מה היה פה, הבחור קיבל על עצמו שני קבלות א. קיבל על עצמו לסתום את הפה והקב"ה סתם את החור ב. קיבל על עצמו לברך 'אשר יצר' בכוונה וזוה עשה תור אצל ה'רופא כל בשר' והקב"ה טיפל בו ב'מפליא לעשות'.

בתום שיעורו של הרה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, התברשו השומעים על הולדת בן בכור לחבר הקהילה אבי ר. שיחי', מתנדב ב'איחוד הצלה', שזכה לבן ראשון אחרי עשרים שנה. וכך סיפר הרב בהתרגשות רבה.

לפני למעלה משנה התפלל עמנו ר' מרדכי ב.ד. הי"ו. בקידוש שלאחר התפילה אמרו לו, מרדכי, שיש כאן יהודי שאין לו ילדים, וזקוק לישועה. ר' מרדכי אמר לו, תקבל על עצמך משהו שקשה לך לעשות באמת, ואז הקב"ה גם יתן לך. אבי שאל, מה לקבל, נטילת ידים, כיבוד הורים, ור' מרדכי אמר, לא לדבר בתפילה. אמר לו אבי, זה מאד קשה לי, לא לדבר עם החברים, אז הוא אמר לו דווקא בגלל שזה קשה לך תקבל על עצמך ותראה את הישועה שלך. מספר אבי, אכן, עברתי להתפלל בבית כנסת אחר, בלי החברים שלי, כדי לא להיכשל, ואחרי שנה זכיתי בחסדי שמים לבני הבכור. (דרשו)

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

ויקהל תשפ"ד

חכמת הנשים

"וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טו את העינים" (לה כו). הביא מורי ורבי מרן שר התורה זצ"ל מדברי המדרש כי הפסוק "וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנה בחכמה טו את העינים" נאמר על מרים אחות משה, שהיא היתה מהנשים אשר נשא ליבן אותן. ופירש מרן הגר"ח קניבסקי שהטעם שדרשו כן זהו משום שמרים היתה מיילדת, וכמו שנאמר בפסוק (א טו) "ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה", ופירש רש"י שם וז"ל 'שפרה' זו יוכבד על שם שמשפרת את הולד. פועה. זו מרים שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה. פועה לשון צעקה, כמו (ישעיהו מב יד) 'כילדה אפעה', וכן דרשו בגמרא בסוטה יא: שפועה היא מרים אחות משה.

והנה מיילדת נקראת בלשון חז"ל 'חכמה', כפי שמצינו במשנה בשבת קכח: "ומיילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום", וכן במשנה בר"ה כג: "אף חכמה הבאה לילד", ומשום כך דרשו חז"ל במדרש כי הפסוק בפרשתנו שנאמר בו "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טו את העינים" מדבר על מרים, שהרי מיילדת נקראת 'חכמה', ובפסוק נאמר "טו בחכמה את העינים".

והוסיף מרן הגר"ח כי רמז לכך שנקראת המיילדת חכמה, הוא משום שאמרו בגמרא בתמיד לב. 'איזהו חכם הרואה את הנוול', וא"כ כיון שהמיילדת היא הראשונה הרואה את הולד הנוול, לכך נקראת היא 'חכמה'. (הגר"מ דרוק שליט"א)

כפרה על הקהל

[ל"ה, א'] "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם".

הגר"ל היימן זצ"ל חידש דבר נפלא, שבחטא העגל כתוב לעיל [ל"ב, א'] "ויקהל העם על אהרן", ושם היה זה התקהלות לרעה, וכאן ההתקהלות [ויקהל] הייתה לטובה וגם היא ככפרה על התקהלות בעגל, וכן כל התקהלות לטובה [כל שיעור וכל התכנסות להתעוררות], הרי היא מכפרת על ההתקהלות הרעה שהייתה שם.

תעשה מלאכה

[ל"ה, ב'] "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת".

נפתח במילי דבדיחותא-בימי צעירותי נקלעתי פעם לחתונה דחית, וכשרציתי בבוקר לחזור לשיבה, לקחני תושב אחד בטנדר שלו עד לחיפה לתחנה המרכזית, ובתחילת הדרך התחיל להתקיף אותי- ואמר לי אתם הפרזיטים אינכם משרתים בצבא ולא יוצאים לעבוד וכו', ובכלל הנהגתכם היא נגד פסוק מפורש בתורה שכתוב ששת ימים תעשה מלאכה.

והשבתי לו מיד שבחומש שלי לא כתוב תעשה [עם פתח מתחת ה-ת'], אלא תעשה [עם צירה מתחת ה-ת'] והיינו מעצמה, והביאור בזה שאם נהיה בדרגה נזכה שהמלאכה תעשה מעצמה ע"י אחרים ואנו נוכל לשבת וללמוד.

והנהג מרוב כעס כמעט איבד שליטה על הרכב, וכשהערתי לו שישים לב לנהוג בריכוז משום שאנו צריכים עוד להגיע לחיפה, כעסו גבר ואמר לי

אני הייתי נהג של טנק... ואז החלטתי להתפלל תפילה קצרה בלבי ולשתוק עד חיפה.

ובעיקר הדיוק שנאמר בפסוק 'תעשה' בצירה תחת ה'ת', ולא בפתח מלשון שאתה תעשה, אלא משמעות הכתוב הוא שתעשה מאליה. ושמעתי שבעל הקיצור שו"ע כתב ביאור נפלא שאדם שעובד ומרגיש שהוא זה מרויח את הכסף קשה לו לשבות יום אחד ממלאכה, אך היודע שגם כל השבוע אין הוא עושה את המלאכה אלא הקב"ה נותן לו את הכח והס"ד, והמלאכה כאילו נעשית מאליה [תעשה] (בצירי) [לאחד כזה יום השביעי יכול בקלות להישמר. (מחזה אברהם)]

החידוש במלאכת הבערה

ג'. [ל"ה, ג'] "לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת" צריך ביאור מדוע התורה בחרה לפרט את מלאכת הבערה יותר משאר המלאכות.

ויש לבאר בזה א'. ע"ד הפשט שמעתי ממר"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל שהתורה באה ללמד שאפילו מלאכה שהיא קלה והיא מלאכת הנאה אפ"ה גם היא מלאכה ואסורה.

ב'. ועל דרך הדרש [א'] י"ל, שהנה בגמ' בשבת [ע.] נחלקו תנאים בעניין זה מדוע התורה כתבה הבערה, ולר' יוסי מה שנכתבה הבערה בפ"ע הרי"ז בא להוציא את מלאכת הבערה מכל מלאכות שבת שאין חייבים עליה כרת וסקילה ככל המלאכות, אלא לאו בלבד, ולר' נתן היא באה לחלק. [וכ"כ רש"י כאן].

ובביאור דעת רבי נתן מצינו שני מהלכים, דרש"י ביבמות [ו:] בד"ה "לחלק" כתב שהס"ד הייתה שאינו חייב על מלאכת שבת עד שיחלל שבת בכל המלאכות, לכן כתבה התורה הבערה בנפרד ללמד מה הבערה מיוחדת וכו', ורש"י בסנהדרין [ל"ה:] בד"ה לחלק וכו' [ועוד] כתב שהס"ד הייתה שבין אם יעשה מלאכה אחת ובין אם יעשה כמה המלאכות יהיה חייב אלא אחת, לכן כתבה התורה את הבערה בנפרד ללמד שחייב על כל מלאכה ומלאכה בפ"ע.

וביאור דעת רבי יוסי כתבו התוס' בפסחים [ה:] בד"ה "לחלק יצאת" שלמ"ד הבערה ללאו יצאת, ביו"ט הבערה לא נאסרה מכיוון שאין ע"ז שם של מלאכה, וביו"ט הרי אסור רק מלאכה כמו שכתוב [לעיל י"ב, ט"ז] "כל מלאכה לא יעשה בהם וכו'", והיינו שזה נתחדש בלאו יצאת שאיננו בכלל לא תעשה כל מלאכה, אלא הוא לאו בפ"ע.

והתקשיתי טובא שלכאורה דברי רבי יוסי סותרים את המדה שלמדנו רבי ישמעאל שכל דבר שהיה בכלל ויצא מהכלל לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כולו, וא"כ מדוע ההבערה מלמדת רק על עצמה? ויישבו לי שלרבי יוסי הבערה מעולם לא היתה בכלל לא תעשה כל מלאכה וכמו שנתבאר.

ועוד שכאן לא יתכן ללמד על הכלל כולו שהרי נאמר בתורה מפורש שיש במלאכות כרת ומיתה, וע"כ שבא רק ללמד ע"ע. (מחזה אברהם)

למה טו על העינים

ה'. [ל"ה, כו'] "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טו את העינים". בעניין טויות יריעות העינים

א'. איתא בגמ' בשבת [ע"ד:] "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת - חייב שלש חטאות; אחת משום גזוז, ואחת משום מנפץ, ואחת משום טווה. רב כהנא אמר, אין דרך גזיוה בכך, ואין

דרך מנפץ בכך, ואין דרך טווי בכך. ולא והתניא משמיה דרבי נחמיה שטוף בעזים וטווי בעזים, אלמא טווייה על גבי בהמה שמה טווייה חכמה יתירה שאני. עכ"ל.

וברש"י בד"ה "חכמה יתירה" כתב וז"ל: כדכתיב וכל אשה חכמת לב, אבל להדיט אין דרכו בכך, והוי כלאחר יד.

ויל"ע, שהרי הפסוק שרש"י מביא הוא הפסוק הקודם שלא מדבר על טוויית העזים אלא על טוויית הצמר, ושם כתוב אשה חכמת לב, ולשון זו נאמרה על כל העוסקים בבנין המשכן, וכל חכם לב בכס יבואו וגו' ועכ"ז ילפינן מלאכות משכן מהם ולא רואים בפסוק זה את החכמה היתירה, ורק בפסוק גבי עזים כתוב אשר נשא לבן אתנה בחכמה כאן מבואר שזה חכמה יתירה, וצ"ע א"כ מדוע רש"י מביא את הפסוק הקודם. ואכן רבינו חננאל ציין את פסוקינו העוסק בטוויית העזים.

ועיין בגמרא בשבת צ"ט. שמבואר להדיא כרבינו חננאל שכתוב שם, "וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות. דאילו בתחתונות כתיב וכל אשה חכמת לב בידה טווי ואילו בעליונות כתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טווי את העזים".

ומכאן גמ' זו סבר הרש"ש להגיה ברש"י ולתקן כר"ח. עיי"ש בדבריו. ב'. אמנם בעצם הדבר יל"ע מדוע באמת טווי את העזים דווקא על גבי העזים עצמם.

ובספורנו כתב לבאר בד"ה "טווי את העזים" וז"ל, "מעל העזים, כדבריהם ז"ל (שבת ע"ד; צ"ט). למען יהיה בטווי זה נוסף, כי בהרבה מהפשוטים ימעט קצת מטוב איכותם כאשר יעקרו ממקום גדולם, כמו שיקרה בדבש דבורים ובקאסיא"ה ובחלב ובזולתם".

והוסיף אאמ"ר וצ"ל לבאר, שלדבריו מובן מדוע עשו זאת דווקא בעזים ולא בצמר, שכיוון שהצמר ממילא צריך לעבור תהליך של ניקוי ועוד א"כ לא יעזור זה שיעשו את זה ע"ג הכבש, שממילא תרד הזהירות אחרי שינקו את הצמר.

ובמשך חכמה כתב בד"ה "וכל אשה חכמת לב בידה טווי... וכל הנשים... טווי את העזים" וז"ל, "מה דבתכלת וארגמן וכו' כתוב בלשון יחיד וכאן כתוב לשון רבים, משום דאת העזים טווי גם נדות שטווי על העזים, וכדאמר בשבת, ובעלי חיים אינם מקבלים טומאה. אבל בתכלת - שמקבלת טומאה - טווי רק טהורות, לכן אמר בלשון יחיד, שכל אשה טהורה טווי תכלת וארגמן ודו"ק". והקשה הרב שמואל כהן שליט"א דצ"ע שהרי ק"ל שחוט לא נטמא אלא בנגעים, אבל בשאר טומאות צריך דווקא בגד כדי להיטמאות, וא"כ מדוע נדות לא יכלו להתעסק עם התכלת וכו' וצ"ע"ג.

חרמו בוכלא העם מלהביא

ז'. [ל"ו, ו'] "ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא".

ובמסורת כתב' ב', הכא ויכלא העם מהביא, והשני בבראשית [ח', ב'] ויכלא הגשם מן השמים.

ועי' בבעל הטורים הכא מה שמבאר את שייכות הדברים.

ושמעתי בשם הגאון ר' שלמה פיישר וצ"ל שביאר בשייכות הדברים כך, שהנה איתא בגמ' בתענית [ח:]: "ואמר רבי יוחנן, אין הגשמים נעצרין אלא בשביל פוסקי צדקה רבים ואין נותנין, שנאמר נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר", והיינו שכמו שאדם מבטיח לתת צדקה ועושה רעש ורוח ולא נותן כלום, כך מדה כנגד מדה הקב"ה עושה רעש ומביא רוחות ועננים אבל למעשה גשם הוא לא מביא.

ומרומז הכא שכתוב שהעם כילה וגמר להביא נדבה, [חופף לאי הבאת צדקה] לכן "ויכלא הגשם".

אמנם דבריו צ"ע דרמז שייך אם זה תואם לרוח הפסוקים ואילו כאן העם כילה לא בגלל שלא רצה אלא בגלל צווי משה שפקד עליהם כן, וכמו כן במבול נאמר ויכלא הגשם מן השמים מדובר על גשם קללה ולא גשמי ברכה שמצפים להם?

והביאו ראיה לדברי מהבעל הטורים בפרשת נח שמבאר את הויכלא שבזכות שכלל ישראל כילו כאן את תרומתן נפסק הגשם. וזה תואם את רוח הפסוקים שהקללה של הגשם נפסקה בגלל הדבר החיובי שכלל ישראל נענו להפסיק.

שכר העזובה

[ל"ו, כ"ב] "וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טווי את העזים". וכתב רש"י בד"ה "טווי את העזים" וז"ל, "היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העזים טוויין אותן". והנה בדברי הימים א' [ב, י"ח] כתוב: וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה שיר וחובב וארדון. ובגמ' בסוטה [נ"א:--ב.]. מבואר שעזובה זו מרים שאיתא שם כך, "וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה שיר וחובב וארדון בן חצרון? בן יפנה הוא בן שפנה מעצת מרגלים וכו', עזובה - זו מרים, ולמה נקרא שמה עזובה? שהכל עזובה מתחילתה. הוליד? והלא מינסב הוה נסיב לה! א"ר יוחנן: כל הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה, יריעות שהיו פניה דומין ליריעות".

ובתרגום שם יש מהלך אחר מהבבלי וז"ל, "וכלב בר חצרון אוליד מן עזובה אינתתיה ומאי צוחין לה עזובה מן גלגל דהות עקרה ובזיותא וגלי קדם ה' עולבנה ואתרוחת ואשתבחרת בחכמתא והות עזלא בחכמתא ית מעזי על גיתתהון דעזיזא כדלא גזין מטול יריעת משכנא ואלין בניא ישר ושכב וארדון". ומבואר בדבריו דבר נורא, שעזובה זו מרים ובגלל שהייתה עזובה ובזויה לכן ה' נתן לה את החכמה היתירה לטווי ע"ג העזים בשביל יריעות המשכן, וזהו מה שנאמר יריעות בפסוק.

ששת ימים תעשה מלאכה

וראיתי בס' "באר משה" ממורי ורבי הגאון הגדול וכו' וכו' רבי משה'ל דאנישעווסקי זצ"ל, הגאבד"ק סלאבאדקא שהעיר, למה בפרשת תשא נאמר שהזהיר הקב"ה באזהרת שבת אחר גמר דברי הקב"ה על מלאכת המשכן בפ' תרומה תצוה ובפ' ראשונה בפ' תשא, ובגמ' כל עניני המשכן וכליו ובגדי הק' לאהרן ובניו ועשיית הקטורת ושמן המשחה ומשיחת המשכן וכליו ושאר הדברים, אז בגמ' אמרי הקב"ה, אמר הקב"ה למשה, שידבר עם ישראל, אך את שבתותי תשמורו וכו' וכאן בפרשה ויקהל כשאמר משה לישראל אחרי שנתרצה הקב"ה לישראל ונתן לוחות האחרונות וצוה לישראל על מלאכת המשכן הקדים משה רבינו עליו השלום לומר לישראל את אזהרת שבת ששת ימים לכו' וביום השביעי יח' לכם קודש, מה זה הוא?

ואמר בזה שבענין סמיכת שבת למלאכת המשכן, יש בזה שני דברים, (א) להשמיענו התורה"ק שאם כי מלאכת המשכן הוא דבר גדול העומד ברומו של עולם בקדושת ישראל ובהשראת שכינת ה', בתוך בני ישראל, כאמור ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, מ"מ אין בנין ביהמ"ק דוחה שבת זולת קרבנות התמידים ומוספים שהמה דוחים שבת, (ב) יש בזה דבר אחר על סמיכת שבת למקדש, דאיתא ביבמות (ו' ב), נאמרה שמירה בשבת ונאמר מורא במקדש, מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת, כך מורא האמור במקדש לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש וכו' והכונה בזה שלא נחשב חס ושלום על המקדש שיש בו איזה אלקות, רק תקן כל העבודות לשם המיוחד ית'י"ש, וכך רצונו ברוך שמו לצמצם השראת שכינתו בבהמ"ק בבית קדשי הקדשים - ע"כ נאמר שבכל סדרים, תרומה ותצוה ותחלת פ' תשא שאמר הקב"ה למשה בארבעים יום הראשונים אחר מתן תורה רק שא לא היה בלבבם שום שמץ עון מן אמונת שוא בעב"ז, כנאמר להם אחר מתן תורה, "אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם" וקבלו באהבה אמונת התורה הק' ואמונת נביאיו אשר אמר הקב"ה, כמ"ש "הטיבו אשר דברו" מי יתן והיה בלבם זה וכו', אז כאשר נצטוו על עשיית המשכן ויקחו לי תרומה, והבטיח הקב"ה, ושכנתי בתוכם, ולא היה אז שום חשש פן יש בלבבנו איזה שמץ מחשבת עון מן אמונת ע"ז ומחשבה לא טובה על המשכן וכלי הפנימים והחצונים ורק היה צורך להזהירם על שבת שלא יטעו שמלאכת המשכן דוחה שבת. ע"כ באה אזהרת ש"ק בגמר ציווי למשה שיאמר לישראל מכל מלאכת המשכן שידעו שמלאכת המשכן אין דוחה שבת, אך אח"כ כשחטאו בעגל ואח"כ כשנתרצה הקב"ה לישראל, וצוה להם על המשכן בתחלת פרשה ויקהל, אז היה מקום חשש פן יכנס בלבבם איזה שמץ מחשבה לא טובה במלאכת המשכן וכליו, ונדבתם על המשכן יהי, במחשבת פגול ח"ו, ע"כ הזהיר להם מקודם על השבת שידעו ישראל שהוקש המשכן לשבת, וכמו משבת אין להתיירא רק ממי שהזהיר על השבת והיא אות על אחדות ד', ובראית העולם יש מאין כן הוא המשכן ומקדש, שרק להתיירא על המקדש, לא ממקדש עצמו, רק ממי שהזהיר על המקדש, כדי שיהיה נדבתם על המשכן במחשבות טהורות לשם השם יתברך, תקן כל העבודות לשם המיוחד ית'י"ש, ודו"ק. (ילקוט הדרוש)

כניסת שבת ב"ב 5:22

יציאת שבת ב"ב 6:21

פרשת ויקהל

גיליון 92

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת ויקהל - שקלים

עניני חינוך - כל אחד יכול להיות גדול

רש"י בפרשתינו על הפסוק "ולהורות נתן בליבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן" (להלד) כתב: ואהליאב למטה דן, מן הירודין שבשבטים, מבני השפחות, והשוהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן. רש"י מלמד אותנו, כי התורה הקדושה פירטה את 'יחוסו' של אהליאב, שהיה משבט דן - "שבט ירוד מבני השפחות" מול יחוסו של בצלאל משבט יהודה "מגדולי השבטים", ללמדינו ששניהם זכו להגיע בשווה לדרגה נעלית כל כך.

על כולנו - הורים ומחנכים - להתייחס לכל ילד ותלמיד כבעל פוטנציאל להיות גדול הדור. גם אם הוא בן למשפחה 'פשוטה', ואפילו אם זו "משפחה ירודה, מבני השפחות". כי כולנו בני אברהם יצחק ויעקב.

בחור אנגלי הגיע ללמוד בישיבת פוניב'ז. ביום בהיר אחד התייצב אביו בהפתעה בהיכל הישיבה, וביקש ממנו לחזור לארץ מולדתו. 'אתה כבר בן עשרים' הסביר האב. 'הגיע הזמן שתעזוב את הישיבה ותתחיל לדאוג לעתידך הכלכלי'.

הבן עמד נדהם והסביר כי רצונו לשקוד על התורה בין כתלי הישיבה. כשגברו הלחצים מצד האב, הציע הבן לאביו להיכנס ביחד למזון רה"י הגרא"מ שך זצ"ל. לכך הסכים האב.

האב הסביר לראש הישיבה: 'אנחנו באים ממשפחה פשוטה. אבי וסבי היו אנשים יראים ושלמים, שעמלו לפרנסתם וקבעו עיתים לתורה. גם אני משתדל להתחזק אחר מעשיהם. אם בני ימשיך לשבת וללמוד, אני לא רואה שיצא ממנו משהו מיוחד'.

פנה אליו רה"י ושאל: 'דאם הבן שלך יהיה כמו הסטייפלער, גם אז תבקש שיעזוב את הישיבה?' 'חלילה' השיב האב 'אני מוכן להקריב הכל עבור זה'.

'ומה יהיה אם הוא יהיה רק 'לייזר שך'? שאל רה"י. 'חס וחלילה שיעזוב את הישיבה' השיב.

'ובכן' אמר רה"י, 'אביו וסבו של הסטייפלער, כמו גם אביו וסבו של הרב שך, היו אנשים יראי ה' - מה שאתה מגדיר 'פשוטים'. עתידו של אדם תלוי בו ובמעשיו...'. והראה לו את דברי הרמב"ם בהל' ת"ת "כתר תורה הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל ישראל שנאמר וכו' כל מי שירצה יבוא ויטול".

פרש"י "חור" בנה של מרים היה.

ויש להבין מדוע הזכיר הכתוב את סבו חור (לעומת "אהליאב בן אחיסמך" שנאמר בסמוך ולא הוזכר סבו)? ומדוע רש"י מייחס את חור רק לאמו ולא לאביו? ועוד, מהו "ראו" שאמר משה לבני ישראל? **מבאר ה"לב אליהו"** שמשא רבינו אמר לבני "ראו" והתבוננו במה זכה בצלאל יותר מאחרים לבנות את המשכן, בזכות המסירות נפש של סבו חור, שבשעה שעשו בני"י את העגל הוא מחה בהם ונהרג על קידוש ה', לכן זכה שבן בנו יבנה את המשכן, כמש"כ בבעלי התוספות 'יבוא בן בנו של צדיק שנהרג על מעשה העגל, ויעשה משכן שבא לכפר על עוון העגל'.

והכח למסירות נפש קיבל חור ממרים, שמסרה נפשה במצרים להציל תינוקות ישראל ולא לשמוע לציווי פרעה, לכן רש"י כאן מייחס את חור למרים. ובצלאל שזכה בתפקיד הנשגב, המשיך בדרך זו ש'**נתן נפשו** על המלאכה יותר משאר חכמים" (רש"י לז,א).

המשכן הוא 'זעיר אנפין' של כל העולם

"וביום השביעי יהיה לכם קודש" (לה, ב')

הנה ידוע שהל"ט מלאכות שבת נלמדות ממלאכת המשכן. והדבר פשוט שאין סיבת האיסור מלאכה בשבת משום שהיתה מלאכה זו במשכן, אלא בשבת נצטוינו לשבות ממלאכות זכר למעשה בראשית כדרך ששבת הבורא ממלאכת שמים וארץ, ולמדים מהמשכן במה יש חשיבות מלאכה. ולפי"ז לו יצויר שהיתה מלאכה נוספת שלא היתה במשכן ודאי היא היתה נאסרת.

ומזה שרק הל"ט מלאכות בלבד נאסרו, מוכח שאין מלאכות שלא היו במשכן, והיינו שכל מלאכות הקיימות בבריאה (שהיו בששת ימי בראשית) היו במשכן.

וביאר המפרשים שהמשכן הוא זעיר אנפין של העולם כולו, ומלאכת בנייתו היא כעין מלאכת בריאת שמים וארץ, כפי שאמרו חז"ל "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ" (ברכות נה,א), וכמובאר במדרש תנחומא (פקודי ב') שהביא הרבה השואות בין בריאת העולם לעשיית המשכן, כי הם שווים בפנימיותם ובמטרתם, ותכלית יצירת שניהם - כדי להשכיח כבוד ה' בתחתונים. ולכן כשאנו רוצים לקיים שבתה בשבת, אנו לומדים ממלאכת המשכן.

אין קיום למדע אלא רק ככלי לעבודת ה'

הגרש"ר הירש זצ"ל כתב: מכך שכל המלאכות - היצירות היו במשכן, יש ללמוד שכל מה שניתן ליצור, לחדש לבנות, חייב להיות מכוון לתכלית אחת בלבד, תכלית זו נקראת: משכן. כל היצירות האנושיות משועבדים אך ורק לערך זה שהוא עבודת ה'. וכל הזכות קיום של היצירות האנושיות (מה שנקרא ה'מדע') הוא רק אם משמשות ככלים לעלייה רוחנית.

הלכות 'שקלים' - אם האשה צריכה רשות מבעלה לתרום לצדקה

"ויבואו האנשים על הנשים" (ל"ה, כ"ב)

פרש"י שהאנשים באו עם הנשים. מדוע?

ביאר בליקוטי ריצב"א [וכן הספורנו] על פי ההלכה, שאין מקבלים צדקה מן הנשים אלא דבר מועט אבל לא דבר גדול, משום שהכל של הבעלים ושמה לא קיבלו על זה רשות מבעליהן (ב"ק קט,א). ולכן כאן בנדבת המשכן כשרצו הנשים ליתן תכשיטיהן, היו צריכים שיבואו עמם בעליהן להסכים בנדבתם כדי שיקבלו הגבאים מהן.

הנודע ביהודה (יו"ד ע"ב מובא בפת"ש רמ"ח-ג) כתב שהטעם שלא מקבלין צדקה מנשים אינו משום חשש שאשה תגנוב מבעלה כסף ליתן לצדקה, אלא החשש שהיא מורה היתר לעצמה לתת בלא בקשת רשות מבעלה. וחדש לפי"ז שהאשה נאמנת לומר שביקשה רשות מבעלה ומקבלים ממנה, ואין חוששין שתשקר.

לכאורה מדברי הריצב"א נראה שחולק וסובר שאין האשה נאמנת שקיבלה רשות מבעלה, ולכן הבעלים היו צריכים לבוא בעצמם. [להלכה, כתב השו"ע רמ"ח ד' כ'מה הוא דבר מועט, הכל לפי עושר הבעלים ועניותן]. **ובשם מנחם הגר"ש** במענה לשאלת אחד הת"תים אמר, שעשרים שקלים מבית אברך אפשר לקחת, שהוא דבר מועט, אבל חמישים אסור].

מדוע הכתוב מייחס את בצלאל לסבו חור

"ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה" (ל"ה, ל')

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

ברוב עם הדרת מלך

"ויקהל משה את כל עדה בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם" (ל"ה, א')

ברוב עם הדרת מלך א. בשיעורי יו"ט ב. בתפילה ג. בקבלת שבת ד. בקידוש לבנה ה. בברית מילה ו. בברית נישואין

לכאורה שכולם יכלו להתפלל בביכ"נ הגדול ביותר, אלא שהשער הציון (סימן תרפ"ז ס"ק י') כתב שאין צריכין.

והטעם מבואר בשו"ת הרדב"ז (סימן תתק"י הובא בסימן ק"ט ס"ק ב') שאף שמצוה להתפלל ברוב עם, מ"מ כיון שלכל ציבור יש מנהגים שונים ואין קילוסם עולה יפה יחד, לפיכך נהגו כל בני עיר ולשון לעשות להם ביכ"נ בפני עצמו.

ואפילו אם המנהגים שווים כתב בשו"ת אג"מ (או"ח ח"ב סימן מ"ו) יש מעלה שיהיו כמה בתי כנסיות בעיר, משום שלפעמים קשה ללכת לביהכ"נ הגדול בגלל המרחק הרב, וכשיש ביכ"נ נוסף שהוא קרוב הולכים אליו ומתפללים בציבור וזה עדיף ממעלת "ברוב עם".

כשיש כמה אבלים אם מותר לחלק את המניין הגדול למנינים קטנים

כשיש כמה אבלים וכ"א רוצה להיות ש"ן, כתב בשו"ת אג"מ (יור"ד ח"ד סימן ס"א ס"ק ד') וכן דעת הגר"ש זצ"ל שבדאי עדיף להתפלל ברוב עם ולא להתחלק לכמה מנינים. (למבואר דבתפלה הוי מעלה בגוף המצוה ו"הדרת מלך" א"ש).

אמנם דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (איש ישראל פ"ח הערה כ"ו) שהחסד עם חברו שיוכל גם הוא להיות ש"ץ עדיף על המעלה של "ברוב עם".

בספר "חוט שני" (שבת ח"ד עמ' שע"ה) דחה את הראיה מהגמ' ב"ר"ה דבעלמא מעלת זריזין עדיפא אמעלת "ברוב עם", משום דהתם מיירי שגם בשחרית יש "ברוב עם" דעשרה, אלא שבתפלת מוסף יהיה "ברוב עם" טפי, בזה אמרין דמעלת זריזין עדיפא.

קבלת שבת ברוב עם - הקבלת פני המלך

המשנה ברורה (בסימן ר"ט ס"ק ג') כתב שיהרהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ער"ש, כי שבת מקרי כלה מלכתא וכאילו מקבל פני המלך ית"ש, ואין נאה לקבלו בחטאת העוונות.

לפ"ז נראה שקבלת שבת שהיא בחינה של מקבל פני המלך, יש לאומרה ברוב עם ובדאי שלא ביחידות, דככל שמתרבה העם כך גדלה הדרת המלך.

מעלת ברוב עם בקידוש לבנה - הקבלת פני השכינה

ה"ביאור הלכה" (בסימן תכ"ז סעיף ב') כתב שיאחר לעשות קידוש לבנה, אם יודע שיזדמן לו לברך בעשרה. - **ויש לתמוה** מהמבואר ב"ר"ה ל"ב, ב' שמעלת "זריזין" עדיפא אמעלת "ברוב עם" כמבואר לעיל?

נראה ליישב דאע"פ שמעלת זריזין עדיפא על מעלת "ברוב עם" מ"מ קידוש לבנה שאני דבה מעלת ברוב עם עדיפא, משום דהטעם שמעלת זריזין עדיפא, לפי שזריזין הוי מעלה בגוף מעשה המצוה ואילו "ברוב עם" אינו הידור ומעלה בגוף המצוה אלא מעלה חיצונית. לפ"ז י"ל דשאני מצות ברכת הלבנה שענינה הקבלת פני שכינה וכשרבים מקבלים פני המלך כבודו גדל, לכן נחשב דין "ברוב עם" בברכת הלבנה הידור בגוף המצוה שמעלתה גדולה על מעלת "זריזין". בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן ר"ה) כתב שהטעם שאין דין "זריזין" בברכת הלבנה כיון שזו ברכת השבת, ולכן מעלת "ברוב עם" עדיפא.

והוסיף לחדש שהכלל שזריזין מקדימין עדיף על מעלת ברוב עם, לא נאמר בברכת השבח שמצוה לכתחילה בעשרה כמו בברכה אחרי המילה ובברכות אירוסין ונישואין, דבאלו מעלת ברוב עם בודאי דוחה מעלת זריזין. - לכן בקידוש לבנה יכול להמתין מלבד כדי לקדשה במנין.

(מתוך תניא ח"ב שעתיד לצאת בקרוב, ושם הורחב גם בענין מילה ברוב עם, וספירת העומר ברוב עם. - ובענין "ברוב עם" בקריאת מגילת אסתר משום פרסומי ניסא, עי' מש"כ "משלחן גבוה" מועדים ח"ג עמ' צ"ב. ניתן להשיג ע"י שליחת בקשה למערכת)

מעלת ברוב עם בהתכנסות לתורה בשבתות וימים טובים

איתא ב"ילקוט שמעוני" מתחילת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה "ויקהל" אלא זאת בלבד. אמר הקב"ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפנייהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנסו בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל, כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני.

מכאן אמרו משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשין בענינו של יום בפסח בעצרת ובחג. - אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה, הקב"ה מעלה עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי, שנאמר (ויקהל) עדי נאם ה' ואני א-ל".

ויל"ע האם יש חיוב מדינא ד"ברוב עם" להשתתף עם הציבור בשעה שמתכנסים בבתי מדרשות בשבתות וברגלים לשמוע דרשה בעניינו של יום?

במשנה ב"אבות" (פ"ב מ"ד) אמר הלל "אל תפרוש מן הציבור". - **מבאר "רבינו יונה" שבשעה שהציבור עוסקין בתורה ובמצוות הוא כתר כל העולמים וכבוד כל ממשלתו**, כי "ברוב עם" נאספים לקיים מצותו "הדרת מלך" הוא, ואין ראוי לפרוש מהם, שנאמר "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל".

מבואר בדברי ר' יונה שעל כגון הא שהציבור מתכנס בבתי מדרשות אמרה המשנה שאין לפרוש מהציבור, דזהו כתר כל העולמים וכבוד כל ממשלתו. - ונראה דמקור דברי הר' יונה הוא מהמבואר ב"ילקוט שמעוני" שיש בזה בחינה של המלכת הקב"ה בעולמו כנאמר "ויהי בישורון מלך".

עוד יש בהתקלות זו ברגלים קיום דין "מקראי קודש" כמבואר ברמב"ן "ויקרא" (כ"ג, ב') שהוא להלכה ב"בית יוסף" ואו"ח סימן תפ"ז שכתב ד"מקראי קודש" הוא שיהיו ביום הזה כולם **קראים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה על ישראל** להקבץ בבית האלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לא-ל. (עי' בהשגות הרמב"ן לסה"מ שורש א' שדעתו שהלל ברגלים הוא מה"ת הל"מ).

מעלת "ברוב עם" בתפילת עמידה

בגמ' ר"ה דף ל"ב, ב' מבואר שמעלת "זריזין מקדימין" עדיפא על מעלת "ברוב עם", ולכן קוראין את ההלל בשחרית אע"פ שבמוסף איכא "ברוב עם".

במשנה ברורה (סימן צ' ס"ק כ"ח) כתב בשם תשובת "יד אליהו" שמי שהולך בשבת ויו"ט בהשכמה להתפלל במנין עשרה כי רוב ציבור מאחרים תפלתם, ובאותו מנין מתפללים גם תפילת מוסף תכף אחר תפילת שחרית ויש זמן לילך לביכ"נ, יותר טוב לילך להתפלל מוסף עם הציבור בביכ"נ ד"ברוב עם הדרת מלך". - **וקשה** דמהגמ' ב"ר"ה מוכח שמעלת "זריזין" עדיפא על מעלת "ברוב עם"?

ונראה דבדינא ד"ברוב עם הדרת מלך" יש ומעלה זו היא מעלה חיצונית שלא בגוף המצוה, בזה שרבים מקיימים את המצוה כאחת. אולם יש ומעלת ה"ברוב עם" היא מעלה בקיום המצוה גופא.

מה שמצינו בגמ' ב"ר"ה שמעלת "זריזין מקדימין" עדיפא על מעלת "ברוב עם" זה אינו אלא כשמעלת ה"ברוב עם" אינה בגוף המצוה אלא בזה שרבים אומרים כאחד את ההלל, ולכן מעלת ה"זריזין" שבזה גוף המצוה נעשית בזריזות עדיפא טפי.

משא"כ תפלה "ברוב עם" זו מעלה בגוף התפלה, דתפלה מהותה עמידה לפני מלך, וכשמתפללים ועומדים רבים לפני המלך הו"ל "הדרת מלך" בגוף התפלה שהיא מעולה יותר, ולכן מעלה זו עדיפא על מעלת "זריזין".

מדוע לא הולכים להתפלל במנין הכי גדול

כשיש שתי בתי כנסת ואחד יש בו "ברוב עם" כתב המ"ב (בסימן צ' ס"ק כ"ח) דמצוה להתפלל בזה שיש בו "ברוב עם". לפ"ז היה ראוי

טומאות דרבנן

סדרת השיעורים בהלכות טהרות הלכה למעשה

שיעור 4 - מוצ"ש כי תשא תשפ"ד

טומאת נכרים

איזה נכרים מטמאים

א. מן התורה נכרי אינו מטמא בזיבה ולא בקרי וכן הנכרית אינה מטמאה לא בנדה ולא בזיבה ולא ביולדת שנאמר (ויקרא ט"ו ב') דבר אל בני ישראל וגוי איש איש כי יהיה זב מבשרו וגוי, ודרשו בני ישראל מטמאים בזיבה ולא הגוים.¹

ב. גזרו חכמים על כל הגוים בין זכרים ובין נקיבות שיהיו טמאים כמו זבים ואע"פ שלא ראו זיבה, כדי שלא יהיו ישראל מצויים אצלם.²

ג. גוי מבן תשע שנים ויום אחד מטמא בזיבה, אבל פחות מבן תשע שנים לא גזרו עליו, וכן קטנה פחות מבית שלש שאינה ראויה לביאה לא גזרו עליה.³

ד. י"א שקטן פחות מבן תשע שראה זוב, וכן קטנה פחות מבית ג' שראתה דם הרי אלו מטמאים בזיבה כישראל, ולא גזרו עליהם אלא כשלא ראו.⁴

ה. גר תושב הרי הוא בכלל הנכרים שגזרו עליהם שיהיו כזבים.⁵

ו. גר שמל ולא טבל י"א שרוקו טמא כנכרים, וי"א שטהור.⁶

דרגת הטומאה

ז. נכרי שנגע בתרומה או בקדשים נטמאו ונפסלו מאכילה אבל אינם נשרפים כיון שטומאתם אינה מן התורה אלא מגזירת חכמים,⁷ וי"א ששורפים על מגעם

תרומה וקדשים, אבל הנטמא מהגוי אינו חייב על טומאת מקדש וקדשיו, שאם נכנס למקדש או אכל קדש אינו מביא קרבן.⁸

ח. יש מי שסובר שאם נגע נכרי עצמו בתרומה וקדשים הרי אלו נשרפים, אבל אם נטמאו מזובו או שאר מעיינות הזב אינם נשרפים.⁹

העברת הטומאה

ט. הנכרי שנגע באדם או בכלים או אוכלים ומשקים או נשא אותם או הסיטם הרי אלו טמאים, וכן מושבו ומשכבו מטמא מדרס.¹⁰

י. משקים היוצאים מן הנכרי כגון רוקו זובו ומימי רגליו הרי הם כמו מעיינות הזב שהם אב הטומאה ומטמאים במגע ובמשא.¹¹

יא. שכבת זרעו של נכרי לא גזרו עליה והרי היא טהורה, לפי שעשו חכמים היכר בגזירתם כדי שידעו שטומאת הנכרי מדרבנן ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים, ולדעת הסוברים ששורפים תרומה וקדשים עשו היכר כדי שלא יביא קרבן על טומאת מקדש וקדשיו.¹²

יב. דם הנכרית טמא בין דם נדה וזבה, ובין דם יולדת, והרי הוא כמו מעיינות הזבה שהם אב הטומאה ומטמאים במגע ובמשא.¹³

יג. דם הנכרית מטמא לח ואינו מטמא יבש לפי שעשו חכמים היכר בגזירתם שידעו שטומאתם רק מדרבנן ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים, ולדעת הסוברים

¹ גדה ל"ד א', רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב פ"ב ה"י.

² שבת י"ז ב' ועי' רד"ה בזיבה, ושם פ"ג א', רמב"ם שם.

³ ע"ז ל"ו ב', רמב"ם שם.

⁴ ח' המאירי ע"ז ל"ו ב', ועי' חת"ס גדה מ"ט ב'.

⁵ תוספתא זבים פ"ב ה"א והובא בר"ש זבים פ"ב מ"א.

⁶ ע"ז נ"ז א' ב', עי' קרת מלך בדעת הרמב"ם שם, ועי' ביאור הגר"א

י"ד סי' קכ"ד סק"ח.

⁷ גדה ל"ד א', רמב"ם שם.

⁸ עי' תוספתא זבים שם, ובתהרא"ש והגהות הגר"א גדה שם.

⁹ סמ"ג עשין רי"ח ובפ"ה הר"ש על התו"כ מצורע פרשת זבין פ"א ה"א.

¹⁰ טהרות פ"ז מ"ו, שבת פ"ג א', גדה ס"ט ב', רמב"ם שם.

¹¹ גדה ל"ד א', רמב"ם שם.

¹² שם, ועי' תהרא"ש והגהות הגר"א, רמב"ם שם.

¹³ גדה שם, רמב"ם שם.

ששורפים תרומה וקדשים עשו היכר כדי שלא יביא קרבן על טומאת מקדש וקדשיו¹⁴.

טומאת עם הארץ

טומאת ע"ה

א. עם הארץ אע"פ ששומר תורה ומצוות גזרו עליו חכמים שיהיה בחזקת טמא ובגדיו טמאים מדרס, ומטמאים אוכלים ומשקים במגעם, ושורפים תרומה שנגעה בבגדיו, והטעם שגזרו עליו לא מפני שחושדים אותו שיאמר על טמא שהוא טהור, אלא שמפני מיעוט ידיעתו יחשוב על טמא שהוא טהור, וגם אינו נשמר מן הטומאות בכל פרטיהם¹⁵.

איזהו עם הארץ

ב. עם הארץ הוא מי שאינו קורא ק"ש או אינו מניח תפילין או שאין לו ציצית בבגדו, או שאינו מגדל בניו לתלמוד תורה¹⁶.

ג. וכן החשוד לעבור בקביעות על לאו שרוב ישראל נזהרים בו¹⁷.

ד. אשתו של ע"ה הרי היא כמוהו, וכן בתו ועבדו הם בכלל ע"ה¹⁸.

ה. קטן וקטנה בני ע"ה לא גזרו עליהם שיהיו כע"ה, אבל בגדיהם טמאים מדרס שמא ישבה עליהם אשתו של ע"ה כשהיא נדה¹⁹.

ו. ע"ה הרי הוא בחזקתו עד שיקבל עליו דברי חבירות²⁰.

קבלת חבירות

ז. המקבל עליו דברי חבירות הרי הוא נאמן על הטהרות אע"פ שאינו ת"ח, ומה הן דברי חבירות, שיקבל עליו שיהיה נזהר בטומאות שלא יטמא בהם,

ושלא יטמא הטהרות, ויזהר בנטילת ידים ובטהרת הידים, וכן שלא יקנה מע"ה דבר שהוכשר לקבל טומאה, ושלא יתארח אצל ע"ה, ולא יארח אצלו ע"ה כשהוא בבגדיו לפי שאינו יכול לזהר מטומאת בגדי ע"ה²¹.

ח. הבא לקבל עליו חבירות אם ראינוהו שנוהג בטהרה בצינעא בתוך ביתו מקבלים אותו מיד ואח"כ מלמדים אותו עסקי טומאה וטהרה, ומיד שקיבלוהו הוא נאמן על הטהרות לפי ששואל כל דבר שמסתפק בו, ואם לא ראינוהו שנוהג כן בתחילה מלמדים אותו ואח"כ מקבלים אותו²².

ט. כשמקבלים אותו בתחילה מקבלים אותו רק לטהרת הידים ואח"כ לשאר כל הטהרות, ואם רצה לקבל רק טהרת הידים מקבלים אותו, ואם לא רצה לקבל טהרת הידים אע"פ שקבל עליו שאר הטהרות אין מקבלים אותו²³.

י. אחר שקבל עליו חבירות כל שלושים יום חוששים לו עד שיהיה רגיל בטהרות, ואחר כך הוא טהור ובגדיו טהורים וכל מאכל ומשתה שנוגע בהם הם בחזקת טהרה כשאר כל החברים²⁴.

יא. המקבל חבירות צריך לקבל בפני שלשה חברים, אבל בניו ואשתו ועבדיו ובני ביתו אינם צריכים לקבל בפני שלשה חברים לפי שהוא מלמד ומרגילם בדרך הטהרה²⁵.

יב. חבר שמת הרי אשתו ובניו בחזקת חברים עד שיחשדו²⁶.

חשוד

יג. חבר שהתארח אצל ע"ה ואכל אצלו הפסיד נאמנותו והרי הוא כע"ה²⁷.

²⁰ בכורות שם, רמב"ם שם ה"א.

²¹ דמאי פ"ב מ"ג, רמב"ם שם.

²² שם, ועל מנחת ביכורים על התוספתא דמאי פ"ב ה"ט, רמב"ם שם ה"ב.

²³ שם, רמב"ם שם.

²⁴ שם, רמב"ם שם.

²⁵ שם, רמב"ם שם ה"ה.

²⁶ שם, רמב"ם שם.

²⁷ דמאי פ"ב מ"ב וברע"ב שם, חזו"א דמאי ס"ה סק"ו ד"ה והא.

¹⁴ שם, רמב"ם שם.

¹⁵ הגיגה י"ה ב', רמב"ם הל' מטמאי מו"מ פ"י ה"א, ועל פיהמ"ש להרמב"ם כלים פ"י מ"א.

¹⁶ ברכות מ"ז ב', סוטה כ"ב א', ועל חזו"א יו"ד ס"י מ"ב סק"א.

¹⁷ בכורות ל' א', רמב"ם שם ה"א, ועל כס"מ שם פ"ב ה"ט, וחזו"א שם.

¹⁸ בכורות שם, רמב"ם שם פ"י ה"ו.

¹⁹ חזון איש טהרות ס"ג סק"ג ד"ה אמנם, ועל תפארת ישראל טהרות פ"י מ"ה בועז אות ד'.

יד. חבר שנחשד על הטהרות כגון שמכר אוכלים טמאים בחזקת שהם טהורים אינו נאמן לעולם עד שיחזור בתשובה שלימה²⁸.

טו. ע"ה שקבל עליו חבירות ואח"כ נחשד שעבר על אחד מן הדברים אינו חשוד אלא לאותו הדבר ולא על חמור ממנו²⁹.

דרגת הטומאה

טז. עם הארץ הרי הוא כזב לכל דבריו ומטמא במגע ובמשא ובהיסט במשכב ובמושב³⁰, וי"א שאינו מטמא אלא במגע וכן רוקו טמא, אבל אינו מטמא במשא ובהיסט ואינו עושה משכב כיון שהוא דבר שאין הציבור יכול לעמוד בו לא גזרו עליו³¹.

יז. כלים שהיו ברשות עם הארץ חוששים בהם אף לטומאת מת שמא היה לו מת בביתו ונטמאו באהל המת או הכניס הכלים לאהל המת, וי"א שחוששים שנגעו בטמא מת, ולכן הלוקח כלים מע"ה הרי הם טמאים שבעת ימים וצריכים הזאה שלישי ושביעי³².

יח. הלוקח כלים מע"ה בירושלים טהורים שלא גזרו טומאה על כלים הנמצאים בירושלי³³, וי"א שטהורים רק מטומאת מת אבל לא מטומאת ע"ה וצריכים טבילה והערב שמש³⁴.

יט. ע"ה שאמר על עצמו שהוא טהור מטומאת מת או שכלי זה טהור מטומאת מת נאמן ואינו צריך הזאה, אבל טמא משום טומאת ע"ה וצריך טבילה והערב שמש³⁵.

כ. המפקיד כלים אצל ע"ה טמאים משום טומאת ע"ה ומשום טומאת מת, וצריכים הזאה שלישי ושביעי, ואם היה ע"ה מכיר את המפקיד ויודע שהוא אוכל תרומה אין הכלים צריכים הזאה לפי שהוא נזהר שלא יטמאו, אבל צריכים טבילה והערב שמש מפני

שחוששים שמא ישבה עליהם אשתו נדה שלא מדעתו כיון שאינם זהירים בטומאה³⁶.

כא. נתן כלי לאומן ע"ה לתקנו י"א שדינו כמפקיד אצל ע"ה שחוששים אף לטומאת מת אלא אם כן מכירו שאוכל בתרומה, וי"א שאומן נזהר יותר על מגע טמא מת ואין חוששים בו אלא לטומאת ע"ה ואין צריך הזאה אלא הערב שמש בלבד³⁷.

כב. המניח כלים בפני ע"ה ובקש ממנו שישמור לו כליו הרי אלו טמאים מדרס משום טומאת ע"ה אבל טהורים מטומאת מת, ואם הניחם על כתיפו טמאים אף טומאת מת וצריכים הזאה שלישי ושביעי³⁸.

טומאת היסח הדעת

היסח הדעת לתרומה וקדש

א. מי שהיה טהור לתרומה ונזהר בטהרה אף לחולין והסיח דעתו מלאכול עוד תרומה גזרו עליו חכמים שיהיה טמא מחמת היסח הדעת ואסור לאכול תרומה או קדש עד שיטבול, והרי הוא טהור מיד ואינו צריך הערב שמש³⁹.

ב. אע"פ שגזרו לענין אכילה מותר ליגע בתרומה ואינו פוסל אותה⁴⁰, וי"א שפוסל התרומה⁴¹.

ג. אם לא הסיח דעתו משמירת גופו אבל לא היה בדעתו לאכול חוששים על ידיו שמא נגעו בדבר הפוסל אותם לפי שהידים עסקניות, ולכן נטמאו בהיסח הדעת וקודם שיאכל צריך נטילת ידים⁴².

היסח הדעת מטומאת מת

ד. מי שלא שמר עצמו מטומאת מת ולא ידע בוודאי שלא נטמא, הרי זה צריך להזות שלישי ושביעי שמא נטמא במת⁴³.

²⁸ רמב"ם שם ה"י.

²⁹ שם, רמב"ם שם ה"ט.

³⁰ רמב"ם הל' אבות הטומאות פי"ג ה"א, והל' מטמאי מו"מ פי"ב ה"א, ועל תול"ט חגיגה פ"ב מ"ז בדעת הרמב"ם, אמנם בשיח יצחק חגיגה י"ט ב' ד"ה והנה נקט שדעת הרמב"ם כתוס'.

³¹ תוס' גיטין ס"א ב' ד"ה וליחוש, וחגיגה י"ט ב' ד"ה בגדי.

³² טהרות פ"ח מ"ב, ועל חגיגה כ"ב ב', רמב"ם הל' מטמאי מו"מ פי"א הי"ב, ועל ר"ש טהרות פ"ז מ"ז ד"ה לאומני, וחזו"א טהרות ס"ח סק"א.

³³ שקלים פ"ח מ"ב, רמב"ם שם.

³⁴ עי' חזו"א טהרות ס"ח סק"ג.

³⁵ תוספתא טהרות פ"ט ה"ג לגירסת הגר"א שם, רמב"ם שם.

³⁶ טהרות פ"ח מ"ב, רמב"ם שם פי"ב ה"א.

³⁷ שם, רמב"ם שם והשגת הראב"ד שם ועל כ"מ.

³⁸ תוספתא טהרות פ"ח ה"ז, רמב"ם שם ה"ב.

³⁹ טהרות פ"ז מ"ח, רמב"ם הל' אבות הטומאות פי"ג ה"ג, ועל חזו"א טהרות ס"י סק"ד.

⁴⁰ חזו"א שם בדעת הרמב"ם.

⁴¹ עי' ר"ש טהרות פ"ז מ"ה, מקד"ד סי' ל"ט סק"ג וחזו"א שם.

⁴² שם, רמב"ם שם.

⁴³ זבחים צ"ט א', רמב"ם שם.

ה. שמר עצמו מטומאת מת והסיח דעתו משמירת שאר הטומאות צריך טבילה והערב שמש⁴⁴.

היסח הדעת בבגדים

ו. חבר שהיה לבוש בגדיו ועטוף בטלית ואמר שבלבו היה לשמור הבגד מטומאה והסיח דעתו מהטלית, הבגד בחזקת טהרה והטלית טמאה שמא נגע בה עם הארץ⁴⁵.

ז. נתחלפו לו בגדי שבת בבגדי חול ולבשם נטמאו כיון שאין משמר בגדי חול כמו בגדי שבת⁴⁶.

ח. נתחלפו לו בגדי חול בבגדי חול או של שבת בשל שבת ולבשם, וכ"ש אם רצה ליטול של שבת ונטל של חול הרי הם טהורים כיון שלא מיעט בשמירתם⁴⁷.

ט. חבר שנפל ממנו סודר ואמר לחבירו תנה לי ונתנה לו גזרו עליו שיהיה בחזקת טמא שמא יתנו לו עם הארץ או שלא ישמרנו חבירו שאין אדם משמר בטהרה כלים של חבירו אם לא הודיעו שסומך עליו⁴⁸.

י. חבר שהסיח דעתו משמירת בגדיו ולא שם לבו אם יטמאו הרי בגדיו כמו בגדי ע"ה שמטמאים מדרס וצריכים הערב שמש⁴⁹.

יא. כלי שהיה משתמש בו לתרומה והסיח דעתו מלאכול בו תרומה, אבל משמרו בחזקת טהרה, הרי הוא כמו בגדי פרושים שהחמירו בהם שיהיו מדרס לאוכלי תרומה, וטובלם וטהורים מיד וא"צ הערב שמש⁵⁰.

יב. כלי טהור שאבד ונמצא אינו נטמא משום היסח הדעת⁵¹.

היסח הדעת בתרומה וקדשים עצמם

יג. תרומה או קדשים שהסיח דעתו מהם נפסלו שמא נגעה בהם טומאה ואינו יודע⁵².

יד. חבית של תרומה שהחזיקה בטהרה בחזקת שהיא חולין ונמצא שהיא תרומה הרי היא טהורה ומ"מ אסורה באכילה שחוששים שמא נגע בה טבול יום שפוסל התרומה, אבל אם אמר שבלבו היה לשומרה אפילו מדבר הפוסלה מותרת באכילה⁵³.

טו. שמר חבית של תרומה וסבר שהיא יין ונמצאה של שמן מותרת באכילה הואיל ושמירתם שוה⁵⁴.

טומאת עבודה זרה

טומאת ע"ז

א. עבודה זרה מטמאה את הנוגע בה, וטומאתה מדברי סופרים ואין שורפים עליה תרומה וקדשים⁵⁵.

ב. ארבעה אבות יש בע"ז, עבודה זרה עצמה, משמשי ע"ז, תקרובת ע"ז, ויין נסך⁵⁶.

ע"ז עצמה

ג. ע"ז עצמה מטמאה כמו שרץ שהנוגע בה טמא, וכלים שנגעו בה נטמאו, וכן אם נכנסה לתוך אויר כלי חרס נטמא, ואינה מטמאה במשא⁵⁷.

ד. ע"ז המחובר לה חלק שאיננו נעבד י"א שמטמא מדין יד לטומאת ע"ז, וי"א שהוא ספק⁵⁸.

ה. ע"ז המחוברת כגון אשירה שהשתחוה לה הרי היא טמאה⁵⁹.

ו. ע"ז אינה מטמאה אלא כשהיא שלימה, ולכן אם קצץ ממנה חלק הרי היא טהורה⁶⁰.

ז. ע"ז שנתפרקה וההדיוט יכול להחזירה אע"פ שאסורה בהנאה הרי היא טהורה⁶¹.

⁴⁴ חגיגה שם, ועי' שיה יצחק שם.

⁵⁵ שבת פ"ב א', רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ה ה"א, ועי' ס' יראים מצוה ק"ב.

⁵⁶ רמב"ם שם.

⁵⁷ שבת פ"ב ב', רמב"ם שם ה"ב.

⁵⁸ חולין קכ"ח ב' רד"ה מהו שתעשה יד בל"א, ועי' תוס' שם ע"א ד"ה הרי אמרו, אמנם עי' חיל הרמב"ן ור"ן שם.

⁵⁹ תוס' חולין שם.

⁶⁰ שבת פ"ג ב', רמב"ם שם ה"ג.

⁶¹ שם, רמב"ם שם ה"ד.

⁴⁴ זבחים שם, רמב"ם שם.

⁴⁵ תוספתא טהרות פ"ח ה"ט, רמב"ם הל' מטמאי מו"מ פ"ג ה"ו.

⁴⁶ חגיגה כ' א', רמב"ם שם.

⁴⁷ חיל המאירי שם ושיח יצחק שם ד"ה והתניא המשמר.

⁴⁸ שם, רמב"ם שם.

⁴⁹ חזו"א טהרות ס"י סק"ה ד"ה בראה.

⁵⁰ חזו"א שם סק"א ד"ה ולפ"ז.

⁵¹ תוס' חגיגה כ"א א' ד"ה והאונן, ועי' מקדש דוד סי' מ"ו סק"ב.

⁵² וחזו"א או"ח סי' קכ"ט לדף כ"א ד"ה שם תוד"ה האונן.

⁵³ פסחים ל"ד א'.

⁵³ תוספתא טהרות פ"ח ה"י, ועי' חגיגה כ' א', רמב"ם שם.

יד. וי"א שבית ע"ז שנפל הרי אבניו טמאים כיון שאין עובדים לצורתו או משום שדעתו לחברו⁶⁸.

טומאת ארץ העמים

עפר ואויר ארץ העמים

א. המהלך או נוגע בעפר ארץ העמים טמא טומאת שבעה וצריך הזיית מי חטאת שלישי ושביעי לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים משום ספק קברות שלהם שהם מטמאים במגע ויש סוברים שמטמא אף באהל, או משום מתי מבול או מתי ישראל שנקברו בחו"ל⁶⁹.

ב. המכניס ראשו ורובו לאויר ארץ העמים אע"פ שלא נגע ולא נשא מעפרה גזרו עליו שיטמא באוירה, אבל אינו צריך הזייה ושלישי ושביעי אלא טבילה והערב שמש בלבד⁷⁰, וי"א שאם האהיל על גוש עפר בלא הפסק הרי הוא טמא שבעה וצריך הזייה, אבל אם רק היה באויר ארץ העמים והיה דבר מפסיק בינו לקרקע טהור⁷¹.

ג. המהלך בארץ העמים בהרים ובסלעים טמא טומאת שבעה, אבל בים או במקום שהים עולה שם בשעת הסערה אינו טמא אלא עד הערב משום אויר בלבד⁷², וי"א שהוא טהור לגמרי⁷³.

ד. נהרות שבחו"ל שאינם סמוכים לא"י גזרו עליהם משום אויר ארץ העמים, ואפילו יושב בספינה טמא⁷⁴.

אהל זרוק

ה. הנכנס לארץ העמים בשדה תיבה ומגדל אפילו יש בהם ארבעים סאה שאינם מקבלים טומאה, טמא משום אוירה מפני שאהל זרוק אינו קרוי אהל⁷⁵.

טומאת הגוש הבא מארץ העמים

ו. עפר ארץ העמים שהביאו לארץ ישראל מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל, ושיעורו לטמא הוא

משמשי ע"ז

ח. משמשי ע"ז טומאתם כמו ע"ז שמטמאים אדם וכלים במגע ולא במשא, וי"א שחמורה טומאת משמשים מע"ז עצמה שאם קצץ ממנה חלק או שנתפרקה הרי היא טמאה⁶².

תקרובת ע"ז

ט. כל דבר שמקריבים לע"ז כגון בשר או אוכלים ומשקין וכן כלים מטמאים אדם וכלים במגע, ומטמא אדם במשא כנבילה ואם נשא התקרובת מטמא אף בגדים שעליו⁶³.

יין נסך

י. יין שנתנסך לע"ז מטמא אדם וכלים במגע ומטמא אדם במשא, אבל סתם יינם של גויים אינו טמא אלא כמשקין טמאים, וי"א שאינו טמא כלל⁶⁴.

שיעור הטומאה

יא. כל הטומאות הללו שיעורן בכזית⁶⁵.

ע"ז שבטלה

יב. ע"ז ומשמשיה שביטלם הרי הם מותרים בהנאה וטהורים, וכן כלים של תקרובת ע"ז שביטלם אע"פ שאסורים בהנאה הרי הם טהורים, אבל אוכלין ומשקין של תקרובת ע"ז שביטלם הרי זה ספק לטומאה⁶⁶.

בית ע"ז

יג. ע"ז אינה מטמאה באהל ולכן האהיל עליה או היא האהילה עליו הרי הוא טהור, אבל הנכנס ראשו ורובו לבית ע"ז הרי הוא טמא כאילו נגע, וכן כלים שנכנסו לבית ע"ז נטמאו, וי"א שאין בית ע"ז מטמא אא"כ נגע⁶⁷.

⁶⁹ אהלות פ"ב מ"ג, שבת י"ד ב' רד"ה על ארץ העמים, בזיר נ"ד ב' תד"ה או דלמא, רמב"ם הל' טומאת מת פ"א ה"א.

⁷⁰ שבת ט"ו ב', רמב"ם שם ה"ב, ועי' משנה למלך שם ד"ה עוד כתבו, וסד"ה תו גרסינן.

⁷¹ עי' תד"ה ואאירא, ותוס' בזיר שם, ומל"מ שם.

⁷² אהלות פ"ה מ"ו, רמב"ם שם ה"ה.

⁷³ כן משמע בר"ש שם.

⁷⁴ בזיר נ"ה א', ר"ש שם.

⁷⁵ בזיר שם, רמב"ם שם.

⁶² רמב"ם שם ה"ה, ועי' מאירי שבת שם, אמנם עי' תוס' שבת פ"ב ב' ד"ה אבניו בשם הירושלמי.

⁶³ חולין שם, רמב"ם שם ה"ז.

⁶⁴ ע"ז ל' ב', ועי' רש"י שם ל"א א' ד"ה ומטמא, רמב"ם שם ה"ה.

⁶⁵ שבת פ"ג ב', רמב"ם שם ה"ב וה"ה ה"ז וה"ח.

⁶⁶ ע"ז נ"ב א' ב', תד"ה כיון דאיסורה, רמב"ם שם ה"ז.

⁶⁷ חולין י"ג ב', תוספתא ע"ז פ"ז ה"ב, רמב"ם שם ה"ו, אמנם עי' ר"ש זבים פ"ה מ"א.

⁶⁸ ע"ז מ"ז ב', עי' בעל המאור שבת שם, ותורי"ד שם.

מקומות שכבשו עולי מצרים ולא עולי בבל

יד. מקומות שנכבשו על ידי עולי מצרים אבל לא חזרו ונכבשו על ידי עולי בבל טמאים משום ארץ העמים, וי"א שלא גזרו עליהם משום ארץ העמים אלא כיון שהיו סמוכים לארץ העמים אין יכולים לשמור עצמם בטהרה⁸⁴.

מקומות שכבשו עולי בבל

טו. מקומות שכבשו עולי בבל אין בהם משום ארץ העמים אף בזמן הזה⁸⁵.

טז. וי"א שמקומות שלא נכבשו בימי עזרא אבל חזרו ונכבשו לאחר מכן דינם כמקומות שכבשו עולי בבל כל זמן שהם בידי ישראל⁸⁶.

סוריא

יז. סוריא גזרו על עפרה שיטמא משום ארץ העמים אבל לא גזרו על אוירה, ולכן אם נכנס מארץ ישראל לסוריא הסמוכה לה בשידה תיבה ומגדל הרי הוא טהור כל שלא נגע בגושה⁸⁷.

עבר הירדן

יח. עבר הירדן וי"א שלא כבשוה עולי בבל וא"כ יש בה משום ארץ העמים, וי"א שרק החלק של עמון ומואב שטהרו בסיחון לא כבשו עולי בבל, אבל שאר ארץ סיחון ועוג כבשו עולי בבל, וי"א שאף עמון ומואב שטהרו בסיחון כבשו עולי בבל, אבל שאר עמון ומואב שלא טהרו בסיחון לא כבשו עולי בבל⁸⁸.

עכו וכזיב

יט. עכו יש בה משום טומאת ארץ העמים, וי"א שחציה ארץ ישראל וטהורה וחציה חו"ל וטמאה⁸⁹.

כ. כזיב יש בה משום טומאת ארץ העמים⁹⁰.

עיירות המובלעות

כחותם המרצופים שהוא חותם של טיט שעושים בשקים גדולים, ודוקא אם הוא גוש אחד אבל עפר הבא עם הירקות ואין בו שיעור של חותם המרצופים במקום אחד אינו מטמא⁷⁶.

ז. וי"א שלא גזרו אלא על גוש הבא מארץ העמים ואפילו נתפרר וחזר וגבלו טמא, אבל עפר הבא מארץ העמים לא גזרו עליו כלל אפילו חזר ונתגבל, וי"א שאפילו הביא עפר וגבלו טמא⁷⁷.

ח. גוש מתחילת ברייתו שהביאו לא"י והחזירו לעפר הרי הוא טמא⁷⁸.

ט. כלי חרס שבאו מחוצה לארץ קודם שהוסקו מטמאים משום ארץ העמים, באו אחר שהוסקו אינם מטמאים משום ארץ העמים אלא משום כלים שנטמאו בארץ העמים, ואם באו קודם שהוסקו והוסקו בא"י הרי הם טהורים לפי שפקעה מהם טומאת העפר ולא נטמאו כשנעשו כלים⁷⁹.

שריפת תרומה וקדשים

י. תרומה וקדשים שנטמאו מעפר ארץ העמים שורפים אותם, אבל אם נטמאו מאויר ארץ העמים תולין לא אוכלים ולא שורפים⁸⁰.

יא. ספק נגע באויר ארץ העמים ספק לא נגע תולין לא אוכלים ולא שורפים⁸¹.

יב. תרומת וחלת חוצה לארץ שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים נאכלת ומותר לגרום לה טומאה⁸².

מקומות שגזרו בהם טומאת ארץ העמים

יג. ארץ ישראל בחזקת טהרה ואפילו עיירות של גויים שבתוכה לא גזרו עליהם טומאת ארץ העמים, אמנם יש מקומות בא"י שגזרו עליהם טומאה וכפי שיבואר להלן⁸³.

⁷⁶ אהלות פ"ב מ"ג, ופי"ז מ"ה, רמב"ם שם ה"ג.

⁷⁷ עי' ר"ש אהלות פ"ג מ"ו, ועי' מהר"י קורקוס על הרמב"ם שם ה"ד.

⁷⁸ מל"מ שם סוף ה"ד.

⁷⁹ תוספתא אהלות פ"ז ה"ז, רמב"ם שם ה"ד, ועי' מל"מ שם.

⁸⁰ שבת ט"ו ב', רמב"ם שם ה"ב.

⁸¹ שבת ט"ו ב', רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ג ה"ג.

⁸² רמב"ם הל' תרומות פ"ב ה"א.

⁸³ מקואות פ"ח מ"א ופי' הר"ש שם.

⁸⁴ עי' משנה למלך הל' טומאת מת פ"א ה"ו ומהר"י קורקוס הל'

ביכורים פ"ה ה"ח, חזו"א אהלות סכ"ה סק"ה ושביעית ס"ג סק"ז ד"ה

וכ' עוד, אמנם עי' תוס' חולין ק"ד א' ד"ה חלת.

⁸⁵ חזו"א שביעית ס"ג סק"ז ט"ד ונראה.

⁸⁶ עי' כס"מ הל' שמיטה ויובל פ"ד הכ"ה, ומור וקציעה סי' ש"ו, אמנם

עי' דרך אמונה הל' תרומות פ"א ה"ט ד"ה עכו.

⁸⁷ גיטין ח' ב', רמב"ם הל' טומאת מת פ"א ה"ו.

⁸⁸ יבמות ט"ז א' רד"ה עמון ומואב, ותד"ה עמון ומואב, רמב"ם הל'

שמיטה ויובל פ"ד הכ"ה ובהשגת הראב"ד שם, ועי' כס"מ ומל"מ שם.

ועי' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קצ"ח, חזו"א שביעית ס"ג סק"ה.

⁸⁹ גיטין ע"ו ב', ושם ב' א' תד"ה ואשקלון כדרום, ועי' ח' הרמב"ן

והריטב"א שם, רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ט.

⁹⁰ גיטין ז' ב', ירושלמי דמאי פ"א ה"ג.

ז. שיעור טומאתם לטמא הוא כביצה, ואם היה משקים של נותר כגון לוג שמן של מצורע י"א ששיעורם בכל שהוא⁹⁹.

ח. אין הפיגול והנותר מצטרפים לכביצה, אבל שאר אוכלים טמאים מצטרפים זה עם זה לטמאות בכביצה¹⁰⁰.

ט. עצם שהיה עליה בשר נותר או פיגול מטמאת את הידים אפילו אחר שחלץ ממנה הבשר¹⁰¹.

טומאת יוצא

י. בשר קדש שיצא חוץ למקומו כגון קדשי קדשים שיצאו חוץ לעזרה או קדשים קלים שיצאו חוץ לירושלים, הרי זה ספק אם גזרו בהם טומאה ומספק אינו מטמא שספק טומאת ידים טהור, ופסח שיצא חוץ לבית לא גזרו עליו¹⁰².

טומאת ידים במקדש

יא. לא גזרו על טומאת ידים במקדש ולכן אם נטמא ידיו חוץ למקדש ונגע בקדש במקדש לא טמא אותו, אבל אחר שיצא מהמקדש ונגע בקדש מטמא אותו, וי"א שאם נטמא חוץ למקדש גזרו שיטמאו ידיו אף במקדש¹⁰³.

יב. י"א שאף שאין טומאת ידים במקדש, אבל לענין אכילת קדשים תקנו טבילת ידים אף במקדש¹⁰⁴.

טבילת ידים לקדש

יג. מי שנטמא ידיו ובא ליגע בתרומה צריך לטוול ידיו, ואם נגע קודם שיטוול ידיו פסלה ונשרפת, אבל אם בא ליגע או לאכול קדש צריך לטבול ידיו¹⁰⁵.

יד. י"א שצריך לטבול ידיו בארבעים סאה, וי"א שיכול לטבול במקוה שיש בו רביעית¹⁰⁶.

כא. עיירות שלא נכבשו על ידי עולי בבל המובלעות בתוך ארץ ישראל כגון סוסיתא ואשקלון לא גזרו בהם טומאה, וכן הדרכים של עולי בבל המובלעות בארץ העמים לא גזרו בהם טומאה⁹¹.

מקומות הסמוכים לא"י

כב. ארץ העמים הסמוכה לא"י ואין מקום טמא מפסיק ביניהם הרי זו נבדקת וטהורה, וי"א שטמאה⁹².

טומאת ידים

טומאת ידים

א. מי שהיה טהור ונגע בידיו בראשון לטומאה בין שהיה אותו הראשון אדם או כלי או אוכלין או משקין ידיו טמאות מדברי סופרים וגופו טהור⁹³.

ב. נגע בשני לטומאה ידיו טהורות, אבל אם נגע במשקים טמאים ידיו טמאות כיון שגזרו על המשקים שיהיו ראשון לכל דבריהם⁹⁴.

ג. וכן מי שהכניס ידיו לאויר כלי חרס שנטמא באב הטומאה או שהכניס ידיו לבית המנוגע נטמאו ידיו⁹⁵.

ד. טומאת הידים היא עד הפרק, י"א שהפרק הוא סוף קשרי אצבעותיו, וי"א שהוא כל פיסת היד עד מקום חיבורה לזרוע⁹⁶.

ה. נטמא ידו אחת הרי השניה טהורה, ואם נגעה הטמאה בטהורה אינה מטמאה אותה ונוטל הטמאה ודיו, בד"א לתרומה, אבל לענין קדש החמירו שאם נגעה ידו הטמאה בטהורה שניהם טמאות⁹⁷.

טומאת פיגול ונותר

ו. הפיגול והנותר והטמא גזרו עליהם שיהיו כראשון ומטמאים את הידים⁹⁸.

⁹¹ תוספתא אהלות פ"ה ה"א, ועי' ר"ש אהלות פ"ה מ"ז, וירושלמי שביעית פ"ו ה"א, רמב"ם הל' טומאת מת פ"א הי"ב.

⁹² תוספתא שם, רמב"ם שם ה"ו ובהשגת הראב"ד שם.

⁹³ ידים פ"ג מ"א, רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ח ה"א.

⁹⁴ שם, ועי' רמב"ם שם פ"ז ה"ה.

⁹⁵ שם, רמב"ם שם.

⁹⁶ חולין ק"ו ב', ועי' רש"י ד"ה עד הפרק ותד"ה אמר רב, רמב"ם שם ועי' כס"מ.

⁹⁷ חגיגה כ' ב', רמב"ם שם ה"ז.

⁹⁸ פסחים ק"כ ב', ושם ט"ו ב', רמב"ם שם ה"ג.

⁹⁹ רמב"ם שם, ועי' חזו"א או"ח פסחים לדף ט"ו.

¹⁰⁰ מעילה י"ז ב', רמב"ם שם ה"ג.

¹⁰¹ פסחים פ"ג א', רמב"ם שם ה"ד.

¹⁰² שם פ"ה ב', רמב"ם שם ה"ה.

¹⁰³ פסחים י"ט א', רמב"ם שם ה"ו, ועי' מנח"ח מצוה ק"ו.

¹⁰⁴ עי' רש"י חגיגה י"ח ב' ד"ה ולקדש, ועי' קה"י זבחים ס"י ט"ז.

¹⁰⁵ חגיגה שם, רד"ה ולקדש, רמב"ם שם ה"ז.

¹⁰⁶ רש"י חגיגה שם, רמב"ם פיהמ"ש מקואות פ"א מ"ז, אבל עי' תוס' חולין ק"ו א' ד"ה דפסקינהו.

כתבי הקדש

כד. הנוגע בכתבי הקדש נטמאו ידיו ונעשו שניות, לפי גזרו על כתבי הקדש שיהיו מטמאים את התרומה משום שבתחילה היו מניחים ככרות של תרומה אצל כתבי הקדש ובאים העכברים וקורעים הספרים, ולכן גזרו עליהם שיטמאו את התרומה וכן את הידים¹¹⁶.

כה. גליונות הספרים בין שבתחילת הספר או בסופו בין למעלה ובין למטה אם מחוברים עם הספר מטמאים הידים, אבל נחתכו והם בפני עצמם אין מטמאים¹¹⁷.

כו. כל כתבי הקדש וחמש מגילות אם היו כתובים אשורית על העור ובדיו מטמאים את הידים¹¹⁸.

כז. תיק של ס"ת וכן תיבה ומעיל של ס"ת אם תפורות ומחוברות לס"ת מטמאים את הידים¹¹⁹.

כח. סידור תפילה אע"פ שנכתב אשורית בדיו ויש בו פסוקים הרבה אינו מטמא את הידים¹²⁰.

תפילין

כט. התפילין מטמאים את הידים, בין הבתים ובין הרצועות המחוברות לתפילין, אבל הותרו הרצועות אין מטמאות. וי"א שאין התפילין מטמאות את הידים אלא לענין קדש, אבל לאכילת תרומה אינם מטמאות¹²¹.

עוד טומאות דרבנן

האוכל אוכלים טמאים והשותה משקים טמאים והטובל במים שאובים ומי שבאו עליו שלשה לוגים מים שאובים גזרו עליהם חכמים שיהיו טמאים, אבל אינו צריך הערב שמש אלא טובל מיד והוא טהור¹²².

השיעורים מתקיימים בביהמ"ד נחלת משה רח' מלצר 36 ב"ב, במוצ"ש בשעה 10. נא לא לסמוך על הנכתב ללא עיון במקורות. להערות וכן להקמת סדרת שיעורים נוספת באיזור מגוריך ניתן

לפנות לטל 0527655009

¹¹⁵ הגיגה כ' ב', רמב"ם שם פי"ב הי"ג.

¹¹⁶ שבת י"ד א', רמב"ם שם פ"ט ה"ה.

¹¹⁷ שבת קט"ז א', רמב"ם שם ה"ו.

¹¹⁸ ידים שם, רמב"ם שם, ועי' מג"א ס' קמ"ז סק"א וחזו"א ידים ס"ס

סק"ח.

¹¹⁹ תוספתא ידים פ"ב ה"ה, רמב"ם שם ה"י.

¹²⁰ שם, רמב"ם שם.

¹²¹ ידים פ"ג מ"ג, ועי' ר"ש שם מ"ב, רמב"ם שם ה"ו.

¹²² פרה פי"א מ"ה, רמב"ם שם פ"ט ה"א.

טו. טבל ידיו במעין אין צריך רביעית אלא כדי שיתכסו ידיו במים¹⁰⁷.

סתם ידים

טז. שלמה המלך גזר על סתם ידים שיהיו בחזקת טומאה והרי הם שניות לטומאה ואפילו לא ידע שנטמאו, מפני שהידיים עסקניות הם, ולא גזר אלא לענין קדש, וחכמים שאחריו גזרו אף לענין תרומה¹⁰⁸.

נטילת ידים לתרומה

יז. הבא ליגע בתרומה אע"פ שאינו אוכל תקנו שקודם שנוגע בתרומה צריך נטילת ידים, ואם נגע בתרומה קודם שיטול ידיו נפסלה ונשרפת כמו תרומה טמאה¹⁰⁹.

יח. היו ידיו טהורות לתרומה והסיח דעתו מאכילה, אע"פ שאומר שיודע שידיו טהורות צריך נטילת ידים לאכילת תרומה שהידיים עסקניות¹¹⁰.

יט. תרומת מעשר וכן ביכורים וחלה דינם כמו תרומה שצריך נטילת ידים קודם שיגע בהם¹¹¹.

כ. חולין שנעשו על טהרת תרומה צריכים נטילת ידים¹¹².

כא. י"א שמעשר שני צריך נטילת ידים לאכילה אבל לא לנגיעה ויש חולקים שאף לאכילה אין צריך נטילה¹¹³.

כב. כורך אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים ואין חוששים שיגע בתרומה, אבל בחולין שנעשו על טהרת תרומה או על טהרת הקדש לא יעשה כן לפי שאינו מקפיד עליהם¹¹⁴.

כג. תרומה שלא הוכשרה לקבל טומאה אוכלים אותה בידים טמאות, אבל קדש שלא הוכשר לקבל טומאה אין אוכלים אותו בידים טמאות שחבת הקדש מכשירתו לקבל טומאה¹¹⁵.

¹⁰⁷ ב"י ס' קנ"ט סי"ד וד"מ שם.

¹⁰⁸ שבת י"ד א' ב', רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ה ה"ח.

¹⁰⁹ שם, רש"י ט"ו ב', רמב"ם שם.

¹¹⁰ טהרות פ"ז מ"ח, רמב"ם שם פי"ג ה"ג.

¹¹¹ רמב"ם הל' בכורים פט"ו ה"ו.

¹¹² רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ח ה"ט.

¹¹³ הגיגה י"ח ב', ועי' טורי אבן וליקוטי הלכות שם, ועי' חזו"א ידים

ס"ב סק"א בדעת תוס'.

¹¹⁴ חולין ק"ז א', רמב"ם שם ה"ט.

וארטים לפרשת השבוע

לה פסוקים א ה. ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל וגו'. רש"י כתב הקדים להם שבת למשכן בשביל לומר שאין משכן דוחה שבת. ויש להקשות הא לעיל בכי תשא פרק לא מתחילתה עד פסוק יג נכתב קודם ענין המשכן ורק לבסוף שבת, וקשה למה שם לא הקדים שבת ללמדנו שלא דוחה שבת: וי"ל דמצינו ברכות ו. שבתפילין של ישראל כתוב שמע ישראל, ובתפילין של הקב"ה כתוב מי כעמך ישראל, והיינו שבאצלנו אנו משבחים את הקב"ה והאצל הקב"ה הוא משבח אותנו, וכע"ז מצינו נמי בגר"א שלחג הפסח ישראל קוראים פסח ע"ש שפסח הקב"ה, ואילו אצל הקב"ה זה נקרא חג המצות ע"ש שישראל מקיימים המצוות **וכן** בפרשת פנחס כתוב שהקב"ה מצווה למשה נקום נקמת **בני ישראל** מאת המדיינים, ואילו כשמשמה מצווה את ישראל הוא אומר נקום נקמת ה'. וא"כ הכל מובן שביכי תשא' זה ציווי של הקב"ה למשה לכן פתח תחילה במשכן שמעיד על גדלות ישראל שהקב"ה סלח לנו והקב"ה משרה שם שכניתו, והשבת שהיא אות למעשה בראשית שהקב"ה ברא את העולם, אז זה שבת לקב"ה אז זה נכתב אח"כ, משא"כ כאן ויקהל משה להודיע לעם ישראל אז בתחילה משבח למעשה בראשית ורק לאחרמ"כ מביא המשכן שבנו ישראל שהוא שבח לישראל. ושלל לא יחסר. מרבי משה גפן זצ"ל

לה א. ויקהל משה. אומר רש"י למחרת יו"כ, וממשיך רש"י ואומר ששת ימים, הקדים להם אזהרה שבת למשכן לומר שאין דוחה את השבת. וקשה מדוע היה לו לומר שזה היה למחרת יו"כ: וי"ל דאיתא בחז"ל ויקהל משה, שמשמה יקהל את העם וילמדם הלכות שבת בשבת והלכות חג בחג. ולפ"ז קשה מנלן שבאמת אין משכן דוחה את השבת, אולי מה שהביא להם הלכות שבת כי זה היה בשבת ויש דין ללמוד הלכות שבת בשבת. ולכך אומר רש"י שזה היה למחרת יו"כ ואיתא בראש השנה כ. שא"א שיו"כ ושבת יהיו בואח"ז משום ירקא וכו' לכך פירש למחרת יו"כ הוי, וא"כ בהכרח מה שהקדים שבת הוא רק לומר שמשכן אינו דוחה שבת. מתלמידי הבעש"ט.

לה ג. לא תבערו אש בכל מושבתיכם ביום השבת. הגמ' בשבת קיט: אומרת אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת. וכתב החיד"א שדבר זה מרומז בפסוק זה דהיינו לא יבער אש במקום ששומרים את השבת. ויש לבאר מה הטעם שהמחלל שבת נענש בעונש זה של שריפה. וי"ל ע"פ המדר' ששבת באה לפני הקב"ה ואמרה שאין לה בן זוג אמר לה הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך, וא"כ שבת וישראל הוי כבני זוג ובני זוג כתוב בהם זכו שכניה ביניהם לא זכו אש אוכלתן. בן יהוידע.

לה ג. לא תבערו אש בכל מושבתיכם ביום השבת. מתוך המט' מלאכות הזהיר הקב"ה אזהרה מיוחדת על הבערת אש. ומה שונה הבערת אש משאר מלאכות: וי"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, דבלוחות הראשונות נתן הקב"ה טעם לשמירת שבת זכר למעשה בראשית דכתיב שם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וינה ביום השביעי וגו' ע"כ ברך ה' את יום השבת, והיינו ע"ש במעשה בראשית עשה את השבת. וסברה זו ניתנת להאמר בכל המלאכות שהקב"ה נח בהם במעשה בראשית. אמנם האש נבראה במוצ"ש, וא"כ היה צד להתיר ד"ז כי הקב"ה לא נח ממנו ביום השביעי, לכן הוצרך לאו מפורט. וזה מתאים גם לאחר לוחות שניות שניתנו זכר ליציאת מצרים שאין חילוק בין אש לשאר מלאכות.

לה ח. וְשֶׁמֶן לַמָּאֹר וּבִשְׁמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֶת הַסַּמִּים: מה הטעם ששמן הוא למאור בפתח ולא למאור בשווא כמו בשמן המשחח: י"ל דהנה האמת היא שהשמן לא היה למאור כדברי הגמ' וכי לאורה הוא צריך (רש"י ריש בהעלותך). וא"כ אז מה שכתוב כאן שמן הוא למאור כלומר לא למאור. וכדברי המג"א בהלכות ר"ה שיאמר זכרינו לחיים בשווא ולא לחיים בפתח כי בפתח הכוונה היא לא חיים חי"ו.

לה טז. את הכיור ואת כנו. פלא גדול הוא, שבתאיאור נשיאת המשכן וכליו, המופיעה בחומש במדבר, לא מוזכר כלל כיצד נשא את הכיור ואת כנו, ומי נשאה. ה"אבן עזרא" מתרץ ש"אולי על העגלות היו נשואים". אך התמיהה עדיין בעינה עומדת: הרי בחומש במדבר התורה מפרטת כל פרט מי נשא,

אפילו את הדברים הקטנים כגון היתדות ומיתריהם, ואם כן, מדוע לא נכתב במפורש מי נשא את הכיור וכיצד? מתרץ רבי זלמן סורוצקין בספרו "אזוניים לתורה" על פי המובא בחז"ל, שבאר מים חיים הייתה בבית המקדש, ובכל לילה היו משקעים בתוכה את הכיור, כדי שלא יפסלו מימיו בלינה. והנה אמרו חז"ל על בארה של מרים, שהייתה מתגלגלת מעצמה בעקבות מחנה ישראל במדבר, וכשחנו ישראל הייתה הבאר נעמדת בחצר אוהל מועד. ואם את כיור המקדש היו משקעים בלילה בבאר, מסתבר שגם בכיור המשכן נהגו כך, והיו משקעים אותו בבאר שהייתה מצויה להם במדבר - בארה של מרים. ואם כן, מסתבר שגם בעת המסע במדבר, היה הכיור שקוע בתוך בארה של מרים. ומכיוון שהייתה הבאר מתגלגלת והולכת מאליה, נמצא שהכיור, שהיה בתוכה, התגלגל גם הוא עמה, ולא היה צריך לשאתו. מסיבה זו, לא הוזכר הכיור עם כל כלי המשכן שנשאו הלויים.

לה כד. כל מרים תרומת כסף ונחושת הביאו את תרומת ה'. הנה כאן לגבי כסף ונחושת אמר כל מרים לשון הרמה, ואילו לגבי זהב בפסוק כב כתוב איש אשר הניף תנופת זהב לה'. מדוע הזכיר כאן לשון הרמה וכאן לשון תנופה: וי"ל, אומר רבי שלמה קלוגר, דזהוב היה לכפר על מעשה העגל, וכדברי חז"ל יבוא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שבעגל. והנה כל הקרבנות הבאים לכפר טעונים תנופה וזה היה בזהב. משא"כ כסף ונחושת שהיה נדבה לא צריך תנופה אלא הרמה.

לה כו. וכל הנשים אשר ליבן אותנה בחכמה טוו את העיזים. ובגמ' בסוטה יב. מבואר שהחכמה הזאת נעשית ע"י מרים. ואומר רבי חיים קניבסקי שזה מרומז בפסוק והנשים וגו' **בחכמה**. ומרים היתה חכמה כי היא הייתה מילדת, ומילדת נקראת חכמה, כי כתוב איזהו חכם הרואה את הנולד.

לה כו. וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנה בחכמה טוו את העיזים. אומר רש"י הוא היתה אומנות יתירה שמעל גבי העיזים טווין אותם. בשבת צט. מבואר שטויה מיוחדת זו היתה רק ביריעות העליונות, משא"כ ביריעות התחתונות עשו טוויה בתלוש. ויש לעיין מה הטעם בזה, ועוד קשה מדוע עשו טוויה כ"כ מיוחדת שטוו מעל גבי העיזים והיא אומנות יתירה, למה שלא יטוו את הכל בתלוש: וי"ל על ב' הקשויות. דהנה מצינו שעשיית המקדש הוי מצוות עשה שהזמן גרמא, שהא אין בונים את המקדש בלילה, וא"כ נשים פטורות מזה וכל מה שנשים פטורות שוב אינן יכולות לעשותן. אבל במה שמעבך את הקמת המשכן גם נשים חיבות כי הן צריכות את המשכן בשביל קרבנות כגון קרבן יולדת וכדומה. ורק דברים שאינם מעכבים בעצם המשכן בזה נשים פטורות. ומכיוון שפטורות אינן יכולות לעשותן. והנה מצינו בשבת כח. שעיקר המשכן היו היריעות התחתונות. ולכן את היריעות התחתונות יכלו הנשים לעשותן ששרי הן מעכבות בעצם הקמת המשכן ולזה נשים ג"כ זקוקות בשביל קרבנן, משא"כ היריעות העליונות שהן אינן מעכבות לא יכלו הנשים לעשות. אולם כל זה שלא יכלו לטוות היריעות העליונות שאינן מעכבות זה רק באופן של טוויה בתלוש כדרכן שבוזה הן היו פטורות משום שיריעות עליונות לא מעכבות, אבל לטוות מעל גבי העיזים שהיא חכמה ולא מלאכה הרי זה כמו דבר שנעשה מאליו ולכן רק באופן זה יכלו הנשים לעשות. צפנת פענח.

לה כז. והנשיאים הביאו אבני השהום. התרגום יונתן כאן וכן מובא ביומא עה שהנשיאים הכוונה העננים והיינו שהעננים הביאו את אבני השהום. וביאורו שזה הגיע להם יחד עם המן. ומקשים כולם מדוע זה נקרא שהנשיאים הביאו הרי העננים הביאו ד"ז: ויש ליישב ע"פ גיטין לה. מעשה באדם שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשנות בצורת וזה נאבד והיא נשבעה בחיי ילדיה שלא הנתנה מזה ומתו ילדיה למרות שלא שיקרה כי לא ידעה שהיא אפסה את זה בטעות בתוך הלחם והיא הרוויחה מעט את המקום של הדינר בלחם שאפתה. חזינו שרווח מועט זה נחשב הנאה, א"כ גם אצל הנשיאים כיוון שהאבני שהום ירדו להם יחד עם המן היה להם באותו היום לחם מועט מכל יום כי העומר היה עשירית האיפה וכעת היה להם מעט פחות מעשיית האיפה כי חלק תפס האבנים, נמצא שזה נחשב שהנשיאים נתנו משלהם. חתם סופר.

לו ו. ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמור איש ואישה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש. הגמ'

פרשת ויקהל תשפ"ד

בשבת צו: לומדת מכאן איסור הוצאה מרה"י לרה"ר. רמז נפלא מטעמי המקרא על פסוק זה הנה כידוע אדם מתחייב על הוצאה רק כשעקר חפץ שמונח ע"ג מקום הרחב ד' על ד' והניח במקום רחב ד' על ד'. וזה טעמי המקרא של פסוק זה: מונח רביעי. זרקא. מונח רביעי. למרז שהעקירה וההנחה מוצרך להיות מונח רביעי. והיינו על מקום דע"ד. מאת הגאון רבי שמעון משה מלמד בשם הינחל אליהו לרבי אליהו דיסקין.

לו ו. ויצו משה ויעבירו קול במחנה. בגמ' בשבת צו: אמרו שכאן משה ציווה להם לא להוציא מרה"י לרה"ר. לכאורה קשה מדוע הזהירים על איסור הוצאה רק לאחר שהביאו את נדבת המשכן: ויתרץ ע"כ הפני", שרק לאחר שגילה שיש מאת אדנים כיכר כסף, מזה ידע שמספר בני"י הוא 60 ריבוא, וכמ"ש ברש"י לח כו, שמאת כיכר כסף עולה לחשבון של 600 אלף חצאי שקלים, ממילא נודע לו שזה רה"ר שדינו בשישים ריבוא, וא"כ יש איסור הוצאה.

לו א. ויעש בצלאל את הארון וגו'. וברש"י לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר החכמים נקראת על שמו. ויש לדקדק היכן ראה רש"י שנתן ע"ז נפשו יותר מכל החכמים: וי"ל דהנה נפסק דהמורה הוראה לפני רבו חייב מיתתו. והנה בגמ' בברכות נה. מבואר שמשמה הורה לבצלאל לעשות קודם ארון וכלים ואח"כ משכן, ובצלאל אמר לו: שמא כך אמר לך הקב"ה קודם משכן ואח"כ כלים, ובזה מסר נפשו שהורה הוראה בפני רבו.

לו ה. ויבא את הבדים בטבעות על צלעות הארון. מבואר ביומא עב. שהמסיר בדי ארון לוקה. ויש להבין למה שונים בדי הארון מבדי המזבח והשולחן ששם לא נצטוו שיהיו שם תמיד, ולא היו נותנים בהם רק כשהיו נושאים אותם: וי"ל, אומר המשך חכמה ע"פ שיטת הרמב"ם, שבמקדש הוצרכו להדליק את המנורה ביום כדי שלא יחשבו שלאורה הוא צריך ויבינו שזה דין להדליק ולא בשביל האור ולכן גם ביום שיש אור מדליק. וכשם שביום אינו בשביל אור כך בלילה. והנה בארון זה אותו הדין כי לא היו צריכים בדין לשאת אותו כי הארון נושא את נושאו (סוטה לה:;) לכן הוצרכו שיהיה תמיד ואף פעם לא יסורו לומר שזה לא קשור לנשיאה שלו כי לא צריך כלל לשאת אותו.

לו כט. ויעש את שמן המשחה קודש ואת קטורת הסמים טהור. יש לעמוד על הבדלי הלשון למה שמן המשחה הוא קודש ואילו הקטורת הוא טהור. וי"ל ע"פ מעילה יד. דאיתא שם שבנו את ביהמ"ק בחולין שלא יבוא לידי מעילה, ורק אח"כ הקדישו אותו. וא"כ קטורת הסמים לא עשו קודש רק בטהרה זה מובן, כי אם היה עושה קודש היה חשש שמעמלו בזה אבל שמן המשחה היה חייב לעשותו קודש כי כתוב שיש איסור לעשות במתכונתו בחולין ובזה באמת היה צריך זהירות מיוחדת לכן נכתב בו קודש כדי שלא יעבור איסור. ובקטורת שרי לעשותה בחולין כדי למוכרה.

שבת שקלים. ראוי להביא כאן את דברי המדרש תנחומא וז"ל: ובפרשת שקלים אמר משה לפני הקב"ה רבשי"ע משאני מת אין אני נזכר. אמר לו הקב"ה, חידך, כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זרקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה שקוראים אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשך. ז"א שבפרשת שקלים עומד על ידינו משה רבינו וזוקף לראשו של כאו"א.

בדין דאין מביאים מחצית השקל ממטלטלין: רבים הקשו (שקל הקודש א א) מדוע הרמב"ם השמיט את הדין שאין להביא מחצית השקל ממטלטלין (בכורות נא.) הרי לית מאן דפליג בד"ז. ושמעתי לתרץ שהיות והרמב"ם פסק שעל האדם למכור כסותו בשביל להביא מחצית השקל, ממילא שמעינן שא"א להביא ממטלטלין כי אם היה אפשר אז למה למכור כסותו שיביא את הכסות ויקח עודף. א"כ הרמב"ם כן הביא ד"ץ בתוך דבריו.

פרשת שקלים: העשיר לא ירבה. והטעמים של זה, מונח רביעי. אומר הגאון מוילנא שזה מרמז למה שכתוב בגמרא המבזבז אל יבזבז יותר מחומש מנכסיו, וזאת הכוונה העשיר לא ירבה דהיינו שיהא מונח רביעי דהיינו 4 חלקים ניח אצלו ויחלק רק את החלק החמישי לצדקה.

מעלת הזריזות - מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה

והנשאים הביאו את אבני השוהם וגו'. כתב רש"י והוא מהמדרש: והנשאים הביאו - אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחשירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו ז) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השוהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם 'והנשאים' כתיב: אמר רבי חיים שמולאבין חסרון אבני משמם, דבר גדול הוא, שכן מצינו שאמרו חז"ל בשעה שקרא הקב"ה לשרי שרה, עלתה האות וי"ד לפני כסא הכבוד, ואמרה, מה יהא עלי? עד שהבטיח הקב"ה להוסיפה לשמו של יהושע, אנו רואים גודל הענין הזה, ומזה נבין חומר הפגם שנגרם לנשיאים ע"י שחסרו אות אחת משמם. אך צריך להבין מה היה חטאם של הנשיאים, והרי במה שאמרו יביאו בני ישראל כל שבידם ומה שיחסר להקמת המשכן אנו משלימים, מונחת התחייבות להשלים את כל מה שיחסר במשכן, ולכאורה אין כל התנדבות גדולה מזו, ובאמת בסופו של דבר את אבני השוהם ואבני המלואים שהיו יקרים ביותר הביאו הנשיאים מדוע א"כ נתבעו על שאיחור? היישוב לתמיהה זו נמצא בדברי רש"י 'ולפי שנתעצלו' אע"פ שהם מצד עצמם יישובו חשבונות נעלים, ומגלים לנו חז"ל שמידת העצלות היא אשר סובבה והזיזה את כל החשבונות הצדוקים, הקב"ה יודע מחשבות ומבין את כל מעשיהם תבע אותם על שנתעצלו והענישם על כך (לקח טוב). ודרשו בעלי מוסר צא הלאם בעמלק מחר מילת 'מחר' לא מיותרת היא ומה מקומה כאן? וביאורו שרמוזה כאן מידה עמלקית שיש לעוקרה ולמחותה עד שלא יישאר ממנה זכר, והיא 'מחר' כי המחר הוא אחד מתחבולותיו של היצר הרע להסיט את האדם מדרך הישר. וכבר אמרו על כך רמז הנה עמלק ר"ת ע- עוד מעט. מ-מחר. ל-לא עכשיו. ק-קשה. לכן אמרו חז"ל: המעלות ישרים פרק ז' כותב על קיום המצוות ובהגיע זמנה או בהידמנה לפניו או בעלתה במחשבתו, ימהר ויחיש מעשהו לאחור בה ולעשות אותה, ולא יניח זמן לזמן שיתרבה בינתיים, כי אין סכנה כסכנותו, דבכל רגע שמתחדש ויכל להתחדש איזה עיכוב למעשה הטוב, כי לא יידע האדם את עיתו, ומרגע לרגע כמה מניעות וכמה עיכובים וכמה פתוי יצר הרע יכילים להודמן. ואמרו בזוהר הק' שהרץ לדבר מצוה, כנגדו למעלה, רצים הסנגורים ומקדימין לקטגורין. על הפסוק חכם לב יקח מצוות ואילו שפתים ילבט אומר הגר"א החכם לוקח מיד את המצוה ומקיימה תיכף, כי אז הריחו סמך ובטוח ששם מכשול לא ימנעו עוד מלקיימה, אבל אויל שפתים מרבה בדרבים מסיבב למצוה ומתמהמה מלקיימה עד אשר ילבט עד שמתהוים לבסוף לבטים ומכשולים והמצוה אינה נעשית.

הסתפק הרדב"ז, מה עדיף האם זריזות במצוה עדיף או מצוה מן המובחר עדיף, זאת אומרת, יש לאדם שתי אפשרויות, לא לעשות את המצוה בזריזות אבל על ידי זה המצוה לא תהיה בהידור, או עדיף להשתהות בקיום המצוה כדי שהיה תהיה יותר בהידור. והביא ראיה מאברהם מחמת זריזותו למצוה אמר לשרה שותק קמח שהוא פחות טוב מסולת אע"י שסולת מובחר יותר, מכל מקום זריזות עדיף, לכן אמר לה 'מהר' דווקא, אך הנשים עצלניות הם, ושרה סברה שמובחר עדיף מהזריזות, לכן היתה מנפה את הקמח בשלוש עשרה נפה, לעשות סולת, כמו שכתב הרמב"ן, והנה הוציאה מכל השלוש סאין סולת ניקה מעט, ומחמת שהתעכבה לעשות מצוה מן המובחר לבינתיים נטמא הלחם ולא הביאה, כמו שאמרו בגמרא (בבא מציעא פז) ואילו היתה זריזה למהר לאפות את הקמח היתה מספיקה לאפות קודם שנטמאה והיתה מביאה לחם, אך היא התעצלה ולכן לא אכלו לחם, כדכתיב ולחם עצלות לא תאכל.

על ההבדל בין מצוה הנעשית בזריזות, למצוה הנעשית בעצלתיים נראה בסיפור דלהלן. אחד מתלמידיו של הב"ח היה עשיר בעל בית מזיזה שהיה חוכר מהפריץ והיה עשיר ובעל צדקה גדול ואת כל התרומות היה נותן בהוראותיו הישירות של רבו הב"ח. באחד הימים הגיע העשיר לרב, ומספר: שהנה כבר כמה שנים שהוא חוכר מאת הפריץ את בית המזיזה ומתפרנס בכבוד, ועכשיו הגיע יהודי וביקש

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

להתחרות אתו, והוא מפעיל את כוחו והשפעתו על הפריץ, והוא מבטיח לו שהוא יעלה את דמי החכירה. כששמע זאת הב"ח, אמר לו, לך לגביר פלוני שגם הוא מתלמידי הב"ח, שהפריץ מאד מכבד אותו ומחשיב את דעתו, ושידבר בעבורך אצל הפריץ. הלך האיש מיד לביתו של העשיר וסיפר לו את כל העניין. א"ל העשיר מכיון שעכשיו אני ממהר ליריד ליפציג שמתקיים פעם בשנה, ואם אני לא אלך עכשיו ייגרם לי הפסד ממון, לכן לאחר שאני אחזור מהיריד, אני אלך מיד לפריץ ואדבר על ליב. שכן עניני של המוזג, מי יודע אם עד אז לא יהיה מאחורא כל הגביר התחיל לעודדו ולחזקו באמונה ובביטחון שאין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלא נימה. בלית ברירה נפרד היהודי והלך לביתו בפנים נפולות. כשבא לביתו ושמעה אשתו מה שאמר לו העשיר, צעקה על בעלה, רק לטיפש כמזל אפסר למכור לו סיפורים כאלה. ממה עכשיו נאכל וממה נשתה, איזה ביש מזל אתה וכו' וכמה שניסה להרגיע אותה לא עזר כלום. מאותו יום הופר שלום הבית בביתם וסבלו גבר מיום ליום, יום רדף יום, והיריד בליפציג הסתיים, וכשחזר לביתו סר מיד לביתו של הפריץ, וסידר את העניין על הצד הטוב ביותר. והפריץ האריך את החוזה של המוזג לעוד עשר שנים. חלפו שנים והגביר העשיר הזדקן והלך לבית עולמו, ויום אחד הופיע העשיר בחלום לב"ח, וסיפר לו מה עלה בדיו בשמים. וא"ל את הסיפור הזה תספר פרבים. סיפר העשיר כשהגיע תורי להיכנס לדין לפני פמליה של מעלה, בשמעתי את שמי, רעדתי נורא, אבל כל מעשה הצדקה שעשיתי בימי חיי והתורה שלמדתי העידו עלי ויצאתי זכאי בדני. ומלאכי השלום קדמוני בקול שירה ורננה להיכילי בגן עדן. השערים נפתחו לפני וניחוח גן עדן פרץ בעדם. אין לשער ולתאר את התענוג הגדול וחשתי קורת רוח שאני אפסר לתאר ולשער. ביקשתי להיכנס. ואז בא מלאך וחסם בעדי את השער שאלתי מי אתה? אמר אני המלאך שנבראתי ממצות גמילות החסד שעשית עם המוזג כששכנעת את הפריץ האריך לו את החוזה לעוד עשר שנים. כעת תמהתי אם כך מדוע תעמוד לי לטשן, הרי משפחה שלמה הצלתה מרעב. אמר לו המלאך: אמת, שעשית מצוה גדולה ואף קיבלת עליה שכר, אבל אינך יודע כמה דמעות נשפכו בגללך בטרם באה הישועה, כמה קטטות ומריבות היו בין בני הזוג באותם ימים שהיית ביריד, דע לך דבר אינו נאבד, וכל דמעה תובעת עונש. למרות שטענותיה היתה לי ברירה, מכל מקום המלאך חסם בעדי את הכניסה וישבתי שם כמספר הימים והשעות אשר שהיתי ביריד. ריח גן עדן עילף את נשמתי ואין לשער את הצער בכל רגע ורגע שכל כך רציתי להגיע למקום מנוחתי. מיהר הב"ח לכנס את בני עדתו וסיפר להם את סיפורו של העשיר א"ל ראו מה הפער בין מצוה שעשית בזריזות, לבין מצוה שדוחים אותה סתם, ואפילו בשביל סיבות נכונות וצדוקות.

נביא להלן מספר סיפורים על כאלו שלא הזדוּו למצווה כמה הפסידו, וכן סיפורים כמה גדולי ישראל הקפידו על זריזות למצוות:

רבי חיים יצ"ק היה מצדיקי הדור הקודם סיפר כך, באחד הימים נקראתי לבוא למלון המלך דוד בירושלים, שאלתי מי קורה לי? נעניתי כי במלון מתארח אדם מארה"ב, הטוען כי הוא מעונין להיפגש איתי, והמאמץ ישתלם, נסעתי במונית והגעתי לרחבת הכניסה של בית המלון. הגעתי לפקיד שהבין מיד במי המדובר, ואמר הנה 'מיסטר גולדבלום' מחכה לך בצד, ניגשתי לעבר אותו אדם, כאשר התקרבותי, נעמד הלה ואף חבש לכבודי כיפה. זיהיתי אותו מתקופתי בני יורק, וכאשר שאלתי במה העניין? השיב כי הונו נאמד בכ 50 מיליון דולר, הוא ציין כי לצעור הקב"ה אומנם נתן לו כסף, אולם הוא לא זכה לפרי בטן, והוא מבקש להוריש את כל הונו למוסדות תורה ישיבות, תלמודי תורה, העניין הוא שאינו מתמצא במוסדות התורה ומבקש הוא כי בבוא היום אני אהיה הקובע כמה לתת לכל ישיבה. שאלתי מדוע לחכות לאחר מאה ועשרים, למה לא לחלק כעת והשאר לעצמך מספר מיליונים לכלכלתך עד לאריכות ימים ושנים. אולם הלה השיב בכעס, רק לאחר מאה ועשרים. מספר הרב לאחר 5 שנים צלצל הטלפון בביתי, מישוה דיבר באנגלית והציג את עצמו כפקיד בכיר בקונסוליה האמריקאית בירושלים, הוא ביקש ממני לסור בחדר, ונאמני לשם ואז הפקיד שאל האם אתה מכיר אדם בשם רוברט גולדבלום? נזכרתי בתייר שנפגשתי עמו לפני כחמש שנים

והשבתי בחיוב, הלה המשיך ואמר: מיסטר גולדבלום נפטר, לפני ימים אחדים, הוא השאיר צוואה, שבה מוזכר שמו, התחלתי להתרגש. ואז הסביר הקונסול, כי רוצה הוא לוודא את הדבר, כיוון שהוא עומד לבצע כעת את רצונו של הנפטר, אני יושב וממתין והנה הדלת נפתחת ומול עיני נכנסים כתריסר כמרים, ואז פונה אלי ואומר: היות והנפטר הוריש את כל רכושו למוסדות שבהם לומדים את תנ"ך כידוע בכנסיות שכמרים אלו מייצגים, לומדים בכל יום את התנ"ך. אך אני טענתי שהנפטר דיבר איתי על לומדי התורה, ולא התנ"ך, אולם הלה השיב, אילו רצה ירידך להוריש את רכושו ליהודים בלבד היה כותב זאת בפירוש בצוואתו ולא מפקיד את כתיבתה וביצועה של צוואתו בידיהם של עורכי דין הוותיקים שהם כולם נוצרים נאמנים, והיות וכתוב שהוא מבקש שהרב חיים יצ"ק יחלק את רכושו בין לומדי התנ"ך זימנתי אותך ללשכתי כדי שתחלק את כספו בין הכמרים, התחלתי לגמגם וראשי נשמט בחולשה. הקונסול הזמין לי מיד מונית שתסיעני לביתי, אני מצדי ויתרתי על הזכות להכריע לאיזו כנסיה לחלק את כספו של הנפטר, ואז בכה הרב ואמר, כמה התחננתי לאותו גולדבלום, שיתרום את כספו בחיי, אילו זכה והיה שומע בקולי, ומונע את מה שהתרחש אבל הוא התעקש ואמר כל עוד אני בחיים לא אתן אפילו פרוטה אחת לתורה, וראה אף אחרי מותו לא זכה, עשירות של 50 מיליון דולר ירדה לטמיון לתקצב כמרים ונכנסות טמאות, לא הייתה לו זכות לתת לתורה, צריך זכות לתרום ליהודים לומדי תורה, צריך זכות לתת צדקה אמיתית צריך זכות!

מעשה היה בישיבת פורת יוסף בשעות הערב מצאו את המטבח וחדר האוכל נעולים, כמאה ושמונים בחורים היו אמורים להישאר ללא ארוחה, והדבר היה גורם לביטול תורה חמור, מספר הרב מוציא עלייתו לאולם הישיבה לשאול בעצתו של רבי בן ציון אבא שאול, רבי בן ציון הוציא כסף מכיסו, ואמר תשלח שני בחורים עכשיו, אחד למאפיה שיביא פיתות, ואחד להביא כדורי פלאפל, ואתה תקנה קצת עגבניות ויהיה בסדר, תוך זמן קצר עמד רבינו בעצמו באחד החדרים, סכין בידו, ובצורה מיומנת מהמירה חותך בפיתה ומניח בתוכה את כדורי פלאפל ופרוסות עגבניה, כמה נדהמו הבחורים שראו איך רבינו בעצמו מגיש לכל אחד מהם פיתה בידו, ואומר קח ותאכל לתיאבון. במהירות שיא תמה המלאכה ורבינו חזר ללימוד. ובאותו ערב הדהד קול התורה בישיבה כפי שלא היה זמן רב.

פעם ביקש אדם מרבי יוסף חיים זוננפלד כשיפגוש את רבי מרדכי ליב רובין, יואיל לדבר עמו שיבוא לעזרתו בענין מסוים, אותו מבקש היה שכנו של הרב רובין, באותו לילה ירד שלג כבד, למחרת בבוקר עמד אותו יהודי ליד חלון ביתו והסתכל על השלג המכסה את כל הסביבה, לפתע קפא במקומו, למראה רבי יוסף חיים זוננפלד המשרך רגליו ומבוסס בשלג. מרוב צער על שגרם לרב להטריח עצמו במזג אויר כזה, יצא לקראתו בבכי וביקש את סליחתו בהסבירו שלא התכוון להטריחו לבוא במיוחד ואפילו במזג אויר נאה כל שכן בשלג סוער, תמה רבי יוסף חיים, היכן כליהודי? זקן אסור לטרור במעשי חסד, והרי קיימא לן 'מצוה באה לידך אל תחמיצנה' כלל זה נאמר גם ביום שלג. ואכן כשהחליט רבי יוסף חיים זוננפלד לבצע פעולה, לא עבר זמן בין ההחלטה לבין ביצועה, קם ועשה, והכל בזריזות מופתית שצעירים לא יכלו להדביקו.

סיפר אחד ממקורבי הרב שך שהיה עד למעשה והוא עצמו שנודע בקירבתו להרב שך הביע התפעלות כיצד הרב הסתיר עובדה זאת מכל סובביו במשך כל חייו. היה זה באחד מלילות השבת, בשארית ימיו של ראש הישיבה, ראש הישיבה ביקש שיחקוהו למיטתו ללון קיימא ואכן הוא עלה על יצועו ללון מעט לשנת הלילה הקצרה, כעבור זמן מה נכנס אותו מקורב לחדרו של ראש הישיבה, והוא הבחין כי שינתו אינה נוחה, שכן הכרית עליה הניח ראש הישיבה את ראשו, היתה מונחת בתחתית הראש ובמעלה הגב, וכך היה ראשו שמוט מעט לאחור, וזה גרם לו להריס ולהוריד את ראשו, וכך לא היתה שינה עמוקה דיה. אותו מקורב חשב, כי לטובת ראש הישיבה יסיט מעט את הכרית למעלה ראשו, להטיב שנתו וכך עשה, אלא שלחפתעתו ראש הישיבה הבחין בכך והתעורר מהענין, והשיב חזרה את הכרית לאותו מקום שהיה קודם לכן, המקורב שחש שלא בנה אמר לראש הישיבה כי חפץ הוא שיוכל ראש ישיבה לישון טוב

יותר, ולכן העלה במעט את הכרית. ראש הישיבה השיב לו וכי חפץ אתה להכשיל אותי!! אותו מקורב לא הבין למה נתכוין ראש הישיבה, מדוע מכשיל אותו בכך שמעלה במעט את הכרית למראשותיו! הוא ביקש את סליחת ראש הישיבה וקולו היה שבור. משהבחין בכך ראש הישיבה, נטל את ידיו התיישב והחל לספר לאותו מקורב. דע לך, כי בהיותי עלם צעיר עוד בטרם הגעתי למצוות, הקפדתי הקפדה יתירה על זמן קריאת שמע לבל אפסיד חס ושולם מצוות קריאת שמע בזמנה כדעת המגן אברהם. באחד הלילות שבתני עייף מאד לביתי, בחוץ היה קור רועי עז המתאים לוובילניק בעת החורף, ואמי הצדקת העירה אותי בבוקר מוקדם לבל אאחר זמן קריאת שמע, עייפותי היתה כה גדולה שלא הבחנתי והמשתכתי לישון עוד מעט, ולאחר זמן מה כשקמתי נדהמתי לראות כי הפסדתי את זמן קריאת שמע של המגן אברהם, צער רב תקפני על כי נכשלתי במדת הזריות, ומאותו לילה קיבלתי על עצמי בקבלה

גמורה שלא אשן בצורה שהכרית תהיה למרגלות ראשי, בצורה נוחה שבה אשן שינה חזקה, ובכך אני עלול להפסיד בשנית זמן קריאת שמע, ולזאת קבלתי על עצמי שהכרית תהיה בתחתית הראש ובהיותי וראשי יהיה משוט מעט לא אוכל כך לנוס שינה עמוקה וכך לא אוכל להפסיד לעולם זמן קריאת שמע, ברוך ד' עד עתה לא חרגתי מקבלה זו, וכי רוצה אתה להפסידני שלא אעמוד בקיום קבלה זו כל חיי!! אותו מקורב עמד נפעם למשמע אוזניו, מילותיו נתקו ראש הישיבה לא ייחס ענין בדבר, קם והחל בתלמודו כשיגרת ויומו.

מספרים על רבי אהרן מבעלו שכשלא היה בקו הבריאות אסר עליו אביו ללכת לטבול במקווה, והנה תלמידו של רבי אהרן ראה שהוא הולך כל יום למקווה למרות ציווי אביו, הדבר היה לפלא בעיניו שהוא עובר על ציווי אביו, הוא עקב אחריו וראה שהוא מגיע למקווה פושט את בגדיו ומתקרב עד המדרגות, ואז סב אחורה ומתלבש. שאלו למה עושה

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

והכל יהיה בסדר הוא בוודאי יהיה רגוע יותר, כי אדם שנמצא בפנים הוא בטוח שחבר עליו עולמו ולא יצא מכך עולם ולכן הוא מתדרדר, אך אם יידע שהוא ייצא מזה וזה פשוט ימי שנהא, אז זה יכול מאוד להועיל לו.

שאלה: כידוע התפילה צריכה להיות מעומק הלב, האם יש תועלת בתפילות שהם לא מעומק הלב? **תשובה:** פשוט וברור שכל תפילה פועלת משהו, אמנם תפילה מעומק הלב עולה יישר למעלה ולא צריך ריבוי תפילות, אך תפילה שהיא לא מעומק הלב פועלת רק יותר זמן ובעד בשביל זה ריבוי של תפילה שלבסוף תבקע ותעלה עד לשמים.

תשובה: כל מצווה שאדם עושה על מה מגיע עיקר השכר! **תשובה:** ברמב"ן בפרשה על הפסוק ויבואו האנשים על הנשים מובא שבמצווה שאדם עושה וזה קשה לו והוא משתדל בזה ביותר ומקריב מעצמו בשביל זה, על זה מגיע עיקר השכר ועי"ז מקבל שפע גדול וס"ד למעלה מן המשוער.

שאלה: אחד מכללי הרמב"ם בהנהגת הבית הוא שיהיה דיבורו עמה בנחת. מה הכוונה בזה? **תשובה:** זה הולך על סתם דיבורים, שיהיה דיבורו עמה בנתינות, לאט, וברכות. לא מהר לא בקול ולא בעצבנות. ואם עושה כך הבית נהיה בית של נחת, ואפי' כשצבניק על עניינים של ולא קשור אליה כלל. ואם ממחר נורא והיא פתאום רוצה לשוחח אתו על עניין מסויים ג"כ ידבר ויסביר לה בנחת וברוגע שהוא צריך לצאת, והוא ידבר איתה אח"כ. כי אם יאמר במהירות ובחפזות, אח"כ הוא יצטרך להישאר רבות כדי שיתכן אותו כעת והוא הפסיד כפליים. והמדובר הוא גם במצבים לחוצים כיום שיש אחרי"צ וכו' שגם אז ידבר ויבקש בנחת. ובעצבים לא מרוויח כלום. עוד עניינים הקשורים לדיבור בנחת: יש מכתב מהחזון איש שהוא כותב שעל הבעל להודיע ביציאתו לאן הולך ובשובו מה עשה. וכן ליישב את כל ההדורים והנידונים בבית. ד"ז ג"כ יכול להיעשות בנחת וכשיושבים בנחת לפתור בעיות, הבעיות נפתרות בקלות. עמודיה שבעה.

שאלה: כשאדם רואה את הילד שלו מתקשה במשהו מה עליו לעשות? **תשובה:** דבר ראשון צריך לדעת מה מטרת החינוך של הילד, שהיא להכין אותו לעצמאות הרוחנית שלו, והיינו שידע להתמודד עצמאי עם כל המצבים שלו. ובעודם תחת חסות ההורים צריכים הילדים ללמוד לסבול, ולהתרגל למלאות תפקידים שעליהם יהיה לקיים בהיותם אנשים עצמאיים. וככל שהילד יתרגל להיות בצד הנותן, האחראי, החיובי, כך יגדל להיות אדם שנושא באחריות כלפי אשתו וילדיו, וכלפי הקהילה שלו. והנה כל הורה באופן טבעי מעוניין מאוד בכל רגע נתון שיהיה לילד שלו הכי קל, בלי נסיונות וקשיים, ואי"כ כשאדם רואה את הילד שלו מתקשה, טועה או מונע ויש אפשרות לעזור לו, מיד הוא מתייבץ לעזור כדי להסיר מהילד את הצורך להתמודד אבל אם נחשוב בדעני נבין שעליו לתת לו להתמודד בחיים כי זה עיקר התפקיד שלנו, וכל עוד שהכישלון יהיה נסבל עדיף את הכישלון כדי לבנות לו תהליך למידה והתמודדות. וצריך לזכור שללמד את הילד לקחת אחריות צריך הרבה סבלנות ולא להישבר מתוצאה לא מושלמת. וכמו ילד שלומד לרכב על אופנים הוא צריך להיתקע בעמוד ולהיפצע לפעמים, כך ילד שרוצים שילמד לקחת אחריות עליו להיפצע קצת, והתוצאה תהיה ענקית. גם בבית קורה הרבה פעמים שאשה אופה חלות לא הכי מוצלחות, עד שבסופו של דבר היא מצליחה להוציא חלה תפוחה, שחומה ומהודרת, הכי מוצלחת שיכול להיות. וכשזה קורה ההרגשה היא שהיה משתלם לעבור את כל שנות הניסיון.

שאלה: מה צריך לעשות בשבת? **תשובה:** איתא בילקוט שמעוני: ויקהל משה. אמר הקב"ה: עשה לך קהילות גדולות, ודרוש לפניכם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת, ולכנוס בבתי מדרשות ללמוד ולהורות לישראל דברי תורה, איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני. בבית יוסף (אורח חיים סימן רצ) הביא את המדרש הנ"ל, יום השבת נקבע ליום שכולו קודש לתורה. וכבר מראשית הבריאה, הטבעי הקב"ה, שמהותו של יום השבת יהיה כולו קודש, לילה ליום לשקידה בתורה. והשכר היש ללומדים בשבת הוא גדול לאין ערוך: ובפרי עץ חיים לרבינו חיים ויטאל כתב שביום השבת נפתחים שערי חכמה להוגים בתורתו ולא יתנה שבת אלא ללמוד תורה. כתב בספר שפת אמת וכע"ז מובא בבן איש חי שהתורה שלומדים בשבת אין בה שכחה. כתב הש"ח וכע"ז: במשנ"ב רצ סק"ג וז"ל: שינה בשבת תענוג, ובלבד שלא ירבה בו יותר מדאי שלא יביאנו לביטול התורה, כי לא איברו שבתות אלא לגריסא, ואפילו תלמידי חכמים שלומדים כל השבוע שמצוה שיתענוגו ביותר, אין הפירוש שיהיו כל היום בתענוגים, רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם. ואמרו חז"ל דביטול תורה בשבת יותר חמור מימות החול. רבי אהרן קוטלר עורר רבות שיש אברכים שמבזבזים שליש זמן מהחיים שלהם ולא לומדים בו ואח"כ מתפללים למה נשכחם. צריך לדעת, אומר רבי אהרן, שאדם המפסיק בלימוד בימי שיש שבת ואף יש מהדרים מיום חמישי אחרי"צ, הרי זאת הסיבה לחוסר ההצלחה שלהם בדרך לעלייתם, עכ"ז. ויש להוסיף את דברי הח"ח שהלימוד בשבת הוא שווה ערך ללימוד של כמה חודשים בימי החול, והיינו שעה בשבת שווה אלף שעות בחול, ולכן יש צה"ר מיוחד למנוע מהאדם ללמוד בשבת. כמו"כ יש מכתב ידוע מהח"ח בגנות האנשים שמשקיעים בשבת שעות רבות לקריאת עיתונים ומוספיהם.

שאלה: איזה הלכות חייב אדם ללמוד אותם היטב? **תשובה:** בילקוט שמעוני תחילת פרשת ויקהל מובאים דברי הקדוש ברוך הוא למשה: עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניכם ברבים הלכות שבת. וכתב החפץ חיים בהקדמתו למשנה ברורה הלכות שבת: ראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר ד' לכוון חברות ללמוד הלכות שבת כדי שלא יכשלו בם, ובמדרש אמרו ששקולה שמירת שבת כנגד כל המצוות, ולהיפך, חילול שבת כנגד כל העבירות. ממילא חובה גמורה ללמוד הלכות שבת, לחזור עליהן ולהכין היטב. רבי יהונתן אייבשיץ ביערות דבש מסביר מדוע חובה ללמוד הלכות שבת: כי אי אפשר כלל במציאות שיינצל מאיסור שבת אם לא ילמד כל הדינים על בוריים היטב היטב. וכתב בספר סידכים שכמו שאמרו שואלין ודורשין בהלכות הפסח כך יש חיוב על כל אדם לדרוש ולתור ולדעת הלכות שבת ולעבור עליהם לפחות פעם אחת בשנה. בשבת קיט: אמר אביו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת ופירש המהרש"א: לפי שלא לימדו את הרבים הלכות שבת. ואין אדם יכול לשמור שבת כהלכתו בלי ללמוד הלכות שבת ולחזור עליהן תמיד, כדי שידע האסור והמותר. האגלי טל כותב שהיות ושמירת שבת שקולה כנגד כל תרי"ג מצוות אי"כ לימוד הלכות שבת הוא כלימוד כל התורה כולה. ולימוד הלכות שבת הוא מחבר אותנו כל השבוע אל השבת ומשפיע עלינו כל השבוע את השפע הגדול המגיע מהשבת קודש.

שאלה: השבת קוראים פרשת שקלים שהוא כנגד מחצית השקל שניתן. מה מיוחד בשבת זו? **תשובה:** כל הארבע שבתות (שקלים. זכור. פרה. החודש) זה שבתות קדושות במיוחד והמון שפע נשפע בשבתות האלו, גדולי החסידות היו אומרים שבשבתות האלו נפגשים עם הקב"ה והם שבתות בעלי כח סגולי להניצל מכל פגע, ושבת שקלים מסוגל מאוד לפרנסה ומעל הכל אפשר לבקש אז שכל התפילות בשנה יהפכו לרחמים ולרצון. אמרי יוסף ועטרת ישועה.

שאלה: מה מיוחד במוצאי שבת הקרובה? **תשובה:** בלוח עיתים לבניה הביא מהחזון איש שהיה אומר שהכל הולך אחרי ההתחלה, וכשיש התחלה טובה הכל הולך יותר בקלות יותר בס"ד ויותר שפע, וממילא אם מתחיל את השבוע כראוי זוכה לשפע הצלחה, וכן אם מתחיל את החודש כראוי נוסף לו עוד שפע הצלחה, והנה מוצ"ש הקרוב זה נפגש עם תחילת שבוע וכן תחילת חודש אז בוודאי מי שקפיד כראוי לעשות כרצון ה' כל מעשיו בוודאי יצליח.

שאלה: יש אנשים שכל ימיהם הם בפחדים ורעדות מכל מיני מחלות פיגועים תאונות וכו'. ומרוב פחד הם מפחדים לנסוע למקומות או לצאת מהבית. האם זו הנהגה טובה להיות כזו? **תשובה:** לא! וזו הנהגה מאד לא טובה, ופחדו בסיון חטאים. וכתוב בברכות דף ס' שמי שפחד אז ביוץ ח"ו באה לו הצרה. ובסנהדרין ק' איתא שהדאגה מזיקה לגוף וגורמת למחלות. וכל זה בא ממיעוט אמונה. ואם היה מאמין באמונה שלימה שהכל בא למעלה ואי"כ אם ח"ו נגזר עליו אז אין עצה ואין תבונה כנגד ה', אז לא היה מפחד כלל. ואין לאדם לפחד רק מחשש שמא יעבור עבירות. והשתדלות צריך, אבל פחד ודאגה אסור.

שאלה: מה כולל המשפט 'במקום שאין איש השתדל להיות איש'? **תשובה:** ידוע שבני אדם מפסידים המון בגלל שהם מהססים לעשות צעד פשוט המאפשר להם סיכוי לקידום, לרווח ואפי' להצלח. והדבר הזה נובע מעצלות, מאי עצמות, מחוסר אמון או מחוסר בטחון עצמי של האדם בעצמו. והדבר הנכון לעשות במקומות שצריך, להיות יד תומכת, להושיט יד לעזרה, לזיוז דברים, ולא לשבת רגל על רגל ולעזוב לאחרים חילם, והכלל הוא לא להיות עצלים, אלא להושיט יד בכל מקום שצריך אותם, ואל לו לאדם להסתמך על אף אחד.

שאלה: מהי הסגולה הגדולה של מכבדי אכבד? **תשובה:** אדם שמגיע לתפילה לפני הזמן ומוכן כראוי לתפילה אזי הוא זוכה לשפע אדיר של ס"ד וכל משאלותיו מתגשמות, סיפר לי הגה"צ רבי ישראל מאיר ויטנסטרן שליט"א משיגה הישיבה הגדולה בית מאיר מה שקרה בישיבה בתקופה האחרונה, בחנוכה האחרון הוקם לבני הקיבוץ 'כולל' ללימוד רבע שעה לפני שחרית וכך הגיעו לתפילה מוכנים כראוי, הכולל מנה כחמשה עשר בחורים מהמבוגרים שבישיבה, וראה זה פלא, כעשרה בחורים מצאו את זיווגם בפרק זמן זה.

שאלה: רבינו ז"ל בספר הישר כותב שלכל אדם יש ימי אהבה וימי שנאה. דהיינו שיש ימים שהוא קם בבוקר שמח ומרוצה יש לו מצב רוח הוא מתפלל לומד טוב ומרגיש ס"ד בכל העניינים. ויש ימים שהוא קם והוא לא יודע בשביל מה הוא קם, אין לו חשק לעשות כלום לא להתפלל לא ללמוד וגם לא לדבר עם אנשים ולפעמים אז גם בלי סיבה כלל, אין מתמודדים עם אותם ימים? **תשובה:** הסטיפלער היה אומר שאם האדם יפנים לעצמו שהימים האלו יעברו

שאלה בחושן משפט: אדם עמד בטרמפאדה. מישוה מרססים קי 300 ישירות על הכתמים, ממתינים 10 עצה והציע לו לסוע עמו. האם יכול לדרוש שכר? שניות ומשפטים חזק - הכל יורד ולא מזיק למכנסים. תשובה: כיוון שעומד בטרמפאדה זה ע"ד שיסע ט. **לגבי פסוריאזיס**, יש דיאטה שכששומרים עליה זה בחינם וכ"כ בנתיבות המשפט קג ג. שבמקום שיש מאד מאד עוזר לפסוריאזיס. אחר הביא: יש טיפול אומדנא שהתכוון בחינם אי"א לגבות כסף. מהעלון הנקרא פוטו - טרפיה טיפול שממומן ע"י קופת המיוחד והמופלא מנחת שלום.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם המון פתרונות לבעיות שהובאו בשבועות קודמים: א. עצה טובה שלא יפתחו קשרי הציניות בקשר של החוליה האחרונה אחרי שמהדקים אותו שופכים עליו מים רותחים מהקומקום ומהדקים אותו שוב, לפי העניין זה לא נפתח לעולם. ב. נרות שבת שדולקות על שמן ונכבים מהר זה סימן שהבעיה היא בשמן, כי יש היום המון שמנים לא טובים. לכן יש לקנות שמן זית, וגם אם זה עולה יקר זה כדאי כי כל הזהיר בנר יהיו לו ילדים צדיקים. ג. לכרטיס זיכרון שנראה מלא לחפש הצג תיקיות נסתרות ובמידה ואמור להיות ריק יעשה אנטי וירוס או איתחול, אם החומר אינו חשוב - ניתן לעשות פירמוט. עוד כתבו: לכאן יש בו תוכנה שמונעת כניסת וירוסים שעושה שיראה כיילו הוא מלא אע"פ שאליבא דאמת אינו כזה, ובד"כ מתקנים אותה בכרטיסים או דיסק או קי שעוברים הרבה ידיים שאז אפשר רק להעתיק מהם אך לא להעתיק אליהם וכך וירוסים לא יכולים להיכנס, וזו תוכנה שצריך מישוה שמבין במחשבים (לאו דווקא טכנאי, כמובן שאם בסוגיית איירי רק בכרטיס זיכרון זה לא שווה את הכסף) שימחק את התוכנה הזו. אם החומר חשוב צריך לעשות ניקוי וירוסים, וזו טיפול בקבצים נסתרים. אם זה בנגן אז יש שם כנראה קבצים לא נתמכים ומוגדר שלא יוצג. אם זה במחשב ייתכנו מלא סיבות, ניתן לנסות בהגדרות התצוגה של התקניה (נמצא למעלה) להגדיר להציג קבצים נסתרים, וכן לבצע סריקת וירוסים. ועוד כתבו: לפעמים וירוס הופך את הקבצים לנסתרים. צריך להכנס לאפשרויות תיקיה ולהציג קבצים מוסתרים. יש וירוס שמסתיר את הקבצים. 1. במידה והחומר בהתקן הוא מגורר ומן היקב ניתן לאתחל את הכונן כל החומר ימחק והדיסק יחזור לקדמותו 2. במדה וצריך את החומר, מי שיש לו נאד 32 עטעונים במחשב לסרוק את ההתקן עם תוכנת האנטי וירוס ואז יראו את החומר. במקרים נדירים במדה ולא הולך, לטכנאי מחשבים יש תוכנות ייעודיות זה עולה מעט כסף בתקוה שהחומר לא נפגע. יש לציין שרצוי מאוד לא לשחזר לבד אלא רק ללכת לטכנאי כי בדרך כלל מי שלם מבין רק מזיק. ד. **לגבי המיילרים שנמחקו אנשי הקשר אם מדובר על אאוטלוק ללחוץ על קובץ - < אפשרויות -> דואר מתחת ל"ישלח הודעות" לסמן את התיבה "השתמש ברישימת השלמה אוטומטית". בקשר למה ששאלו על שחיקת סחוס - יש לחברת פוראורר משקה מיוחד שמיועד לזה שנקרא משקה פרידום. ועוד כתבו: יש פתרון מדהים לשחיקת סחוס**

054-8457778 ועוד כתבו: יש מהלך של דר סרנו שעוזר להמון סוגי בעיות כולל בעיה זו. יש ספר בשם "מאחורי כאב הגב" שמסביר את מהלך. ה. **בשאלה על בשר בצ'ולנט** נהוגים שלים מס' 8 (שריר), והרצוה לפנק ישים מס' 5 (כתף) וכל המוסף מוסיפין לו והוצאות שבת חוזרות. ועוד כתבו: לקחת בשר לא מעובד. ולא לחתוך לפרוסות. ככל שהגוש גדול כך יוצא יותר רך. לבשל בתוך הטשולנט ולא לעשות שליקה לפני כן מפני שהשליקה מייבשת את הבשר. ושני דברים נוספים שהבשר יהיה שקוע. וכשהסיר על הפלטה הוא צריך לבעבע. **ועוד כתבו:** בשר ראש בלבד, גם נהיה רך כמים גם משרדג את החמין עדיף קפוא משחיתת חו"ל, מאשר טרי משחיתה של הארץ. ועוד כתבו: מפנינו עם בשר "אסאדו" מטגנים אותו היטב מכול הצדדים לפני הבישול. זה עוזר שהיה ידבק חלקי שומן בצדי הסי. א"ח"כ מתבלים תיבול פשוט מאוד יוצא צבע מדהים והרבה בשר טוב, רוב השומן נמס בבישול הארוך ויש ריח נהדר. ו. **בהקשר לניקוי מגן פלאפון** להשרות במים חמים עם סודה לשתיה ומלח ליומן לכמה דק' ואז לשפוף היטב. ז. **לגבי הסרת צלקת** יש רופא בשם ש. לוריא שמסירה נקודות חן וצלקות ע"י מריחת חומר מסוים לפעמים יש צורך במספר טיפולים עד שיודר לגמרי. חלק מקופות החולים גם נותנות החזר על הטיפולים אצלה, שווה לבדוק לפני שקובעים תור בטלפון 052-7214473 ועוד כתבו: מוריד צלקות של חתכים, פצעי בגרות ועוד אפילו צלקות של שנים!!! מנסיון אישי ושל עוזר הרבה 054-8457778 ועוד כתבו: כדאי לנסות עם המשחה של קליין לכוויות. ח. **עצה להורדת סיליקון ממכנסים:**

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי שיש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"י לסייע לציבור מתבקש לשלוח למיל שבסוף העלון והקב"ה יחזיר לו בכפלים: א. מי יודע איך אפשר לקבל את החוברת 'וורד לאברך' של ר' יואל שילה והאם אפשר להשיגה במייל. ב. האם ישנם פתרונות להסרת כתמים דם מחולצות לבנות? ג. מי שמתקשה מאד בשינה ועוברים עליו לילות בלי שינה. מלטני לא מועיל לו. איזה עצות יש שיעזרו לו. ד. מה הפתרון למי שהתנסה בזבובונים/חרקים קטנים שנצמדים בהמוניהם לתקרת חדר ובקצוות התקרה תודה. ה. מה אפשר לעשות כשהתפילין של ראש כל הזמן מחליקים ולא נשארים במקום:

במצב מצוין בלבד 0733454139

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי שיש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"י לסייע לציבור מתבקש לשלוח למיל שבסוף העלון והקב"ה יחזיר לו בכפלים: א. מי יודע איך אפשר לקבל את החוברת 'וורד לאברך' של ר' יואל שילה והאם אפשר להשיגה במייל. ב. האם ישנם פתרונות להסרת כתמים דם מחולצות לבנות? ג. מי שמתקשה מאד בשינה ועוברים עליו לילות בלי שינה. מלטני לא מועיל לו. איזה עצות יש שיעזרו לו. ד. מה הפתרון למי שהתנסה בזבובונים/חרקים קטנים שנצמדים בהמוניהם לתקרת חדר ובקצוות התקרה תודה. ה. מה אפשר לעשות כשהתפילין של ראש כל הזמן מחליקים ולא נשארים במקום:

הלכות הקשורות לפרשה

לט מג. ויברך אותם. נביא כאן מעט מהלכות ברכות הנפוצות. חז"ל יחסו חשיבות מיוחדת לחמשת מיני דגן (דברים שברכתם מזונו) שאפי' כשהם אחוזים בודדים בתבשיל דינא הוא דמברך מזונות, וכל שאר החומרים בתבשיל אפי' כשיש שם אדמה ושהכל אינו מברך עליהם כי אם מזונות. וכן הדין במרק וירקות שמעורב בו איטריות וכדו' או גריסים בטשולנט מברך רק מזונות על כל המרק. ואם שם את המזונות רק לציפוי או לטעם כשקדי מרק, וציפוי לשניצל, וגפילטע פיש, ששמים בהם קמח, יש בזה מחלוקת הפוסקים. ולענין של המהירה נמי דנים בזה הפוסקים. (נענין שו"ע ומשנ"ב רח ב. ועוד ביוצאות הברכה פ"ב בהרחבה).

פלי"ה פ"ח בגמ' בשבת קיא ילפינן מהכא איסור קושר בשבת. אדם קשר את הנעלים או את הסינר לילד שלו, או עניבה, והוא פתח בטעות לא טוב ונהיה קשר, האם שרינן לפתוח בשבת? התשובה היא: כן וכן מותר לפתוח קשר שנחיה ללא רצונו בשבת.

ויבואו האנשים על הנשים: איתא בגמ' שסכנה לעבור בין שתי נשים. רבי חיים קניבסקי מסתפק מה הדין לעמוד או לשבת בין שתי נשים. והנה ראיתי בשו"ת משנת יוסף לרבי יוסף ליברמן, ובאו נדברו של רבי בנימין זילבר, וכן פסק רבי מנשה קלין בספרו רבבות אפרים, שכל דבר סכנה האיסור הוא רק מה שמופיע בגמ', ויש האיסור הוא ללכת בין ב' נשים אבל לשבת או לעמוד שרי.

סעודה שלישית הנכנסת לראש חודש. במוצ"ש הקרוב יחול ראש חודש אדר ב, מה הדין היה אוכלעד השקיעה ויצאה שבת קודם ברכת המזון? הדין הוא בברכת המזון יזכיר רק של שבת. ואם אכל פת אחרי שחשכה יש בזה דעות האם יאמר רק רצה, (כן נהגו עדות המזרח) או שיאמר רק יעלה ויבוא (כן נהגו בעדות ליטא) או גם רצה וגם יעלה ויבוא (כן נהגו בעדות החסידים). בקיצור שו"ע כתב שע"כ יש להימנע מלאכול פת לאחר השקיעה.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב: א. איזה תרומה הביאו הנשיאים? אבני שוהם ואבני מלאים. **ב.** את מי מלא ד' רוח אלוקים? בצלאל. ג. מה היה 3 בכל אחד מקני המנורה? גביעים. ד. מהו צד תימנה? זרום. ה. איזה מזבח בפרשה היה מרובע? העולה. ו. איך כתוב שהעם הפסיק להביא תרומה? ויכלא העם מהביא. ז. מה עשו לארון מסביב? זר זהב. ח. איך נקרא צמיד בפרשה? חח. ט. מה הנשים אשר נשא ליבן... בחכמה עשו? טו את העינים. י. מה העונש של העושה מלאכה בשבת? יומת. כ. איזה דבר יש במנורה, והוא גם בחולצה? כפתור. ל. בשביל מה עשו את הבדים בטבעות על צלעות הארון? לשאת את הארון. מ. איפה אסור להבעיר אש? בכל - מושבותיכם. נ. איך נקראת תרומה? נדבה. ס. מה היו הכרובים עושים עם כנפיהם? סוככים. ע. איזה יריעות עשה לאהל של המשכן? עיזים. פ. איזה דבר יש במנורה וזה גם צומח באדמה? פרח. צ. איך נקרא שנתקצבו להביא נדבה? צבא. ק. עם מה חיברו את

היריעות אחת אל אחת? קרסים. ר. הכפורת היתה אמה וחציו רוחב. ש. אחת מהתרומות שהביאו שאנו משתמשים בזה לחנוכה? שמן למאור. ת. מצוה שכתובה בפרשה והיא שם של פרשה אחרת? תרומה. **חידות פרשת שבוע: א.** פסוק בן 14 תיבות שחוזר ע"י פעמיים בפרשיות השבוע? ב. ששה פסוקים מויקהל שמופיע אותו הדבר בדיוק בפרשת תרומה? ג. שני פסוקים מפקודי שמופיע אותו הדבר בדיוק בתצוה? ד. שלושה מקומות בפרשה שמוצמד להם המילה לב? ה. היכן פסוק עם שמות של שישה אנשים? ו. 2 מילים בפרשה כל מילה 2 אותיות והם שניהם זהים לגמרי? **חידות ידע תורני: ז.** היכן מזכירים כל יום את המילים לא שמענו? ח. היכן מצוין שירד הטוב והמטיב על מים? ט. היכן מצוין שאדם יעבור מכח דיבור על ג' לאוין בדיבור אחד? י. איזה פסוק יש בו יי תיבות, ומתחיל ב-י ומסתיים ב-י, ויש בו יי פעמים את האות י, ואומרים אותו יי פעמים ב' בתשרי?

חידון ברכת המזון: יא. היכן מוזכר עניין פרסה - ד' פעמים? יב. מה בכל יום ויום? יג. מה בכל עת ובכל שעה? יד. בשר שאינו עומד לאכילה? - ב' פעמים. טו. מה משותף למתנה ולהלוואה? טז. היכן מוזכרים יעקב, חיים, דוד, ישראל, רחמים, ציון, שלום? יז. היכן מוזכר לכל, בכל, הכל, כל, שבכל, ומכל, וכל? יח. מי מוזכר? - פעמיים. יט. מי גדול? - 3 דברים. כ. מי מלאה?

חידות לשאלו את הילדים: כא. איזה דבר שני מטר על שני מטר באורך ארבע מקפל כל יום? כב. אתה בני ואני לא אביך מי אני? כג. מי מת ממים? כד. למי יש ארבע רגלים וגב, ואין לו ידיים ובטן? כה. מי רק עולה ולא יורד לעולם? כו. איזה מוצר הוא גם מנהק מאוד וגם מלכך מאוד? כז. אדם שהשאיר בבית את הגז דלוק ואין לו מפתח להיכנס לביתו איך יוכל לכבות את הגז כדי שהבית לא ישרף מבלי לעלות לבית? כח. איזה חפץ מכניסים אותו אחד לשני בלי סוף והחפץ הוא באותו הגודל בדיוק? כט. הסבא הוא אבא של אמא והאמא היא סבתא של בני, איך קוראים לבני?

תשובות: א. לה יט. לט מאה. ב. לה ו-ז. לו ט, כא. ל זיח, כ. ג. לט יא יב. ד. חכם לב. חכמת לב. נדיב לב. ה. לה ל. ישראל זה גם שם. ו. הביאו חח ונוס. שש משור. ז. בפיטום הקטורת אומרים לשליש ולרביע לא שמענו. ח. מי שיש לו שדה בשותפות מברך על גשם הטוב והמטיב שו"ע שם. ט. פרה וחמור בעול אחד ודשים התבואה כשניהם חסום, וצנע להם בשבת כדי שיתחילו לדוש חייב על לא תחרוש בשור וחמור, לא תחסום שור בדישו, ומחמר. י. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי. יא. "ומפרנס לכל". "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד". "זוננו פרנסנו וכלכלנו". "נחמה פרנסה וכלכלה". יב. שבכל יום ויום הוא הטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו". יג. "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה". יד. "הוא נתון לחם לכל בשר". לא לידי מתנת קדוש ודם". טו. "ווא אל תצריכנו". טז. "קדושו קדוש יעקב", "ועל חיים חן וחסד", "מלכות בית דוד משחך", "רוענו רועה ישראל", "פרנסה וכלכלה ורחמים", "ועל ציון משכן כבודך", "ווחיים ושלום וכל טוב". יז. "הטוב והמטיב לכל", "בכל יום ובכל עת", "ועל הכל", "בפי כל חיי", "שבכל יום ויום הוא הטיב", "ומכל טוב לעולם", "ווחיים ושלום וכל טוב". יח. "הארץ תרבה", "ארץ חדה טובה". יט. "ובטובו הגדול", "בעבור שמו הגדול", "ועל הבית הגדול". כ. "כי אם לידך המלאה". כא. טלית. כב. אמא. כג. אש. כד. הגיל. כה. אקנומיקה. כו. יכבה את בלון הגז למטה. כז. צלחות וכוסות ח"פ. וכסאות פלסטיק. כח. בני.

חידון משמעויות מילים לפרשת ויקהל. ה' משמעויות למילה מסך. מסך - מחיצה. "ואת פרוכת המסך" רש"י: פרוכת המחיצה (שמות לה יב). **מסך - וילון.** "ואת מסך הפתח" רש"י: וילון (שמות לה טו). **מסך - כיסוי.** "ותפרוש את המסך על פני הבאר" (שמואל ב' יז יט). **מסך - מרקע.** צג. "שומר מסך" **מסך - מסך הכל,** מהסיכום הכולל.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול
אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com
יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ
alon@gmail.com או לטל: 0527633431

לַשַׁבָּת עֲנֵג

שנה א ❖ פרשת ויקהל ❖ תשפ"ד

אָז תִּתְעַנֵּג-

מה למדנו מדברי הגמרא, שבצלאל בן י"ג שנים היה

"וַיַּעַשׂ צֶלְצָל וְאֶהֱלִיאָב וְכָל אִישׁ חָכֵם עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר צָוָה וְגו'..."

הגרי"ז סאולוויצקי הקשה: דבגמ' סנהדרין (סט:) למדו מהא דכתיב בפרשה 'איש' [א.ה. להלן פסוק ד' "כל החכמים העושים וגו' איש איש מלאכתו אשר עושים"] שבצלאל היה באותה שעה בן י"ג שנים, וצ"ב למאי נפ"מ בזה שהיה גדול בשעת עשיית המשכן.

ונראה לומר, דהרי קיי"ל בגמ' ב"ק (צט.), שאומן קונה בשבח כלי, ונמצא דבצלאל קנה לעצמו את הכלים בעשותו אותם. ומאחר דהוצרך לאחר מכן למוסרן לציבור, הרי אם קטן היה, אינו בר קנין ולא יכול למסרן לציבור.

עוד יש לומר, דכיון שהמשכן וכליו היו צריכים להעשות לשמה, אי"כ צריך שיהיה בצלאל גדול בשעת בנייתם כדי שתועיל כוונתו. (תורת בריסק)

מדוע על השמן נאמר 'קודש', ואילו על הקטורת נאמר 'טהור'?

"וַיַּעַשׂ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת קִטְרֹת הַסַּמִּים טָהוֹר מַעֲשֵׂה רִקְחָ"

רבי אביגדור נבנצל: כתב להקשות דצריך ביאור, מדוע לגבי שמן המשחה נאמר שעשאו 'קודש', ואילו לגבי קטורת הסמים, נאמר 'טהור'.

ונראה לבאר, דהנה הקטורת עוד לא נגמרה קדושתה, כי הרי צריכה קידוש בכלי שרת ועדין לא נמשחו כלי השרת, ולזאת עדיין אינה נקראת 'קודש' אלא 'טהור', אבל השמן הוא המושח כל הכלים, וא"כ קדושתו כבר גמורה, ולכך השמן מתחילת עשייתו קרוי 'קודש', שאין הוא צריך קידוש בכלי שרת.

אך צריך עיון דבמנחות (פז: פח.) מבואר, שגם ההין שעשו קודם עשיית השמן אין במה למושחו, שאין עדין את השמן ואחר עשייתו אין שימוש בהין, וצ"ע. (מצוין מכלל יופי)

הגראי"ל שטינמן: בדברי הגר"ח: 'דחסרון בהסברה הוא חסרון בהבנה', וההוכחה מדברי הגר"א

"ולְהוֹרֹת נֶתַן בְּלִבּוֹ" (לה, לד)

ויש לבאר כוונת הפסוק, האם בשביל להורות לאחרים צריך נתינה מיוחדת?

וביאר רבי אהרן לייב שטינמן: שהכונה שנותן לו ס"ד מיוחדת להורות, וכפי שפירש באבן עזרא: יש חכמים רבים שהם קשים להורות אחרים. וכן פירש באור החיים: שיש חכמים רבים שתהיה חכמתם בלבם לבד, שלא ידעו ללמד, לזה אמר 'ולְהוֹרֹת נֶתַן בְּלִבּוֹ' השכיל חכמת הלימוד. והנה ידוע מה שאומרים בשם הגר"ח מבריסק וצ"ל, שחסרון בהסברה זה חסרון בהבנה, אך מדברי האבן עזרא והאור"ח נראה, שיש כזו מציאות שאדם יודע היטב אך מ"מ קשה לו ללמד לאחרים.

ומצאנו בדברי הגר"א (משלי כב יד), כי לפעמים אף שיודע הדבר, לא יוכל להסבירה בשפתיו, ולהוציא לאור משפטה, והוא מחמת שאינה סדורה, כפי שאמרו בתענית (ח.) אם ראית ת"ח שלימודו קשה עליו כברזל בשביל משנתו שאינה סדורה עליו, עכ"ד. וגם לפירושו משמע שחסרון בהסברה זה כתוצאה מחסרון בתלמודו. (ע"פ אילת השחר)

וסיפר רבי משה שטרנבוך: מה ששמע כמה פעמים מפי הגרי"ז סמיטצקי וצ"ל שר"מ (מגיד שיעור) אומנות מיוחדת, 'ולְהוֹרֹת נֶתַן בְּלִבּוֹ', ולא כל ת"ח ראוי להיות ר"מ ללמד תורה, ולדבריו גאוני הדור רמ"ם מפורסמים, צריכים להסמך מי ראוי להיות ר"מ ללמד בישיבה או כולל, כשם שמסמיכים לרבנות, והם חייבים לעיין היטב עד שמכריעים, ובלעדם לא ירים איש את עצמו לכך. (טעם ודעת)

אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ-

מֶרֶן הַגָּאוֹן ר"י זילברשטיין שליט"א: על חיזוק לימוד הלכות לידה בשבת

בימים האחרונים התקיים בבית מֶרֶן הַגָּאוֹן ר"י זילברשטיין שליט"א כינוס של ארגון 'תורת היולדת', לחיזוק לימוד הלכות והליכות דיני לידה בשבת, במהלך הכינוס שיתף מֶרֶן שליט"א את הנוכחים בסיפור מרתק על מקרה מיוחד שאירע בעת ששכונת רמת אלחנן הייתה עדיין שכונה קטנה.

וכך סיפר: "בליל שבת באמצע הלילה הזמינו אמבולנס לילדת, אך הנהג לא ידע להגיע לכתובת. לקחתי יוזמה בידיים, נכנסתי לבית אחד בליל שבת, פתחתי את הרמקול וקראתי: 'לבנות ישראל החשובות, מי שיודעת לילד, שיודעת לעזור, מתבקשת להיכנס לסייע... מישהי עומדת ללדת ואין לנו את הכלים, מה לעשות'."

הגר"י שליט"א הדגיש: "את כל השכונה הערתי. קראתי: אבקש מכל בנות ישראל, אני לא יודע לילד, מי שיודע לילד, שיבוא לבית ברחוב.... בניסי ניסים יצא ילד בריא ושלם. האמבולנס הגיע לאחר שעה..."

כמו כן סיפר הגר"י שליט"א על תוכנית מרתקת שזם, שלבסוף לא יצאה לפועל, כששכונת רמת אלחנן נבנתה, היו יולדות שהיו צריכות להגיע לבית חולים תל השומר. רבינו סיפר כי היה בנתניה, וראה שיש שם סוסים עם מרכבות, וחשב להביא סוס עם מרכבה לשכונת רמת אלחנן, שכל יולדת שתצטרך ללדת בשבת תיסע עם כזו מרכבה וסוס לבית חולים, שלא יצטרכו לחלל שבת בנסיעה ברכב.

"באתי למו"ח הרב אלישיב ואמרתי לו. חמותי שמעה על זה ואמרה לי: יצחק השתגע... אתה רוצה שבנות ישראל היולדות ייסעו עם כזו מרכבה??? זו הדרך??? עמדתי בהלם. מו"ח הרב אלישיב אמר לה, הוא עושה דבר הגון מאד, למעט בחילול שבת, שבמקום שייסעו באוטו, ייסעו עם סוס ומרכבה. חמותי לא התפייסה, היא נכנסה למטבח מאד כאובה ואמרה לי: 'אתה אומר עצה של משוגעים'. ראיתי כמה שחמותי מצטערת, למרות שהרב אלישיב צידד בעדי, אך כיון שחמותי לא הסכימה איתי ואמרה לי דברים נוקבים מאד, זה ירד מהפרק ולא עשיתי זאת". (דברי חמד)

מדוע לא אמר הגר"ח קניבסקי 'גוט שבת' אחר מנחה בשבת?

"וַיָּבִיאוּ הַשְּׂבִיעִי יְהִיָּה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבָּת שֶׁבִּתּוֹן לָהּ" (לה, ב)

בהנהגות רבי חיים קניבסקי הביא נכדו: "נוהג שלא לומר 'גוט שבת', מאחרי זמן מנחה קטנה בשבת, ומי שאומר לו גוט שבת, משיב לו בנענוע בראשו".

והטעם, משום שאז מתו יוסף משה ודוד. כמוזכר במשנ"ב סי' רצ"ב סק"ו. "וראינו בשנים האחרונות שמדקדק כן כבר מעת מנחה גדולה".

"וכן בסעודה ג' אינו שר זמירות". ואמר, שעפ"י קבלה יש לנהוג כן מפני שאז מתו משה ויוסף ודוד. (אלא ד' אמות)

מדוע נשיאות הלב של הנשים הייתה, הרי מעשה ידי אשה לבעלה, וא"כ נשיאות הלב של הבעל היא!

"וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לָבָן אֶתְנָה בְּחֶכְמָה טוֹו אֶת הָעֵצִים" (לה, כו)

הקשה רבי משה שטרנבוך: משמע מהפסוק שנשיאות הלב הייתה של הנשים, ותמוה כי הרי מעשה ידי אשה לבעלה, וא"כ נשיאות הלב היה מצד הבעל שנדב את מעשה ידי אשתו.

וראינו בשם אשה חכמה (אמו של הגר"ח מוואלאזין), דהרי כאשר אינה ניוזנת משל בעלה, מעשה ידיה שלה, וכיון שבמדבר אכלו מן, נמצא שאין האשה מתפרנסת וניזונת מבעלה ומעשה ידיה שלה, ולפיכך כתוב "ונשא לָבָן אתְנָה" לטוות את העצים.

ואני אומר חכמת נשים יש כאן, יישוב גמור אין כאן. דזה שמעשה ידיה שלה, אם אינה ניוזנת משל בעלה, נחלקו הפוסקים אם נימא, דכיון שאינה ניוזנת משל בעל, ניוזנת היא ממעשה ידיה, או דנימא, דכל שלא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך, עדיין זכות המעשה ידיה לבעלה, עיין במשנה למלך, ר"פ כ"א מהל' אישות שמביא דהמהרי"ט נסתפק בזה, ולדעתו תלוי במחלוקת הפוסקים, ועין

פתחי תשובה אבע"ז (ר"ס פ') שדעתו נוטה, שגם בזה יש לבעל זכות, ולפ"י בנידון דידן תליא במחלוקת הפוסקים.

ונראה לומר שבדור המדבר, עדין לא תקנו כלל שיתן הבעל מזונות תחת מעשה ידיה של אשה, אך נראה דמ"מ גם אז היה שייך לבעלה, משום שכך נהגו והיו כתנאי בנישואין, אלא שאדעתא שתהא צריכה לתת לבעל אומנות יתירה כגון הטוויה ע"ג העיזים לא נהגו, ושפיר מתנדבת היא למשכן. (ע"פ טעם ודעת)

סכין המילה נשארה ברה"ר, והגבאי הציע 'רעיון נפלא' שגרם למחלוקת גדולי ירושלים

"וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה" (לה, ב)

סיפר רבי יצחק זילברשטיין: על שאלה מעניינת שהתעוררה בירושלים בשנת תשי"ט, היה זה ביום שב"ק, כאשר ערבי נשא את כליו של המוהל, לבית הכנסת בו היתה אמורה להיערך ברית המילה, הניח הערבי את התיק בבית הכנסת והלך לדרכו. הגיע המוהל לבית הכנסת פתח את תיקו, אך לא מצא את סכין המילה, הציבור כולו החל בחיפושים אחר הסכין, ולבסוף התברר שנפלה בסמוך לפתח בית הכנסת, כמובן שלא יכלו להכניסה פנימה לרשות היחיד מרשות הרבים, מחמת איסור הוצאה במקום שאין בו עירוב, והנכרי חלף והלך לו.

לפתע קם הגבאי והכריז, 'מורי ורבותי' עלה במוחי רעיון מבריק שעל ידו נוכל להכניס את הסכין לבית הכנסת, במחסן נמצא מגנט רב עוצמה, ובדואי שאם נניח אותו על סף ביהכ"ס, הסכין תמשך מעצמה פנימה אל המגנט, ואז נוכל לקיים את מצות ברית המילה. הצעתו של הגבאי עוררה סערה גדולה בקרב חכמי עיה"ק, שהחלו דנים בשאלה, האם אכן הכנסת הסכין על ידי שאיבת המגנט אינה כרוכה בחילול שבת.

ובכן הנידון הובא להכרעתו של רבה של ירושלים הגר"צ פראנק זצ"ל, אשר פרס את תשובתו בנושא בהרחבה בספרו שו"ת הר צבי, ולמעשה פסק כי יש לאסור פעולה זו, היות ופעולות הנגרמות על ידי האדם מתייחסות אליו באופן ישיר, ולכן המניח מגנט למשיכת הסכין כמוהו כמכניס בעצמו את הסכין, (וראיה לדבריו הביא מהגמ' בבבא קמא ו, גבי המניח אבנו וסכינא ומשאנו בראש הגג והרוח הולכה והזיקו דחייב לשלם, יעיי'ש בדבריו בהרחבה).

ברם רבה של ציריך בעל החלקת יעקב סבור, כי מותר היה להכניס את הסכין ע"י מגנט, כיון שמשנה ערוכה שנינו במסכת שבת (צב.), שאין האדם מתחייב משום מלאכת הוצאה בשבת, אלא א"כ הוציא "כדרך

המוציאים", ואף שמחשבתו היתה להוציא באופן שכזה, מ"מ פטור משום שאין דרך בני"א להוציא את החפץ בצורה זו... **נמצינו למדים** סיים הגר"י שליט"א, כי לענין הוצאה, כל שאין דרך אדם להוציא בכך אף שהוא מחשב לכך בטלה דעתו ונחשבת הוצאתו שלא כדרך המוציאים, ואע"ג שאיסור דרבנן קיים גם באופן זה, מ"מ לצורך מצות מילה (וכבוד הבריות) הדבר מותר בצירוף עוד סניפים להקל עי"ש. ומ"מ סיים החלקת יעקב שעל אף האמור, יש להעדיף להכניס את הסכין ע"י נכרי. (והערב נא)

מדוע ב'זהב' הזכיר לשון "תנופה", מה שלא הזכיר בכסף ונחושת

"וכל איש איש אֶשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֹת זָהָב לַה'" (לה, כב)

הקשה רבי שלמה קלוגר (אמרי שפר): מדוע הזכיר כאן לשון תנופה, ולהלן (לה, כד) אודות הכסף והנחושת, נקט לשון "כל מרים תרומת כסף ונחושת", ומדוע שינה הלשון, לומר בזהב לשון תנופה, מה שלא אמר בכסף ונחושת.

ותירץ ע"פ מה שאמרו חז"ל, שהזהב שבמשכן היה מכפר על חטאים בעגל הזהב, וכידוע כל הקרבות הבאים לכפר צריכים תנופה, לכך גם כאן הוצרכו להניף תנופת זהב לה' שיועיל להם לכפרה, לא כן בכסף והנחושת שנתנו בבחינת נדבה גרידה, די היה בהרמתם. (פנינים משלחן גבוה)

פלא עצום! שאין אומה ולשון שקבעו לעצמם שביתה ביום השבת

"וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון" (לה, ב)

כתב רבי יהונתן אייבשיץ: (נערות דבש ח"א דרוש יו ח"ב דרוש א): כל מצוות התורה מצאנו, שגם אומות העולם עושים בדרך זו או אחרת. אבל בכל העמים אין ולו אחד השומר שבת, וגם אלו שהיו מתחילתם שומרי שבת, נסך ה' בקרבם רוח אחרת להסיר את יום השבת ולשבות ביום ראשון, וכן הישמעאלים שובתים ביום ששי במקום יום ש"ק, הרי שאין כל אומה הנחה ושובתת ביום השבת.

וזה נגד השכל, שהרי אם כבר קובעים יום שביתה, וכי מה אכפת להם לקבוע ביום אשר קידשו ה' ובירכו מכל העמים, והרי גם הם מודים בבריאת העולם ובשביתת הבורא בשבת.

אין זה אלא כי ה' נסך בקרבם דבר זה, כדי שלא יהיה להם חלק ביום השבת. אכן כך אומרים אנו בתפילת שחרית, "ולא נתתו ה' אלוהינו לגויי הארצות, ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים". (שנים מקרא)

הגאון הגדול רבי יוסף דוב הלוי סאלאווייציק זצ"ל ב אדר (א) תשמ"א

זאת שיגר החזו"א מכתב נדיר ומיוחד אל הגר"י זצ"ל. לפנינו מכתב החזון איש להגר"י, ומכיון שלשונו הזהב עמוקה, ביאר מרן הגר"ח קניבסקי את דברי רבו החזו"א והארותיו מובאות בסוגריים.

"השמחה במעונו יום כלולת יקירינו אהובנו

הגר"י הלוי שליט"א

מה יקרה את שמחה!

ומה נעימה היא צמחה!

(הארת הגר"ח קניבסקי: "צמחה היינו תועלתה כלומה מה נעימה היא התועלת מהשמחה")

רוח הקודש שורה!

(הארת הגר"ח קניבסקי: "על פי מה שאמרו ברכות ל"א. אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה")

הלב מלא אורה!

להבין סודות התורה!

בשמחה של מצוה הכתוב מדבר!

רום ותחת גשם ורוח מחבר!

(הארת הגר"ח קניבסקי: "השמחה מחברת את מה שלמעלה ומה שלמטה את הגשמיות ואת הרוחניות יחד")

מבחר הברואים משעשע שעשועים!

גחלים לוחשות מוקדות תענועים!

(הארת הגר"ח קניבסקי: "היינו שהגחלים שורפות את הרשעים שהם מוקד לתענועים")

עוד מעט ואין רשע!

חבי רגע ואין פשע!

(הארת הגר"ח קניבסקי: "זו תפילה בלשון מליצה שיתמו רשע ופשע במהרה").

הנה ברבות השנים התפרסמו דברים רבים מתורתו של ראש ישיבת בריסק **הגאון הגדול רי"ד הלוי סאלאווייציק** זצ"ל מגדולי מרביצי התורה בדור הקודם.

אך עובדה לא ידועה דיו, היא הערכה היתרה אותה רחש מרן החזו"א זללה"ה להגר"י זצ"ל, ונביא כמה ענינים בזה. (המובאים במאסף "שויון"). בחודש תשרי תשי"ט כאשר שהה מרן הגר"י ובני משפחתו בבני ברק, שלח החזו"א להציע לרבי יוסף דוב לכהן כראש ישיבת לומז'א בפתח תקוה, באמרו כי מאד נהנה הוא לשוחח עמו בלימוד, ומיצר הוא על כך שהמרחק בין ירושלים לב"ב מפריד ביניהם, וע"י שיקבל הצעתו לכהן בראשות הישיבה בלומז'א יקל עליו לבוא ולשוחח עמו בלימוד.

ולא זו אף זו, לאחר פטירת הגר"י בענגיס זצ"ל גאב"ד 'העדה החרדית', הגיעו חברי העדה"ח להתייעץ עם החזו"א את מי כדאי למנות עטרה לראשם, תחילה הציע להם החזו"א את מרן הגר"י, אך משסירב הגר"י, יעץ להם לקחת את בנו רבי יוסף דוב, ומיד תמחו האם הגר"י יודע לפסוק ולענות על שאלות בהלכה, ואמר להם החזו"א, כי שבוע לפני כן ביקר הגר"י בביתו והם שוחחו בעניני מקוואות החמורים, וישרותו והבנתו היא ממש להפליא, ובדאי שיכול הוא להכריע בשאלות בהלכה שיעמדו על הפרק.

לקראת יום נישואיו של הגר"י, שלח מרן הגר"י אל החזו"א, מכתב הזמנה בצירוף בקשה, וז"ל "ויחד עם זה הנני לבקש את הדר"ג כי יאבה נא לברכם ליום כלולתם כי תהיה דרכם צלחה וברכת ה' תשכון באהלים ויוזכו לדור ישרים יבורך הנני החותם בכל רגשי כבוד ויקר יצחק זאב הלוי הנ"ל".

החזו"א השיב להגר"י באיגרת משלו עם דברי ברכות לרוב, אך מלבד

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 81 | אדר א' תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

סוד פך הנפט

ופניו המחירות, לא הסכים אף אחד מבעלי החנויות בסביבה להעסיק אותו...

ברור היה לי כי עלי למנוע ממנו לבצע את זממו, אך חששתי כי אם אתקשר למשטרה – ואלו לא ימהרו להגיע – כבר יצית הצעיר את השריפה ויגרם לנזק. ולכן החלטתי – אולי שלא בחכמה, ואיני ממליץ לאיש לחקות אותי – לנהוג בדרך אחרת, לפנות אליו בידידות, ועל ידי כך שאגרום לו לדעת כי ראיתי אותו – לגרום לו לשקול שנית את מעשיו. וכך כשאני מוגן במרפסת שבקומה השנייה, הרמתי מעט את קולי וקראתי בקול נמוך: "הי, שלמה! בוקר טוב! גם אתה השכמת קום?"

תשובתו של שלמה לימדה אותי עד כמה חשוב לדון את כל האדם לכף זכות.

האם תנחשו מה הייתה?

קשה, בשעה של טרום שחר, התעורר בני משנתי ובכח מאוד. מניסיוני ידעתי כי הטוב ביותר הינו לצאת איתו לטייל, אך כיוון שבשל המאורעות האחרונים חששתי לצאת החוצה ולהתקל באנשים לא מהוגנים, הסתפקתי בכך שטיילתי איתו במרפסת הלוח ושוב, ולאחר 'טיול' ממושך מן הסוג הזה הוא נרגע סוף סוף...

כמעט נכנסתי הביתה, והנה אני רואה את שלמה, בנם המורד של השכנים החדשים, בחור מגודל בעל פנים מעוותות מעט, יוצא מביתו כשבידיו ג'ריקן גדול של נפט, אותו זיהתי בקלות בשל צורתו המיוחדת, וחבילת עיתונים גדולה תחת זרועו.

באותו רגע ברור היה לי למעלה מכל ספק כי הנה גיליתי מיהו האיש שאחראי לכל מעשי ההשחתה והוונדליזם שנעשו בשכונה בשבועות האחרונים, לא היה לי גם ספק כי אני יודע מפני מה הוא עושה זאת – שכן ידעתי כי בשל מראהו המפחיד

התגוררתי בשכונה חדשה, על גבול העיר, במקום בו צמחיית פרא ליחכה את יסודותיהם של הבתים. השכונה. רוב תושביה של השכונה השתייכו לאותו זרם וסגנון, אולם מטבע הדברים מקומות שזה עתה נוסדו, והמגורים בהם זולים, מושכים אליהם גם אנשים שונים מעט מן הנורמה. משפחות מצוקה ואנשים שנראו לי, בעיני הצעירות, קצת מחזרים, ואפילו לפעמים... מפחידים.

בתקופה מסוימת סבלה השכונה ממעשי הטרדה שונים, כמו ניקוב צמיגי מכוניות, פחי אשפה שנחפכו באמצע הכביש, ריסוס כתובות גרפיטי ומעשי וונדליזם אחרים שהבהילו אותנו מאוד. בעלי ניסיון המליצו לנו לשכור חברת שמירה שתסתובב כלילות בין הרחובות ותפקח עין על המתרחש בה, אך היה קשה לאסוף את המימון לשם כך, והדבר התעכב.

והנה, כאחד הלילות של אותה תקופה

כיצד ניתן לדון לכף זכות? בין כל שולחי הפתרונות יוגרלו ספרי קריאה בשווי 100 ש"ח

פתרונות יש לשלוח עד יום ראשון מדי שבוע בשעה 18:00. יש לציין שם עיר ומס'

יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com

תעלומת האב הכודר

לשוחח עימם על העניין.

ומה התגלה לו באותה שיחה? להלן, רעיונותיכם.

הסיפור מן השבוע שעבר הסעיר את הקוראים, ואף גרם לחלקם לשלוח לנו שיתופים אישיים...

רבים מבין הקוראים (ביניהם משפחת בנדיקט, א. גולדשטן, וש' ממדיעין עילית) סוברים כי להורים אין כוח לארח, ועל כן על אף שהילדים משתוקקים מאוד לבוא ולבקר את ההורים – הם נאלצים לעשות זאת רק בימות החול, או להגיע רגלית

בשבוע שעבר שמענו על האב המבוגר שבניו אינם מגיעים לבקר בשבתות, והוא סח לידידיו כי הוא מקנא בהם על הנחת שלהם זוכים כאשר בניהם מגיעים להתארח בביתם בשבת... לאחרונה התחיל האב, שעורך את הקניות, לפצל אותם בין ימות השבוע, כך שהוא מתהלך כל הזמן עם עגלת קניות, וליבו של הכותב נצטב למראה המאמץ הגדול לו נזקק האב כדי לבצע פעולה שעבור אדם צעיר היא פשוטה כל כך לכיצוע. והוא מתמלא תרעומת על הבנים, ואף מחליט להתקשר אליהם כדי

לסעודות השבת (כמו שכתבו י' ו?)

בני משפחת בנדיקט ובני משפחת נגר הוסיפו כי כאשר סח הסב לידידו כי הוא מקנה בו על כך שילדיו מגיעים אליו – התכוון גם על כך שיש לו את הכוח והסבלנות לאירוח שכזה... ייתכן גם כי לאמא המבוגרת קשה עם הרעש והבלאגן של האירוח ולכן הילדים לא מחמנים להתארח, ומפני כבודיה של האם לא רצה הכן לומר זאת ליהודי שהתקשר אליו.

משפחה גולה ו'ש' מציעים כי ייתכן והבנים מקבלים מקום אירוח לשבת בתנאי שיבואו להתפלל במניין או בשיבה מסוימת דווקא, ועל כן הכותב אינו רואה אותם, על אף שה מגיעים להתארח לעיתים מזומנות.

ייתכן וכל ילדיו שלחב נשאים איזה משרה תורנית שלא יכולים לבוא לשבת, מציעים בני משפחת הלפרין שמוסיפים ואומרים כי ייתכן שבשיחה עם הכן התברר כי הם מגיעים כל שבוע לערוך קניה מרוכזת להורים, אבל האבא מאוד אוהב להסתובב ולעשות קניות גם בעצמו ולכן כל יום הוא הולך וקונה פריט אחד או שניים. בני משפחת בנדיקט, ו'ש' ממודיעין עילית סבורים כי הסב עושה את הקניות בעצמו בתור פעילות גופנית, בהוראת הרופא או הפזיותרפיסט. בני משפחת רייכמן סבורים כי הסב אוהב לעשות קניות, והדבר מסייע לו לשמירת המסוגלות והעצמאות.

י' דורפמן מירושלים מציין כי חסד עם אדם מבוגר אינו תמיד לבצע את הקניות במקומו. יש אנשים מבוגרים שכבודם הוא לבצע את הכל בעצמם, גם אם בקצב איטי יותר.

גם בני משפחת מושייב מניו יורק חושבים כי ייתכן שהגינות מאוד להניח שהאב שהיה חזק ונותן כל חייו רגיש לכך שהוא זקוק לעזרה ולכן מנסה לעשות כל מה שיכול בעצמו, ולכן מתעקש לבצע את הקניות בעצמו, וילדיו עוזרים לו בדרכים רבות אחרות.

ישראל חיים בלומנטל מעלה אפשרות כי האב, מסיבותיו שלו, בין אם רצה לשמור על עצמאותו או לא רצה להזדקק לחסדי בשר ודם אוסר על בניו באיסור חמור לסייע לו בכל דרך שהיא ובכל מצב שהוא, ויוסי ב' מציין כי הדבר מסב לילדיו צער רב, אך אין להם אפשרות להתנגד לרצונו של אביהם.

משפחת לרמן מירושלים כותבים כי על אף שאותו יהודי מבוגר התבטא שמקנא בחכירו שבאים לבקר ילדיו ונכדיו מכל מקום הוא אינו יכול לארח את ילדיו ונכדיו או מפני שחולשה או מחלה של אחד מבני הזוג לא מאפשרת אירוחים, אישתו חולה במחלה מסוימת שמצריכה בידוד וריחוק ממבקרים. ואולי – הם מציעים – בזקנה נהיה קנאי מאד לפרטיות שלו עד כדי כך שלא יכול להכיל מבקרים.

ת' סרי סבורה כי ייתכן שהורים איסטינטיים בצורה קיצונית שלא מאפשרת אירוח, בודאי עם ילדים, ובודאי שלא למשך שבת שלימה, וכדי לשמור על תפקוד מירבי ככל האפשר

מעדיף האב לבצע פעולות יומיומיות שמחייבות אותו יציאות מהבית.

משפחת ב' מעלה אופציה מפתיעה – אולי לאב יש ילדים המגיעים אליו לביקור, ורק כותב המכתב אינו מכיר ומזהה אותם? ומשפחת ה' מירושלים משתפת בסיפור אישי:

לנו עצמנו יש אם מבוגרת ואלמנה ובעלי הוא בנה היחיד היכול לטפל בה. היא סובלת מבעיות שונות והטיפול בה אינו קל כלל ועיקר.

למרות שהיא בבית אבות – עדיין נופל עול רב עלינו וככל שנעשה את המיטב שביכולתנו – תמיד יוכלו אנשים מבחון לבוא ולהאשים אותנו שאין אנו עושים די... כך שהבנו היטב לליבם של הילדים מן הסיפור. ייתכן כי ייתכן שההורים אינם כשירים לארח (כפי שהגינותי לחשוב בגיל מבוגר שכזה) אך מצד שני אינם רוצים ללכת להתארח אצל הילדים כדי לשמור על עצמאותם, ומאותה סיבה גם אינם מעוניינים שהילדים יערכו עבורם את הקניות, וייתכן גם כי אפילו הרופא המליץ שעל מנת לשמור על כושר שכלי וגופני כאחד – מומלץ שהאב ימשיך לערוך את קניותיו בעצמו.

ר.א. ממודיעין עילית כתב כי יתכן שהילדים דואגים לשלוח להורים עזרה מרחוק וכל פעם שהם מגיעים לביקור הם ממלאים להם את המזווה והמקרר. והקופסאות שהן יוצאים איתם מבית ההורי הן קופסאות ריקות שהילדים ימלאו ויביאו איתם שוב בביקור הבא, זוהי הסיבה שהאב הזקן יוצא לקנות רק פריטים בודדים בסופר – כיון שלא חסרים לו פריטים נוספים...

גב' ש' מוסיפה הערה חשובה: לא כל דבר צריך לדון, בנימה אישית אוסיף כי התינוק שלנו בוכה המון המון המון, אפשר לדון מרחוק לכף זכות ולהציע אולי זו אינה הצלחה, אלא חולי של התינוק, אפשר גם להציע עצות, אבל האנשים שריגשו אותנו באמת הם האנשים שפשוט אמרו: "תנו לנו לשמור עליו קצת". כך הוא הדבר גם עם ילדים שמסתובבים מוזנחים בחוץ, במקום לדון לזכות, אולי האמא חולה וכד' אפשר אולי להציע לארח אותם? ובמקום שידון את הבנים לחובה או לזכות, שילך לאב ויציע עזרה בקניות!

וגם ד' שפירנר כותבת: מדוע זו בכלל גישת החשיבה של השכן? למה לא לחשוב 'כל הכבוד להורים שעושים קניות לבדם!' ומ' ליכטנשטיין כותבת: כבוד ההורים הוא לשמוע בקולם, ולא להחליט מה טוב עבורם!

הזוכה השבוע:

א. גולדשטוף בני ברק

שיחת הטלפון עם הבן, יהודי מכובד בפני עצמו, הייתה מביכה למדי. פתחתי בשבחים, סיפרתי לו עד כמה אני מעריך ומכבד את אביו, וכמה אני נתרם מן השיחות עימו, וצינתי שאני משוכנע כי גם הבנים יודעים להעריך את הזכות הגדולה שנפלה בחלקם, להיות בנים לאב כזה, וודאי רוצים שגם הנכדים יהנו מקרבתו וחכמתו.

"ללא ספק", אמר הבן, "ואכן ברוך ה', זכינו לכך שאבא מקפיד לשוחח בכל שבוע עם כל הנכדים כולם, לספר סיפורי צדיקים לקטנים, וללמוד עם הגדולים הלכה או מוסר על פי בחירתם", סח לי הבן, "למרות שמדובר, בלי עין הרע, על עשרות נכדים, שחלקם לומדים בישיבת אף אחד מהם אינו מוותר או מחמיץ את השיחה הזו".

"האם לא פשוט יותר יהיה להגיע לבקר?"

שאלתי.

"אמא שתחיה רגישה מאוד לענייני הסדר והניקיון", ענה לי הבן בקצרה, מגלה טפח ומסתיר שניים, "יש לה גם רגישות שמיעתית גבוהה מאוד, כך שקולות רמים מדי מציקים לה, ולכן אנו משתדלים להסב להם שמחה ונחת מבלי להגיע פיזית לביקור".

שתקתי, נכון, אבל לא שכחתי את הנשוא השני בגללו התקשרתי: "אבא מתאמץ מאוד על הקניות", סחתי, "אולי ניתן למצוא דרך לעזור לו".

הבן נאנח: "ראה, איני חושב שאני צריך לשתף אותך בכל שיקוליו של אבא. אולי תשאל אותו ישירות? אני יכול רק לומר לך שאת רוב הקניות אני אישית עורך עבור ההורים בצרכניה המספקת שירות טלפוני של משלוחים, אין סיבה לכך

שתחשוש כי הם בודדים או מוזנחים".

את האב, לא הייתי מעוניין כמובן, לשאול, אך החלטתי שבפעם הבא בו אראה אותו מתנהל לאיטו עם עגלת הקניות אציע לערוך אותן במקומו. וההזדמנות הגיעה כבר באותו יום. הצעתי בלב חפץ את עזרתי ונעניתי בחיוך נבון: "אתה יהודי כל כך טוב לב", אמר לי מכרי המבוגר, "ולכן אגיד לך את האמת – לאחרונה כבר איני יציב כמו שהייתי פעם ואני חושש מאוד מפילוח. אבל, מצד שני איני חלש עד כדי כך שאלך עם הליכון! לכן מצאתי פתרון, בקשתי מאחד הבנים להניח בתחתית העגלה שקית עם אבנים כבדות, כך שתהיה יציבה ולא תתהפך בקלות, ואני נשען עליה בדרכי לבית הכנסת וחזרה, למרות שאיני מבקר במכולת לעיתים קרובות".

סיפורים מן הקוראים

אמנם בסיפור זה לא דנתי לכף זכות ואף לא לחובה, אך דומני שכתור הקדמת רפואה למכה לסיפור זה יש משקל רב:

אבי שיחי' בן למעלה מתשעים ניצול שואה, שבחסידי שמים חי לבדו ב"ה ומתנהל באופן עצמאי. באחד מימי שבוע שעבר חש בכאבים חזקים ובקשיי נשימה, והחליט על דעת עצמו להזמין אמבולנס ולהתפנות לבית החולים.

בביתה"ח ביצעו לו בדיקות שונות, ואף אשפזו אותו למהלך הלילה להמשך השגחה ובדיקות, וכיום למחרת בשעות לפני הצהרים הוא שוחרר ב"ה בריא ושלם.

בטוחני שרכים שראו אותו בבית החולים חשבו בליבם על המשפחה הסובבת אותו, שלא טרחה לשלוח במשך קרוב ליממה ולו מלווה או אפי' מבקר אחד, וציפתה מאדם מבוגר וחולה לדאוג לעצמו במשך כל זמן שהותו בבית החולים.

מה שהם לא העלו בדעתם כי אבי שהוא אדם דעתן ועצמאי בחר במודע שלא לשתף אף אחד במצבו, ויותר מכך, כאשר אחד מן הילדים התקשר וסיפר לו כי הוא מגיע לבקר אותו בשעה הקרובה, אמר לו כי הדבר אינו נוח לו, ושיבוא מחר, ורק לאחר השחרור נודע לביתו במקרה כי היה מאושפז!

בכבוד רב ר. ג. בני ברק

שמתי לב שאחד מילדי מדבר בקול רם מדי, בקשתי ממנו שינמיך את קולו וידבר רגיל, ולמחרת שוב חזר על עצמו. הדבר הפריע לי מאוד כיון שהייתי זקוק למעט שקט. ביום השלישי כששוב נישא קולו ברמה ברחבי הבית, שאלתי ידיד מה עלי לעשות ויעץ לי לדון לכף זכות, כן, גם אם זה ילדי... ניסיתי לחשוב אולי הילד לא הבין את הבקשה, אולי לא הבין כמה מפריע לי, אך התקשיתי מאוד לדון אותו לכף זכות.

רק לאחר שפניתי לילד עצמו ושוחחתי אותו על הנשוא מרגיעה הוברר לי מעל כל ספק כי עד כמה שנדון לכף זכות המציאות עולה על כל דמיון... שכן על השאלה 'מדוע בימים האחרונים אתה מדבר כל כך בקול?' השיב לי הילד: אני לא יודע למה, אבל לאחרונה כולם אומרים לי שאני מדבר בקול, ואני לא שומע את עצמי בכלל!

ואכן, אצל רופא ילדים התגלה כי לילד דלקת באוזן שהקשתה על שמיעתו, ולכן דיבר בקול רם מאוד, מתוך מחשבה שכשם שהוא לא שומע את עצמו, כך גם האחרים אינם שומעים אותו.

משפחת פ'

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויקהל - שקלים תשפ"ד

שלוש מדרגות של שלמות

תוכן

א' - ועמך כולם צדיקים / א

ב' - איזהו בן העולם הבא / ג

ג' - עבודה שבסתר / ה

רבים שנפטרו במהלך השנה בבבל ובקשו להיקבר בארץ ישראל, שהוצאו עתה מקבריהם ונישאו בידי השיירה הזו.

אל השיירה התלוו חיילים חמושים שכרתו בריתות עם המלכים והמושלים של הארצות שבהן עברו בדרכם לארץ ישראל. מטרת הדבר היתה, שתהיה ליהודים זכות לעבור באופן חופשי בארצות אלו, ושתהיה להם האפשרות לגבות את מחצית השקל מהיהודים המקומיים מבלי שיצטרכו לשלם על כך מיסים. ובעודם מתקבצים ובאים אל ירושלים מכל הגלויות, היתה לשיירה הזו השפעה רבה על כל קהילות ישראל שבהן עברו. כל יהודי בכל מקום שהוא, ידע שמוטלת עליו חובה להשתתף עם כלל ישראל בענין הזה.

דמי חבר

האומה כולה נטלה חלק בעבודת בית המקדש באמצעות הכסף הזה. היו אלו שקליהם של אבא מפומבדיתא, חנינא מבני ברק וחסדא מנהרדעא, יחד עם שקליהם של כל היהודים די בכל אתר ואתר, שמהם נקנו קרבנות הציבור. בכך, העם כולו נטל חלק בעבודת בית המקדש. כשם שבהקמת המשכן במדבר, כולם נטלו חלק באמצעות התרומה של מחצית השקל שבה היו חייבים, כך נשאר הדבר תמיד.

זוהי משמעותה של מצות מחצית השקל - היא מסמלת את חובתו של היהודי, שעל ידה הוא הופך לחלק מעם ה'. העם כולו נטל חלק במחצית השקל, וכך הם נמנו כבני ישראל. כמובן שזהו סמל לכל המצוות כולן, ולא רק למצות מחצית השקל. זה כולל תפילין, שבת וצניעות. זה כולל לימוד התורה ואכילת מצה. זה כולל שעטנז, ברכת המזון, וכל השולחן ערוך. קיומם של כל החיובים הבסיסיים של ההלכה - זה מה שהופך את האדם לחלק מכלל ישראל.

א' - ועמך כולם צדיקים

משמיעין על השקלים

בימי קדם בתולדות ימי עם ישראל, התרחש מידי שנה בשנה אירוע גדול ביותר, אירוע שמשך אליו תשומת לב מרובה - תהליך הגביה של מחצית השקל. גם כיום יש לנו זכר קטן לאותם ימים גדולים, אנחנו זוכרים את מה שהיה ואינו, בכך שאנו קוראים את פרשת שקלים, נותנים חצי דולר לצדקה לפני פורים, ועושים פעולות שונות - אולם בימי קדם, גבייתו של מחצית השקל והבאתו לירושלים היו עסק גדול בהרבה.

חז"ל מלמדים אותנו כי "באחד באדר משמיעין על השקלים" (שקלים א, א) - בראש חודש אדר התחילו להזכיר לכולם שהגיע הזמן להביא את מחצית השקל. בכל מקומות מושבותיהם של בני ישראל, הוקמו ועדות מיוחדות שטיפלו בגביית מחצית השקל, ומונו פקידים וגבאים כדי לגבותה מכל איש ישראל.

למרות שמדובר היה במחצית השקל בלבד, אך מכיון שהיתה זו חובה המוטלת על כל יהודי ויהודי, הצטברו סכומי עתק. בכל רחבי ארץ ישראל, בבבל, ובכל מקום שבו התגוררו יהודים, נאספו דליים גדולים ותיבות ענקיות של מטבעות מחצית השקל. הכסף נאסף מכולם ונשלח לירושלים, אל בית המקדש.

השיירה הגדולה¹

זה היה עסק גדול ביותר, מחזה של ממש שחזר על עצמו מדי שנה. שיירה של כעשרת אלפי יהודים יצאו מבבל, אליהם הצטרפו יהודים נוספים בעוד השיירה עוברת בעריהם. כל אלו שרצו לבוא לארץ ישראל כדי ללמוד תורה, ניצלו את ההזדמנות לבוא יחד עם הקהל הגדול הזה. קהל העולים גם נושאי מיטותיהם של נפטרים

1. ראה יוסיפוס - קדמוניות היהודים (יד, ז, ב).

אנחנו עוד זוכרים - כלומר הסבים והסבתות שלנו עוד זוכרים - כיצד בקהילות אירופה, עד בערך שנת תר"ל, כולם קיימו הכל; מלבד בגרמניה, חלקים מסוימים של אוסטריה, ואיטליה. חוץ ממדינות אלו, בפולין וברוסיה, שם חיו רובם המכריע של היהודים, כולם קיימו את כל התורה. כולם הניחו תפילין, כולם צמו בשבעה עשר בתמוז.

כולם נטלו ידים כשקמו מהשינה. לכל אחד היתה קערה עם נטלה על יד המיטה. כולם! זה היה דבר מדהים. ככה זה היה פעם. אף יהודי לא היה קם ממיטתו אם היה קורה משהו למי ה'נעגעל' וואסער' שהכין. הוא היה שואל: "איפה המים?" והיו צריכים להביא לו מים כדי שיוכל לקום מהמיטה.

פעם, כל היהודים שמרו על 'כרטיס הכניסה' הזה; גם עבריינים שפלים לא וויתרו על השתייכותם. הם שמרו על אורח החיים של שמירת תורה ומצוות בכלליותו - כמובן, חוץ מהתחומים שעליהם יצרם השתלט - עד לפרטים הקטנים. בזמנו, היו אומרים שאם רוצים לתפוס גנב יהודי, צריכים לקחת לו את המים של נטילת ידים כשהוא ישן, וכך, כשיקום בבוקר הוא לא יוכל לקום מהמיטה, כי יהודי לא קם מהמיטה בלי 'נעגעל' וואסער'.

סיפרתי לכם פעם על וורשה. בוורשה, הכייסים היו בעלי זקן ארוך ולבשו קאפוטע. לא היתה כל אופציה אחרת; לא היה מושג של יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, וגם הנוכלים שמרו על אורח חיים של שמירת תורה ומצוות בכלליותו. פעם, יהודי לא היה הולך ד' אמות בלי כיסוי ראש. זה לא היה בנמצא. ההווי היהודי באותם ימים התאפיין בשמירת תורה ומצוות עד לפרטים הקטנים.

בשביל שושנה זו

כמובן שהיו יהודים שעשו לפנים משורת הדין. כולם מכירים את סיפורה המפורסם של ה'גאלדנע רויזא', אשה שחיה בימי הביניים, שמשום מה נגזר עליה למות מיתה משונה: להיקשר לזנבו של סוס פרא, שאותו ידהירו בדהירה מהירה, שיביא למותה האכזרי של האשה.

לפני ביצוע גזר הדין, היא ביקשה מהם טובה אחת - סיכה. זה סיפור אמיתי, ידוע ומוכר לכל. הם הסכימו למלא את בקשתה האחרונה ונתנו לה סיכה, והיא הידקה את שמלתה לרגליה, באמצעות הסיכה. היא נעצה את הסיכה אל תוך בשרה, על מנת לשמור על צניעותה בזמן שתיגרר אל מותה. סיפור מפורסם. ה'גאלדנע רויזא', כך כינו אותה - השושנה מזהב.

משתגעים אחריה

יש עוד אלף סיפורים מעין זה. אבל זה לא נכלל בחיוב המינימלי של מחצית השקל שעליו אנחנו דנים - אלה היו הנהגות מופלאות מעל ומעבר למסגרת החיוב! אבל גם היהודי הפשוט ביותר, החייט והסנדלר, האמא שגידלה

חבילת ההטבות

מה זה אומר - להיות 'חלק מכלל ישראל'? זה אומר הכל! זה לא כמו שאומר הפולני: "אני מאושר מכך שאני פולני", או כמו שאומר הכושי: "אנחנו גאים להיות שחורים". לא שיש לי משהו נגד גאוותם זו; אני חושב שזה דבר טוב להיות נאמנים לאומה - שהשחורים והפולנים יהיו גאים בהשתייכותם הלאומית, ושיהיה להם לבריאות. אבל מה באמת המשמעות של זה? לא הרבה. המשמעות היא שהם גאים להיות חברים באחת ממשפחות האדמה - האומות שחיות בשביל העולם הזה. משפחות האדמה חיות בשביל עכשיו, בשביל ההווה, ואחר כך הן נבלעות באדמה ונשכחות לנצח.

אולם כאשר אנחנו 'גאים להיות חלק מהאומה היהודית', נכלל בזה הרבה יותר מ'גאווה לאומית' גרידא, כי הקב"ה אמר לנו שאנחנו חיים עבור מקום אחר. כאשר בני ישראל קיבלו את התורה, מאז והלאה הם כבר לא שייכים לעולם הזה. הם שייכים לנצחיות.

כאשר אתה מקיים מצוה, אתה משקיע בנצחיות. אתה אדם נצחי! אתה חלק מ"עם עולם" (ישעיה מד, ז) - עם שחי לא רק בעולם הזה לעד, אלא עם שימשיך להתקיים לנצח נצחים, עם שיחיה לעד בעולם הבא. ה'חברות' בכלל ישראל מזכה אותך בדבר החשוב ביותר שניתן להעלות על הדעת: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

שימו לב למה שכתוב כאן: "**כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא**" - כלומר, העולם הבא הוא שכר גדול ועצום שניתן **לכל יהודי** שמקיים את התורה. כל יהודי שמקיים את החיובים הבסיסיים של התורה, מובטח לו כרטיס כניסה לעולם הבא.

כרטיס הכניסה

כשם שיהודי שמקיים את החובה הבסיסית של מחצית השקל, זוכה בחלק מובטח במשכן, כך גם קיום מצוות התורה כהלכתן, מזכה את היהודי בחלק במשכן הנצח של העולם הבא. מי שרוצה חלק בכל מה שהובטח לעם ישראל - זה המינימום שנדרש ממנו.

כדאי לזכור את זה תמיד. כאשר אנחנו מקיימים את החיובים הבסיסיים, אנחנו לא רק 'מקיימים מצוות', אנחנו לא רק 'יהודים שומרי תורה'. על ידי קיום המצוות אנחנו מרוויחים, כפשוטו ממש, את כרטיס הכניסה שלנו לעולם הבא. לזה אנחנו זוכים! אנחנו שייכים לאותה אומה נפלאה של אלו ששומעים לדבר ה' - לש"ס, לראשונים, לשולחן ערוך. יש לנו את התורה ואנחנו מחויבים לקיים אותה, וזו הדרך שבה אנחנו זוכים לחיי הנצח.

לתפוס את הגנב

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, כי כולם משתתפים בהכל. בימים עברו, כולם קיימו את התורה.

העולם הבא?" השאלה הזו מוצגת שוב ושוב, וחז"ל משיבים עליה בכמה וכמה אופנים, ונותנים כמה וכמה דוגמאות של אלו שנהגו בהנהגות מיוחדות, שבגינן זכו למקום בעולם הבא.

אותנו זה די מפתיע, כי אצלנו אין כאן בכלל שאלה. לכאורה התשובה פשוטה ביותר: כל ישראל! כל יהודי שומר תורה ומצוות יש לו חלק לעולם הבא. מה בכלל השאלה? ובכל זאת, אם חכמינו ז"ל שואלים שוב ושוב: "איזהו בן העולם הבא?" יש לנו סיבה להבין שהנושא הזה אינו פשוט כפי שחשבנו.

הבדחן הקדוש

הגמרא (תענית כב, א) מספרת אודות רב ברוקא, שפעם עמד בשוק ופגש את אליהו הנביא. פירושו של דבר, שהוא זכה לגילוי אליהו, חזון שחלק מגדולי אומתנו היו זוכים אליו. פגישה עם אליהו הנביא היא זכות מיוחדת במינה, ולכן ניצל רב ברוקא את ההזדמנות הזו כדי לשאול את השאלה הזו: "איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי?" - האם יש כאן בשוק אדם שהוא בן העולם הבא?

כולנו מבינים שברחבי השוק היו בוודאי כמה וכמה יהודים, כאלה שיש להם חלק לעולם הבא, ובכל זאת, השאלה שבחר רב ברוקא לשאול את אליהו הנביא היתה: "האם יש פה אדם שעתיד להיות 'בן' - תושב של העולם הבא?" כלומר, שאלתו לא היתה אם יש כאן אדם שיש לו חלק לעולם הבא, שכן כל ישראל יש להם חלק. אלא, שאלתו היתה אם יש כאן אדם אשר יזכה למדרגה גבוהה יותר, שייחשב 'בן' עולם הבא.

"כן", ענה אליהו, "בא ואראה לך". והוא הצביע לעבר בדחן שרקד בפנינת השוק; יהודי עני שמצא את פרנסתו בלגרום לאנשים לצחוק - הוא רקד וקיפץ מעלה-מטה, בתמורה לכמה פרוטות. "האיש הזה - הוא בן העולם הבא", אמר אליהו הנביא.

רב ברוקא היה די מופתע. "בדחן? זה ה'בן' עולם הבא? שיש כאן בשוק?!" ולאחר שאליהו עזב, רב ברוקא החליט לחקור את הנושא. הוא ניגש את האיש והתעניין למעשיו. "ספר לי על עצמך". הוא ביקש להבין מה יש בו באיש הזה, שמזכה אותו בתואר 'בן העולם הבא'.

בדחנות חשאית

"אני עובד כקומיקאי", סיפר האיש. "אני רוקד ושר ומספר בדיחות, ואני משתדל באופן מיוחד לעודד את רוחם של אלו שנראים עצובים".

זוהי אמירה לא פשוטה. מה שבעצם גילה רב ברוקא הוא, שהבדחן הזה נהג לבדח גם מחוץ לשעות העבודה. לאחר שסיים לבדח לפרנסתו, הוא הלך לבדח לצרכי מצוה. הבדחן סיפר לו: "לאחר שעות העבודה, כשיש לי זמן פנוי, אני מסתובב בין אנשים עצובים, מקפץ מעלה-מטה וגורם להם לצחוק".

ילדים, ההמונים של כלל ישראל, גם הם חיו חיים מופלאים בתוך מסגרת החיוב והרוויחו את חלקם בעולם הבא, בכך שחיו על פי הרגל, על פי ההרגלים הטובים של חיי התורה והמצוות. כך חיינו במשך כל הדורות, וכך אנחנו ממשיכים לחיות גם כיום. אנחנו הולכים בדרך הסלולה של קיום דיני התורה על כל פרטיה.

יש איזה אדם שחיבר ספר היסטורי, ושם הוא טוען שכאשר בא רבינו יוסף קארו וחיבר את השולחן ערוך, מכאן והלאה הוא הכניס את העם היהודי לתוך straight jacket (= "חליפה ישרה", ובעברית "כתונת כפיה" - בגד חזק עם שרוולים ארוכים שניתן לקשור יחד, כדי לכבול את זרועותיו של אסיר אלים או חולה נפש). עד לרבי יוסף קארו לא היה ספר אחד שלימד אותנו בדיוק מה עלינו לעשות בכל מצב, ואילו כיום, פותחים ספר, מחפשים בתוכן העניינים את הסימן הזה, הסעיף הזה, ויודעים בדיוק מה צריך לעשות במקרה הזה והזה. כל דבר ניתן לחפש ולמצוא בשולחן ערוך.

במידה רבה, חיינו מתנהלים על פי שרטוט מדויק. אומרים לנו בדיוק מה ואיך לעשות, ולכן הכותב הזה - שדרך אגב, לא היה צדיק גדול - קבל על כך שהשולחן ערוך הכניס אותנו אל תוך 'כתונת המשוגעים' הזו. אבל אנחנו אומרים: ברוך ה'! אנחנו זקוקים לכתונת הזו! בלעדיה, היינו עקומים לגמרי. זה כרטיס הכניסה שלנו לעולם הבא.

נוסעים אל עבר היעד

כולנו מרוויחים את כרטיס הכניסה שלנו לעולם הבא בכך שאנחנו מקיימים את השולחן ערוך. יהודי שומר תורה ומצוות, יהודי שמשתדל לקיים את המצוות, הוא שייך אלינו - יש לו חלק לעולם הבא. לא משנה איזו כיפה הוא לובש, הוא נוסע יחד איתנו. יהודי שמקפיד על טהרת המשפחה ועל כשרות, הוא שולח את ילדיו למוסדות חינוך תורניים, שומר שבת, קובע מזוזה בדלתות ביתו - יהודי כזה צועד יחד איתנו לעולם הבא.

כך צועדים כולנו, כל המוני בית ישראל יחד, בדרך אל העולם הבא. בדיוק כפי שמשמעותה של התהלוכה של נושאי מחצית השקל אל עבר ירושלים עיר הקודש, היתה שהם הולכים יחד עם האומה כולה, כך בכל דור ודור, מי שמקיים את החיובים הבסיסיים של תורתנו, צועד, יחד עם עם ישראל כולו, אל עבר היעד - אל העולם הבא.

ב' - איזהו בן העולם הבא

שאלה מפתיעה

עד כמה שהעניין הזה נשמע פשוט, מעיון בדברי חז"ל נראה שהוא אינו פשוט כל כך. שהרי אנחנו מוצאים בגמרא שאלה שחוזרת על עצמה שוב ושוב: "איזהו בן

לקיים את מה שכולם עושים. אנחנו מדברים על להיות ייחודי, לעשות משהו יוצא מגדר הרגיל.

יש חלק ויש חלק

לכן אנחנו מוצאים בפרשת השבוע שה' מדבר אל משה רבינו ואומר: "קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו וביאה" (שמות לה, ה). כלומר, לאחר שכולם נתנו את מחצית השקל, ובכך הבטיחו שכולם יהיה חלק שווה במשכן, ניתנה כעת הזדמנות נוספת למי שרוצה לזכות להזדמנות עוד יותר גדולה. כעת ניתן להתנדב ולזכות לחלק גדול יותר בהישג הנצחי הזה.

"כל נדיב לבו" יבוא ויתן כפי יכולתו. ורבים עשו כן! נשים הביאו את מראות הנחושת שלהן - לא קל לאשה לוותר על המראה שלה - ותרמו אותן למשכן. אחרים הביאו מתכות יקרות, זהב וכסף. אלו שאולצו כעבדים במצרים ללמוד את חכמת הצורפות, תרמו מרצון מחכמתם ומזמנם (עי' בראשית רבה מא, ז). אלו שהתמחו במלאכת האריגה תרמו את כשרונותיהם עבור הקב"ה.

יכול להיות שהיו כאלו שנשארו באהלים ולא באו להתנדב, איני יודע. יכול להיות שהיו אנשים שהסתפקו במינימום של מחצית השקל - אולם לכולם ניתנה הזדמנות להיות 'נדיבי לב', ובכך לזכות לחלק גדול יותר במשכן.

שתי מדרגות

שתי אפשרויות התרומה הללו למשכן - מחצית השקל שהיתה חובה על כולם, והרצון להתנדב ולעשות יותר, מקבילים לכל ההישגים שאליהם יכול יהודי להגיע בחייו.

המדרגה הראשונה, המינימום, הלא היא קיום כל המצוות; יהודי שמקיים את מצוות התורה מרוויח חלק במשכן חיי הנצח. אולם אלו שבחרים לעשות לפנים משורת הדין - אנשים אלו זוכים לחלק גדול יותר במשכן של העולם הבא.

ובאמת זהו הדבר החשוב ביותר כשמדברים על עולם הבא; אנחנו לא מעוניינים במינימום, במה שמקנה לנו חלק רגיל בעולם הבא. החלק הזה לא מספק אותנו. כשאנחנו מדברים על משכן הנצח, אנחנו מדברים על משהו נצחי, משהו שיימשך לעולמי עד, ולכן אנחנו רוצים להשיג הרבה יותר מהמינימום.

איזהו חסיד

זה מביא אותנו לנושא החשוב של 'חסידות'. אל תאבדו ענין בשיחה רק בגלל המילה הזו, כי זה העיקר של כל הענין כאן. איננו מדברים כעת על 'חסידות' כפי שהיא מכונה כיום - הוי אומר, קבוצות מסוימות שמלמדות השקפות מסוימות. כרגע אנחנו מדברים על 'חסידות' במובן המקורי של המושג, וכפי שהיא מוזכרת בגמרא.

חז"ל (זוהר משפטים קיד, ב, הביאו המסילת ישרים פי"ט) שואלים: "איזהו חסיד?" מיהו הראוי להיקרא

איני יודע לומר בדיוק מה הבדחן הזה היה עושה, אבל היתה תכנית מסוימת שעל פיה פעל האיש, לא פעם ולא פעמיים. היתה זו הנהגה קבועה אצלו - לפקוח עין בעודו מופיע בפני קהל. כשהיה רואה בין הקהל אדם שהיה נראה קצת מדוכדך, הוא היה מסמן אותו כמי שזקוק לטיפול מיוחד ופרטני.

ולמרות שהוא כבר היה עייף ומותש לאחר יום ארוך של ריקודים ופעלולים, הוא שם לעצמו מטרה ללכת ולבקר את האיש, מחוץ לשעות העבודה, ולערוך עבורו הופעה פרטית ומיוחדת, במטרה לרומם את רוחו. זו היתה השיטה שלו; אם יש מישהו עצוב או מדוכא, הוא יתרום מזמנו כדי לשמחם; הוא היה מבקר אנשים חולים וגלמודים ומשעשע אותם. הוא סרק את מוחו בניסיון למצוא דרכים לשעשע ולשמח אותם. ובכך הוא הפך לבן עולם הבא; הוא קיבל לא רק 'חלק' יחד עם כל ישראל, אלא מעמד גבוה בהרבה בעולם שכולו ארוך.

עולם הפוך ראיתי

הנה סיפור נוסף שמופיע בגמרא (ב"ב י, ב). אחד החכמים עזב את העולם לפרק זמן קצר, ולאחר מכן חזר לכאן וסיפר את אשר ראה שם למעלה. מה קרה שם בדיוק, איני יודע לומר. האם הוא נפטר ואז קם לתחיה, או שמא הוא היה קרוב למוות ונגלה לו מראה מתוך העולם הבא, איני יודע לומר, כי הפרט הזה לא מוזכר שם. אני מניח שרוב אלו שמתים נוטים להישאר מתים, כך שהייתי מניח שמדובר במראה שנגלה אליו. אבל מה שזה היה, כשהוא חזר לחיי העולם הזה, כשהכרתו שבה אליו, שאלו אותו: "מה ראית? מה ראית שם בעולם האמת?"

אותו חכם סיפר להם שהוא נדהם למראה עיניו ולמידע שהתגלה בפניו: "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה" - העליונים, כלומר אלו שחשובים ביותר בעולם הזה, היו למטה, ואילו התחתונים, אלו שנמצאים למטה כאן - שם הם היו למעלה.

אכן, לא הייתי ממליץ לכל מי שמרגיש לא כל כך חשוב כאן בעולם, לפתח תקוות. כוונת הגמרא אינה **שהכל** שם הפוך, אלא שמצפות לנו שם כמה וכמה הפתעות, שכן יש מהעליונים כאן בעולם הזה ששם הם תחתונים, ויש תחתונים כאן ששמה יהיו עליונים.

אנחנו מתחילים לראות מסיפורים אלו עיקרון חשוב ביותר, שהעולם הבא אינו הנתיב הפשוט כפי שחשבנו. העולם הבא שכל אחד זוכה לו אינו נושא פשוט, כי אם מתרחשות שם הפתעות כל כך גדולות - בדחנים שיושבים ראשונה במלכות ועליונים שיושבים למטה - מוכרחים לומר שגם כיום, יש אנשים שעושים דברים שאינם זוכים להכרה כאן למטה, אך כאשר יגיעו לעולם הבא הם יזכו למעמד מיוחד במינו. שם יכבדו אותם עבור אותם דברים שכאן אינם מזכים אותם בכבוד. ולכן, כאשר אנחנו דנים בשאלה של "איזהו בן העולם הבא?", איננו מדברים על

ולאסוף מראות מנחושת עבור המשכן - תופתעו לגלות כמה הזדמנויות ל'חסידות' יש לנו בחיינו.

עלינו לפקוח עין, ולהוסיף עוד ועוד חסידות. זו הדרך לעבוד את ה'. הקב"ה יודע את מחשבות האדם, ועינו פקוחה למצוא את האנשים הללו, וזו הסיבה שהם 'בני עולם הבא'.

ג' - עבודה שבסתר

שלושת היסודות

חז"ל מלמדים אותנו (מכות כד, א) ש"בא מיכה והעמידו על שלוש" - מיכה הנביא העמיד את התורה על שלושה עיקרים; כלומר, הוא הצביע על שלושה יסודות שעליהם עומדת עבודת האדם. זה קשור לנושא שלנו, אז בואו ונטה אוזן לדבריו: "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך" (מיכה ו, ח).

מה הם שלושת הדברים הללו? הראשון, "עשות משפט" - הוא אשר דיברנו בתחילת השיחה. אם אתה רוצה לדעת מה ה' דורש ממך, הדבר הראשון הוא "עשות משפט", לקיים את התורה. זה כולל את כל הדינים כולם; את ההלכות שבין אדם לחבירו ואת ההלכות שבין למקום. זהו 'משפט' - החיובים המינימליים שאותם אנו מחויבים לקיים. זה השלב הראשון של להיות יהודי, וזהו כרטיס הכניסה שלנו לעולם הבא.

אבל זה לא מספיק. יהודי טוב, אם הוא אוהב את ה', רוצה לעשות יותר מזה. אז הדבר השני שאותו דורש ה' מאיתנו הוא "אהבת חסד" - לאהוב את דרכי החסידות, את דרך החיים של לעשות לפנים משורת הדין. כמובן שזה כולל גם גמילות חסדים ממש, אבל באופן כללי, הכוונה היא לא להסתפק במינימום, אלא לעשות מעבר למה שנדרש על פי ה'משפט'. למעשה, זו ההגדרה של 'חסד': 'נדיבות לב' - לעשות שימוש בבחירה החופשית כדי לעשות יותר ממה שמוטל עלינו, ובכך להרוויח חלק מיוחד יותר בעולם הבא.

פעולות חשאיות

וכעת אנחנו מגיעים ליסוד השלישי שמלמד אותנו מיכה הנביא; מי שנרדם, שיתעורר ויתחיל להקשיב כעת, כי זהו נושא חדש: לאחר "עשות משפט ואהבת חסד", מגיע "הצנע לכת" - להצניע את המעשים הטובים, לעשות אותם בשקט, בלי להתרברב.

ניקח לדוגמא אדם שמחליט לתת צדקה; במקום לעשות את זה בקול רעש גדול, הוא נותן מתן בסתר. אף אחד אינו יודע מכך. וכה עשו חכמינו. כולם מכירים את הסיפור אודות מר עוקבא (כתובות סז, ב), כיצד נהג לתת צדקה בסתר. הוא נהג להניח כסף מאחורי הדלת כדי

בתואר 'חסיד' והתשובה היא: "המתחסד עם קונו" - זה שעושה חסד עם הקב"ה. במבט ראשון, הדברים אינם מובנים, איך אפשר 'לעשות חסד' עם הבורא יתברך? אי אפשר לעשות עבורו דבר. מה הכוונה אפוא של "המתחסד עם קונו"?

התשובה היא שהכוונה כאן לאדם שמראה מסירות מיוחדת לבורא יתברך, ומגלה אהבה ונאמנות יוצאים מגדר הרגיל, בכך שהוא עושה יותר ממה שהוא מחויב לעשות. זה הפירוש של המושג 'חסד' - לעשות מעבר למה שחייבים, מכח אהבה לאדם שעמו גומלים חסד. וזה הפירוש של המושג 'חסידות' - לעשות לפנים משורת הדין בגלל שאוהבים את ה'. מי שעושה כן - הוא חסיד.

המועמד שלנו

נמחיש את הענין על פי דברי המסילת ישרים (פי"ח). אב ובנו צועדים ברחוב, וכשהם עוברים על יד דוכן פירות, האב נעצר ומביט בהתפעלות בפרי מסוים. הוא לא אומר דבר, אלא רק עוצר, מביט בפרי, וממשיך הלאה. אלא שהבן הזה הוא מהסוג שחפץ לשמח את אביו, ולכן הוא לא מחכה שאביו יבקש ממנו לקנות עבורו את הפרי, אלא ברגע שראה שאביו מעוניין בזה, הוא חוזר מאוחר יותר לדוכן ורוכש את הפרי עבור אביו. זהו בן מסור ונאמן. הוא לא מחכה עד שיבקשו ממנו או יאמרו לו, אלא מחפש הזדמנויות למלא את רצונו של אביו אהובו.

כך גם החסיד, מסביר המסילת ישרים, הוא אדם, שאם הוא רואה בתורה רמז שהקב"ה אוהב מעשה מסוים, אזי הוא אינו מסתפק במינימום, אלא יוצא מגדרו ומחפש דרכים להוסיף עליו. "הקב"ה, אתה חפץ בענין הזה? אתה מצוה עלי להשתתף בבניית המשכן באמצעות מחצית השקל? אז אני אצא מגדרי ואוסיף עוד על זה". זהו המושג של 'חסידות', וזה ליבו של הנושא שעליו אנחנו מדברים. האיש הזה, שמוכן ללכת לפנים משורת הדין ולעשות יותר ממה שנדרש ממנו, הוא המועמד האמיתי לעולם הבא.

ראש אחר

למדנו אפוא שמצבנו בעולם הבא תלוי ב'נדיבות לב' שלנו לעשות יותר מכפי שנצטוונו. זה לא רק ה'לעשות יותר', אלא ה'נדיבות לב'. ההבדל הוא לא רק בכמות אלא באיכות, כי מעשים כאלו מורים על אהבה לה'. כשאדם מוסיף על מה שהוא מחויב לעשות, כשהוא מחפש דרכים להביע את מסירותו לה', הדבר מראה שהוא בעל גישה שונה לחלוטין. מעשיו מגלים על מה שנמצא בראשו - נאמנות וחובה מיוחדים לבוראו.

זוהי מעלתו הגדולה של החסיד - יש לו ראש אחר לגמרי, כי הוא אוהב את ה' ולכן הוא מנצל את כל האפשרויות העומדות בפניו כדי לעבוד את ה' ולהביא לו נחת רוח. יש כל כך הרבה תחומים בחיים - בין אם אתה בדחן, צורף, אורגת, או אפילו אשה שקטה שמוכנה ללכת

שטיפה חשאית

ומכאן נובעת חשיבותה הגדולה של עבודת ה"הצנע לכת". כשעובדים את ה' בצנעה, יש לכך ערך רב ביותר, כי זה לא רק **משפר** את המצוה; יש כאן עבודת חיים חדשה של "עם אלקיך" - של חינוך עצמי להכרת הבורא. עבודת חיים של הכרת הבורא! זה נקרא לחיות!

וזוהי עבודה שפתוחה לכל אחד ואחד. הדרך הזו - ללכת בצנעה ובחשאי עם הבורא, מזומנת לכל אחד מאיתנו; לא צריך להיות תלמיד חכם; לא צריך להיות עשיר או בעל מנת משכל גבוהה - כל מה שצריך זו תשוקה לגדול.

לכן כדאי לכל איש ואשה, כל נער ונערה, להתחיל בתכנית עבודה זו של "הצנע לכת"; ראוי לכל אחד ואחד להחליט שפעם אחת ביום הוא עושה פעולה חשאית של חסד, כזו שאף אחד לא יידע אודותיה, ויחשוב לעצמו: "אני לא עושה את זה כדי שאנשים יאהבו אותי, אלא רק כדי שהקב"ה יראה שאני עובד אותו".

ניסיתם את זה פעם? עשו זאת היום בערב, כשתחזרו הביתה. כשאמא לא רואה, שטוף עבודה כלי אחד שמונח בכיור. כן, כן, תשטוף את אחד הכלים. שטוף את הצלחת של אשתך כשאף אחד לא רואה. עשו זאת מפעם לפעם, כשאף אחד לא רואה, ולעולם אל תספרו על כך לאיש.

השירות החשאי

אם תשקיעו מחשבה, תמצאו דרכים רבות לעזור לאנשים בחשאי, ולעשות פעולות שאיש לא יידע אודותן. ניקח לדוגמא בחור ישיבה, שנמצא לבדו בבית המדרש - הוא יכול להחזיר כמה ספרים למדף, לפני שמישהו ייכנס ויראה אותו. אפשר גם לרכוש סבון ולהניח אותו בחדר הנוחיות בישיבה.

אני מכיר יהודי כזה, שרוכש חבילות של סבון ומניח אותם בבתי הכנסיות. הוא יוצא משם מבלי שאיש יידע אודות מעשיו. לפעמים הוא נכנס לישיבות ומניח חבילות טישיו על גבי השולחנות בבית המדרש, בלי שאף אחד יראה אותו. יש אחרים שקונים ספרים ומניחים אותם ב'אוצר' של הישיבות. יש אנשים כאלה. אף אחד לא מודע למעשיהם. הם מקיימים מצוות בסתר, בחשאי, ורק הקב"ה רואה אותם.

ואם אתם לא מוצאים מה לעשות, תוכלו לכתוב מכתב אנונימי למישהו, מכתב של עידוד וחיזוק. אני עושה את זה מפעם לפעם. אני כותב מכתבים לאנשים כדי לעודד אותם, ואיני חותם את שמי, כדי שיחשבו שהכותב הוא אדם חשוב. הם מאוד אוהבים את זה! אם תרצו, תוכלו גם לחתום את שמכם, אבל אם תעשו זאת בחשאי, בהצנע לכת, זה מעשה אדיר!

שהעני יוכל לקחת את הכסף מבלי לדעת מיהו הנותן. זו היתה דרכו של מר עוקבא. היה פעם עני שביקש לגלות מי הוא זה שנותן לו את הכסף, וכשראה זאת מר עוקבא הוא ברח במהירות כדי שלא יגלו אותו, ונכנס לתוך תנור בוער. עד כדי כך היה חשוב לו להסתיר את מעשיו הטובים. כל מעשה טוב צריך להעשות כמה שיותר בצנעה וכמה שפחות בפרהסיא.

משל למה הדבר דומה, לאבן חן שזוהרה המיוחד ניכר רק בחושך. כשחושפים אותה בתוך מערה או מרתף שחלונותיו מוסתרים בוילונות, אזי האבן היקרה מאירה באור יקרות, אך כשמוציאים אותה לרחוב, אל אור השמש, היא מאבדת את הברק המיוחד שלה.

אכן, צריך להבין מדוע זה כך? מדוע מצוה אינה יכולה להאיר לאור יום? מה גורם למצוה להאיר באור מיוחד דוקא כשהיא נעשית בהצנע לכת? התשובה היא, שמי שעושה את המצוה באופן צנוע, חושב על הקב"ה. זו המעלה הגדולה של מעשה הנעשה ב"הצנע לכת", כי הוא נעשה "עם אלקיך" - האדם עושה אותו אך ורק למען הקב"ה, בלי שום כוונה אחרת. אחרת, יתכן שהוא מקיים את המצוה כדי לזכות לאהדתם של בני אדם.

להרשים את האורחים

ניקח לדוגמא את התפילות בבית הכנסת. קשה להתעלם מהעובדה שכשאנשים מסתכלים עלינו, הדבר מעודד אותנו להתפלל יותר טוב. כמובן שלא זו הסיבה שאנחנו מתפללים בכוונה, אבל כל נענוע שלנו מקבל דחיפה קטנה מהעובדה שיש לנו קהל צופים. הדבר הזה ניתן להוכחה: כשהאדם יושב בביתו, לדוגמא כשהוא מברך ברכת המזון, הוא עלול לתפוס את עצמו מדי פעם מברך בלי הרבה נענועים, ולמעשה די בקרירות, כי אף אחד לא מסתכל עלינו. אף אחד, חוץ מאשתו המסכנה, ולא כל כך מתחשק לו 'להשוויץ' בפניה.

אבל מה יקרה אם במקרה אדם אחר יושב על יד השולחן? הו, זה כבר סיפור אחר... אני, שכבר מנוסה בענין, עושה שימוש בתופעה הזו שנקראת 'אורחים'. בכל פעם שיש לי אורחים, אני אומר להם: "אני שמח שאתם כאן, כי כעת יש לי 'מחייב' לכוון יותר בברכת המזון". אני אומר להם את זה מפורשות. אני מנצל את הקהל שלי. אבל ראשית כל אני מוסר מודעה: "אל תחשבו שאני תמיד מברך כך. זה רק בזכות העובדה שאתם כאן. אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזו, ולכן אני מברך בכוונה יתירה".

כך הוא טבע האדם - הוא רוצה להרשים. האם הוא חושב על הקב"ה? אולי הוא חושב גם עליו. פחות או יותר; על פי רוב - פחות. בעיקר הוא מנסה להרשים את בני האדם.

בואו נהיה מעשיים

נוגעים בשלושת המדרגות

מיכה הנביא לימד אותנו שלוש מדרגות בעבודת ה': (א) לקיים את כל מצוות התורה, (ב) לעשות מעבר למה שחייבים, (ג) לעשות את הדברים הללו בצנעה. בלי נדר, השבוע נקדיש זמן כדי לעבוד על שלושת התחומים הללו. נקדיש חמש דקות מדי יום בלימוד 'קיצור שולחן ערוך' או ספר אחר. בנוסף, נלך לפני משורת הדין ונתפלל לה' עבור יהודי אחר בכל יום. ונעשה זאת בחשאי, בצנעה, כדי שאף אחד מלבד השי"ת לא ידע על מסירותינו אליו.

שאלה:

בכל פעם שיש לי דאגה או קושי, יש לי חבר שמרגיע אותי ואומר לי לבטוח בה'. שאלתי היא, איך אני יכול לבטוח בה'?
הרי אינני צדיק?

תשובה:

התשובה היא שלא צריך להיות צדיק כדי לבטוח בה'. בטחון הוא הדבר הפשוט והמסתבר ביותר שיש. אין לזה כל קשר לצדקות או למדרגה, אלא להבנה פשוטה ושכל ישר.

ראשית, אתה הרי מבין שהקב"ה מנהל את העולם, זה יסוד היסודות. לא צריך להיות צדיק כדי להבין את זה.

שנית, מי יודע מה טוב עבורך? הקב"ה הוא זה שיודע.

שלישית, מהו רצון ה'? רצונו הוא להיטיב - "וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו" (תהילים קמה, ט). הקב"ה הוא טוב לכל, והוא רוצה לעשות רק טוב.

כעת נתבונן, אם הקב"ה מנהל את העולם, ואם רצונו הוא רק להיטיב, ורק הוא זה שיכול להחליט אם כך יהיה או כך, אז מה אתה מרוויח מלדאוג, אם בין כה וכה אינך יכול לעשות דבר, ואינך מצווה לעשות דבר? סתם לשבת ולדאוג? זו טיפשות. אין צורך אפוא להיות צדיק כדי לבטוח בה'. כל מה שצריך זה להיות בן אדם אם קצת שכל.

אז כשהחבר שלך אומר לך: "תבטח בה'", הוא בעצם מייעץ לך לעשות שימוש בשכל הישר.

אבל מה קורה למי שחלש בבטחון, למי שאין לו שכל? יש עצה אחרת בשבילו - הוא יכול לכל הפחות לחשוב כך - וזו גישה פשוטה ביותר: תביט אחורה בחיך, ותחשוב על כל אותן פעמים שבהן דאגת מאיזה אסון שעומד להתרגש עליך. הרי כמעט תמיד הענין הסתיים בלא כלום. אז אם לכל הפחות נלך אחרי הרוב, הרי שעל פי רוב הדברים יסתדרו לבסוף. ולכן, ברוב המקרים, הדאגה היא דבר טיפשי. היא לא עוזרת כלל וכלל.

כמובן - אם ניתן לעשות משהו בענין, הרי שזו חובתך, אבל אם בין כה אין משהו שבידך לעשות חוץ מלדאוג, הרי שאין בכך שום היגיון.

נחזור על הדברים. מי שיש לו קצת שכל, מבין שהקב"ה בוודאי ידאג לכל ענייניו, ושהכל יצא על הצד היותר טוב - אלא אם כן תתערב ותהרוס את זה על ידי פעולות בלתי נכונות.

שנית, אם אין לך שכל, לפחות אתה יודע מניסיון העבר שרוב דאגותיך התבדו לבסוף, ולכן כדאי גם עכשיו ללכת אחרי הרוב, ולהניח שגם הפעם כמו בעבר, הכל יסתדר על הצד היותר טוב.

שיחות חשאיות

אפשר גם להתפלל על השני מבלי שהוא יידע על כך. זה לא דורש שום מאמץ, ואין מי שאינו זקוק לתפילות. יש כל כך הרבה אנשים שזקוקים לתפילה - מעוכבי שידוך, יהודים עם בעיות בפרנסה, יהודים שאין להם שלום בית, חולים.

כשאתם שומעים על בן של ידיד שחולה מאוד ל"ע, או על שכן או בן דוד שהתרגשה עליו צרה כלשהי, אל תסתפקו בצקצוק לשון ותמשיכו הלאה. תרשמו את שמו של החולה או של הזקוק לישועה, ותתפללו עליו. אף אחד לא צריך לדעת מזה. תעמדו איהו שהוא בפינה, ותדברו עם ה'. אפשר לגשת לטלפון ציבורי, ואפילו להרים את השפופרת, אם רוצים להתפלל לה', ולערוך 'שיחת חוץ': "ריבוננו של עולם, שלח רפואה שלמה לפלוני בן פלונית, בתוך שאר חולי ישראל".

אני מכיר יהודי שמחזיק בכיסו דפים שבהם כתובים שמות חולים. עשו כך. החזיקו בכיס דפים כאלה, ומדי פעם, הסתכלו בהם והתפללו על השמות שכתובים שם. זו הזדמנות חשובה ביותר. להתפלל על יהודי חולה זה גמילות חסדים, זה חסידות. וככל שננדב את ליבנו יותר לעשות מעשים כגון אלה, כך נגדל יותר ויותר. וכשה נעשה בהצנע לכת, בחשאי - זה השיא! כל דבר שנעשה בחשאי הופך לגדול במיוחד.

הסולם

למדנו אפוא שיש סולם שדרכו מטפסים אל הקב"ה. כמובן שהסולם הזה עולה אל גבהים עצומים, אולם כאן אנחנו רואים שישנם שלושה עקרונות שעליהם עומד הסולם. הראשון הוא מחצית השקל שכל אחד נותן - וזה כולל את כל החובות המוטלות עלינו, שהופכות אותנו ל"ישראל" - אותו "ישראל" הכלול ב"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

אבל זה לא מספיק לנו. הרי העולם הזה אינו אלא פרוזדור, וכל הצלחה שנשיג בו אינה אלא זמנית. מה שחשוב זה רק מה שמשגיג בעולם הבא, ולכן כולנו רוצים להיות חסידים. זה העקרון השני: לחפש כמה שיותר דרכים ואפשרויות לעשות מעבר לשורת הדין - כי לא מספיק לנו חלק מינימלי בעולם הבא - אנחנו שואפים ליותר.

ועל כל זה, פסגת עבודת ה' שלנו היא, לעשות הכל רק למענו יתברך - "הַצָּנֵעַ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ". לחפש הזדמנויות - לא לחפש, ליצור הזדמנויות לעבוד את ה' בחשאי. שהאשה והילדים לא יידעו מכך. שהבעל וההורים לא יידעו. זוהי גדולתו המיוחדת של עובד ה' - לחנך את עצמו להכיר בקב"ה בכך שהוא עושה פעולות של עבודת ה' שאינן ידועות לאיש.

מי שיתחיל בתכנית זו ויתמיד בה, לא יתעייף ולא יבוז להזדמנויות שנקרות בדרכו - יופתע לגלות את יכולת השלמות שיזכה לו בעתיד. לאט לאט הוא עולה במעלות סולם השלמות, והופך ל"בן העולם הבא".

שבת שלום ומבורך!

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, אדר-ב' תשפ"ד
גליון 390 - שנה 44

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

מרו הגר"י זילברשטיין עם היוודע
תוצאות הבחירות:

האדם מחויב לעשות; הוא
אינו מחויב להצליח

גם לאחר 16 ניתוחי-ראש
החיוך לא מש מהפנים! 'כי זה
הדבר הטוב ביותר עבורי!

מרו הגר"י זילברשטיין: יש
לי סגולה בדוקה לזש"ק

מרו הגר"י זילברשטיין סיפר
להגרא"י דונר על שר
במשלה השומר שבת בחשאי

מרו הגר"י זילברשטיין יוצא
נגד ה'משמר' בליל שישי

"צופה אני שמתקרב יום
החשבון הנורא לכל האומות"

האם פתקי-ההצבעה הם
מוקצה בשבת?

סעודת מצוה בישיבתו של
הגרא"י פרובר לרגל הוצאת
היוזמה / הרב / זל / זילברשטיין

עליית מפלס הכנרת היא
עלייה במפלס כבוד-השם!

החקלאים מצביעים כלפי מעלה
ומעידים שעליית מפלס שכזו יכולה
לבוא רק על ידי הבורא! להודיע
גדלו והדרת כבודו

להיות עמהם בצרה

'כשרע לכם, דע גם לנו' - אטר הגר"י
זילברשטיין למאות בחורים סח'עוטי'

מתפללי בית כנסת בראש"צ עם
עשרות קבלות לזכות השבויים

סרו הגר"י זילברשטיין: השבויים ישהו
בקור ואני אפעיל את התמר!

המחבל אחז רימוני יד והתכוון להשליכם על המתפללים

מרו הגר"י זילברשטיין מעודד להתחזק בענין
השבת. ובשל כך אנחנו מצטטים סיפורים
מופלאים מהספר 'שבת בשמחה' של מרו
הרב. ובהם סיפור הצלה דרמטי ממחבל
שהתרחש בשעת קבלת שבת

הנשיא האמריקני סיפר על הערכתו למשפחות היהודיות בהן
שימש כ... שבת-גוי! בקונצרט השתתפו מיטב הנגנים
העולמיים! האם היה מותר ליהודי מרוקו להתפלל בשבת-
קודש כמצוות המלך על עצירת הגשמים? הברון רוטשילד
קידש, ולאחר ששטה - אכל את ה... גביע! מרתק

שעות לפני פטירתו
הפקיד רבי יהודה
שעיבי ז"ל בן ה-50
פתק קטן ביד בנו והורה לו
להטמינו ב... קברו. מצמרר

מרת ש. בשארי
ע"ה נסעה מדי
יום ל'תל השומר'
כדי ללמד תלמידה שהיתה
מאושפזת תקופה ארוכה

גם לאחר 16 ניתוחי-ראש, החיוך לא מש
מהפנים! 'כי זה הדבר הטוב ביותר עבורי'

אם חז"ל אמרו 'משנכנס אדר מרבין
בשמחה', הרי שיש בידינו לשמחה

משנכנס

מפני מרו הגר"י זילברשטיין: הנס שהתחולל על חוף הים בעזה! פרטי-הלכות בענין נהג המתיו מים על
עוברים-ושבים! מחבלים חטפו את רכבו ודרסו בו יהודים, האם צריך כפרה? גירושין, או ביטול שידוך,
גלל מחלת הנפילה (אפילפסיה)! 'עשיתי מחאה וקראתי לציבור לא לענות אמן אחר ברכות השי"י'! החתן-
הגוי איבד שליטה ונפל לנהר, וטבע! האם ניתן לברך ברכה כשרואים לראשונה את השבויים?

האם ניתן לברך ברכה כשרואים לראשונה את השבויים?

מִן עֲמוּד הַהוֹרָאָה הַגִּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין שְׁלִיט"א נִשְׁאֵל ע"י קְצִינִים וְאֲנָשֵׁי רְפוּאָה שֶׁפָּגְשׁוּ רֵאשׁוּנִים אֶת הַחֲטוּפִים שְׁחוּלְצוֹ מֵהַשְּׁבִי, וְאִינֶם בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּם, אִיזָה בְּרֻכּוֹת אֲפֹשֶׁר לִבְרֹךְ עַל הָאִירוּעַ, אִם בְּבִלל ■ הֶרֶב שְׁלִיט"א פֶּסֶק שֶׁאֵין לִבְרֹךְ שׁוּם בְּרָכָה, אֲבָל הֵם יְכוּלִים וְצָרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח לַהֲשִׁי"ת עַל חֲסִדּוֹ הַמְּרוֹבִים, לְהוֹדוֹת עַל הָעֵבֶר וּלְבַקֵּשׁ עַל הָעֵתִיד

הַתִּרְגֻּשׁוֹת רַבָּה וְשִׁמְחָה פּוֹרֶצֶת-גְּבוּלוֹת הִיטָה בְּכָל הַחוּגִים עִם חִילוּצָם שֶׁל שְׁנֵי הַחֲטוּפִים, וְהָאִירוּעַ לֹא פָּסַח גַּם עַל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. שֶׁאֵלָה הַלְכָתִית מִרְתַּקֶּת הַגִּיעָה מֵאֲנָשֵׁי רְפוּאָה, וְכֵן לְחֻמִּים, שֶׁקִּיבְלוּ רֵאשׁוּנִים אֶת פְּנֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי הַחֲטוּפִים. הַשּׁוֹאֲלִים, שֶׁאִינֶם נִמְנִים עַל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתֵּיהֶם שֶׁל הַחֲטוּפִים, שֶׁאֵלּוּ הָאֵם יֵשׁ בְּרָכָה שֶׁאֲפֹשֶׁר לְאוֹמְרָהּ בִּשְׁם וּמַלְכוּת, כְּדֵי לְהוֹדוֹת לְבוֹרֵא עוֹלָם עַל חֲסִדּוֹ הַמְּרוֹבִים. אֶת שֶׁאֵלָתָם שִׁלְחוּ לַמֶּרֶץ הַגִּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין, וּבִקְשׁוּ הַדְּרָכָה הַלְכָתִית בְּנִידוּן.

תַּמְצִית תְּשׁוּבַת מֶרֶץ שְׁלִיט"א, מֵתוֹךְ גְּלוּיָן דְּבָרֵי חֲמִד' (פֶּרֶשֶׁת תְּרוּמָה), הִיטָה, שֶׁלִּמְרוֹת הָרָצוֹן וְהַתְּשׁוּקָה לִבְרֹךְ בְּרָכָה בִּשְׁם וּמַלְכוּת, אֵין בְּאֵמֶת בְּרָכָה שִׁיְכוּלִים לִבְרֹךְ, מִלְּבַד לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבַּח לְהַקְבִּי"ה בְּמִילִים פְּשׁוּטוֹת הַיּוֹצֵאוֹת מֵהֶלֶב. אֶת דְּבָרָיו מִנְמָק רִבִּינוּ בְּכָךְ שֶׁבְּרַכַּת 'שֶׁהַחַיִּינוּ' אֵי אֲפֹשֶׁר לִבְרֹךְ, כִּיּוֹן שֶׁבְּרָכָה זֹאת מְבָרְכִים כְּאִשֶּׁר אָדָם רוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֵאחֹר שְׁלוֹשִׁים יוֹם שֶׁלֹּא רָאָהוּ, וְאִילוּ כֹּאן מְדוּבָר כְּאִמּוֹר בְּאֲנָשִׁים זָרִים שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אֶת הַמְשׁוּחָרֵר קוֹדֶם לָכֵן. הֶרֶב הוֹסִיף 'שֶׁהַחַיִּינוּ' מְבָרְכִים רַק כְּאִשֶּׁר יֵשׁ שִׁמְחָה בְּרָאִיָּה, וְאִילוּ בְּנִידוּנָם הַשִּׁמְחָה הִיא עַל עֵצֶם הַיְדִיעָה שֶׁהַשְּׁבִי הִשְׁתַּחֲרַר. גַּם בְּאִשֶּׁר לִגְבִי בְּרַכַּת 'מַחִיָּה הַמֵּתִים', הַמְבָרְכִים כְּאִשֶּׁר אָדָם רוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֵאחֹר 12 חֳדָשׁ שֶׁלֹּא רָאָהוּ, לֹא יִתֵּן לִבְרֹךְ עַל הַחֲטוּפִים, שֶׁכֵּן עֲדִיין לֹא עָבְרוּ 12 חֳדָשׁ...

הַתִּרְגֻּשׁוֹת הָרֵאשׁוֹנִים

לֵאחֹר מִכֵּן מִפְּלַל רִבִּינוּ לִגְבִי בְּרַכַּת 'מֵתִיר אֲסוּרִים', וְכוֹתֵב שֶׁבְּרָכָה זֹאת נִתְקְנָה עַל כֵּךְ שֶׁבְּזִמְנֵן שֶׁהָאָדָם יֵשׁ - גּוֹפוֹ אֲסוּר וְכַפּוֹת, וּבְקוֹמוֹ מֵהַשִּׁנָּה הַעֲצֻמוֹת מִשְׁתַּחֲרָרוֹת; אֵין לָכֵךְ אֲפּוֹא כָּל קֶשֶׁר לְאָדָם שֶׁהִיא אֲסוּרָה בְּכָלֹּא אוֹ בְּשִׁבְיָה. וְאֲנָשִׁים אֲחֵרִים בּוֹדָאֵי לֹא יְכוּלִים לִבְרֹךְ עַל הָאֲסוּרִים הַמְשֻׁחָרָרִים בְּרָכָה זֹאת.

אֶת דְּבָרָיו מִסֵּכֶם רִבִּינוּ וְכוֹתֵב: "נִמְצָא שֶׁאֵין שׁוּם בְּרָכָה שֶׁאֲנָשִׁים שֶׁאִינֶם קְרוֹבִים יְכוּלִים לִבְרֹךְ כְּשֶׁרֹאִים אֶת הַחֲטוּפִים שִׁיְצִאוּ מֵהַשְּׁבִי, אֲבָל הֵם יְכוּלִים וְצָרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח לַהֲשִׁי"ת עַל חֲסִדּוֹ הַמְּרוֹבִים, לְהוֹדוֹת עַל הָעֵבֶר וּלְבַקֵּשׁ עַל הָעֵתִיד, שִׁקְרָא לְשְׁבִיִּים דְּרוּר וְלֵאסוּרִים יִפְקֹחַ קוֹחַ (יִשְׁעֵיהֶם), סִ"א א', וְיֻצֵּאִים מִחוּשֶׁךְ וְצִלְמוֹת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יִנְתֵּן (תְּהִלִּים), ק"ו י"ד".

בְּסִיּוֹם דְּבָרָיו כּוֹתֵב רִבִּינוּ, שִׁיתֵּנָךְ שֶׁאֵם אֲנָשִׁים יוֹדְעִים שֶׁבְּמִשְׁךְ הַיּוֹם יִפְגְּשׁוּ אֶת הַחֲטוּפִים, וְיֵשׁ לָהֶם שִׁמְחָה גְּדוּלָּה מִכֵּךְ, וְרוֹצִים לְבִטֵּא אֶת הַהוֹדָאָה עַל יְדֵי בְּרָכָה, אוֹלֵי מוֹתֵר לָהֶם לְדַלֵּג בְּבוֹקֶר עַל בְּרַכַּת 'מֵתִיר אֲסוּרִים', וְכִשְׁפִּיגְשׁוּ אֶת הַחֲטוּפִים יִבְרְכוּ אוֹתָהּ בְּרוּבָעִם, וְיִכּוּנוּ גַּם עַל הַקִּימָה מֵהַשִּׁנָּה וְגַם עַל הַחֲטוּפִים שִׁיְצִאוּ מֵהַשְּׁבִי, מִשּׁוֹם שֶׁבְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר יֵשׁ מְקוֹם לוֹמֵר שֶׁבְּרַכַּת 'מֵתִיר אֲסוּרִים' הִיא מֵעֲנִידוֹת עַל הָעֵבֶר, שֶׁהִרְיָ הַבְּרָכָה נִתְקְנָה עַל מִי שֶׁאִינוּ יְכוּלִים לִזְוֹז מִחֲמַת הַשִּׁנָּה, וְכֹאן לֹא יִכּוּל לִזְוֹז מִחֲמַת רִשְׁעוֹתָם שֶׁל הַמַּחֲבִלִּים, וְכִשְׁפִּיגְשׁוּ לְחוּפֵי אֵין לָכֵךְ מֵתִיר אֲסוּרִים גְּדוֹל מִזֶּה!

אֲמַנֶּם כָּל זֶה רַק אִם יִפְגְּשׁוּ אוֹתָם עַד שְׁעַת חֲצוֹת בְּצַהֲרִיִּים, אֲבָל לֹא יִמְתִּינוּ עִם הַבְּרָכָה לֵאחֹר חֲצוֹת, וְכִנְפֶּסֶק לְהִלְכָּה בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה (סִימָן נ"ב).

הַשְּׁגָחָה פְּרִטִית מוֹפְלָאָה שֶׁאִירְעָה בַּעַת שֶׁהִגִּיעַ אֲבִי-הַחֲטוּף לְקַבֵּל בְּרָכָה מִמֶּרֶץ הַגִּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין

בְּאֲחַד מֵיָמֵי הַחֹדֶשׁ - מִסְפָּר הֶרֶב יֵשׁ מְזֻלָּמִיָּאן, מִתְלַמִּידֵי הַמּוֹבְהָקִים שֶׁל רִבִּינוּ בְּכוֹלֵל 'בֵּית דּוֹד' - הִגִּיעַ אֲבִיו שֶׁל אֶחָד הַחֲטוּפִים (אֶלְמוּג בֶּן נִירָה) לְהַתְבַּרֵךְ מִפִּי מֶרֶץ רִבִּינוּ שְׁלִיט"א. הָאֲבָא הִמְתִּין לְבוֹאוֹ שֶׁל הֶרֶב בְּכִנְיָסָה לְבִנְיָן הַתִּי"ת בַּחוּלּוֹן. כְּאִשֶּׁר הִגִּיעַ הֶרֶב וְשָׁמַע אֶת בִּקְשָׁתוֹ, בִּיקְשׁוּ לְהַצְטָרֵף עִימּוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. בְּעוֹדָם עוֹלִים בְּמִדְרֻגּוֹת, סִיפֵר הָאֲבָא לְרִבִּינוּ כִּי הֶרֶב שָׁלוֹ, שֶׁמְלוּוָה אוֹתוֹ מֵאֵד הַחֲסִיפָה, אֲמַר לוֹ שִׁיְחַפֵּשׂ מִי שִׁשְׁמֵשׁ כְּסֻנְדֵּק בְּבֵרִית מִיִּלָּה, וְיִבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ בְּרָכָה.

הֶרֶב עָצַר, וְאֲמַר לוֹ בְּהִתְרַגְּשׁוֹת: הַיּוֹם הִיִּיתִי סֻנְדֵּק, בְּרִמַּת אֶלְחָנָן... וְחָזַר עַל כֵּךְ כְּמָה פַּעַמִּים כֶּשֶׁהוּא מְרוּגֵשׁ.

אֲבִי הַחֲטוּף וְשֶׁאֵר הַסּוֹבְבִים הִתְרַגְּשׁוּ אִף הֵם לְנוֹכַח הַהִשְׁגָּחָה הַפְּרִטִית הַמוֹפְלָאָה, שֶׁבִּדּוּק בְּיוֹם בּוֹ הִגִּיעַ לְבַקֵּשׁ אֶת הַבְּרָכָה לְשַׁחֲרוֹר בְּנוֹ, שִׁיְמֵשׁ הֶרֶב כְּסֻנְדֵּק! לֹא כָּל תִּיאוֹם!

כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְהִיכָל הַכוֹלֵל, נָטַל רִבִּינוּ אֶת הַמִּיקְרוֹפּוֹן, וּבִיקֵשׁ לְשֵׁאת דְּבָרִים בְּפִנֵּי כָּל הָאֲבָרְכִים, וְהִכְרִיז שֶׁנִּמְצָא כֹּאן אֲבִי שֶׁל אֶחָד הַחֲטוּפִים שֶׁנִּמְצָא בְּעֵזָה מִתְחִילַת הַמַּלְחָמָה בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה, כְּאִשֶּׁר בְּחֻדְשֵׁי הָרֵאשׁוֹנִים עוֹד הָיוּ אוֹתוֹת-חַיִּים מֵהֶבֶן, וְלֵאחֹר מִכֵּן הִתְנַתֵּק הַקֶּשֶׁר לְחֻלְטִין.

הֶרֶב בִּיקֵשׁ מִכָּל הָאֲבָרְכִים לְעֲצוֹר אֶת הַלִּימוּד וּלְקִרְאוֹ יַחַד אִיתּוֹ 3 מוֹזְמוֹרֵי תְהִלִּים. אַחֲ"כֵי אֲמַר רִבִּינוּ 3 פַּעַמִּים י"ג מִידוֹת שֶׁל רַחֲמִים עִם כָּל הַצִּיּוֹר, כְּשֶׁקוֹל מִשְׁתַּנֵּק מִבְּכִי, וְאִף הָאֲבָא בָּכָה עִימּוֹ. לֵאחֹר מִכֵּן אֲמַר הֶרֶב כְּמָה קִטְעִים מִ"אֲבִינוּ מִלְכּוֹנוּ", וְהָאֲבָרְכִים חֲזְרוּ אַחֲרָיו מִיִּלָּה בְּתִפִּילַת "אֲחִינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל".

הֶרֶב הוֹצִיא מִכִּסֵּיו 200 נֶחֱ, וּמִסֵּרם לָאֵב, וּבִיקְשׁוּ לְחַלֵּק אֶת הַכֶּסֶף לְעִנְיַיִם הַגּוֹנִים שׁוֹמְרֵי שְׁבִי! - וְכָל הַנוֹכָחִים הִחֲלוּ לִשְׂרֹף "תְּהִיא הַשְּׁעָה הַזֹּאת" ... אֲבִיו שֶׁל הַשְּׁבִי הִתְבַּטָּא אַחֲרֵי-כֵךְ שֶׁהִרְגִישׁ בְּפוּעַל אֵיךְ כָּל הָאֲבָרְכִים, וְהֶרֶב בְּרָאשׁ, מִשְׁתַּתְּפִים אִיתּוֹ בְּצִרְתּוֹ. יְצוּן שֶׁמֶרֶץ הַגִּר"י מְלוּוָה אֶת חֶלֶק מִמִּשְׁפַּחוֹת הַחֲטוּפִים הַמְּגִיעִים אֵלָיו חֲדָשׁוֹת-לְבַקְרִים, וְהוּא מַעֲנִיק לָהֶם עִידוּד רַב, וּמְחַזֵּק בְּאִמוּנָה וּבְבִטְחוֹן בְּהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ.

מֶרֶץ הַגִּר"י מְשַׁמֵּשׁ כְּסֻנְדֵּק

הזמן הנצח

הקץ מפעילים אותו בזמני התפילות. כאשר מגיעה עונת החורף, מחליפים את המאוורר בתנור.

• והנה, כאשר החל החורף הנוכחי, ומוג האוויר נעשה קר מאוד, הוחלף המאוורר בתנור, ושאלנו את הרב האם לפתוח את החימום. התשובה היתה שלילית. כאשר ביקשנו הסבר, והזכרנו שמדי שנה מפעילים את התנור, השיב הרב, בעיניים מצועפות בדמע: 'איך אני יכול להתענג כאן על תנור-חימום, כאשר חיילים בעזה משרתים עתה בקור שכזה?' - - -

• הבה נלמד מכך גם אנחנו לשתף את עצמנו בצער הזולת, וכאמור - כל אחד לפי דרגתו, ורק לפי דרגתו. לא כדאי לעשות דברים גבוהים מדי!

• השתתפות בצער הזולת כרוכה ללא ספק בהתגברות על המידות,

התנור שלא הופעל השנה, מעל מקומו של מרן הגר"י זילברשטיין

שהיא כידוע אחת העבודות הקשות ביותר. באחד מימי החודש החולף נתקלנו במעשה הפוך, של אי-התגברות על המידות, ואלה שנכחו במקום אמרו שהיה כדאי לצפות במחזה, רק כדי לראות איך נראה בן-אדם שאינו מזכך את מידותיו. האירוע התרחש בשעה 7.30 בבוקר, שעת-השיא בעומס בדרכים, כאשר ילדי הת"תים ותלמידות בית יעקב צועדים לבתי תלמודם, האמהות יוצאות לעבודה, וכל הרחוב הומה וסואן.

• חובת ההשתתפות בצער הזולת, בכאביו ובייסוריו, היא אחד מצווי היסוד של תורתנו הקדושה. כשרואים או יודעים על יהודי שסובל, אסור לעמוד מן הצד, וחובה לסייע בידו. ואם לא ניתן לעזור לו בפועל, החיוב הוא להשתתף יחד עימו בצער. על רבים מגדולי ישראל מסופר שבתקופות מלחמה, כשיהודים שרתו בחזית, ונהרגו ונפצעו רח"ל, לא המשיכו אותם גדולים בסדר-יומם הרגיל, אלא נקטו במעשים ופעולות שהיה בהם כדי לצער את עצמם, וזאת כדי להשתתף, ממש כך, בצער הזולת.

• לכן, כאשר שומעים על המתרחש בחזית, כשמספר הנפגעים עולה מיום ליום, ומשפחות מתייסרות בכאבן, ובהם גם ילדים קטנים שהפכו ברגע אחד ליתומים, חובה על כל אחד מאתנו לנקוט בצעדים שיש בהם כדי להשתתף בצער, כל אחד לפי דרגתו. בוודאי שרובנו אינם יכולים לעשות מה שעשה החפץ חיים, שבתקופות מלחמה לא היה יושן על מיטתו, או גדולי ישראל אחרים שהרעיבו את עצמם בזמנים כאלה. המעשים הנ"ל עלולים להביא את בני-האדם בדורנו למצבים לא-חיוביים, ולכן יש לחשוב פעמיים ושלוש לפני שנוקטים בצעד כלשהו. אבל כל זה אינו פוטר אותנו מהשתתפות בצער הזולת, ולו במעשה קטן אחד, שאינו מזעזע את סדר-היום שלנו, אבל מעניק לנו את ההרגשה של הנשיאה-בעול עם אחינו הסובלים.

• נספר כאן דוגמא אחת, שראינו אצל רבינו המרא דאתרא, מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין. סמוך למקום מושבו של הרב, תלוי מאוורר, ובימי

• מול בנין בתי הכנסת, נסעו שני רכבים זה מול זה. האחד היה רכב-הסעות והשני רכב לאיסוף אשפה. כיון שמדובר בשני רכבים גדולים, ומכוניות נוספות חונות ליד בתי הכנסת, לא היה מקום לשניהם לעבור. מה עושה אדם בעל-מידות? - נוסע אחורנית בלי לשאול שאלות, ומפנה את הדרך לרעהו. ברם, שני הנהגים שנתקעו האחד מול השני, היה קרוצים כנראה מחומר גס יותר, שלא הרגיל את עצמו בעבודה על המידות, ואף אחד מהם לא רצה לזוז מילימטר.

• ואז החלו הצעקות... הקללות, כשכל הרחוב עומד ושומע, עומד וצופה בשני אנשים אומללים שאינם מוכנים לוותר כהוא-זה. ולא תאמינו: במשך לא פחות מ-15 דקות תמימות עמדו השניים וצעקו אחד על השני, בכעס נורא, עד שהיה חשש להתפרצות חמורה, כפי שכבר קרה לצערנו במקרים רבים, ירחם השם.

• האבסורד הוא, שאם סיבת הכעס של כל אחד מהנהגים היא, מפני 'שאני ממחר לתפקידי ולעבודתי, וכיצד הינך מעז לעכב אותי בכביש', הרי במקרה דנן, בגלל ההתעקשות הלא-מובנת של שניהם, נוצר עיכוב של 15 דקות תמימות... ואם כן מה הרווחתם מהוויכוח האומלל הזה?

• ממש צריך לרחם על אנשים כאלה שיצריהם בווערים בהם כבהמות, ואין שום אפשרות להרגיע אותם. 'זה היה ממש סדר-מוסר, אבל בכיוון ההפוך...' אמר אחד הת"ת שנכח במקום, והוסיף שלמד מכך מוסר מאלף עד כמה כדאי לעבוד על המידות, בדגש על 'כדאי'... כי אחרת אדם הופך לבעל-חי, ואינו שונה מכל בהמה המתנפלת על חברתה בשצף-קצף בשעה שהיא מנסה לקחת ממנה את האוכל, וכל כיו"ב.

• רק יצאנו מהזירה ההיא, והגענו אל הכביש ליד 'מעניני הישועה', שהפך להיות אחד הכבישים העמוסים ביותר בעיר, מעצם סמיכותו לבית החולים ול'עזר מציון', וגם היותו כביש עוקף לצירים עמוסים אחרים. פקק גדול של עשרות מכוניות מקדם את פנינו. אף מכונית לא זזה ממקומה. מה מתברר?

- אוטובוס שהגיע מכיוון רמת אלחנן, ניסה לעשות את הסיבוב ליד בית החולים, ולא הצליח. למה? - כי מכונת לא-גדולה חונה בדיוק על הסיבוב, ומפריעה.

● נהג האוטובוס מבקש מנהג המכונית שייסע קצת אחורה, ממש קצת, משהו כמו 2-3 מטרים, כדי לאפשר לו להסתובב. אבל נהג המכונית מתעקש. לא רוצה לזוז מילימטר. למה? - אף אחד לא מבין. ושוב עולות צעקות לאוויר, מכל הכיוונים, גם מנהג האוטובוס, וגם הנהגים שנאלצו להתעכב בפקק כמחצית השעה!!! אבל הוא, לא מוכן לזוז. למה? מה קרה לך? האם אינך רואה את מאות הנהגים התקועים כאן רק בגללך? - לא. הוא לא רואה. הוא מוכן לראות רק את עצמו. ויותר נכון: את הכבוד האישי שלו. וכבוד זה נפגע, כאשר מאן-דהו ביקש ממנו לזוז קצת אחורנית. זה הכל.

● המחזה הזה זעזע את כל מי שנתרה בו עדיין לחלוותי-של-מוסר. נגד עינינו ניצב אדם בדמות בהמה, יצור-אנוש בהתגלמות של בעל-חי, מלא ביצרים בוערים ומכוערים, שאינו מסוגל להתגבר על עצמו בגרוש. כולם מתחננים בפניו שיעשה את הפעולה הקטנטנה הזו של הזזת הרכב אחורנית, כולם מצפצפים לו, אבל הוא מצפצף על כולם. לא מוכן לשמוע. מסרב להתחשב בצרכי אחרים. רק לחשוב כמה עוונות ופשעים צבר לעצמו האיש ההוא בחצי-השעה הזו שכולם התרגזו והתעכבו בגללו.

● וכיון שמדובר בכביש המוביל לבית חולים, הרי מן-הסתם היו שם גם כאלה שביקשו להגיע לרופאים, ואם כן הדבר היה כרוך גם בפיקוח נפש! ובאוזנינו שמענו שאנשים צעקו לו את הטיעונים הללו מבצע לחלון. אבל הוא, נעל את החלונות, והמשיך לשבת כמו פרץ במכוניתו, ולא נע ולא זז.

● חשבנו לרגע, מה אומללה היא אשתו של אותו בנאדם! שכן, אם הוא מתנהג כך בין אנשים, הרי גם בביתו הפרטי הוא משפיל את בני-הבית עד-דכא, ואינו מוכן להתחשב מאומה ברגשותיהם! ואם כן, כמה אומללים

הם חייו! וכמה אומללים הם האנשים שחיים סביבו, ונחשפים לשגיאותיו ולשגעונותיו. יצילנו השם יתברך מחיות-רעות שכאלו!

● אדם צריך להתפלל ולזעוק אל השי"ת שיזכהו לא להיות קִשְׁנָךְ אל סוג האנשים הללו. כיון שראינו שמדובר באדם נורמלי, שעל-פניו נראה כאחד מן הישוב, שאינו צריך להתנהג בצורה נוראה כל-כך, הרי על-כרחנו מדובר בתכונה ומידה-בנפש המצויה ברמה זו או אחרת אצל כל אדם, וזו עוד סיבה להתפלל על כך חזק-חזק. שלא נהפוך לבהמות וחיות-רעות.

● אחד הזמנים המסוגלים לתפילה, ולבקשת-ברכה מאת השם, הוא בברכת כהנים, כאשר הכהנים עומדים על הדוכן ומברכים את העם. וכבר הבאנו לא אחת את דבריו של מרן הגר"י זילברשטיין שברכת-כהנים עולה בכוחה על כל סגולות-השפע האחרות,

מרן הגר"י זילברשטיין מעיין בדף הפירושים בברכת-הכהנים

ובוודאי יותר מנסיעות מייגעות של אלפי קילומטרים בחיפוש אחר סגולות בארצות רחוקות. בשנים האחרונות הופצו דפים עם פירושים מופלאים על נוסח ברכת-הכהנים, וזאת כדי להקל על העם המתברכים לכוון היטב בכל מילה. לפני כמה חודשים החל גם מרן הרב שליט"א להחזיק את הדף הזה בידיו, ובעת ברכת הכהנים הוא מעיין בפירושי הברכה שהובאו שם.

● בגליון האחרון, במדור זה, הבאנו את דבריו של פרופ' אהרן

צ'חנובר גרמו לקידוש ה'. המדובר היה בראיון מצולם שנערך עימו, ובו סיפר שהוא וחבר נוסף הגיעו אל מרן הגר"י זילברשטיין ויסדו את שיעור הרופאים המפורסם של הרב. הראיון לכשעצמו מרתק, ובפרט שהוא מעלה סיפור הסטורי לכבוד התורה ולומדיה, ובפרט לחכמתו הגדולה והנדירה של רבנו מרן הרב שליט"א.

● בראיון מספר פרופ' צ'חנובר את קורות חייו-שלו, ומגיעה לו ברכת יישר-כוח על שטרח להזכיר סיפור "יהודי" זה. דא עקא, בתוך הראיון הוא מספר על קצין אורתודוקסי ששירת איתו, ועל כך שהרעיון להקמת השיעור נרקם באמצעות אותו קצין, שנתר

הרב ד"ר דב ארליך זצ"ל

'אלמוני' בראיון. הקצין הנ"ל אינו בין החיים, אבל לכבוד אלמנתו תבלחט"א, ועשרות צאצאיו, שהם שומרי תורה ומצוות, נזכיר כאן שמדובר בד"ר דב ארליך ז"ל. את ההערה שיגר לנו הרב צבי קנול חתנו של ד"ר ארליך, ומציין

מרן הגר"י אלישיב ושני חתניו הגאונים רבי יצחק זילברשטיין ורבי יוסף ישראלזון. בצד שמאל, הרב ד"ר דב ארליך זצ"ל

אחד המקומות בהם חלה התעוררות רבה בענייני יהדות הוא שכונת רמת אביב בצפון תל אביב. עד כדי כך הגיעו העניינים, שבטיבורה של השכונה היוקרתית, עומד בית הכנסת המפואר 'תהלת אביב' ואליו מגיעים מדי יום כ-100 אברכים מבני ברק, הלומדים מסביב לשעון, בבוקר ובערב, ועד השעות המאוחרות של הלילה. אחד הפעילים הבולטים במקום הוא הרב רוני שטייגמן, המגיע להתפלל ב'ותיקין' בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן, ולאחרונה התייעץ (בתמונה) עם מרן הגר"י זילברשטיין בכמה עניינים העומדים על הפרק

להתחשב בשם הכינוי/החיבה שהוא זהה לחלוטין, וכולם קוראים להם 'אלי'. תשובת מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א היתה שאכן יש לחשוש, והפתרון הוא, שאחד הצדדים יגיד 'לשבעת הקרובים' שלו שמהיום והלאה הם קוראים לו רק בשמו המלא, ולא בשם הכינוי.

שמות בשידוכים. שמו של השואל הוא 'אליעזר', אבל כולם קוראים לו בשם חיבה - 'אלי'. לבתו הנמצאת בתקופת שידוכיה הציעו בחור בשם 'אליהו', וגם כאן כולם קוראים לו 'אלי'. השאלה היתה, האם להתחשב בשמות האמיתיים, שהם כמובן שונים לחלוטין האחד מהשני, או שמא יש

בני משפחת השר הרב יצחק גולדקנופף הגיעו למרן רבינו שליט"א, והודיעו שהם מתכוונים להוציא ספר על תולדות זקנם הרב"ח רבי אביגדור רהנפלד זצ"ל, שהיה ת"ח ויר"ש גדול, ושימש כאחראי על המקוואות בעיר ורשה, ועלה לארה"ק לפני פרוץ השואה, והתקרב להגאון מטפליק, הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל, רבה של שכונת 'בית ישראל' בירושלים. רבינו סיפר להם על קרבתו-הוא להגאון מטפליק בילדותו, ועל כך שהגאון כיבד אותו לזמן בברכת המזון, למרות שהיה רק ילד בן 12, לפני ה'בר מצוה', משום שהיה קטן סמוך מופלה לאיש. מרן הגר"י זילברשטיין דיבר בשבחו של הרב רהנפלד וסיפר בהתפעלות על דמותו המיוחדת. 'בתקופה ההיא, למדתי משניות מקוואות, והייתי נושא ונותן עם רבי אביגדור זצ"ל בהלכות מקוואות'. הרב שליט"א הזכיר לדוגמה כמה נושאים שדיבר עליהם עם הרב

סגן אלוף נריה רהנפלד, ראש ענף כשרות בצבא, הגיע למרן רבינו שליט"א, יחד עם דוד וורצמן עהר"ש של ח"כ הרב אורי מקלב, והציג דילמות הלכתיות רבות בענייני המלחמה אשר היו זקוקות להכרעה מיידית של מרן הרב

שחותנו עבר מסלול דומה לפרופ' צינובר, ושיניהם בנים למשפחות מהציבור הדתי, שגדלו בחיפה. שניהם למדו רפואה באחת האוניברסיטאות המפורסמות, ושניהם היו קציני רפואה בצבא, כשהד"ר דב ארליך ז"ל פיקד בזמנו על כוחות הרפואה ברצועת עזה.

● הסיפור היה שבאחת השיחות המרובות בין השניים, העלה ד"ר ארליך ז"ל בפני חברו פרופ' צינובר את הרעיון לשיעור רופאים... בזכרונה של האלמנה קיימת עדות מופלאה כיצד אכן הוקם השיעור, וכיצד השיג ד"ר ארליך את הסכמתה ועידודה של הרבנית ע"ה, שגם הציעה לשם כך את מרפסת ביתם הפרטי, ושם אכן נוסד השיעור. ד"ר ארליך ז"ל היה פעיל מאוד בעניין הקמת השיעור, וזכה גם להפגיש את הרב שליט"א עם שכנו

מרן הגר"י עם הרב ישראל נוימן

מקריית 'שמח משה', הרב ישראל צבי נוימן, שבמשך עשרות שנים דואג במסירות לקיום סדיר של השיעור.

● מעשה מרגש במיוחד סיפר הגאון רבי יהודה אריה דינר על אברך צעיר שהלך לקנות בסופרמרקט כמה מוצרים לתינוקו שנולד זה עתה, והמתין שם בתור ארוך למעלה מחצי שעה. כשהגיע כבר סמוך לקופה החזיר, למרבה הפלא את כל המוצרים למקומם, ויצא מהמקום. כששאלוהו על מה ולמה, השיב שהבחין שהיום יושב בקופה אדם הממתין כבר 15 שנה לילד, ועדיין לא זכה לכך. חשבתי לעצמי, אמר האברך, שכאשר הקופאי יראה אותי קונה מוצרים לתינוק, ליבו יכאב עליו, על צרתו הגדולה, ולכן החלטתי לדחות את הקניה שלי. אה, אשריכם ישראל.

● אחד הת"ח בשכונה הציג בפני מרן הרב שליט"א שאלה מעניינת בענין

תרופת-פלא לעצירות כרונית

דבר מרגש עם מסר מעשי מאוד בצידו שמענו מפי מיוזענו הרב **ישי דביר**. במשך 5 שנים, הוא אומר, סבלתי מעצירות כרונית, ומדי בוקר לפני הנָעָתִי לתפילה הייתי עסוק בנושא זה.

פניתי לרופאים וליועצים, אך כל תרופה שקיבלתי, וכל נְעָה שנתנו לי, לא פתרו את הבעיה שגם הוחמרה מפעם לפעם.

הרב דביר עם מרן הרב שליט"א

יום אחד, מספר רבי ישי, החלטתי לומר 'אשר יצרי' מתוך סידור (או מכל טקסט אחר המודפס), עם כוונות-השם, ולא סתם כ...תפילת הדרך. אם אין באפשרותי להשיג סידור, אני עוצם עיני ומברך, ומכוון את כוונות-ה'.

מאותו יום ואילך - נעלמה לה העצירות ופרחה כלא-הייתה.

צריך להוסיף משהו?

הוא זה שצריך לשנן אותיות של פתקי בחירות!!... הרי זה בבחינת הבלתי-מצוי! אולם ראה זה פלא, ביום חמישי שלפני הבחירות, התקשר אלי אדם אחד וביקש פתק של הבחירות... לשאלתי לשם מה הוא זקוק לפתק, הלא הוא הולך לקלפי, ושם יש כבר את כל הפתקים! השיב לי, שיש לו אמה זקנה שאינה יודעת קרוא-וכתוב, והוא רוצה ללמדה את צורת האותיות שעליה לבחור בקלפי ביום הבחירות, כדי שלא תתבלבל!!

● כמה מדהים ונפלא הוא כוח-ראייתם של גדולי ישראל. אשר על כן נצטוונו ב"ועשית ככל אשר יורוך"!

● אלפים הגיעו לנחם את משפחת הגאון רבי **מרדכי מקלב** זצ"ל, על

של הקהילה הליטאית בהר יונה. ואגב, אברכי הקהילה החרדית במרכז העיר קבעו את מקום תפילתם ולימודיהם בבית הכנסת המרכזי של העיר, שם מתפלל הגר"י הרצל.

● כרכי 'פרדס ישעיהו' מכילים את חידושיו של המרא דאתרא בש"ס ובענייני הלכה ומנהגים, וכן בנושאי טהרת המשפחה והנהגות הבית היהודי. כמו-כן יצא לאור כרך רביעי של 'פרדס ישעיהו', בענייני תפילה, המכיל ליקוט מספריהם הקדושים של גדולי הצדיקים, חלקם זכה לשמוע בהזדמנויות שונות, או שעלו במחשבתו כשהתבונן בתוכן מילות התפילה. כוונת הגר"י הרצל בספר זה על התפילה הייתה לעורר את הכוונה ולהביא לחיות והתעוררות בתפילה.

● יצוין שכרב ראשי בעיר נוף-עלית, מצודתו של הגר"י הרצל פרוסה על כל הגליל וצפון הארץ, והוא מתמסר כל-כולו להפצת התורה והיהדות בקרב העם שבשדות.

● פסק הלכה מעניין ממרן רבינו שליט"א התפרסם בקו "שיח יצחק", ועסק בשאלה האם הפתקים בהם מודפסים אותיות המפלגות וראשי הערים, נחשבים בשבת ל'מוקצה' ואסור לטלטלם? בתשובתו השיב רבינו, שיש חילוק בין סוגי הפתקים. אלה המשתייכים למפלגות המייצגות את יראי ה' ואוהבי שמו, העושים למען התורה ושמירת השבת ונשמעים להוראות גדולי ישראל, מסתבר שאינם מוקצה, כיון שיש לשנן את האותיות, ולזכור במדויק את סימונם, כדי שהבוחרים ידעו את הבחירה הנכונה. לכן, פתקים אלה אינם נחשבים כמוקצים, כי יש להם שימוש בשבת.

● אולם פתקים שיש בהם אותיות של מפלגות חילוניות, הנלחמות בה' ובתורתו רח"ל, מסתבר שיש להם דין מוקצה בשבת, כי אין בהם שום שימוש בשבת קודש, והרי הן כעיתון של החופשיים, שהורה מרן הגר"י **אלישיב** זצ"ל שכיון שאסור לקרוא בו ביום חול, הרי הוא מוקצה מחמת גופו ביום שבת קודש. והנה, כששמעתי את הפסק של מרן לראשונה, אומר רבי **ישי מזלומיאן**, תמהתי קצת בלבי, מי

● כאשר אחד התושבים שמע את הענין הנ"ל, סיפר לנו על הנהגה יפה שהוא נוהג בה. כל נכד הנולד לי, אני מקפיד לקרוא לו דווקא בשמו המלא, שקראו לו בברית המילה. אינני משתמש אפילו בשמות-חיבה. גם אם קראו לו בשני שמות, אני קורא לו תמיד בשני השמות הללו, ולא משנה אם הם שמות ארוכים או קצרים... כך אני יודע שהשם שלו מונצח בצורה אמיתית, ולא בכל-מיני צורות שלפעמים אין כל קשר בין לשמו המלא, והמקורי.

● על שולחנו הונחו 4 כרכים מפוארים מסדרת 'פרדס ישעיהו', חידושיו של הגאון רבי **ישעיהו הרצל** רבה של העיר נוף-עלית, ובהם חידושים וביאורים בהירים מתורתו של הרב המכהן מזה 40 שנה ברבנות, ומפץ תורה ויראה בכל רחבי הגליל. הגר"י הרצל כיהן 2 עשורים כרבו של הישוב כפר תבור, וכרב המועצה האזורית גליל תחתון, ובתפקידו זה זכה לקרב יהודים רבים שלא היה להם כל קשר לתורה ולמצוות, והפכו בזכותו למאמינים.

● ב-2 העשורים האחרונים הוא מכהן כרבה הראשי של העיר נוף-עלית (נצרת-עלית לשעבר), וזכה שבתקופתו תתייסדה בעיר קהילות חרדיות, לא אחת ולא שתיים, מכל החוגים והעדות. כרב ראשי הוא מסייע לקהילות הליטאיות והחסידיות שהתיישבו בעיר וזוכות לעדנה רבה. הוא משתתף באירועים המתקיימים בריכוז החרדי ב'הר יונה', והן במרכז העיר, שם קיימת קהילה ליטאית גדולה בראשות הגר"י **פישר**, בנו של מכובדנו הגאון רבי **מאיר פישר**, רבה

הגר"י הרצל [מימין] משתתף בהנחת אבן-הפינה לקריית חסידי בעלז בנוף-הגליל, יחד עם כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א, וראש העיר

פטירת האב. מרן הגר"י זילברשטיין, שלמד עם הנפטר בשיבת סלבודקה, הגיע לבקרו בימיו האחרונים בעת שהיה מאושפז ב'מעיני הישועה', ונפגש ליד חדר-החולה עם הבן, סגן-השר ח"כ הרב **אורי מקלב**, וסיפר לו: "אני זוכר את אביך מסלבודקה, הוא לא דיבר מילה אחת באמצע הלימוד, ישב ולמד בהתמדה, ולא ידע מה-זה ביטול תורה, ולכן הבן שלו עושה כ"כ הרבה דברים למען תורת ישראל. הרב שליט"א ביקש מהרב אורי מקלב שיגיד לאביו שיאני יכול להעיד עליו, שלא דיבר מילה אחת בדברים בטלים, והיווה דוגמה לכל הבחורים".

בשבוע שעבר נודע על פטירתו של הרב **משה נויגרשל**, מראשוני המתנדבים של 'הצלה', ומאנשי החסד הוותיקים שהלך לעולמו לאחר שהתמוטט בביתו במודיעין עילית. המנוח היה נשוי לבתו של הרב **אביגדור פורגס ז"ל**, מוותיקי תושבי שכונת נווה אחיעזר, וגיסו של מכובדנו הרב **מרדכי**

הרב משה נויגרשל זצ"ל, גיסו של הרב פורגס שיחי'

פורגס יבדל לחיים. הרב נויגרשל התגורר במשך עשרות שנים בבני ברק והיה ממקימי 'הצלה' בעיר, ומסר את נפשו להצלת חיים בכל עת. המנוח הותיר אחריו דור ישרים מבורך, כְּאִבְיָהֶם של משפחת נויגרשל המנהלים את מערך ההצלה בעיר מודיעין עילית ומאנשי החסד המפורסמים ביישוב.

יש עוולות הנעשות תחת השמש, שגם אם נרצה ונשתדל להבין את מי עשה אותן, לא נצליח, כי הן גובלות

בפיקוח נפש של ממש. אחד התושבים העביר לנו תמונה של אוטובוס גדול החונה בצורה הכי-מסוכנת שאפשר. כפי שרואים בתמונה, מדובר בכניסה לחניה ברחוב הרב עטיה, והאוטובוס חונה על מחצית רוחב הכניסה.

כל מי שרוצה לצאת מהחניה, מסתכן באופן ממשי, כיון ששדה הראיה נחסם לחלוטין, ואין כל אפשרות - גם בהזזת הראש לכל הצדדים - לראות אם הכביש פנוי ואין בו מכונות. אין אנחנו יודעים מי הנהג, ומי בעל-הבית של האוטובוס, אבל מדובר בפשע בל-יכופר. גם אם היה לך משהו דחוף ביותר לסדר בסביבה, וגם אם לא היה לך כלל מקום לחנות, אסור להניח את הרכב הגדול בצורה זו. רק לחשוב מה היה קורה, אילו...

איך היית מרגיש, אתה הנהג שלא מקדים מחשבה למעשה, אם חלילה היה מישהו נפגע!!! אם פעם חשבנו שיש גבול לכל עוולה, באה התמונה הזו ומוכיחה את ההיפך. איך? איך אפשר לחנות בצורה כזו ולסכן את הנהגים? איפה הציווי 'ונשמרתם מאוד' שכולנו גדלנו עליו עוד בחיידר? האם קיום מצוה זו תלוי רק אם זה נוח לי... ואם אין חניה, הכל נעשה מותר!!!

ונסיים בקטע מרתק, שיוצג כאן בשני שלבים... ת"ח המתגורר ליד רמת אלחנן התקשר אלינו וסיפר כדלהלן: יש לי בן בגיל 11, המתמחה מאוד בציור דמויות, ולאחרונה הוא משרטט את קלסתרם של גדולי תורה, ראשי ישיבות ואדמו"רים מפורסמים, ועושה זאת בצורה מקצועית במיוחד. והנה, ממשיך הת"ח לספר, יום אחד אמר לי הילד שהוא מעוניין לצייר את דמותו של מרן הגר"י זילברשטיין, אבל יש לו בעיה... ומה היא הבעיה?

כשמשרטטים קלסתר של אדם כלשהו, עדיף - כך ידוע גם מבעלי-מקצוע יוקרתיים - להתמקד בצורת-

פנים עם מבע רציני, כלומר - לא כאשר נראה חיוך רחב על הפנים, וגם לא ההיפך. שהפנים תהיינה במצב סטטי. אבל, אמר הילד, הגיעו אליי המון תמונות של מרן שליט"א, ובכולן הוא מחייך... אני לא מוצא שום תמונה אחרת...

והרי כולנו יודעים שזו האמת, וזו צורת קלסתרו 'הרגילה' ו'השגרתית' של מרן רבינו שליט"א, כשהוא תמיד מאיר פנים לכל יהודי באשר הוא!

זה שלב אחד של הסיפור. השלב השני מרתק לא פחות. והוא מתייחס ל'פנים האחרות' של מרן שליט"א, שכן ברור שגם רב שמאיר פנים לכל אחד, כאשר הוא נתקל באדם המזלזל בכבוד התורה, והתנהגותו עומדת בסתירה גמורה לכך, צריך במידה מסוימת להזעיק לו פנים. כמו שכתוב (תהלים), קל"ט כ"א) 'הלא משנאך ה' אשנא, ובתקומיך אתקוטט'.

בהקשר זה סיפר לנו אחד מנכבדי-הת"ח ברמת אלחנן, שנכח פעם בביתו של הרב שליט"א, בעת שבאו לפניו שני אנשים לדיון בנושא פלוני, וניכר היה על פניו של אחד מהם שהוא מזלזל בכבוד התורה באופן גלוי ובלתי-נסבל. יתכן שהוא סמך על פניו המחייכות של הרב, והבין שלעולם לא יכעסו עליו, ולא יעמידוהו על האמת.

אי אפשר לזלזל בכבוד התורה. זה מול זה

בשלב מסוים, כאשר ההתנהגות שלו עברה כל גבול, הרצין מרן הרב שליט"א את פניו, נופך באצבעו, ואמר בקול רם: 'זע לך, אני עניו - אבל לא זנב' - - באותה שנייה הרצינו גם פניו של האיש ההוא, שהפך להיות כנוע, והאזין כבר לדברי הרב ברצינות תהומית, ולא העז לחזק קו יותר. גם אני נחרדתי למשמע הטון העקיף שיצא מפי הרב, ואמר לנו הת"ח. ללמדנו, כיצד צריך לנהוג בצמתי-חיינו השונים.

עם הופעתו של הספר המופלא 'כבוד שמך' - לא יכול להישאר כופר אחד בארץ!

ספר מיוחד במינו, נדיר ורב-ערך, הופיע בימים אלה, ושמו "כבוד שמך", העוסק אכן בכבוד שמו של השי"ת, ובכבוד תורתו הקדושה, ויש בו גילויים חדשים בתורה ■ המחבר, הגאון **רבי פינחס י. ברזל** שליט"א, ראש כולל "נחלת רפאל", מבאר ומברר את טעם היעדרותן של האותיות ג' ט' ס' מחלק מפרשיות התורה והנ"ך, והתפילות ■ גם מי שיודע היטב חומש, יופתע להיווכח בתגליות הנאדרות-בקודש בספר זה, וכמו שמעידים גדולי התורה, מכל החוגים, שעיינו ביצירה המרשימה, הכותבים גם ש"הספר מוֹרָה בעליל שהתורה היא מן השמים"

הגאווה, כמובא ברמ"ע מפאנו ובי'מגלה עמוקות', והיסוד נמצא בזוה"ק, והיא נעדרת בהרבה מפרשיות התורה ובנ"ך, והתפילות.

ולמשל: בכל פרשיות התורה העוסקות בענייני הקרבנות, בפרשת העקידה שהיא יסוד של הקרבנות, ובפיטום הקטורת וכו', חסרה האות ג' (מלבד בפרשת שמיני שם נאמר "עגל בן בקר", וטעמו מתבאר שהוא בא לכפר על מעשה העגל).

הדבר בולט במיוחד בספר ויקרא שמובא מתחילת הספר ד' פ' שבכל פ' יש כל האותיות חוץ מאות ג'. וההסבר, כי ראשית דבר בקרבן צריך שתהיה רוח נשברה, וכמש"כ "לב נשבר וכו' לא תבזה". ועוד שם בהקדמה מובא מרבנו בחי פ' תרומה שאין בארון אות ג', ומצא המחבר שבכל פרשיות התורה שהעוסקות בארון - אין ג', וגם מביא מנביאים שחסר האות ג', ע"ש טעמו.

לא התעסק כלל בתוכנות מחשב

באשר לאות ג' שאינה מופיעה כלל בפרשיות הארון, כדאי לעיין היטב בפירושים שהוא מצטט מתוך רבינו בחי, ומפרשים נוספים. אבל הדוגמאות הנ"ל המופיעות בהקדמת הספר, הן רק פסיק קטן משלל "ההשמטות" באותיות מסוימות מפרשיות התורה והנ"ך, וגם מפרקי התפילה שנתקנו ע"י חז"ל.

וכן מביא המחבר מדברי הרוקח שאותיות ט' ס' שייכות אחת לשניה ומרמזים לשטן. בתחילת הספר מביא המחבר גילוי נפלא שבכל י"ב פרשיות שבת הנמצאות בתורה חסרה האות ס', ובחלקים מהן גם ט', וכן בתרגום אונקלוס. כל המקורות מובאים בספר.

גם בנביא ישעיהו מוזכרת השבת בכמה מקומות, וחז"ל אף דרשו מהפסוקים הללו כמה דרשות, והנה גם כאן נזכרו כל האותיות מלבד ט'

לפנינו הפעם ספר שבאמת לא רואים כל יום, ומיוחדותו היא בכך שמדובר באסופה נדירה ביותר של נפלאות מתורת ה', בהן נתקלים בפרשיות שלמות שלא מופיעות בהן אותיות מסוימות. והמחבר נותן לכך טעמים ופירושים. הגר"פ ברזל תולה את הזכות הגדולה שנפלה בחלקו בזכות אבותיו זצ"ל, בהיותו בנו של הגה"צ המפורסם רבי חיים עזרא ברזל זצוק"ל.

לא התעסק כלל בתוכנות מחשב

המחבר מדגיש בהקדמתו, שלא התעסק כלל בתוכנות מחשב למיניהן, אלא זכה לסיעתא דשמיא מיוחדת בעניינים בהם עוסק הספר, וענינו ראו את הדברים ולא זר. הוא גם מציין שאינו אומר את הדברים ופירושיהם, כדברים מוחלטים, שכן מי יעמוד בסוד הדברים הנשגבים הללו, אלא הרי הוא כמציע לעיין בהם, ואדרבה יוסיפו המעיינים לקשור ציצים ופרחים באותיותיה של תורתנו הקדושה.

כמדומה, הוא מוסיף בהקדמתו, שספר זה יוסיף אצל המעיינים דרגה במעלת אהבת ה', בראותו את האמת שבתוכה, והמוֹרָה בעליל שהתורה מן השמים. לעבודתו מצא המחבר שליט"א סימוכין בספר "נפלאות מתורת ה'" הכותב: ודע אחי, כי התורה אינה צריכה חיזוק לעשות לה סמוכים, ולהביא לה ראיות והוכחות כי היא בת השמים וכו', אך מדי דברי ואראה תפארת התורה והדברים הספונים והטמונים בה, אתאפק בל אוכל אגב אורחא מלהביא ראיה כי התורה מן השמים, כדי שאהיה מהסומך נופלים לזקוף הכפופים מעט באמונה, וכו'.

מעורר את כבוד השם

הספר מחולק לשני חלקים. הראשון עוסק באותיות ט' ס', והשני באות ג' המרמזת על ענין

גם הגאון רבי משה צדקה, ראש ישיבת "פורת יוסף", כותב ש"זכה המחבר שליט"א לחבר ספר מיוחד במינו, עם ריבוי החיבורים אשר בזמנו, יבוא ספר זה ויקרא על המחבר כעין סופרים, שסופרים אותיות שבתורה הקי ומסביר על אותיות מיוחדות שלא נכתבו, כי כיד ה' הטובה עליו".

ראש הישיבה ממשיך וכותב ש"ספר זה משמש לנו גם ספר מוסר שגם בני תורה שידקדקו לא רק בגפ"ת, אלא גם בתורה שבכתב", וכו'.

המשגיח דנחלת הלויים "הגה"צ רבי אורי וייסבלום שליט"א, כותב ש"הייתי המום"... והוא מסביר את הסיבה לכך, והתפעלותו מן הספר: "לפענח בחמשת חומשי תורה נביאים וכתובים פרקים שלמים, שהחסירו מהם האות ס', המרמזת על הס"מ (היצר הרע), ולבאר בטוב טעם ודעת סיבת הדבר, בכל פרק ופרק. ועתה נתווסף עוד נדבך בחיסור אות ג' בקרבנות. זה גילוי נפלא מאד המורה באופן מוחשי על תורה משמים", וכו'.

לא התעסק כלל בתוכנות מחשב

כמו כן, מצורפות הסכמותיהם של הגאונים רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א ר"מ דישיבת המקובלים "שער השמים" ("העמיק והרחיב בענין זה והראה נפלאות מתורתנו"), רבי אשר וייס שליט"א ("ספר זה כולו רמזי תורה ודקדוקי אוריתא שיש בהם חיזוק באמונה, לראות בעליל שתורה מן השמים ניתנה") ורבי יעקב חיים סופר שליט"א ראש ישיבת "כף החיים" ("כל מעיין בחיבור זה יראה שהוא מצוין במינו").

יצויין שכל הפסוקים עליהם נסובים ענייני הספר מצוטטים במלואם, וטוב שעשה המחבר כך, כיון שמדובר בפסוקים רבים, ובכך נחסכה מהמעין טרחה רבה.

נברך את המחבר על הספר המופלא ונאחל לו שיזכה לחבר ספרים נוספים.

ס'. גם בכמה תפילות המיוחדות לשבת מצאנו את כל האותיות פרט לאות ס', וברובן חסרה גם האות ט'. ועוד: בכל הברואים במעשה בראשית לא מופיעות ט' ס', גם בכל שמות 48 הנביאים ו-7 הנביאות המובאים בגמרא (מגילה, י"ד א') לא נזכרה האות ט'.

לא התעסק כלל בתוכנות מחשב

אכן, הספר מעורר את כבוד השם וכבוד תורתו הקדושה, והדבר בא לידי ביטוי בברכותיהם והסכמותיהם הנלהבות של גדולי התורה שניתנו לספר זה.

חתנו של מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, הגר"י קולדצקי שליט"א, מביא ברכת מרן זצ"ל והוסיף דברי חז"ל "משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה", ופירש רש"י שהיה נותן ליבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכו'. "והנה ידידי היקר הגאון רבי פינחס ברזל שליט"א נתן ענינו וליבו ליתן כבוד לתורה ולברר כמה וכמה דקדוקים עמוקים", וכו'.

הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א כותב: "הן ראיתי יקרת ספר כבוד שמך, חיברו הגאון מרביץ תורה ומשפיע לרבים מוהר"ר פינחס ברזל שליט"א, בו הניף ידו לגלות צפונות מרמזי התורה בכמה עניינים, על פי יסודות מראשונים וקדמונים תפוחי זהב ומשכיות כסף, והביא מש"כ המהר"ל דיסקין זצוקל"ה בהסכמתו לספר נפלאות מתורת ה' וז"ל: "אין לך חיד מתוק מזה לדרוש קוצי אותיות שבתורתנו הקי ע"ש העתיד. ויהי לתועלת" וכו'. להסכמה זו הצטרף מרן הגרבי"ד פוברסקי שליט"א.

לא התעסק כלל בתוכנות מחשב

מרן הגר"י זילברשטיין מפליג אף הוא בשבח הספר ומחברו, ומעיד ש"יהיה בספר זה זיכוי הרבים וחיזוק גדול באמונה". הרב שליט"א הגדיל לעשות, וכשקיבל את הספר לידו - נישקו.

המחבר הגר"פ ברזל מגיש את הספר למרן הגר"י זילברשטיין, שהגדיל לעשות ונישק את הספר

קטעים

'אני מקפיד עליו' - אמר הת"ח

באחד הגליונות הקודמים סיפרנו על מרן הגר"י זילברשטיין שהתאמץ במוצאי שמחת תורה לשוב שנית לבית המדרש, בשל קריאת הגבאים לסייע בהשבת הספרים למקומם ואכן, נושא זה של השבת הספרים למקומם, דרוש תיקון ■ סיפורי-התעוררות בנושא

כותב לנו ת"ח: זה היה מחזה מפתח. אחד מגדולי התלמידי-חכמים שבבני ברק, מרביץ תורה מפורסם, ניגש לארון הספרים בבית מדרשו וביקש לעיין בספר פלוני. המדובר בארון מסוג כזה שהספר המבוקש היה יכול להימצא רק שם, ולא במקום אחר. לאחר רפרוף קל במדפים, התברר שהספר נעדר ממקומו.

השעה היתה מוקדמת מאוד בבוקר, ולכן היה ברור שאיש לא מעיין עתה, ברגע זה, בספר המבוקש. פניו של הת"ח סמקו מכעס.

"איזו חוצפה! איך הוא מעז שלא להחזיר את הספר למקומו! מדוע נבצר ממני עתה לעיין בו? איזה חוצפן!" אנחנו עמדנו מן הצד. נחרדים למול כעסו של תלמיד חכם, כעס שבוודאי אינו מועיל לאף אחד. אבל זה עוד לא נגמר.

"אין שום סיבה שבעולם שאמחל לו על מעשה שכזה! וכי משום שאתמול הוא השתמש בספר, אני צריך עתה להתבטל מלימודי ולחפש אחרי הספר בכל רחבי בית המדרש?"

צריך לעשות לזה סוף - אחת ולתמיד!

ליבם של האברכים שהיו נוכחים במקום בשעת מעשה, התכווץ מרוב פחד. זה הרי כלל לא פשוט, להתחיל עם כעס של תלמיד חכם! לא פשוט! היו שניסו להרגיע את הגאון ההוא שליט"א, אבל לא הצליחו.

"אני חוזר ואומר, אמר הת"ח, "שצריך לעשות לכך סוף. אחת ולתמיד! לא יעלה על הדעת מצב שכזה שבו לומדי בית המדרש ששהו כאן אמש, אולי אפילו עד שעה מאוד מאוחרת בלילה, והתייגעו בתורתם, לא יחזירו את הספרים למקומם, ויאלצו את הלומדים המשכימים קום לטייל בבית המדרש, ולחפש את הספרים, בה-בשעה שאם הם, לומדי-אמש, היו משקיעים עוד דקה אחת מזמנם, ומחזירים את הספרים למקומם, היתה כל הטרחה העצומה הזו נחסכת לחלוטין".

מה נאמר ומה נדבר; איננו מקנאים באותו בן-אדם שעליו יצא קצפו של הגאון ההוא, שאלפים שותים בצמא את דבריו. לספוג כעס שכזה שיצא מפיו של תלמיד חכם עצום שכמותו, אין זה מן הדברים הקלים, והאמינו לנו שאם היינו יודעים מי הוא זה ואי זה הוא שלא החזיר הספרים למקומם, היינו עושים כל המאמצים שבעולם על מנת לאתר אותו ולהודיע לו שיילך לפייס את התלמיד חכם.

כל כך פשוט, כל כך הגיוני!

הכעס הזה, שנראה על פניו של אותו גאון, הידוע לכולם בנועם הליכותיו ובגאונותו במצוות של בין אדם לחבירו, הוכיח לנו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים את העוולה הנוראה שיש בנושא זה של אי-השבת הספרים למקומם.

הדבר הוא כל כך פשוט, כל כך הגיוני, שלכאורה לא היה כל צורך לצטט מה שנכתב על כך בספרי ראשונים ואחרונים. כל בן-דעת מסוגל להבין בשכלו באיזו עוולה מדובר, עוולה הכרוכה בגזל-זמן שאין לו השבה, ובמיוחד כאשר הזמן הזה היה מיועד, נטו, ללימוד תורה.

קס באישון-ליל ומסדר את כל הספרים

כדאי לצטט את דבריו של מרן הגר"י זילברשטיין שסיפר על יהודי פשוט שהגיע אליו בשאלה, 'ומתוך שאלתו ראיתי שלא כל כך פשוט הוא'... אני, כך הוא מספר על עצמו, נטלתי על עצמי פרויקט מיוחד שאף אחד לא עשה אותו לפניי. הנני מתגורר ליד בית הכנסת 'איצקוביץ' בבני ברק, וכיוון שראיתי שהרבה אנשים אינם מחזירים את הספרים למקומם, החלטתי לעשות מעשה.

השעה היחידה שבה אין תפילות ב'איצקוביץ', והמקום שם מאדם, היא בין 3 ל-4 לפנות בוקר. מדי בוקר בבוקרו הנני מעורר את השחר, והולך לבית הכנסת ומסדר את הספרים, מחזיר כל ספר למדף שלו, ומשווה לבית הכנסת וספריו מראה של כבוד.

כך נוהג יהודי זה במשך שנים רבות. מתפללי בית הכנסת, ופרנסיו, התפללו אולי להיתקל מדי בוקר בבית כנסת מסודר למופת, ולא ידעו מי הוא זה ואי זה הוא האלמוני האחראי לכך.

כאשר הגיע לגיל זקנה, ביקשה ממנו הבת להעתיק את דירתו אליה, כדי שתוכל לטפל בו ביעילות. האב בא אליי ושאל 'מה יהיה עתה על המצווה הגדולה הזו שנטלתי על עצמי'... שאלתו היתה האם מותר לו לעזוב את דירתו הנוכחית, וזאת בידיעה ברורה שמעתה יופקרו הספרים לגורלם.

כששאלתי אותו האם יוכל לדאוג למחליף שיסדר את הספרים, השיב האיש ואמר שלמצוה כזו אין הרבה קופצים, כי כדי לקיימה על הצד הטוב צריך להשכים דווקא בשעה שבה אין מתפללים בבית הכנסת, ואז הספרים באים על מקומם בצורה הטובה ביותר. ומי מוכן לקום בשעה שכזו? לבסוף מצאנו לו היתר לכך, אבל בואו ונלמד עד היכן מגעת מסירותו של יהודי לקיום מצוות.

מרן הגר"א"ל שטינמן זצ"ל: להתחזק בעניין כבוד הספרים ובית המדרש

בקהילה החרדית בקרית הרצוג הוציאו לפני כמה שנים קונטרס בעניין כבוד בית הכנסת ובית המדרש, לעילוי נשמת הרב יצחק נתן איינהורן זצ"ל.

העורכים מספרים בהקדמתם שניגשו אל מרן בעל ה"אילת השחר", ושאלוהו מה ניתן לתקן, והשיב להם מרן שישתדלו במאוד לעורר את הציבור על החיוב הגדול בשמירת כבודם של בית המדרש ובית הכנסת.

רשימת האיסורים

תלמיד חכם אחד ערך את כל האיסורים הכרוכים באי-השבת הספרים למקומם.

א. ביטול תורה דברים השקול כנגד כולם.

ב. לא תרדה בו בפרך (באותם יחידים הממונים על סידור הספרים. עיין בחינוך מצווה שמ"ו שיש להיזהר אף בזמן הזה בבן חורין).

ג. גזילת זמן שלא ניתן להישבון. (עיין להלן בדברי הגר"ח קניבסקי).

ד. מ"ע דואהבת לרעך כמוך.

ה. והלכת בדרכיו, מה הוא רחום וכו'.

ו. ביזוי ספרי קודש המצטברים לבסוף ערימות-ערימות עד שעלולים ליפול, וכן להיקרע, ואזהרתו מ"לא תעשון כן לה' אלוהיכם".

ז. עוון חילול השם, שאף יום הכיפורים אינו מכפר, כאשר תלמידי חכמים לא נזהרים בכל הנ"ל, וכבר אחז"ל (יומא, דף פ"ו עמוד א') היכי דמי חילול השם וכו', כגון אנא וכו'.

ח. וכבר צווח מרן הקהילות יעקב' זצ"ל ואמר דזה 'ודאי מידת אכזריות' וכו'.

ומרן הגר"ח קניבסקי אמר שאפשר להשאיר את הלאו ברשימה

וכותב לנו הת"ח שערך את הרשימה הנ"ל: באות ב' כתבתי שיש בזה לאו של 'לא תרדה בו בפרך', באותם יחידים שמסדרין הספרים. והיו שהעירו על כך שמאחר ואותו מסדר-הספרים עושה זאת מרצונו הטוב, ואינו מחויב בכך, הרי שאין שייכות ללאו הנ"ל.

אי לכך, ניגשתי עם הרשימה למרן רבי חיים קניבסקי, ואמר לי שבהחלט אפשר להשאיר גם לאו זה ברשימה, משום שבאמת זה כ עין אותו לאו, ואע"פ שאינו מחויב לסדר. ועל כן הוספתי לציין על זה את דברי החינוך.

אולם, על מה שכתבתי שיש גם עוון של גזל זמן, העיר על כך הגר"ח שאין על דבר זה מקור בהלכה, ומקורו מבעלי המוסר, כי בהלכה שייך גזל רק על 'חפץ' ולא על 'זמן'.

ואולם עם כל זה, הוסיף הגר"ח, נראה לי שמאחר וכבר ידוע המושג של גזל זמן, אף כי מקורו מבעלי המוסר, יש להוסיף גם זאת.

ה'חשדות' התאמתו...

אל הרב יצחק אייזיק כהן שליט"א, ישלח לו השי"ת רפואה שלימה במהרה, שהיה כידוע כורך ספרים,

הגיע ת"ח אחד וביקש למסור כמה ספרי קודש לכריכה, ואף שילם מראש על העבודה. הרב כהן לקח את הספרים לידיו ובמוחו התעוררה פליאה, שכן הספרים היו מוכרים לו כשייכים לבית כנסת פלוני בבני ברק, ואם כן מדוע מוסרם הת"ח ההוא לכריכה?

הכורך החליט שלאחר שיסיים את העבודה וישיב את הספרים הכרוכים למי שמסרם לו, יעקוב אחריו כדי לראות מה הוא עושה בהם.

וה'חשדות' אכן התאמתו. התברר שהת"ח ההוא היה נצרך ללמוד בספרים אלה, וכשהוציאם מן הארון בבית הכנסת הבחין שהם זקוקים לטיפול, והחליט על דעת עצמו למוסרם לכורך ולממן את המחיר שיידרש עבור הכריכה. מעשה לדוגמא.

הפתק בתוך המדף

בעניין זה של החזרת הספרים למקומם, נתקלנו בפטנט מקורי של תלמיד חכם אחד, ממנו אפשר ללמוד כיצד לנהוג.

בבנין בו לומד הת"ח יש כמה בתי מדרשות, והוא היה נזקק לספר מתוך אוצר הספרים של בית הכנסת בו הוא אינו לומד.

לפני שהוציא את הספר, ראינו אותו מצמיד למדף הספרים פתק קטן שבו נאמר במילים פשוטות:

'הוצאתי את הספר, ואני נמצא בבית כנסת פלוני בבנין'. זה הכל. בצורה שכזו, אין חשש שהלומדים יצטרכו לבטל מלימודם, שכן אם מאן-דחו יזדקק לספר, כל שיהיה עליו לעשות הוא לגשת לבית המדרש השני, ולמצוא את הת"ח עם הספר...

הפתק בתוך המדף

מובא בהליכות והנהגות ממרן הקהילות יעקב, עמוד י"ב: "לאחר תפילת מנחה בישיבה יצא רבנו הקהילות יעקב' ללכת לביתו, והלך בהליכתו הקשה כמאה מטר. לפתע שב על עקבותיו, וחזר לישיבה. הסתכלתי לראות מה מעשהו, וראיתי שהולך למקומו ולוקח הגמרא שלמד בה לפני מנחה והחזירה לארון ספרים, ויצא והלך למקומו, עכ"ל.

המשגיח הפסיק את השיחה באמצע, כדי להחזיר את הספרים למקומם!

התלמידים הוותיקים של ישיבת כפר חסידים זוכרים מן הסתם את התקופה שמרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל היה מעורר מאוד-מאוד על החזרת ספרים

המשגיח הפסיק את השיחה באמצע

הרי עוד מעט יגיע המנקה שמתפקידו להרים את כל הניירות, ומדוע שאני אעשה זאת במקומו? הרי לשם כך הוא מקבל משכורת! וכיוצא באלה, תירוצים מתירוצים שונים, שאין בינם ובין החובה האמיתית המוטלת על האדם, ולא כלום.

איפה כבודו של בית אלוקיננו?!

הבה נהרהר קמעה; בתקופת החורף יוצרים הגשמים בוך בחוצותינו, וכשאדם נכנס לביתו, הוא משתדל לנקות את נעליו ומגפיו מהבוץ שהצטבר עליהם בכלתו ברחוב.

הלא לא יעלה על דעתו של אף אדם מן הישוב להיכנס בנעליים שכאלה אל תוך הבית ולטנף את החדרים הנקיים בבוץ וברגבי עפר.

הכל טוב ויפה. אבל כשיהודי מגיע באותם נעליים ובאותה מידה של טינוף ולכלוך לבית הכנסת, לא תמיד הוא יעמוד בחוץ ויקנח את מגפיו הלך-וקנה, אלא ייכנס עם כל הבוץ, ובתוך זמן קצר מאז החל הגשם לירד, נראה את רצפת בית הכנסת טובעת במעטפת של מים ובוץ.

ואיפה כבודו של בית אלוקיננו? הלא כשם שהננו מקפידים שלא להיכנס בצורה כזו לביתנו, ועל אחת כמה וכמה שלא היה עולה בדעתנו לטנף את ארמונו של מלך בשר ודם, וכאשר מזדמן לכל אחד מאתנו להיכנס ללשכה מפוארת של אישיות פלונית, אנו מנקים את נעלינו ובגדינו פעם אחר פעם, כדי שחלילה לא יאשימו אותנו בטינוף הרצפה ונעורר בכך את זעמו של היושב שם! – ואם כן כיצד אנו מעיזים להיכנס כך בשעריו של בית הכנסת ובית המדרש?

מפרטי ההלכות בשו"ע או"ח סימן קנ"א אפשר ללמוד כיצד צריך להכנס לבית הכנסת, באיזו קדושה ובאיזה מורא. כמו זו למשל בסעיף ח', שם כותב המחבר "וראו שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוך".

הלואי והיו לנו עיניים לראות, ולב להרגיש, את גודל קדושת בית הכנסת, ואז היינו נכנסים בשעריו בחרדת קודש.

ג.ב.

באותו ענין, כדאי לצטט כאן מכתב שקיבלנו אחת מנשות השכונה, הכותבת בנושא הנ"ל של שמירת כבוד בית הכנסת. וזו לשון המכתב:

חשבתי הרבה מאוד פעמים על נושא כבוד בית כנסת בעיני אנשים, נשים וילדים. האם הצעירים מרגישים שזה בית מקדש מעט שלנו? האם צעירים מרגישים רצון לסדר סידורים, ספרים וספסלים?

בחול'ל, בתי הכנסת וגם השטיבלאך מאוד מאוד מסודרים. נקיים. אין 'קידושים', ולא אוכלים שם. יש חדר קידושים מיוחד. אני מבניה שבארץ הכל קטן ומצומצם, ואין מספיק מקום.

דבר אחד מפריע לי במיוחד, והדבר קורה כמוכח לאו דווקא ברמת אלחנן אלא בהרבה מקומות. וכוונתי למצב שבו נראית עזרת הנשים ביום שמחת חתן בר-

למקומם, ומלבד השיחה הקבועה שבה הזכיר את הנושא שוב ושוב, דיבר על כך גם אחרי התפילה.

בני הישיבה הופתעו לשמוע את המשגית אומר באמצע השיחה, "עכשיו נתרגל בעבודה... וכל אחד יחזיר ספר למקומו"... והוא-עצמו נטל כמה ספרים שהיו בסביבתו, והלך בזריזות - באמצע השיחה - והשיבם למקומם.

זה היה החינוך עם הדוגמא המעשית שקיבלו בכפר חסידים מהמשגית. הדבר חרוט בליבם של בוגרי ה'כפר', והם אינם מסוגלים לשכוח את האירוע!

האם בסלון הבית היינו משליכים ש"ריניירות?

כמה יהודים יטריחו את עצמם להתכופף אל הקרקע ולהרים את ה'טישו' או את יתר הלכלוכים המכערים את בית אלוקיננו?

אין צורך להסביר מדוע השבת הספרים למקומם, ושמירה על כבודם, מהווה גם שמירה על כבוד בית המדרש. שכן הם-הם הדברים. ובנקודה זו יש לנו הרבה-הרבה מה להתחזק... שכן במקרים רבים אי אפשר להאמין שאנחנו מצויים בבית מדרש בו לומדים תלמידי חכמים מופלגים.

הלכלוכים הנראים בכל פינה ואי-השמירה על הסדר והנקיון, מצביעים על כך שלא עמדנו דינו על חשיבותו של בית מקדש המעט, ועל ערכו היקר, הרם והנישא. כי אם היינו מבינים זאת, בוודאי לא היינו משליכים לכלוך ושיירי ניירות על רצפת בית הכנסת, בדיוק כפי שאנחנו לא עושים זאת בסלון-ביתנו.

אחד הת"ח שנקיון בית הכנסת חשוב לו, אוסף בידינו את הלכלוכים מהרצפה

ואם בכל אופן מזדמן להיתקל בתופעות הלא-חיוביות, והמעוררות שאט-נפש, אות ברור הוא שהמושג 'בית כנסת' אינו עומד אצלנו בראש סדר העדיפויות. והראיה, כמה יהודים יטריחו את עצמם להתכופף אל הקרקע ולהרים את הנייר, את ה'טישו' או את יתר הלכלוכים המכערים את בית אלוקיננו? וכי אם היה נייר זה מוטל על רצפת הסלון שלנו, לא היינו מתאמצים להרימו ולהניחו בפח האשפה?!

הרי לא היה זה עבורנו כלל בגדר מאמץ, כי הימצאותו של הנייר בסלון מקלקלת לנו את פני הבית ומכערת את הנוף המצוחצח. אבל כשמדובר בבית כנסת, כאן כבר מתחילים התירוצים להשפיע עלינו כדי שלא נתאמץ להעניק למקום את כבודו המגיע לו.

מצווה, או חתונה, כאשר נשות המשפחה מרגישות צורך לבוא לבית הכנסת לאחל מזל טוב.

וכאילו שזו מצוות עשה, אז באים עם הטף, עם עגלות ותינוקות, וילדים קטנים עם פעקלאך-ממתקים, שנופל ונשפך... והרעש וההמולה גדולים. מפריע לי מאוד. מאוד. מפריע למתפללות. ובכלל, מדוע המקום הופך להיות שוק? איפה כבוד לבית הכנסת? איך הילדים ילמדו לתת כבוד למקום?

אינני באה לקטרג חלילה, או להוציא דיבה. אבל לדעתי זה נושא מאוד חשוב, שצריך תיקון.

מה עושה ראש הכולל בשעות הבוקר המוקדמות?

אם חשבנו שהדברים הללו שייכים לדורות – קדם, אז הנה גם בדורנו אפשר למצוא יהודים השמחים במצוות ובקבלת עול מלכות שמים

הוא נראה אדם מן הישוב, יהודי כמו כולם. אמנם יש לו שני כוללים שהוא עומד בראשם, והציבור מכיר אותו כבן-מעלה, אבל אחרי הכל גם מקורביו לא יגדירו אותו כמשהו ייחודי שאין בנמצא. עד שביום אחד סיפר אחד מילדיו 'מה עושה אבא מדי בוקר', ואז הכל נשמע אחרת...

ובכן, מדובר ביהודי ת"ת, מרביץ תורה וויתק, המתגורר בשכונת הר-נוף בירושלים, שמלבד סגולותיו בתורה וביראה, יודע גם לנגן בכמה כלי-זמר. נו, גם דבר כזה עדיין לא מעמיד אותו בשורה אחת עם גדולי הדורות של ימי-העבר.

אבל בעת שמחה שנערכה במשפחה, סיפר הבן באופן אקראי על דבר שגילה פעם אצל אביו. זה לא היה במכוון, ולא חשבתי שאני מתעתד עתה להיתקל ולהישף לדבר כל-כך מיוחד, אמר הבן.

כל ילדי המשפחה ידעו שאבא קם מוקדם בבוקר, מסתגר בחדרו במשך זמן רב, ורק אז הולך להתפלל. תמיד חשבנו שבשעות אלו הוא מכין את עצמו בסוגיות הנלמדות בכוללי האברכים שלו, אולי גם לומד מוסר, וכל כיו"ב, אבל מה שגיליתי בבוקר אחד, בהיכנסי בהפתעה לחדרו של אבא, היה מעל-ומעבר למה שהייתי יכול להעלות בדעתי, מספר הבן.

כלילה הקודם שהייתי בחדר, ושכחתי שם את אחד מספריי החשובים. כיון שהייתי נצרך בשעת בוקר מוקדמת לספר זה, נאלצתי להיכנס לחדרו של אבא. ניצבתי ליד החדר, ולא ידעתי האם מותר לי להיכנס, אם לאו. אבל לפתע עלו באוזניי קולות שירה ונגינה, וגם קול מהדהד של ריקוד.

דווקא בגלל זה החלטתי להיכנס מבלי לדפוק, וגם בלי לקבל רשות. נכנסתי, וכמעט שנפלתי מתעלף. אבא שלי עמד במרכז החדר, ורקד ורקד ורקד, ואפילו לא

שם לב שאני נמצא לידו. ניסיתי לדבר אליו, והוא לא שמע. מפיו יצאו בלחש מלים שלא הצלחתי לזהותן.

התקרבתי קצת יותר, ושמעתי שהוא אומר 'מודה אני לפניך, אבי שבשמים, שזיכיתיני ללמוד תורה ולעבדך באמת וביראה'. וכך מתנגנת לה ההודיה הזו בפיו פעם אחר פעם, וכל זאת תוך כדי ריקוד, והוא אינו מתעייף.

בשלב מסוים נטל אבא את האורגן שעמד בחדר, והחל לנגן, והמלים הנ"ל ממשיכות אף הן להזדמר בפיו, יחד עם צלילי הכלי-זמר. קפאתי על מקומי, ושירת-הנגינה הזו נמשכת יותר ממחצית השעה. בהתחשב בעובדה שאני נכנסתי כבר באמצע, הרי יתכן בהחלט שאבא שלי מקדיש מדי בוקר שעה תמימה, ואולי אף יותר, כדי לרקוד ולזמר לפני השי"ת על היותו עבד-השם.

כשסוף סוף אבא הבחין בי, והבין ש'תפסתי אותו על-חם', הוא חייך בביישנות, ובתחילה אף ניסה 'להכחיש' את העובדות... כשהבין ש'המצב אבוד' ואני יודע עכשיו מה הוא עושה כל בוקר, נפתח סגור-ליבו וסיפר לי שמזה שנים רבות הוא נוהג כך, ואף בהיותו בחור נהג לצאת מהישיבה בה למד, נכנס לגינה סמוכה, תפס לעצמו שם פינה כלשהי, ו...רקד.

מה נאמר ומה נדבר! כולנו צריכים להודות על היותנו משתייכים לבני בית המדרש, אבל לא תמיד אנחנו יודעים כיצד לעשות זאת בפועל. גם אם אנחנו באמת שמחים במציאות שבה אנחנו חיים, אבל להגיע לידו ריקוד, ועוד כזה שנמשך כל-כך הרבה שנים – לא מדרגה פשוטה היא.

עכ"פ הבה נלמד מכך את החובה המוטלת עלינו להודות ולהלל, לשבח ולפאר, את חלקנו הרם-והנישא, על שזכינו ללמוד את תורתנו יתברך.

הכל היה מושלם. רק ה'בס"ד' כל-כך חסר

כל-כך צורם לשמוע את ה'מנהיגים' טופחים לעצמם על השכם, לאחר מבצע שחרור החטופים, ולא מזכירים ולו פעם אחת שם – שמים בדבריהם ■ בעוד שכל אחד מבין שכל טעות קטנטנה היתה עלולה להכשיל את הכל

עושה רושם שגם הכותרות הראשיות בתקשורת לא הספיקו לתאר ולהכיל את מושלמותו של המבצע הצבאי לשחרור החטופים מלב מרכז הטרור ברפיח. כל כותרת התחרתה ברעותה כדי להכניס יותר צבע ויותר דרמטיות למבצע שאכן היה מושלם בס"ד ברמת הדיוק המודיעיני, ובעיקר – שאף אחד מהמעורבים בו, המשוחררים והמשחררים גם יחד, לא נפגע, בחסדי ה'.

אבל מה לעשות, שאנחנו, כיהודים יראים-ושלמים, הרגשנו שחסר משהו. וה'משהו' הזה הוא עיקר-העיקרים, ובלעדיו אין כלום. אבל ממש כלום. לדבר

על מבצע השחרור כעל הצלחה בלעדית של אנשי הימ"מ והשב"כ, ולא להזכיר שם-שמים, בעוד שכל תינוק מבין שכל טעות קטנטנה היתה עלולה להכשיל את כל המבצע - היא כפירה באלוקי ישראל במקרה הרע, וסכלות מוחלטת במקרה הפחות-רע.

בעוד שלפני יציאה למלחמה או למבצעים צבאיים, עוד יש אי-אלה 'מנהיגים' המזכירים שם-שמים בפיהם, ופולטים, מרצונם או לא מרצונם, את צמד המלים 'בעזרת השם', אבל כשמדובר כבר בהצלחה בפועל, במבצע הרואי שאכן הצליח להתגשם, וכל מטרוניו יושמו בשטח, הרי ש'מנהיגים' אלה חושבים שאם יוסיפו את המלים 'בחסדי השם', או 'בסיעתא דשמיא', זה יגזול את כבודם, ויעביר מהם את עטרת ההצלחה...

אין בפינו מלים כדי לתאר את הסיאוב המצחין העולה מנאומיהם של שרי הצבא והממשלה, הלוקחים את כל הקרדיט לעצמם, מבלי לערב כלל את הבורא יתברך בהצלחה הגורפת שהיתה במבצע 'ד זהב'. רק מי שדם יהודי אינו זורם בעורקיו, יכול להאזין לדברים, ולא להיגעל מההתפארות האווילית ב'כוחי ועוצם ידי'.

לפחות תזכירו את שמו הגדול של הקב"ה - פעם אחת! אף אחד כבר לא מבקש מכם יותר! אבל שישמעו שאתם יודעים שיש בורא לעולם, והוא, ורק הוא, המנהיג והמנווט, ולא אף אחד אחר. אבל, שיירת 'מנהיגי' המדינה לא מוכנה לעשות זאת אפילו פעם אחת. אף מילה של אלקות, אינה יוצאת מפיהם.

במצב כזה צריך רק לרחם עליהם, על אחינו בני ישראל, שלא לימדו את עצמם לדבר בשפתו של העם היהודי הם יכולים לדבר על 'אמונה', או על 'אמונה בצדקת הדרך', אבל באיזו אמונה מדובר אם השי"ת נעלם ממנה? במי הנכם מאמינים - בצבא שלא הוכיח את עצמו בשמחת תורה? במפקדים שבכלל לא היו בשטח כאשר היו כל-כך זקוקים להם?

אבל האמת היא, שרבותינו למדונו שידע שמנסים להוכיח את אחינו החילונים, שלא דרכו על מפתנו של בית המדרש, יש לדבר לפני-הכל אל עצמנו. להוכיח את עצמנו. כן, ממש כך. לא רק כדי שנשפר את מצבנו הרוחני, אלא שעל ידי כך נצליח להעלות את כולם על המסילה הנכונה.

שהרי כך הסביר מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל את העובדה הפלאית שאף מכונית לא נוסעת בכבישים ביום כיפור, ואמר, שהסיבה לכך היא, שאנחנו, החרדים, חרדים באמת מיום כיפור, והחרדה הזו שלנו מועברת וגולשת גם אל הצד השני באותה מידה אפשר לומר שאם אמונתנו-שלנו בבורא היתה חזקה יותר, היא היתה משפיעה גם על אחינו התועים.

הבה נתבונן בתוך-תוכנו, ונבדוק את עצמנו, האם אנחנו באמת מרגישים שכל ההצלחות הצבאיות נגזרות משם-שמים? האם באמת אין אנחנו סומכים בשמינית-שבשמינית על 'הצבא המהולל' - שמענו

פעם מת"ח אחד עצה לבדיקת-אמת בענין זה, אם נחשוב שבבוקר אחד מודיעים לנו שהצבא, על כל חילותיו ושלוחותיו, קרס, וכל קווי-הגבול פרוצים עתה בפני האויב. והנה, מיליוני ערבים באים ופולשים לתוך ארץ ישראל.

האם במקרה כזה, שלא יקרה בעז"ה, היינו נשארים רגועים, וסמוכים ובוטחים בלב שלם באלוקי ישראל? אם לא, אות ברור הוא שגם בטחוננו-שלנו אינו מושלם. ואם כן, במה נלין על אחינו?

עוד, זאת. כולנו יודעים ומאמינים שהאחד-והיחיד שבכוחו להזיז עניינים הוא אך ורק הבורא יתברך, שאין עוד מלבדו. כל ה'מנהיגים' הם כאין-וכאפס נגדו, ונחשבים כבובות-משחק. אבל לפעמים גם אנחנו מתנהגים ככאלה שאין להם אמונה.

לא פעם מזדמן לשמוע תלמידי חכמים המשווחים האחד עם רעהו ומנסים 'להסביר' מהלך כזה או אחר. מה יעשו מנהיגי החיזבולה, מה הביא את ראשי הצבא לנהוג כך או כך, מה יהיה בסוף המלחמה, וכיוצא-באלה דברים שכולנו יודעים שהם נתונים אך ורק לשליטתו המוחלטת של הבורא.

ומדוע בכל זאת אנחנו מתאמצים 'להסביר' את הדברים? כי עולה בלבנו מחשבה ש'כן, נכון, הכל בידיו יתברך, אבל בוודאי שיש גם דרך טבעית שבה הוא מנווט ומנתב את עולמו, שבאמצעותה הוא מביא את היקום כולו לידי יישום מלא של רצונו, ואם כן - אנחנו ממשיכים לומר לעצמנו - מה פסול יש בכך שננסה להבין גם את הדרך הטבעית הזו?

מי שעושה כך, נקרא בלשונו של מרן הגר"א דסלר זצ"ל כ'מדבר בשפת המשוגעים'! שהרי, מי שעוסק בדברי-הבל שאין בו מועיל, ייחשב כמשוגע מדוע סתם 'לברר' שטויות? וכי אינך יודע שהכל-הכל מכון על ידי הקב"ה?

טוב נעשה אם נכוון את המחשבות אך ורק לענייני אמונה, ונחרוט בלבנו על כל פעולה ופעולה שאנחנו שומעים, ועל כל 'מה שזו' בשדה הקרב, שהכל נעשה רק על ידי השם יתברך. וכשנחשוב על כך עוד פעם, ועוד פעם - בסופו של דבר זה ייספג בתודעתנו, עד שנהפוך למאמינים של ממש.

ועבודה קשה היא זו. כי האירועים הסוערים החולפים על פנינו מייצרים תמיד גם את הסיבות הטבעיות להתרחשותם, וכל אדם נוטה באופן טבעי להסביר לעצמו את פשר הדבר, וכך בסיכומו של יום יש לנו 'הסבר' ו'פרשנות' למה התרחש כל אירוע, וממילא לפי ההסברים ההגיוניים הללו יש לנו גם 'תחזיות' למחר ולעוד שבוע, וגם לעוד שנה. ואת כל זה יש לשלוף מגלגל-המחשבות.

והם-הם הדברים שאמרנו. למרות שאנחנו מאמינים בהשי"ת בכל לבנו ומאודנו, אבל אם לא מחדירים זאת שוב ושוב - הרי שהכותרות והתמונות בעיתונים 'מדברות' אלינו יותר. והדבר דורש שינון תמידי.

פנינים מדברי הרב

אם גם אני הייתי מתחשב בעייפות שלי, כמו שעשו חבריי, ולא הייתי מסתובב לצד מזרח, הרי אף אחד לא היה מבחין במחבלים הארוכים, ורחמנא ליצלן היה מתבצע כאן טבח נורא, אמר הקצין, והוסיף:

דק בזכות זה שהקפדתי להתפלל לצד מזרח, הצילנו השי"ת ממוות בטוח, אמר הקצין, ותיאר את ההתחזקות שאחזה בחבריו כשראו את הנס הגלוי שהיה להם בזכות ה'מזרח'.

פרטי-הלכות בענין נהג המתיו מים על עוברים-ושבים

כותב לנו נהג: אני נוהג ברכב ונזהר מאד שלא להתיו מים על הולכי רגל במדרכות ומשתדל לנסוע באיטיות, משום שאני מבין את הצער הגדול הנגרם בכך לאנשים המתרטבים מכך רגל ועד ראש.

אולם, בימים שהגשמים מרובים וכל הכבישים מלאים בשלוליות ובורות מים, וגם בנסיעה איטית אני מתיו על גברים, נשים, וילדים. ברצוני לשאול מה עלי לעשות? האם לא לנסוע ברכב בחורף, וללכת ברגל, או שמא מי שהולך בחורף במדרכה זה על דעת כן שהוא מתרטב! וכן ברצוני לשאול, האם צריך לבקש מחילה מכל אותם אנשים, או לשלם להם על הבגדים שניזוקו?

והשבנו: לגבי הנידון אם המלכלך בגד חברו חייב לשלם, יש לומר דאם התיז מים רגילים, ולאחר יבוש אינו ניכר כלום, לא שייך בזה תשלום, וגם אם הבגד התלכלך קצת באופן שיורד בכביסה רגילה שממילא היו מכבסים את הבגד, אין צריך לשלם. אבל אם צריך להוציא מעות לכיבוס במיוחד בגלל זה, (מה שלא קורה בדרך כלל), לכאורה זה כבר נקרא נזק והמלכלך צריך לשלם. יעויין בחז"א (ב"ק, י"ג סק"ב).

אמנם בענייננו, שנוסע באיטיות בכביש שמיועד למכוניות, יש לדון אם מותר לו לנסוע בעת ירידת גשמים,

להיזהר שלא להתיו על העוברים-והשבים

וכשנסע ולכלך האם חייב לשלם, והאם צריך לבקש מחילה? והנה, אמרו חז"ל (ב"ק, כ"ז ב') שאין דרכם של בני אדם להתבונן בדרכים, אולם כתבו התוס' (ב"ק, ו' א', ד"ה לאתווי), שאע"פ כן אם התיז אבן תוך כדי הליכה והזיק, חייב לשלם, כי כדי שלא ילכו כל-כך בחזק שיתיו ויזיקו - דרכו להתבונן

הנס שהתחולל על חוף הים בעזה בגליון שעבר ציטטנו את דברי מרן הגר"י זילברשטיין שקרא להודות להשם יתברך על הנסים הגדולים שהוא עושה עמנו במהלך כל ימי המלחמה. נספר כאן על נס אחד שהתרחש על חוף ימה של עזה.

קצין שהתקשר אל הרב שליט"א סיפר שכאשר הגיע זמן תפילת מנחה, שהו הוא וחבריו על חוף הים של עזה, ובשל הלחימה הקשה שהיתה להם באותו יום, הם היו עייפים מאוד. החיילים היו דתיים ולכן גם אם העייפות היתה עצומה, הם התכוננו לתפילה.

הם עמדו בכיוון הים, וכיון שהתפילה צריכה להיות בכיוון השני, לצד מזרח, אמרו לקצין שמרוב עייפותם הם אינם יכולים אפילו להסתובב לצד מזרח. היחיד שהסתובב לכיוון הנכון היה הקצין עצמו, וחבריו נותרו כשפניהם לצד מערב.

והנה, באמצע התפילה, מבחין הקצין במחבל חמוש שהגיע מתוך פיר-מנהרה שהיה ממוקם מזרחית לחיילים המתפללים, וממש בסמוך אליהם. המחבל קפץ מתוך הפיר עם רובהו, כשאחרי הגיחו עוד כמה ראשים מתוך המנהרה, וכולם התכוננו כבר לירות בקבוצת היהודים שעמדה בתפילה.

כיון שפניהם של החיילים היו לצד מערב, הם לא הבחינו כלל במתרחש. רק הקצין שעמד עם הפנים למזרח, ראה את הכל, והצליח בס"ד להקדים את המחבלים, וירה בהם מטווח אפס, וחיסלם.

חיילים מתפללים על חוף ימה של עזה, והציבו את טרקטורי-הענק D-9 כמחיצות

שפיר. אמנם בנסיעה ברכב, גם כשאנו מתיז בחוזק אפשר להניק, מכל מקום אי אפשר לפטור משום שאין דרכו להתבונן בדרכים, כי הנוהג בודאי חייב להתבונן בדרכים.

עוד אמרו במסכת ב"ק (שם), שמותר לגרף ביביותיהם בימות הגשמים לרשות הרבים כי אז ממילא רשות הרבים מלוכלכת, ואע"פ כן אם הזיק חייב לשלם. הרי שלמרות שקיבלו היתר להוציא את זבלם לרשות הרבים, בכל זאת אם הזיקו חייבים לשלם. ולכאורה ה"ה בענייננו, גם למי שמותר לנסוע בדרכים, מ"מ אם הזיק חייב לשלם.

והנה, במסכת ב"ק מצאנו שאם ממונו של אדם הזיק אחרים, חייב, וכגון שבהמתו אוכלת מחצר חברו שחייב לשלם מה שאכלה, משום שצריך לשמור על ממונו שלא יזיק. ומאידך, בפרק לא יחפור מצינו לגבי דבורים, או יונים, שאוכלות מהחדל של השכן, דלא רק שאינו משלם אלא אינו חייב להרחיקם, דעל הניזק להרחיק את עצמו.

ולכאורה יש לשאול, מאי שנא שבב"ק צריך לשמור שממונו לא יזיק ואם הזיק חייב לשלם, ובב"ב אמרין שעל הניזק להרחיק את עצמו? ותירץ ה'נתיבות' (קנ"ה, ס"ק י"ח) שיש הבדל בין נזיקין סתם לבין שכנים. כי הארבעה-אבות-נזיקין שבמסכת ב"ק אינו חייב עליהם רק כשאפשר להחזיקם ברשותו ובשמירה שלא יזיקו, דאז רחמנא חייביה בשמירה, וכשלא שמר חייב לשלם. אבל בפרק לא יחפור מדובר בשכנים, ואם יתחייב לשלם ההזיק, הרי הוא יתבטל מתשמיש זה ברשותו, כיון דאי אפשר כלל בעשיה ובשמירה, ובביטול רשות לא חייביה רחמנא.

ובנוסף לכך כתב עוד, שבארבעה אבות נזיקין א"א להניזק לשמור את עצמו, דאין הניזק יודע מתי יבוא המזיק, ולמזיק אפשר בשמירה. לעומת זאת, בפרק לא יחפור, המזיק אינו יכול לשמור שלא יזיק רק באופן שיבטל תשמישו, והניזק יכול להרחיק ולשמור עצמו, משום הכי לא חייביה רחמנא להמזיק.

ולכאורה נידונו תלוי בין שני הביאורים של הנתיבה. לביאור הראשון, שטעם ההבדל שבדבר שאי אפשר לו לשמור, רק לבטל תשמישו, בזה לא חייבה התורה, א"כ גם בענייננו בעל הרכב אינו יכול לשמור עצמו רק בביטול תשמישו. אבל לביאור השני, שהמזיק אינו יכול לשמור עצמו, והניזק יכול לשמור עצמו, בענייננו זה ההיפך, כי הניזק אינו יכול לשמור.

אמנם נראה שגם הולכי הרגל אינם רוצים שיתבטלו לגמרי הנסיעות ברכבים ביום של גשמים, כי גם הם צריכים לנסוע ברכבים בימים אלה... ולכן, כיון שאי אפשר למנוע את הנסיעה ברכבים לגמרי ביום של גשם, מסתבר שזה דומה יותר לפרק לא יחפור שעל המזיק להשתדל שלא להזיק בכל כוחו. אבל אם אי אפשר לנסוע אלא אם כן יתיז מים, יכול לנסוע, כי במקומות המועדים לכך, על הניזק להרחיק את עצמו.

ולכן נראה שמותר לנסוע בימות הגשמים בנסיעה איטית, באופן שאינו מתיז מים בכוונה, ואם נסע והתיז מים בלא כוונה, ולא היתה לו ברירה אחרת, אין צריך לבקש מחילה מהולכי הדרכים, וגם אין צריך לשלם.

מחבלים חטפו את רכבו ודרסו בו יהודים, האם צריך כפרה?

מחבלים ארורים ימ"ש חטפו את רכבו של יהודי שומר תורה ומצוות, ועשו פיגוע

דריסה רח"ל והרגו ופצעו יהודים רבים. האם בעל הרכב צריך כפרה, שכן על ידי רכבו הגיע לעולם אסון קשה, ואמרו חז"ל [שבת ל"ב:] שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב. או שמא מאחר זה היה באונס גמור, אינו צריך שום כפרה?

בפרשת בשלח [שמות י"ד, ז'] נאמר: "ויקח שש מאות רכב בחור, וכל רכב מצרים ושלישים על כולו". ופירש רש"י: "ומהיכן היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים, הרי נאמר 'וימת כל מקנה מצרים', ואם תאמר משל ישראל, והלא נאמר 'וגם מקנהו ילך עמנו', משל מי היו, מהירא את דבר ה'! מכאן היה רבי שמעון אומר כשר שבמצרים הרגו, טוב שבנחשים רצון את מוחו". כלומר, שרבי שמעון הוכיח מכאן שגם כשר שבמצרים (שהיה ירא מדבר ה') והניס את מקנהו במכת ברד לבתים). צריכים להרגו, שהרי כעת יצא לרדוף עם בהמות אלו אחרי בני ישראל.

וצריך ביאור, מנא לן שהמצריים הללו נתנו את הבהמות ברצון? הרי יתכן שפרעה לקח את הבהמות בעל כרחם, שכן היא הדרך בשעת מלחמה, להחרים מהאזרחים את כל הסוסים והרכבים עבור צורך המלחמה, וא"כ הם היו אנוסים, ומה הראיה שכשר שבמצריים הרגו?

וביאר הגאון רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'ק זצ"ל (בשיעוריו עה"ת, ח"א עמוד רפ"א): "ונראה דהפשט בזה, דאף מצרי שנטלו ממנו בעל כורחו את רכבו לרדוף אחר היהודים, מ"מ חשיב שבאה תקלה על ידו, כעין שמצינו בבהמה שנעשית בה עבירה, שנהרגת משום שבאה תקלה על ידה, אף שאין זה לרצונה. הוא הדין מי שנטלו ממנו רכבו וסוסו לרדוף אחרי ישראל.

והנה, אם היה המצרי מן הכשרים, לא היתה תקלה כזו מזדמנת על ידו, שישתמש ברכבו לרדוף אחר עם ישראל, ועל כורחך שאף הוא אינו נקי-כפיים בענין זה, ורצונו הוא שירדפו אחרי ישראל להרגם, ועל כן באה תקלה זו על ידו, ושפיר אמר רבי שמעון שגם כשר שבמצריים הרגו... הרי דמירי גם באותם שהיו אנוסים על כך, ומ"מ הם נתבעים על כך שבאה תקלה על ידם, שאילו היו כשרים לגמרי לא היה דבר זה מזדמן להם."

ומבואר דגם מצרי שבאו ולקחו ממנו בעל כורחו את סוסו כדי לרדוף אחרי היהודים, והיה אנוס ממש, מכל מקום נחשב שבאה תקלה על ידו, כי אם היה כשר לגמרי לא היה דבר זה מזדמן לו.

ולכן, אולי גם בענייננו, אם באו ולקחו ממנו את רכבו בעל כורחו כדי לדרוס בו יהודים, למרות שהיה אנוס ממש, מכל מקום נחשב שבאה תקלה על ידו, כי אם היה כשר לגמרי לא היה דבר זה קורה ברכבו, ואולי צריך כפרה.

אולם יש לחלק; המצרים שמחו במפלת היהודים כמו שנאמר ברש"י [שמות י"א ה']: "למה לקו בני השפחות? שאף הם היו משעבדים בהם ושמים בצרתם". הרי שכל המצרים שמחו בצרתם של ישראל, ולכן אף שלקחו את הבהמות בעל כורחם, מ"מ שמחו בצרתם, ויש להם להיענש על זה שבדיעבד שמחים שבהמתם רדפה אחר היהודים. מה שאין כן בענייננו, יהודי זה שגנבו את רכבו ועשו בו פיגוע, אינו שמח כלל בזה, ורק עומד וצווח על שכן אירע לו, ולכן לא מגיע לו עונש, ולא צריך כפרה.

היכן לסעוד את סעודות השבת, בסלון או בפינת-אוכל?

זכינו בס"ד לחתן את כל הילדים, ולעיתים אנו שוהים בבית לבד בשבת, כותבים לנו הורים ברמת אלחנן. כשהילדים והנכדים מגיעים, אנחנו עורכים את הסעודה בסלון. אולם כשהבית ריק מאורחים, אנחנו אוכלים בשולחן קטן בפינת-אוכל, בה אנחנו אוכלים בדרך כלל בימי חול.

הסיבה לכך היא, שעריכת השולחן הגדול כרוכה קצת בטרחה, ועוד שכאשר יש רק שני אנשים זה נראה מגוחך לשבת בשולחן גדול בסלון. מאידך, אולי זה לא כל-כך מתאים לערוך את סעודות השבת בפינת-אוכל של ימות החול. נשמח לשמוע דעת תורה, הם כותבים.

והשבנו להם כדלהלן. בזוהר הקדוש פרשת עקב [דף רע"ב:] הובא: "ובשבת, בכל דבירי צריך להוסיף מחל על קדש, בין במאכליו ומשקיו, בין בלבושיו, בין בהסבתו, שצריך להתקין לו מסבה יפה, בכמה כרים ופסתות מרקמים מכל שיש בביתו, כמו שמתקין חפה לפלה, ששבת היא מלכה, והיא כלה. ולכן היו יוצאים בעלי המשנה ערב שבת לקדם את האורחת, והיו אומרים: באי כלה, באי כלה. וצריכים לעורר שינה וחדנה לשלחן אליה".

דהיינו שצריך להכין מקום מושבו יפה, בכרים ובכסתות מרוקמים שיש לו בביתו וכו'. ואם כן, אם יסעד בפינת האוכל וכד', הרי זה חסרון בכבוד השבת.

וכן מבואר בשו"ע [אר"ח, רס"ב ג']: "וישמח בביאת השבת כיצא לקראת המלך, וכיצא לקראת חתן וכלה". וע"ע בספר חסידים [סימן קמ"ט]: "מאד מאד יש לו לאדם להיות זריז לתקן צרכי שבת, כאדם כשר ששמע כי המלכה באה ונתאכסנה בביתו, או הכלה וכל בני החבורה באים אל ביתו, מה מאוד ישמח שמחה גדולה".

ומסופר על הגה"ק רבינו ישראל אבוחצירא, הבבא סאלי זצ"ל, שהקפיד שלא לערוך את סעודות השבת במטבח או במרפסת הבית, באמרו: שאם היה בא המלך או שר גדול או אדם חשוב להתארח בביתו של אדם, האם היה מקבלו במטבח או במרפסת הבית חלילה וחס!!! וכאן שבת המלכה באה לביתו של אדם, והוא מקבלה במטבח או במרפסת? אתמהא!!! (ספר 'ישראל סבא קדישא', פרק ל"ב עמוד 264).

ולכן יש לסעוד את סעודות השבת בחדר המכובד והמפואר שיש בבית (הסלון). ואלו האוכלים סעודת שבת בחדר הכניסה וכד', ובסלון אוכלים רק אם בא איזה אדם חשוב, אינה הנהגה נכונה. ובספר 'פני שבת' [ח"ג, פרק ב' עמוד כ"ו] כתב להמליץ זכות עליהם אם יש בזה טורח גדול, כגון שהסלון רחוק מהמטבח וכדו',

ויהיה לו טרחה בשבת דהוי היפך מעונג שבת, לכן נוהגים כן. לסיכום: יש לסעוד את סעודות השבת בחדר המכובד והמפואר שבבית, ולא במקום שסועד את סעודות החול (הרב ישי מזלומיאן).

האם מותר לחתן הזקוק לשמירה, לבקש מאביו שילוה אותו?

האם מותר לחתן הזקוק לליווי ביום חתונתו, ובשבעת ימי המשתה, לבקש מאביו שילוה אותו לבית הכנסת, ולכל מקום שהוא צריך, או שיש בכך זלזול?

נאמר בגמרא (ברכות, נ"ד ב') שחתן וכלה זקוקים לשמירה מן המזיקים, כי המזיקים הללו מקנאים בהם ורוצים להזיק להם. ועוד, שחתן דומה למלך, שאינו יוצא לבדו, כמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ט"ז). וכיון שיש מצוה על כל אב להשיא את בנו, כמבואר בגמרא (קידושין, ל' ב'), וחלק מהמצוה הזו היא הדאגה לשמירה לחתן מפני המזיקים, לכן גם מצוה זו מוטלת על האב, ומותר לבן לבקש מאביו שילוהו ואין בכך זלזול. שהרי כאמור זה חלק מהמצוה של האב.

נשבע לערוך חופתו בעיר עזה

בנו של יהודי שנרצח באכזריות נוראה על ידי ערבים ליד העיר עזה (אירוע שזעזע בזמנו את כל תושבי הארץ), נשבע לאחר הרצח, שאת נישואיו יערוך בעיר... עזה. "אני רוצה לבנות את ביתי דווקא במקום שבו ביקשו העמלקים להשמיד את משפחתי ולגדוע את עץ השושלת שלנו, ולכן אעמוד תחת החופה באותו מקום שם ביקשו הם לכלותנו", אמר.

ונהנה, בבואו אל היום המאושר ההוא, לא היתה כבר העיר עזה מצויה תחת שלטון יהודי, וכשיבקש מהשליטים הערביים שיתירו לו להינשא בעירם, נענה בסירוב, ואין באפשרותו לקיים את השבועה. כיוון שהחתן דגן הוא יהודי יודע-ספר, בא לשאול האם אפשר להסתמך במקרה זה על 'עיבורה של עיר', הנאמר בדין עירובין, ולהעמיד את החופה במרחק שצגעים אמה מחומת עזה. יש לספר שהזדמנתי להשתתף פעם בחתונה שנערכה באולמי 'מודיעין', ומסדר החופה והקידושין בבואו לציין את שם העיר בכתובה, קָתב שחור על גבי לבן שהנישואין נערכו ב...בני ברק, בעוד שהאולם הנ"ל שייך מבחינה מוניציפלית לעיר רמת גן. כאשר החתן והכלה היו כבר בחדר הייחוד נזכר בטעותו, ואז החלה ה'שמחה'...

היו שטענו שצריך לכתוב את הכתובה מחדש, אך היו בין

הסעודה בסלון מכבדת יותר את השבת

אנחנו לא מוכנים לכך שבתנו המוצלחת שאין בה מום, תהיה נשואה לאיש אשר מחלה זו נמצאת בו. אנחנו גם מאד חוששים מתורשה, שנכדינו יסבלו ממחלת האפילפסיה. נציין שעדיין לא גילינו את הסוד לבתנו, ובוודאי החתן העלים זאת מהבת. ברצוננו לשאול האם מן הראוי להשיג גט לבתנו?

והנה, אם אמת הדבר שהחתן חולה במחלת האפילפסיה, הרי שהדבר פשוט שהוא עבר על איסור "לא תונו איש את עמיתו", בכך שלא גילה לבת את מחלתו, כמבואר בספר חסידים [סימן תק"ז]: "לא יכסה אדם מום בני ביתו. אם צריכים בניו או קרוביו להזדווג, אם יש להם חולי שאילו היו יודעים אותם המזדווגים עמהם אותו חולי, לא היו מזדווגים, יגלה להם, פן יאמרו קידושי טעות היו, אלא יפרידם ולא יהיו ברע יחדיו" יע"ש. ויש לדון אם בדיעבד הקידושין הם קידושי טעות או לא.

נאמר בשו"ע [אבה"ע סימן ל"ט ס"ד ברמ"א] ו"ל: "ומה הן המומים הפוסלים בנשים... נכפה" (ונכפה הוא החולה במחלת הנפילה, ונקרא "נכפה" לפי שנופל שלא ברצונו בעת הכפיון, כמבואר בפירוש המשניות להרמב"ם [בכורות פרק ז' משנה ה']). ועוד נאמר (בסעיף ה'): "המקדש אשה סתם ונמצא עליה אחד מן המומים הפוסלים בנשים, הרי זו מקודשת מספק".

ויעיון ב'עין יצחק' [ח"א אה"ע"ז סימן ל"ד] שמום שבאיש שאני, משום 'טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו' [כתובות ע"ה.], ואשה בכל דהו ניהא לה. אך במידון נכפה אין הדבר פשוט כל כך, שהרי הרמ"א (שם סימן קנ"ד ס"ה) כתב: "מי שהוא נכפה, י"א שאינו מום ואין כופין על זה לגרש. ומ"מ אין כופין אותה שתהיה עמו, הואיל ובאתה מחמת טענה. וי"א דהוי מום באיש, וכופין לגרש". אמנם לא כל המקרים שווים, ויש מקרים חמורים יותר ויש מקרים קלים יותר, וכמו שיבואר להלן.

עוד נאמר בשו"ע [אבה"ע סימן ק"ז סעיף י"א]: "מי שנודע לו שאשתו נכפית (חולה במחלת הנפילה) ורוצה לגרשה, ואינו משיג כדי כתובתה, כופין אותה לקבל גט, ואין בזה משום תקנת רבנו גרשום (שאסור לגרש אשה בעל כרחיה), ויתן הנמצא בידו לכתובתה, והשאר כשתשיג ידו. ואם תמאן לקבל גט ימנע ממנה שְׁאָר כסות ועונה.

וכתב שם ה'בית שמואל' [ס"ק כ"א] במי שאשתו נכפית, היינו שנולד בה אחר אירוסין ונשואין ונסתחפה שדהו (כלומר דברי השולחן ערוך אמורים כשנולדה לה מחלת הנפילה אחרי שנשאת, שמזלו של הבעל גרם שאשתו תחלה, והדבר דומה לאדם שקנה שדה והנהר שטפה שמזלו גרם לכך), לכן חייב ליתן לה הכתובה.

והוא הדין אם היה בה קודם לכן (מחלת הנפילה), וידע המום (והסכים לשאת אותה לאשה למרות המחלה), חייב ליתן לה כתובה. מיהו יכול לגרשה בעל כרחיה, כי יש סכנה בדבר כדברי תשובת הרא"ש (אבל אם היתה חולה במחלת הנפילה מלפני הנישואין והעלימה זאת, אין לה כתובה, כי המקח היה בטעות, ואילו היה הבעל יודע ממחלתה לא היה כותב כתובה). השאלה הועברה לפרופ' אבינועם שופר ה"ו, מומחה לנירולוגיה של הילד ואפילפסיה, כדי לקבל את חוות דעתו המקצועית, לגבי נידון שאלתנו. והרי תשובתו:

למיטב שיקולי, יש מספר גורמים שעליהם יש לתת את הדעת: יש לודא שהחתן אכן סובל מאפילפסיה ולא ממחלה

המסובים שאמרו שכיוון ש'העולם' נוהג לומר ש'מודיעין' ממוקם בבני ברק, הרי הנוסח שנכתב בכתובה הינו תקין. היו אף כאלה שצינו באותו אירוע את העובדה שהאולם נמצא בתוך עיבורה של בני ברק, אולם דבריהם נדחו, שכן דין זה תקף רק כאשר בשטח ה'עיבור' אין עיר נוספת, מה שאין כן במידוננו, כאשר מנגד מצויה עיר התורה והחסידות.

לבסוף עברו החתן והכלה לצדו השני של רחוב מודיעין, לכיוון הנוטה לבני ברק, והחתן קיבל 'קנין' מחדש, וממילא נשארה הכתובה על תיקונה, כיוון שהקנין נעשה באמת בעיר בני ברק. הנה, לכאורה יש לפשוט שעיבורה של עזה נחשב כעזה, למרות שאי אפשר להיכנס לעיר, וזאת מדברי רש"י [יהושע, פרק ה' פסוק י"ג] שם נאמר: "ויהי בהיות יהושע ביריחו, וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו". וקשה, הרי יריחו היתה אז סגורה ומסוגרת, אין יוצא ואין בא, כמבואר להלן [פרק י' פסוק א'], ואם כן איך נאמר כאן ויהי בהיות יהושע ביריחו?

והשיב על כך רש"י: "מכאן לעיבורה של עיר שהוא מן העיר", עכ"ל. הרי שאעפ"י שהעיר סגורה, בכל זאת עיבורה נחשב כהעיר. לסיכום: כשאין אפשרות לקיים את החתונה בתוך העיר עזה, יש לקיימה בעיבורה של העיר.

גירושין, או ביטול שידוך, בגלל מחלת הנפילה (אפילפסיה)

בתנו המוצלחת התחתנה עם אדם מוצלח, שנון מאד וכישרוני להפליא, בעל מדות טובות, ובתנו מאושרת עמו. הוצעה לו משרה בכירה בחו"ל, הוא נסע לשם עם בתנו, ונולד להם שם תינוק. כאשר חזרו לביקור לארץ ישראל, קידמנו את פניהם בנמל התעופה בלוד, ומכיסו נפלה גלולה בשם "טגרטול". שאלנו רופאים בדבר טיבה של גלולה זו, והתברר לנו שהיא תרופה למניעת התקפי אפילפסיה. הבנו שחתננו חולה במחלה זו, והחתן ומשפחתו העלימו את המחלה מאתנו.

אחרת. טגרטול הינה תרופה אשר יש לה גם שימושים אחרים, בעיקר שיכוך כאבים ממקור עצבי, לפעמים גם במיגרנה.

אם אכן התרופה אצל החתן משמשת למניעת אפילפסיה, יש לוודא מתי הוא לקה במחלה, לא מן הנמנע שלקה בה לאחר הנישואין. אם לחתן יש אפילפסיה, יש לברר כתוצאה ממה נגרמה מחלתו. לעיתים יש מחלות קשות ר"ל, אפילו מסכנות חיים, אשר בשלב מסוים עלולות להתבטא כאפילפסיה, לדוגמה גידולי מוח.

רוב מקרי האפילפסיה הינם קלים

רוב מקרי האפילפסיה הינם קלים, ומגיבים היטב לטיפול, וקיימות תרופות רבות אשר מסייעות למנוע פרכוסים. יש אפילו חולי אפילפסיה שגם כאשר אינם מקבלים טיפול רפואי, הפרכוסים שלהם נדירים ביותר. חולי אפילפסיה מגויסים לשירות צבאי (אמנם בפרופיל לא קרבי) ומקבלים רשיון נהיגה. הם מסוגלים לנהל אורח חיים תקין בהחלט. אך התנאי לכך הוא שהחולה יתמיד במעקב רפואי מקצועי מסודר. רק לכ־20% מחולי האפילפסיה יש אפילפסיה בלתי נשלטת.

מבלי לדעת את הפרטים האמתיים של המקרה, רק מקריאת סיפור המצב, נראה כי אם אמנם אותו אדם משתמש בטגרטול למניעת פרכוסים, מדובר במקרה קל של אפילפסיה, אשר נשלטת היטב ע"י התרופות, עד שאפילו רעיותו אינה יודעת עליה. לאותו אדם יש יכולת תפקודית גבוהה, דבר המרמז גם הוא שמחלתו אינה קשה וגם שהוא משתמש במינון תרופתי נמוך יחסית, וזאת מאחר ושימוש במינון גבוה של תרופות עלול להפריע לתפקוד, כגון ע"י גרימת עייפות.

מכיון שנראה שמדובר באפילפסיה קלה אצל אדם בעל רמת תפקוד גבוהה, סביר גם להניח שאין מדובר בהפרעה תורשתית, ולכן אפשר להניח כי הסבירות שמחלתו תועבר לצאצאיו היא קטנה, וקרוב לוודאי שאינה מעבר ל־5-10%.

לעניות דעתי כדאי כעת "לגייס" את תמיכתם של הורי האשה, ויחד לספר לאשה על מחלת הבעל, כדי שמעתה ואילך יושתתו חייהם על אמת ושיתוף מלא. הבעל מצידו צריך להתחייב להקפיד על טיפול ומעקב רפואי מסודרים ועקביים.

המסקנות מדבריו של פרופ' שופר

לאור דברי פרופ' א. שופר בדקנו את המצב של נידון שאלתנו, ולמדנו:

א. אכן החתן סובל מאפילפסיה, והוא חולה במחלה מנעוריו. אולם אינו סובל מגידול מוח וכדומה; ב. רוב מקרי האפילפסיה הינם קלים, והם מסוגלים לנהל אורח חיים תקין בהחלט אם החולה יתמיד במעקב רפואי. רק לכ־20% מהחולים, האפילפסיה בלתי נשלטת; ג. אדם שיש לו יכולת תפקודית גבוהה מחלתו לא קשה.

מבואר ברמב"ם שהחולה במחלת הנפילה דעתו מיטרפת עליו גם בעת בריאותו. מכיון שאדם זה, נשוא שאלתנו, שזכה במשרה רמה ומנהל בכשרון רב פרויקטים חשובים, בהכרח שאין מחלתו קשה, כי אם במצב קל, וגם מסתבר שאינה תורשתית ולא עוברת את ה־10%, ונחשבת למיעוט שלא חייבים לחשוש לו. ואם כן יתכן שבנידונו אין כאן חשש של מקח טעות מצד האשה, ואין צורך להודיע לה על מחלת בעלה. כמו כן יתכן שבזמנו אחרי שזכינו לתרופות מהשמיים, ובפרט לדברי פרופ' א. שופר, אולי נשתנה הדבר, וכל זמן שהתרופות מועילות שלא יחלה, אין כאן מקח טעות, וצ"ע.

אמרתי להורים, שבדיעבד, אפילו אם חתנם חולה, מסתבר שמחלתו אינה קשה כל כך, וראיה לכך, שלמרות שכבר עברו כמה שנות נישואין, בכל זאת בתם לא גילתה זאת. כנראה שהגלולה מגינה על החתן לבל יחלה, והמחלה היא נשלטת, וממילא מאחר והנישואין כבר נעשו ועלו יפה, ויש להם ילד מוצלח, ומי יודע מתי הבת תמצא את זיווגה השני, נראה שמוטב להיות בשב ואל תעשה ולשתוק, וגם לא לגלות לבת כדי לא לבטל לה את אושרה, כיון שנראה שהמחלה לא תשבש לחתן את מערכת חייו והוא יוכל לנהל חיים תקינים. בסייעתא דשמיא הדברים התקבלו על לב ההורים. ואם כן יש להוסיף ולומר שבת ישראל זו, אילו היתה יודעת שהוריה יסכימו בדיעבד להשאירה תחת בעלה, היתה גם היא מסכימה, ובפרט מאחר ובעלה הוא איש אשכולות, אם כן יש מקום להקל שלא יצטרכו להודיעה, שהרי היא מאושרת עמו. ובפרט בזמננו שיש תרופות, ונראה שהן מועילות בנידונו שלא יחלה כלל, וצ"ע.

עשיתי מחאה וקראתי לציבור לא לענות אמן אחר ברכות הש"ץ

התפללתי פעם במנין - לא בבני ברק - וקראתי לכל הציבור שלא יענה אמן אחר ברכותיו של הש"ץ. מה קרה שם?

הש"ץ עשה דבר חמור מאוד. כשהגיע לברכת 'אתה חונן', ואמר 'חננו מאתך חכמה בינה' וכו', הצביע על יהודי שעמד בבית הכנסת, כרוצה לומר, אדם זה צריך שיתנו לו מן השמים חכמה ודעת, כי אין לו הרבה שכל...

הש"ץ העליב את האיש הזה בצורה נוראה, ולכן עשיתי מחאה וקראתי לציבור שלא יענה אמן אחר ברכותיו בחזרת-הש"ץ. אציין שהחזן נהל קצת מהמחאה שעשינו, ו...חזר בתשובה, ניגש למי שהעליב, ועשה לו סימן [כיון שהיה באמצע חזרת-הש"ץ] שהוא מבקש את מחילתו. כשראיתי זאת, הסרתי את המחאה.

הצביע על תלמיד ב'ואת כל הרשעים ישמיד'

במהלך הדרשה של הרב, ספר הרב מרדכי זולברג סיפור דומה שנתקל בו במסגרת פעילותו, באחד מתלמודי התורה. כאשר סיימתי את מלאכתי, נכנסתי להתפלל תפילה מנחה עם צעירי הצאן, תשב"ר, והתרגשתי כאשר הילדים החלו את התפילה באמירת קרבנות.

אולם, כאשר החלו לומר את המזמור "אשרי יושבי ביתך", ראיתי דבר נורא. כאשר הגיעו לפסוק "ואת כל הרשעים ישמיד" הצביע אחד מעובדי המוסד (לא מחנך, וגם לא מורה מקצועי), לעבר אחד התלמידים. וכולם ראו זאת. הלב שלי התכווץ. לא צריכים להאריך ולתאר את חומרת המעשה.

נצטט כאן את דברי הרש"ר הירש, המבטיר אודות חשיבות מבטו החיובי של המחנך על חניכו במהלך הקשר ('סודות החינוך', חלק א', מאמר 'יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך', עמוד ס"ד):

אוי למחנך ואוי לחניכו, כאשר הלה דן אותו לחובה מוחלטת וגמר בדעתו שהוא "רע". דעתו זו תשפיע, כמובן, על אופן פעולותיו החינוכיות ועל שיחותיו עם החניך, ועל ידי כך לא יהיה באפשרותו של המחנך להחזיר למוטב את הילד

נופל על אוזניים ערלות. אני מבקש לשמוע מראש הישיבה, מה אני יכול לעשות כדי למנוע מבתי להינשא לגוי ההוא?

מרן זצ"ל שומע את הדברים, ומשיב: יש לי עבודה סגולה נהדרת, שאם תקיים אותה - תזכה שבתך לא תתחתן עם הגוי. אני מציע לך ללמוד מדי יום שתי הלכות שבת, והשבת עצמה תגונן עליך בעזרת השם, ותראה ישועות.

כבר למחרת נסע הגוי על האופנוע שלו במהירות רבה, וכשהגיע לנהר פלוני איבד שליטה, נפל למים, וטבע! מקורביו של מרן שאלוהו, וכי הרב עשה את זה ברוח-הקודש? הכימד פעלו דבריו ביעילות ובמהירות כה רבה?

השיב רבינו: וכי אני ברכתי אותו?

השבת עצמה בירכה אותו. היא מקור הברכה. השומר שבת נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וממילא השותף דואג לו. מי ששומר שבת, השבת פועלת עבורו.

וכך כותב הגרש"ר הירש: 'ככלה נאה וחסודה הוציא ה' את השבת לקראת עם ישראל, והביא את שניהם במסורת הברית. אם היהודי עומד בנאמנותו לשבת, והוא מסור לה בכל ליבו ונפשו, אז הנה גם היא לו חברתו ובעלת-בריתו הנאמנה ביותר, והיא מעניקה לו בחיים מרפא ותנחומים ומחבשת לעצבותיו. יש כאן ענין של איוון ויחסים הוגנים בין היהודי לשבת המשמשת לו כבת-זוג נאמנה, ככלה לחתן. ככל שהוא נאמן אליה, כך היא נאמנת לו, ומשפיעה עליו טוב'.

הרב מרדכי זולברג עם רבו הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

הכושל, ואף ביד ההורים לא תימצא היכולת להיטיב דרכו של בנם ה"רע".

הדעה הרעה שוללת מן המורים כל כוח ותבונה לשפר את מעשיו של החניך, וכל פעולה חינוכית המושפעת על ידי דעה משובשת זו עלולה לקלקל אותו יותר ויותר. לפי זה עלינו להקפיד על התנהגותנו כלפי החניכים ועל דיבורינו אתם. מילים כגון: "אתה שקרן, אתה גנב, אינך ראוי לשום דבר" - הן מסוכנות ביותר, וכשחוזרים עליהן כמה פעמים, הן עלולות להפוך את החניך לבעל מדות גרועות אלו. במקרים אלה צריכים לומר: "שקרת הפעם, הרי גנבת, הרי פעלת כמי שאינו ראוי לשום דבר". דיבורים כאלו מכילים את האזהרה, אבל יחד איתה מעוררים את החניך לחזור בתשובה.

אמנם חשוב מאד שחניכינו ידעו שעשו עוול, אבל חשוב פי כמה לדעת, שעדיין לא התרגלו לעוול במידה כזאת, שלא יוכלו למצוא את דרך התשובה. יש למנוע מן הילדים לראות במעשה רע חד-פעמי, ואפילו במעשה של הֶקְדָּל, את אופיו הרע שאין לשנותו, או לשבור אותו.

ניגשתי בדחילו ורחימו להנהלה, מספר הרב זולברג, ואחר הקדמות רבות בסגנון ש'אני לא בטוח שראיתי נכון ושיבדקו יותר לעומק, הובטח לי כי הוא יפטר לאלתר, כיון שזו לא הפעם הראשונה שהוא משפיל את התלמידים.

החתן-הגוי איבד שליטה ונפל לנהר, וטבע

הסגולה הגדולה של שבת-קודש נעוצה כמובן בעצם מהותה, כמו שכולנו יודעים ש'השבת היא מקור הברכה', אבל למרות הידיעה, לפעמים עומד הלב ונפעם לשמוע עד היכן הדברים מגיעים.

בקונטרס 'לקראת שבת' מסופר שכאשר מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל נסע לביקור-חיוזק באמריקה, והתארח אצל הגביר הרב שמעון גליק, סיפר בעל-הבית לאורחו הדגול שלפני הבית עומד יהודי ובוכה בכי תמרורים, ומבקש-מתחנן להיכנס ולשוחח עם מרן. הגרא"ל הורה להכניס את היהודי, וזה החל לספר בבכי את

לא אני ברכתי. השבת העניקה את הברכה. מצבתו של מרן הגרא"ל שנוסחה לפי צוואתו

הצרה שהתרגשה על ביתו. אמנם אינני שומר מצוות, אבל גם לי יש גבולות, והנה הבת שלי, להינשא לגוי, והדבר שובר את ליבי. כל מה שאני מנסה לדבר איתה ולהשפיע עליה שלא תעשה את הצעד הנורא הזה,

מאמנת קאוצ'ינג

מוסמכת מטעם לשכת המאמנים, בעלת נסיון רב, תסייע בידיך להגיע לשינוי-חשיבה בחיים, ע"י אימון אישי

05271-42598

'שמחה בבית'

הספר החדש

של הגאון רבי יצחק זילברשטיין

להרגיש - את השמחה המתרוגגת בבית היהודי

להריח - את ניחוחו המשכר של קן המשפחה

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנינויות; פרטים: 053-310-3388

חידוק

"צופה אני ומרגיש שמתקרב יום החשבון הגדול והנורא לכל האומות"

הרב יצחק רוט, עורך "תד נאמן", מביא בספרו הפופולרי "תדותיו לנצח" את המובא בספר "החפץ חיים חיינו ופועליו", שם מסופר דבר נורא.

היה זה בערב אחד בשלהי קיץ של שנת תרפ"ט. החפץ חיים דיבר אותה שעה בהתמרמרות נגד אומות העולם שמחשות על הדם הנקי של יהודים שנשפך בחברון, בצפת ובמקומות אחרים בא"י בפרעות הדמים, ונפשו סערה נגד האדישות הבוגדנית של העמים הנאורים כביכול. וכך אמר בין היתר:

הנביא מודיע לנו בשם ד': 'פי אעשה כלה בכל הגוים אשר הנחתיך שמה ואתך לא אעשה כלה'. מדוע מגיע לגויים שישראל נפוצים ביניהם, שתיעשה בהם כלה? אלא שסימן הוא שכולם אשמים בצרות ישראל. שלא תתכן שום שותפות בינם לבין ישראל, ושמלבד חסידי אומות העולם, יחידי הסגולה שביניהם, שיש להם חלק לעוה"ב, ראויים כל הגוים לכליה, משום שעוברים בשתיקה על תעלולי הדמים של בני אומותיהם.

וכך מבארים חז"ל בפסוק (שמות ה, טז): 'והנה עבדיך מכים וחסאת עמך'. שבתחילה היו המצרים מרשים לבני ישראל ללקוט תבן ללבנים, אך לאחר שפרעה גזר: 'לא תאספון לתבן לעם ללבן הלבנים נתמול שלשם', היו המצרים ברשעותם שורפים את התבן, ומשהו תופסים יהודי שמקושש קש לתבן, היו מכים אותו מכות רצה. במעשים אכזריים אלו, נתגלתה רשעותם, ומשנתמלאה סאתם קיבלו את עונשם המגיע להם.

'אם קיים חבר לאומים (-) הגוף שקדם לארגון 'האומות המאוחדות', האו"ם, ופעל בין שתי מלחמות העולם, במה בין-לאומית, דעת קהל פומבית – משום מה הם מחשים? היכן הם העמים הנאורים כביכול? בכך הרי הם מגלים את רשעותם! 'ימי צאתך מארץ מצרים אקראו נפלאות' (מיכה ז, טו) – עונשם ראוי להם כמו למצרים.

סיים מרן ה"חפץ חיים" את דבריו ואמר: "צופה אני ומרגיש שמתקרב יום החשבון הגדול והנורא לכל האומות – 'נקבצתי את כל הגוים... ונשפסתי עמם

שם על עמי ונתקלתי וישראל אשר פזרו בגוים ואת ארצי חלקו' (ויאל ד, ב), ואותו נביא, ירמיהו, שקורא בשם ה' (ירמיהו ב, ג): 'קדש ישראל לד' ראשית תבואתה כל אכליו ואשמו, רעה תבא אליהם', מבטיחנו – 'ואתך לא אעשה כלה', עם ישראל מובטח מפי הגבורה שלא ישלוט בו כליון, ומקום הפליטה אומר הנביא שהוא – 'וכהר ציון תהיה פליטה' (עובדיה א, יז).

ברוח דומה, דיבר כ"ק מרן האדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל, בעל ה"שפע חיים", בשיעור 'חומש רש"י' שמסר בשנת תשמ"ב וכך אמר: מעודי תמהתי, למה נגזר שסדר הגאולה יהיה באופן כזה, שקודם יסבלו בני ישראל צרות רבות ורעות מצד אומות העולם הרשעים והאכזריים, ורק לאחר מכן תבוא הגאולה? הרי אנו נמצאים בגלות הקשה והמרה קרוב לאלפיים שנה, זה דבר נורא שאילו אמרו זאת בזמן החורבן לא היה מתקבל על הלב.

בני ישראל היו במצרים רק מאתיים ועשר שנים וכבר עבדו עבודה זרה, ואנו בגלות זו נמצאים יותר מפי תשע משנות גלות מצרים, ואחרי כל הצרות והפוגרומים שסבלנו מרשעים כהיתלר והקומוניסטים ימ"ש, אין פלא שנפלנו קצת, סרנו מדרך הישר ושכחנו את מקור מחצבתנו. הרי אדם הוא בשר ודם ולא מסוגל לעמוד בניסיונות כבדים וקשים כל-כל, בפרט בראותו את האומות שלווים ושקטים, ורק בני ישראל נעים ונדים גולה אחר גולה.

רק בעת הגאולה השלימה שתבוא במהרה בימינו, יעשה לנו השי"ת ניסים ונפלאות שלא היו כמותם, ואותות ומופתים אשר עין לא ראתה מעת קיום העולם. אבל כדי לזכות להגיע לזמן נשגב זה, צריכים בני ישראל להיות ראויים ומוכנים, כי לא כל אדם זוכה לראות ולחזות מעמדים נעלים ונשגבים אלו, ו"לקלך במלשפט נעמיד ארץ" (משלי כט, ד).

השי"ת יודע שאם ידון את בני ישראל לפי מצבם ודרגתם הרוחנית הנוכחית, לא יצאו זכאים ולא יהיו ראויים לגאולה, כי עקב רוב הצרות נפלו ממדרגתם. לכן הקדים השי"ת רפואה למכה וגזר שיהיו חבלי משיח, שאומות העולם ירדפו את בני ישראל עד חורמה באכזריות איומה וקשה, יפגעו בהם לרעה ויהרגו אותם בכל מיני מיתות קשות ואכזריות. וכך יתעורר שכל יושבי תבל יודו ויאמרו שכנגד רשעות הגויים ואכזריותם, נחשבים בני ישראל צדיקים גמורים, וזכות זו תעמוד להם להיות ראויים לגאולה.

והנה הנביא אומר (ירמיהו ל, יא): "פי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפצתיך שם, אך אתך לא אעשה כלה". בעת ביאת המשיח יכלה השי"ת את כל האומות, חוץ מבני ישראל. אולם הרי יש מדינות נידחות ורחוקות בעולם, שיושביהן לא ראו יהודי בחייהם, כי מעולם לא דרכה שם כף רגלו של יהודי, ובגין כך לא באה לידם הזדמנות לרדוף את בני ישראל ולהצר את צעדיהם, ומדוע יחייבו אותם כליה?

חשבתי - אמר בעל ה"שפע חיים" - שמטעם זה סיבב השי"ת המסבב כל הסיבות, שאומות העולם יקימו להם

מרן בעל ה"שפע חיים": מדוע יתחייבו כל הגוים כליה?

שלחן ארוך המוצב ליד בנין האו"ם ועל הכסאות מופיעים כל שמות השבויים. מי שעוד תולה תקווה באו"ם, שיפגע לפדיון השבויים, שיקרא לפני-כן את דבריהם של גדולי הדורות המובאים כאן

בפרשה זו "והיה אם שמוע וגו' לאהבה את ה'", ועל כך נאמר "ונתתי מטר וגו' ואספת דגגך".

ומיישב המהרש"א את דברי התוספות ואומר, 'בדאי איירי קרא בעושיין רצונו של מקום, אבל אין עושיין רצונו כ"כ, דאין צדיקים גמורים', שאע"ג שכתוב שם והיה אם שמוע וגו' לאהבה וגו', מכל-מקום מאחר שכתוב בפרשה ההיא רק 'בכל לבבכם ובכל נפשכם', ולא 'ובכל מאדכם', כמו שכתוב בפרשה הראשונה 'ובכל מאדך', רואים שלא מדובר בצדיקים גמורים, 'דהיינו שאינם צדיקים במאד, כדאמרינן דיש לך אדם שחביב לו ממונו יותר מגופו, וע"כ עונשין בדבר שבממון, שאין מלאכתו נעשית על ידי אחרים' וכו', לשון המהרש"א.

על פי דברי המהרש"א נמצאנו למדים, שעד שהאדם אינו מתנסה בענייני ממון, הוא לא יכול להיקרא 'צדיק גמור'! ורק מי שעליו נאמר 'ובכל מאדך', יכול להתהדר בתואר הנשגב הזה.

לימוד גדול עד מאוד למדנו כאן. ומי כמונו, יצורי אנוש, יודע עד כמה הכלל הזה נכון, ושהנסיון בענין הכסף הוא גדול ועצום.

'היום אני יודע למה ה' הביא עליי את הנסיונות הקשים' - אומר המרצה הבכיר

אחד מגדולי המרצים ובעלי-ההשפעה בארגוני הקירוב, שידידו רב לו בחיזוקם של בעלי-תשובה, סיפר לנו לאחרונה כמה דברים העשויים לשנות את אורח-המחשבה בקרב כל מי ששומע אותם. כדאי להאזין.

כאמור, מדובר בדמות משפיעה במיוחד, שכלל הרצאה שלו משתתפים המונים, ודבריו הנמסרים בבהירות רבה, וברגש רב, עושים חריש עמוק בלב המאזינים. הוא 'אחראי' להתקרבותם של מאות ואלפים שהפכו לבני תורה אמיתיים - אך ורק בזכותו.

האיש, שהוא גם ת"ח גדול לכשעצמו, תפס אותנו לפני זמן-מה, ואמר: 'אני רוצה שתכתוב את הדברים שאגיד לך עכשיו, כי אני בהרצאותיי לא יכול לאומרם, מסיבה שעוד מעט תבין'...

שמונו אוזנינו כאפרכסת לדבריו, והתרגשנו.

האמת, שהשיחה עם ת"ח זה, שהתארכה והתארכה, הכילה תובנה אחת ויחידה, לכן נשתדל לעשות זאת בקצרה, כדי לא להכביד. בימי ילדותי, נערותי ובחרותי, כך מספר המרצה הנודע, עברתי נסיונות קשים במיוחד, שהסמו את שאיפותיי להתעלות. הייתי תלמיד בחידר, אחר-כך למדתי בשיבות, ועשיתי את המסלול של כל צעיר חרדי וטוב, אבל 'התעטרת' בנסיונות מסוג קשה מאוד, שלא כל אחד מסוגל לעמוד בהם.

הדבר הכאיב לי וציער את נפשי, ולא מצאתי את האדם הנכון שילחש באוזניי ש'כל הנסיונות שהאדם עובר בחיים, הם לטובתו, ולטובת העתיד שלו'. הבנתי את זה בכוחות עצמי בס"ד, אבל הנסיונות לא נתנו לי מנוחה.

הוריי התגוררו בישוב שקט למדי, ואני זוכר את עצמי כנער צעיר יוצא מן הישוב ומסתובב - בשעות-לא-שעות - בשדות ובפרדסים, שהיו מחוזות-ילדותי, ומתחנן בדמעי לפני בוראי שייקח ממני את הנסיונות הקשים, ויאפשר לי לעבוד אותו בלב שלם ובנפש חפצה. ידעתי והאמנתי שכל תפילה מתקבלת, וידעתי גם שאם הקב"ה לא עונה לי, והנסיונות ממשיכים, ואף

מושב האו"ם, בו יושבים נציגים ושגרירים מכל המדינות ברחבי תבל, כולל ארצות רחוקות ונידחות השולחות נציגים מטעמן.

ועינינו רואות את השליחים הנציגים באו"ם, עושים כל יכולתם להרף ולגדף את בני ישראל ולגזור עליהם גזירות קשות ורעות, וכל המשתתפים שם מסכימים לדבריהם. בגין כך שכולם שותפים לדבר עבירה, ולכולם יש חלק בדיבורים ובמעשים, ראויים הם לעונש ולכיליון מעל פני האדמה, יחד עם כל האומה ששלחה אותם.

אלה היו דבריו של מרן האדמו"ר בעל ה'שפע חיים', ונדמה

שבתקופתנו אין צורך לאששם, או להביא להם ראיה. אנחנו, בני הדור הזה, רואים את הדברים מתממשים לנגד עינינו מדי יום ביומו.

עד שהאדם לא התנסה בענייני ממון, הוא לא יכול להתהדר בתואר 'צדיק גמור'

אחד הנסיונות הקשים ביותר של האדם בחייו עלי-אדמות הוא, כידוע לכל, הכסף! מתי-מעט הם בני האדם היודעים 'להסתדר' עם המושג הזה ששמו 'כסף', הן לטוב והן למוטב, דהיינו בין אם זה נסיון העושר, או נסיון העוני.

אחד הת"ח ציטט מהרש"א במסכת ברכות (ל"ה ב') המקבע בדבריו את הנסיון האדיר שיש לבני האדם בענין זה. הגמרא שם מביאה את דברי רבי חנינא בר פפא המקשה סתירה בין הפסוקים, שבמקום אחד כתוב 'ולקחתי דגני בעתו', ובמקום אחר 'ואספת דגגך'. הגמרא מתרצת, 'לא קשיא, כאן בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום'.

התוספות במקום שואלים, איך אפשר לומר ש'ואספת דגגך' עוסק בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום, הרי הגמרא לקמן אומרת שפסוק זה מדבר בזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום! ומתרגמים התוספות, שבדאי מדובר 'שעושיין רצונו, אבל אין עושיין רצונו כל-כך, דאינם צדיקים גמורים'.

המהרש"א מקשה על דברי התוספות, איך אפשר להעמיד את 'ואספת דגגך' באין עושיין רצונו של מקום, הלא מפורש

בנין האומות המאוחדות בניו-יורק, ועליו מתנוססים דגלי המדינות. כמה נכונים היו דבריו של חתפץ חיים ובעל ה'שפע חיים', שלא לחינוס סיבב הקב"ה שכל האומות תהיינה שותפות לארגון אחד!

הופכים להיות קשים יותר, זאת לא אומרת שלא שמעו את תפילתי, אבל בתכל'ס - לא נעשה לי יותר קל.

אדרבה, עם כל שנה שחלפה, גם כשלמדתי כבר בישיבה גבוהה, ונמניתי על הבחורים הטובים, הנסיונות ההם רק התגברו. עשיתי מאמצי-על, וממש חרקתי שיניים, כדי לא ליפול; נאחזתי ככל האפשר במידת האמונה שפיעמה בי מגיל צעיר, והאמנתי שיבוא יום ויזכוני מן השמים לגלות את הסיבה האמיתית לבואם של הנסיונות הללו דווקא עליי.

הפְּלָא היה שגם לאחר שנישאתי לרעייתי תחי', לא שכחו ההרגשות המרירות, ומבחינה מסוימת הן הציקו לי עכשיו יותר, כיון שכאשר יש לך אשה, אינך יכול להיכנס הביתה בפנים לא-מרוצות, ואתה חייב 'להציג', ולהעמיד פנים כאילו טוב לך...

בקיצור, גם אם כל אחד עובר בחייו נסיונות, ואין מי שנמלט מהם, אמרו לי רבותי בפה-מלא שהדברים שעוברים עליי, הם קשים במיוחד. הם הוסיפו ואמרו, שדווקא בשל כך אפשר להבין ולדעת בוודאות שהכל לטובה, והקשיים שאני עובר יסייעו בידי להגיע למטרה נעלה בהמשך דרכי בחיים.

וכך אכן היה!!!

משהגעתי אל שנות ה-40, והיה זה לאחר תקופה ארוכה של נסיונות קשים-מנשוא, נתנו בליבי מן שמיא לחשוב שאולי אפשר לנצל את מה שעברתי, כדי להדריך אחרים הסובלים אף הם מקשיים דומים. וזכורני את הלילה ההוא, שבו נפלה בליבי ההחלטה שאני יוצא אל הקהל.

כאן, בעצם, אפשר לסיים את הדברים... אומר לי המרצה-ה"ח הנודע. שכן, כיום הזה, אין מי שאינו יודע שאני מצליח מאוד בהרצאותיי, והאנשים המאזינים לי מושפעים מאוד מצורת הצגת הדברים, ותוכנם.

מה שלא יודעים הוא, שכל ההצלחה שלי בס"ד להגיע הייתה אל ליבם של השומעים, נובעת אך ורק מכך שאני-עצמי חוויתי את אותם קשיים, וסבלתי מאותם נדודי-שינה, העוברים על אלה המגיעים לדרשותיי.

רק מכוח זה יש בידי בס"ד את האפשרות לנגוע לכל אחד בנקודה הרגישה, ולחפור לו ממש ב'פוינט' הכי-הכי, דהיינו להגיע אל הנקודה המציקה לו באמת, ומשם - לנסות ללכת יחד איתו במשעול-הקשיים, ולהגיע לפתרון מובנה.

אם בימי בחרותי הייתי נפגש באדם כזה, שיבין לליבי ויידע מה עובר עליי, לבטח הייתי יוצא מהנסיונות בתוך זמן קצר. אבל השם יתברך, קורא הדורות מראש, ידע שאסור להפגיש אותי עם אדם כזה, ואני חייב להמשיך ולעבור את הנסיונות, כדי - - -

שבהמשך החיים אדע להדריך אנשים אחרים. וגם מי שלא עבר את הנסיונות הללו, יכול להבין שרק מי שחווה את הקשיים בעצמו, ועל גופו ובשרו, בבחינת 'כל משבריי וגיליי עליי עברו', יכול לחלץ אחרים ממצוקותיהם, כי רק הוא יודע בדיוק מה עובר עליהם, ורק הוא מבין לליבם ולנפשם, ולא ינסה להרגיע אותם ב'לטיפות' סתמיות, ובמלות-נוחם שאין מאחוריהן מאומה.

כמו שניסו אנשים טובים לעשות לי... ואמרו 'תראה, יש קשיים יותר גדולים... יש אנשים שסובלים יותר ממך'... - מלים שרק הכאיבו לי יותר, ואמרתי לעצמי 'אם הם היו יודעים מה

עובר עליי, לא היו מדברים כך! או 'נראה אותם מתייסרים בדברים אלה, ומרגיעים כך את עצמם!'

רק אני, שספגתי על עצמי כל-כך הרבה קשיים ונסיונות, יכול לעודד אחרים, ובעיקר - לנחם אותם, ולדבר על ליבם ש'יבוא יום ואתם תראו את הטובה שבכך'. אני הרי יכול להביא להם את הראיה הטובה ביותר, ממני, וממה שעבר עליי.

וכשאדם שומע שמי שניצב לפניו קָלַף באותו מסלול, ותראה מה יצא ממנו - הוא יכול להתעודד, ולהרים את רוחו.

במלים אחרות: היום, אינני מצטער כלל על כל מה שעבר עליי, כיון שעניי רואות, ולא זו, שהכל היה לטובה, והשי"ת ראה שאני עתיד לתת הרצאות ודרשות, ולחזק קהלים רבים בעבודת השם, וזו תהיה בהמשך-הדרך עבודתי הרוחנית, וכדי להעניק לי את הכלים היעילים ביותר לכך, סייע בידי - כן, ממש כך - לעבור בעצמי את הקשיים האדירים הללו, כדי שאדע להלך בתוך ליבם של שומעי-לקחי, ולהורות להם את הדרך הנכונה. עד כאן דבריו של המרצה הבכיר.

וכל אחד יכול לקחת את הדברים הללו לעצמו, ולדעת שכל הנסיונות הבאים עליו, ויהיו הקשים ביותר, מחושבים ומתוכננים ע"י הבורא יתברך, שרק הוא יודע מה טוב לו לאדם, ומה הם הנסיונות שיחדדו אותו ויביאו אותו בסופו של דבר אל הפסגה. תובנה זו היא אחד היסודות החשובים ביותר בחיים.

שהרי אין יהודי שאינו נתון, בצורה זו או אחרת, במועקה. הגר"ש וולבה ב'עלי שור', חלק א', מתאר זאת כך: "האדם מפגעה בו מדת הדין, רח"ל, אם במחלה, אם בסבל אחר, והוא נאבק עם סבלו מבלי יכולת להיחלץ ממנו בכוחות עצמו, כי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים. גם הוא יושב בדד, ועוד יותר ממה שכוואבים לו יסוריו, כואבת לו בדידותו.

"כל עוד שהיה חי את חייו יחד עם חבירו ובשווה עמהם, מילאה את ליבו שמחת החיים, כי כל נברא מתענג על חיים בצוותא-חדא, והנה - פגעה בו מדת הדין וריתקה אותו מצוותא זו, והושיבה אותו בדד וגלמוד ביסוריו. 'ומפני ידך בדד ישבתי'... (ירמיה, פרק ט"ו, פסוק י"א).

"כל סבל כפי מתכונתו ומדרגתו, מגלה לפני הסובל תהומות של בדידות. לא תמיד פוגעת מדת הדין בכח גדול. יש, ואדם סובל רק מצמצום יכולתו ברוחניות ובגשמיות ונאבק עם גבוליו הצרים למדי, לפי דעתו. גם זה סבל ורעות-רוח, ובדידות נוראה. ומכאן עד לסבל התמידי של מי שפגעה בו יד אלקים בחזקה רח"ל - אלף אלפי דרגות של בדידות איזומה בעולמות של הקרח הנורא.

"משכיל לדוד, בהיותו במערה, תפילה... הבט ימין וראה ואין לי מכיר, אבד מנוס ממני, אין דורש לנפשי! הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך... (תהלים קמ"ב). במערה הוא, לבדו, בחשך-ת-קרקעי, אין מכיר אין דורש, נפשו במסגר, סגור ומסוגר בכאבו וסבלו באין מוצא ומפלט".

וגם במצב כזה, כאשר הוא יודע ומאמין שהכל לטובה, ושום נסיון לא בא סתם-כך, תהיה בידו אפשרות להתגבר על הכל. לא צריך לחכות עד שנתבגר, ונראה את הדברים בעיניים; ניקח את הדברים שנכתבו לעיל כיסוד סולל-דרך בחיינו, ונאמין שהנסיונות והקשיים הם לטובתנו, ורק לטובתנו!

הטיל פגע בעזרת הנשים של בית הכנסת

הנס הראשון בהשגחה הפרטית: הישוב שומר-השבת ניצל מחדירת המחבלים ביום שמחת תורה ■ הנס השני בהשגחה הפרטית: טיל אחד-ויחיד פגע בעזרת הנשים של בית הכנסת בישוב ■ יודעים למה?

המקובלים מדור-דור. ואם לא די בכך, הרי שבשמחת תורה, היום בו פרצה המלחמה, נבחר לא רק חתן-תורה מבין מתפללי בית הכנסת, אלא גם 'כלת-תורה' מבין נשות הישוב...

נדמה שעכשיו באמת הכל מובן... השכר והעונש, שניהם הגיעו במזומן, והמחישו לכל מי שעדיין אינו יודע, או שאינו רוצה לדעת, שיש בורא ומנהיג לעולם, הרואה ויודע את הכל. והוא, משלם שכר טוב ליראיו, ונפרע ממי שאינם יראיו.

הפרטים שנכתוב בידיעה זו - למרות שהם באים בסיטואציה לא-חיובית - אמורים להשרות שמחה ושלווה בליבו של כל יהודי, בראותו את גודל ההשגחה הפרטית המלווה כל אירוע המתרחש בעולמנו. המתבונן במה שקרה כאן, יבין שגם בעולמו הפרטי, וביחס למועקות האישיות המסתפחות לחיי היום-יום שלו, הכל נגזר מאת הבורא יתברך, וכיון שכך - הפתרון הוא פשוט: להתקרב אל מי שגזר את הגזירה, ולעשות את רצונו בלבב שלם, והכל על מקומו יבוא בשלום.

כבר בימיה הראשונים של המלחמה הנוכחית התפרסם דבר הנסים המופלאים שהתרחשו לישובים שומרי-השבת ב'עוטף', שנצלו בדרך-נס, שאי אפשר היה בשום אופן להסבירה בצורה טבעית. עוד ישוב ועוד ישוב, עוד נס ועוד נס, עד שגם הרחוקים מתורה ומצוות הבינו שמי שהגן על הישובים הללו היא השבת בעצמה. וכמו שחוזר רבינו מרן הגר"י זילברשטיין פעמים אינספור בחודשים האחרונים על לשונו של האבן עזרא - 'כי אשמרה שבת, א-ל ישמרני'.

הנסים הללו התרחשו באופן גלוי במיוחד, כיון שהכל ידעו שמול הישובים שומרי-השבת שכנו קיבוצים אחרים בהם לא נשמרה השבת, ושם התרחשו הזוועות במלוא מאומותן.

כוונתנו הפעם מוסבת לאחד הישובים הגדולים והוותיקים ב'עוטף', שבהיותו שומר-שבת, זכה לנס גדול, שהמחבלים לא חדרו כלל לשטחו. אבל, כחודש לאחר פרוץ המלחמה, נורה טיל שפגע בעזרת הנשים של בית הכנסת בישוב, וגרם שם לנזק כבד מאוד.

מה התברר? - בישוב זה, שלזכותו ייאמר שהוא שומר-שבת, עולות נשים לתורה, רח"ל, נגד כל כללי ההלכה

'אני מוחל לו על 10,000 שקלים'

במהלך החודש נפטר לבית עולמו מכובדנו הרב **מנחם מנדל שניידר** ז"ל, שהתגורר ברחוב הרב זוננפלד 24, ובמשך עשרות שנים עסק בחינוך ילדי ישראל במוסדות שונים, ובענייני צדקה וחסד ■ בהלווייתו השתתף קהל רב והמספידים דיברו על מעשיו הטובים

רבים אינם יודעים שהרב שניידר עסק רבות בענייני צדקה וחסד, והלווה כספים בסכומים גדולים. סיפר הרב **משה רובינשטיין**: בעת פטירתו של אחד התושבים ברמת אלחנן, עבר רמקול ברחובות והכריז על מועד ההלוויה. עמדתי אז ברחוב, אבדל לחיים, עם ר' מנחם מנדל ז"ל, ושמענו את הבשורה בצוואתו.

הרב מנחם-מנדל שניידר ז"ל

ומה היו מילותיו של שכנו ברגע ששמע את דבר הפטירה? - 'הנפטר חייב לי 10,000 שקלים שלקח ממני בהלוואה, ואני מוחל לו על כך באופן מיידי!!!'

כך, ללא היסוס, מחל הרב שניידר ז"ל על סכום הכסף הגדול שהיו חייבים לו. הרב רובינשטיין מספר עוד, שביקש לבדוק האם המחילה שנשמעה בעת הודעת-הפטירה לא היתה רגעית, והאם המלווה אינו מתחרט על כך. לכן, ניגשתי אליו לאחר זמן ודיברתי איתו על כך, אבל הייתי מופתע לשמוע שהמחילה נקבעה בליבו כעובדה וודאית.

גם בן-משפחתו המתגורר ברמת אלחנן סיפר שביום שלפני שהתמוטט הרב שניידר, בא לבקר, 'והוא שאל אותי האם אני זקוק לכסף לצורך מסוים. השבתי שממש בימים אלה משיא הבן שלי את בתו, והוא זקוק לכסף. ולא תאמינו איזה סכום נתן לי הרב שניידר! סכום שלא היתה אפשרות לקבלו באף מקום אחר! הרב שניידר למד בישיבת סלבודקה, ובמשך כל השנים למד חברותא בשעות אחה"צ בהיכל הישיבה, עם אחיו, רבי משה שניידר יבדל לחיים (מחשובי הלומדים בישיבה).

כאמור, זכה הנפטר לעסוק במשך שנים רבות בחינוך ילדי ישראל, וגדלם לתורה וליראת שמים. הרב 'ואל ארלנגר שיח' ציטט לנו גימטריא שעלתה בחשבונותיו: הרב מנחם מנדל שניידר זכר צדיק לברכה - 1731; הלך אל בית עלמו היום א' א' לאדר א' התשפ"ד - 1731; גן עדן תהא מנוחתו אמן תנצב"ה - 1731

כיון שהרב שניידר נפטר ללא זרע של קיימא, מצוה גדולה היא ללמוד לעילוי נשמתו. הרב מנחם מנדל בין הרב יהודה צבי

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 163 | פר' ויקהל תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדין הגר"ש גלאי בשבת התרוממות בנתניה בישיבתו זכרון הלל בראשות הגאון ר' אריה סילבר שליט"א

בשורה לשומרי השבת בארה"ק
ע"י חברת "אנרגיה כשדה לשבת"

רבינו מדין ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א
בהספד המרכזי בהיכל ישיבת בית מתתיהו
במלאת השלושים לראש הישיבה הגאון רבי ברוך ויסבקר זצ"ל

מערכת אנרגיה לחשמל
כשר בשבתות וחגים
במיוחד לשיבות, מוסדות,
ובתי כנסת גדולים.
המערכת נטענת בימות
החול ע"י מערכת סולארית
או מרשת החשמל,
ובמהלך השבת פועל ללא
חיבור כלל לרשת החשמל.

מאושר ע"י משרדת
השבת.
להזמנות וברורים:
050-4112271

**הפרטים המלאים
בשבוע הבא**

20 בחור

50 אברך

100 משפחה

שמוחת נישואי נכד מרן הגאון הגדול רבי אביגדור נבנצאל שליט"א זקן רבני ירושלים צילום י.ז.

שמוחת ארוסי נין מרן הגד"י אדלשטיין זצוק"ל
נכד בנו הגדצ"י שליט"א עם ננית מרן דה"י הגרמ"י ליפקוביץ
זצוק"ל נכדת בנו הגרמ"ד שליט"א

מרן הגד"מ גריןמן בניהוס אבלוס להגאון רבי יואל מקלב מד"י בית
מודש עליון בכניסה לקלפי (הגר"י מקלב יצא להצביע בתוך ימי השבעה
לאביו זצ"ל בהודאת רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגד"ד לנדו שליט"א)

**הפרטים המלאים
בשבוע הבא**

20 בחור

50 אברך

100 משפחה

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגד"ד לנדו שליט"א

הגאון הגדול רבי חיים פריץ ברמן שליט"א מד"י פוניבז' מתברך לרגל שמחת נישואי נכדתו

מנחם את בני הגאון רבי מרדכי מקלב זצ"ל על פטירת אביהם

משמש בסנדק בבדיית לנדו המשותף של הגאון ר' יוסף בן דב שליט"א
ר"י זכרון מיכאל, והגאון ר' משה זקס שליט"א מרבני תהילת שלמה

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א ראש בית ההודאה ירושלים ורב
קהילת אבי עזרי בכ"ת מתברך לרגל שמחת החתונה לביתו, יחד עם חתנו

מרן ראש הישיבה הגדמ"צ ברגמן שליט"א צילום: הפאל שוורץ

הגאון הגדול רבי מלכיאל קוטלר שליט"א בביקור

עם ב"ק האדמו"ר מגור שליט"א בביקור

בהלווית הרב מרדכי מקלב זצ"ל

בניהום אבלים בבית אדמו"ר מויזניץ שליט"א

**הפרטים המלאים
בשבוע הבא**

20 בחור

50 אברך

100 משפחה

מעמד הכנסת ספר תורה לישיבת תפארת ישראל בדאשוז הגר"מ דדוק שליט"א

**הפרטים המלאים
בשבוע הבא**

20 בחור

50 אברך

100 משפחה

מחפש מתיקות ורגש בעבודת ה'?

עכשיו הוא כאן **בלב איש**

כתבים מפנקסו האישי של הגאון הצדיק הרב אברהם מנשה הרטמן זצ"ל המדריכים את האדם לחיות חיי טהרה ומתיקות בעבודת ה'. ספר שכולו הנאה רוחנית.

מתנת פורים תשפ"ד

המתנה האידיאלית לשמח את קרוביך מכריך וידידך
בחג הפורים הבעל"ט

יצירה מרתקת
ומשובבת נפש
וכאילו בעל
השמועה זצ"ל
עומד כנגדו!
בסגנון הספר הנדע
עמודיה שבעה

הספר המופלא
והמדומם
ילמדנו
רבינו

ספר רב
התועלת
לבן תורה!

שיחות הדרכה, הנחגה ואורחות חיים

מרבינו הגאון האדיר רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל

על סדר מסכת 'דרך ארץ' זוטא

את הספר ניתן להשיג בחניות הספרים השבחרות!
הפצה ראשית: ספרי אברשביץ

הזמנת כשיות בעתירים שזלים
אצל השנ"ל: 0747962916 שולחה 4 | אפשרות למשלוחים